

BIBLA

e ilustruar

për të rinj

ZAGREB 1978.

Burimi i idhët në Marë

Izraelët, të nxitur nga Moisiu, çuan nga Deti i Kuq dhe u nisën për rrugë nëpër shkretëtirën Shur. Tri ditë udhëtuan nëpër shkretëtirë e nuk gjetën ujë.

Arritën në Marë, por nuk mund e pinë ujët, sepse ishte i idhët. Këndeje edhe quhet Marë — Idhti.

Populli murmuriste kundër Moisiut dhe thoshte:

»Çka do të pimë?«

Moisiu iu drejtua Zotit. Zoti i tregoi një lëndë. Ai e qiti atë lëndë në ujë e ujët u bë i ëmbël.

Këtu Zoti u caktoi një ligj e një të drejtë dhe këtu i vuri në provë. Pastaj u tha kështu:

»Nëse ti, o Izrael, do ta dëgjosh zërin e Zotit, Hyut tënd, dhe do të zbatosh çka është e drejtë në sytë e tij; nëse do t'i dëgjosh urdhërimet e tija dhe do t'i mbash ligjet e tija, ty nuk do të rëndoje me asnjë sëmundje me të cilën e kam rënduar popullin e Egjiptit, sepse unë jam Zoti që jap shëndetin.«

Pastaj arritën në Elim, ku ishin dymbëdhjetë burime e shtatëdhjetë palma. Aty ngulën dbanishtën, përngjat ujit.

Mana nga qielli

Pastaj çuan nga Elimi dhe mbarë bashkësia e izraelëve arriti në shkretëtirën Sin, që gjendet midis Elimit e Sinait, të pesëmbëdhjetën ditë të dytës muaj pasi dolën nga dheu i Egjiptit. Në shkretëtirë mbarë bashkësia e të bijve të Izraelit zu të murmuronjë kundër Moisiut e Aronit.

Izraelët thonin:

»O të kishim vdekur në tokën e Egjiptit prej dorës së Zotit kur rrinim përngjat vegshash plot me mish e hanim bukë sa na donte zemra! Na qitët këtu në këtë shkretëtirë për ta mbytur me uri mbarë këtë mori njerëzish!«

Buka mbledhet në shkretëtirë

Atëherë Zoti i tha Moisiut:

»Do të bëj t' u bjerë buka nga qielli. Populli të mbledhë çdo ditë sa i lypet për atë ditë. Kështu do t'i vë në provë për të parë a do t'i dëgjojnë urdhërimet e mia. Por të gjashtë ditë, kur të pregatisin çka kanë mbledhur, le të jetë dy herë aq sa kanë mbledhur ditët e tjera.«

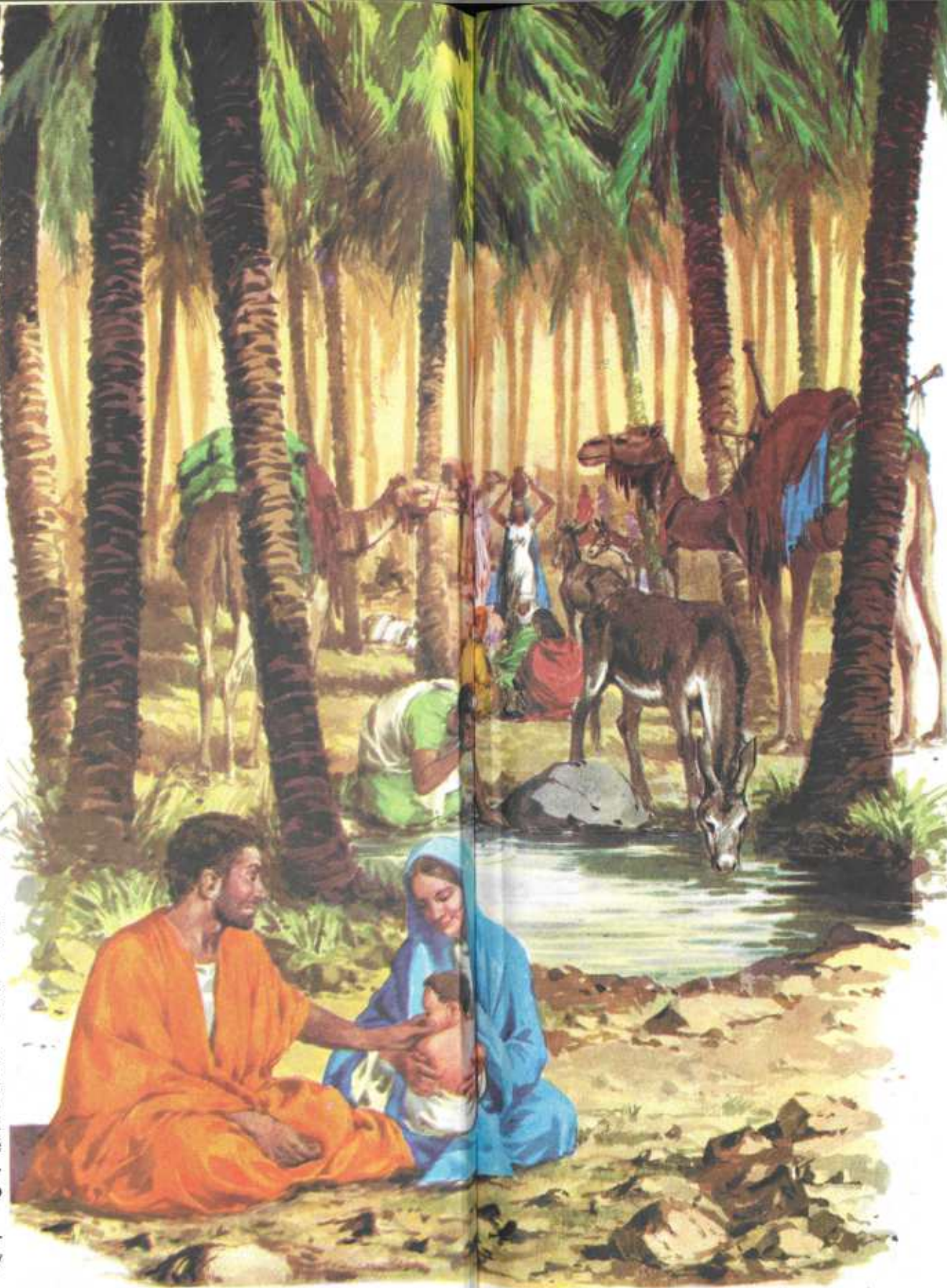
Atëherë Moisiu dhe Aroni ju drejtuan të gjithë të bijve të Izraelit:

»Sonte do ta dini se kush është Zoti që u nxori nga dheu i Egjiptit e nesër në mëngjes me sy të tuaj do ta shihni lavdinë e Zotit, sepse Zoti u ka dëgjuar si murmuroni kundër tij. Sa për ne, kush jemi ne që të nynykatni kundër nesh?!«

Ndërsa Aroni po i fliste bashkësisë së izraelëve, ata u sollën drejt shkretëtirës, dhe, ja, në re u duk lavdia e Zotit.

Atëherë Zoti iu drejtua Moisiut dhe i tha:

»I dëgjova nynykamat e Izraelit. Thuaju pra: Sonte do të ngiheni me mish e nesër në mëngjes do të ngiheni me bukë. Atë-

herë do ta kuptoni se unë jam Zoti, Hyu i juaj.»

E njëmend! Në mbrëmje u dukën shkurtat dhe e mbuluan mbarë dbanishtën. Në mëngjes një vesë e shumë ndjehi rreth dbanishtës. Kur u hoq shtresa e vesës, ja, se mbi sipërfaqen e shkretëtirës, u duk diçka pors breshëri — kokërrizë, thua se ishte qepur bryma për tokë. Kur izraelët e panë këtë e pyetnin njëri-tjetrin: »Çfarë është kjo?«, sepse nuk dinin çka ishte. Atëherë Moisiu u tha:

dhën disa shumë e disa pak. Kur i matën me gomor, u pa se nuk i ka tepruar gjë atij që kishte mbledhur shumë as nuk i kishte munguar gjë atij që kishte mbledhur më pak: secili kishte mbledhur aq sa i duhej për ushqim.

»Askush mos të ruajë gjë për nesër në mëngjes — u tha Moisiu. Por ata nuk dëgjuan; disa ruajtën edhe për nesër; por çka ruajtën, zu krimba dhe u prish. Moisiu u hidhërua në ta.

Kështu çdo mëngjes mblidhnin sa kujt

sa dëshironi të zieni. Gjithsa t'u teprojë, lëni për nesër.»

Ata tepricën e lanë për nesër si u tha Moisiu dhe as nuk u qelbëzua as nuk zu krimba.

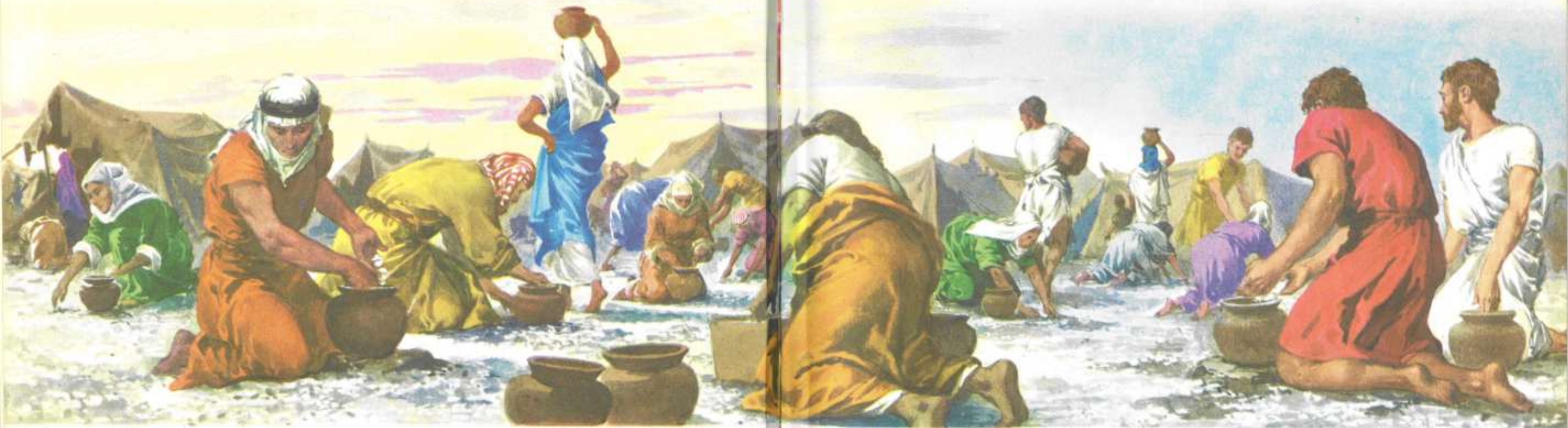
»Hanie sot — u tha Moisiu — sepse është e shtunë, dita e kushtuar Zotit — sot nuk do të gjeni manë në fushë. Gjatë gjashtë ditëve mblidhni se të shtatën ditë, në e shtunë, nuk do të ketë.»

Ishin disa asish që edhe të shtatën ditë shkuan të mblidhin, por nuk gjetën gjë.

Kështu populli pushoi të shtatën ditë. Shtëpia e Izraelit këtë ushqim e quajti »manna«. Ishte e ngjashme me kokrrat e koriandrit e bardhë e shijen e kishite në gjasim të kuleçve me mjaltë.

Moisiu u tha: »Ja çka urdhëron Zoti: Mbushne me të një gomor dhe ruane për pasardhësit tuaj, që ta shohin ushqimin, me të cilin u kam ushqyer në shkretëtirë, kur u nxora nga dheu i Egjiptit.»

E Moisiu i dha urdhër edhe Aronit: »Merre një enë! Qite brenda një gomor

»Kjo është buka që Zoti ua jep për ushqim. Dhe, ja, urdhëri që Zoti u jep: mblidhni secili sa u lypet për ushqim — një gomor¹ për krye të njeriut — sipas anëtarëve të familjes suaj. Secili sipas numrit të anëtarëve që ia ndryn shatorrja.

Të bijtë e Izraelit bënë ashtu, mblodhën

i lypej për ushqim. Kur nxente dielli, mana shkrihej.

Tashti, të gjashtë ditë mblodhën dy herë më shumë ushqim — nga dy gomorë për anëtar. Kur parësia e bashkësisë shkoi ta njoftojë Moisiun, ai u tha:

»Ja, urdhëri i Zotit: Nesër është dita e pushimit të plotë, e shtuna e kushtuar Zotit. Piqni sa dëshironi të piqni, zieni

Prandaj Zoti i hidhëruar i tha Moisiut:

»Po deri kur do të mohoni të m'i mbani urdhërat dhe ligjet e mia? A po sheh? Mbasia Zoti u urdhëroi ta festoni të shtunën, prandaj edhe të gjashtë ditë u jep mundësinë të bashkoni sasinë e dyfishtë. Secili le të qëndrojë aty ku të ndodhë: asnjëri të shtatën ditë mos të dalë nga banesa e vet.»

manë e vëre para Zotit që të ruhet për pasardhës tu.»

Aroni bëri ashtu si Zoti i urdhëroi Moisiut: e vuri enën me manë para Dëshmisë për t'u ruajtur.

Izraelët u ushqyen me manë për dyzetë vjetë deri që erdhën në tokën e banuar: ngrënën manën deri që arritën në kufijtë e tokës së Kanaanit.

¹ gomor, i — masë: 2–3 litra

Uji nga shkëmbi

Tashti mbarë bashkësia e popullit të Izraelit, sipas urdhërit të Zotit, çoi prej shkretëtirës së Sinait. Ngulën dbanishtën në Refidim. Aty nuk kishte ujë për të pirë njerëzit. Për këtë arsye populli filloi të grindet me Moisiun e i thoshnin:

»Na jep ujë të pijmë!«

Moisiu u përgjegji:

»Përse po grindeni me mua? Përse e vëni Zotin në provë?«

Porse populli i lodhur nga etja, nynykatëte kundër Moisiut dhe i thonte:

»Përse na ke nxjerrë nga Egjipti? A jo, për të na marrë jetën me et neve, fëmijëve tanë dhe bagëtive tona?«

Moisiu iu lut Zotit me këto fjalë:

»Çfarë do të bëj me këtë popull? Edhe pak e do të më vrasin me gurë!«

Zoti i përgjegji:

»Dil para popullit, merr me vete disa prej krerësh të popullit, në dorë merre shkopin me të cilin i ke rënë Lumit e shko. Atje unë do të qëndroj pranë teje në maje të malit Horeb. Ti bjeri shkëmbit e prej tij do të rrjedhë ujë e populli do të pijë e do të ngihet.«

Moisiu veproi ashtu në sy të krerëve të të bijve të Izraelit.

Vendin e quajtën Masa e Meriba për shkak të grindjes së të bijve të Izraelit e pse e vunë Zotin në provë duke thënë: »Zoti a është midis nesh apo jo?«

Fitorja mbi amalecitët

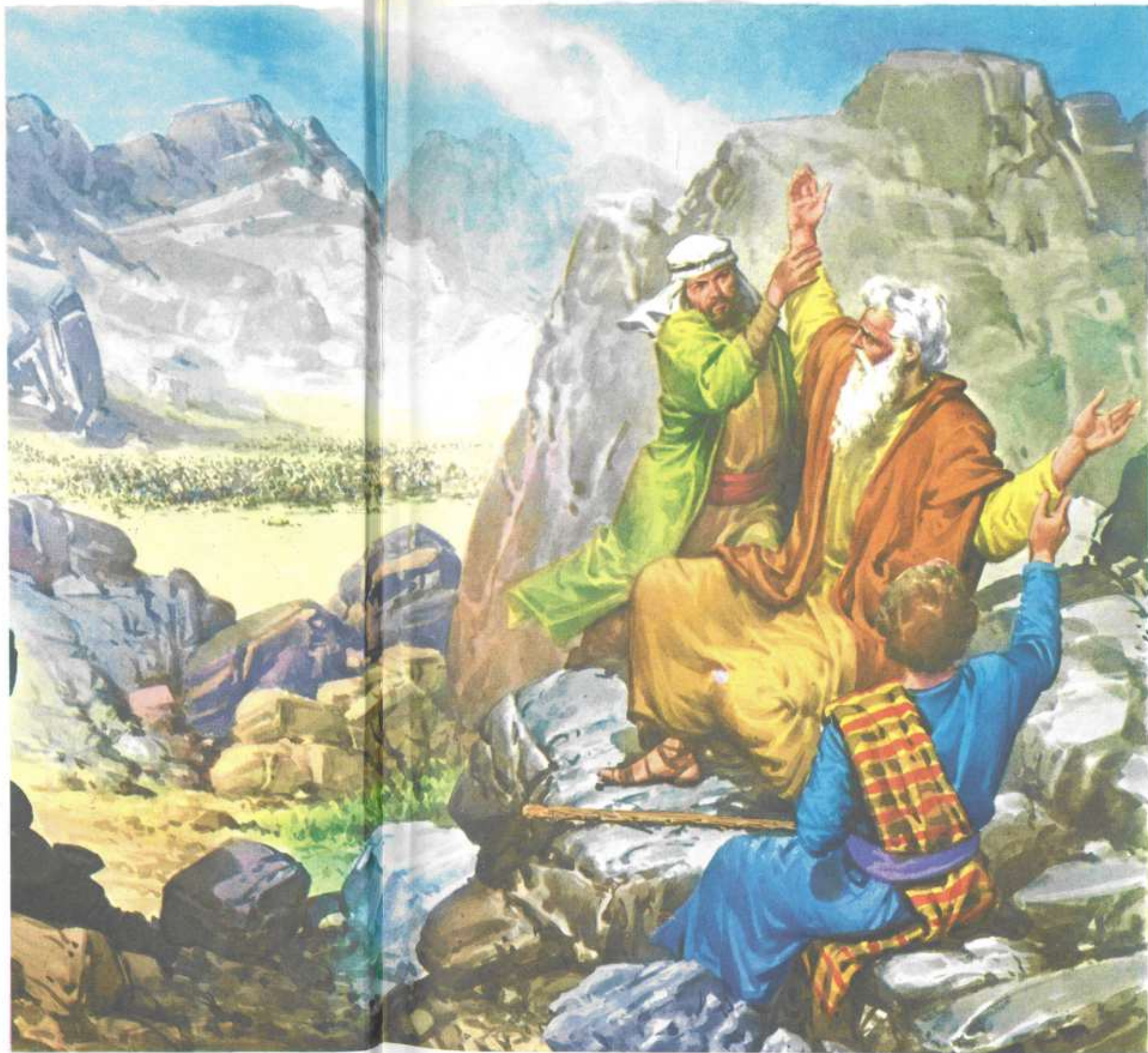
Ndërkaq erdhën amalecitët dhe zunë luftë me izraelë në Refidim. Atëherë Moisiu i tha Jozuas:

»Zgjidhi disa nga djemëria e dil e ndeshu në luftë me amalecitët. Nesër në mëngjes unë do të dal në maje të malit me shkop të Hyut në dorë.«

Jozua bëri si i tha Moisiu dhe zu luftë me amalecitët, ndërsa Moisiu, Aroni dhe Huri dolën në maje të malit.

Tashti, ndërsa Moisiu po i mbante duart lart, izraelët ishin më të fortë; e kur i lëshonte duart poshtë, amalecitët ishin më të fortë. Porse Moisiut iu lodhën duart. Prandaj morën një gur, e vunë nën të, Moisiu u ul ndenjtur, e ndërkaq Aroni e Huri, njëri në njërin anë e tjetri në tjetrën, ia mbanin duart lart. Kështu duart e Moisiut nuk u lodhën e qëndruan lart deri në perëndimin e diellit.

Jozua me tehin e shpatës e mundi Amalekun dhe popullin e tij.

Jetvoja këshillon Moisiun

Jetvoja, prifti i Madianit, vjehri i Moisiut, dëgjoi për gjithçka kishte bërë Hyu në përkrahje të Moisiut dhe të izraelëve dhe se si Zoti i shpëtoi izraelët nga Egjipti dhe i doli në takim në shkretëtirë.

Atëherë Moisiu i tregoi vjehrrit të vet Jetros gjithçka Zoti i kishte bërë faraonit dhe egjiptianëve për shkak të izraelëve; i bisedoi edhe për të gjitha ndeshtrashat që u kishin ndodhur udhës, por Zoti i kishte shpëtuar nga të gjithat.

Atëherë Jetvoja tha:

»Lavdi Zotit që u shpëtoi nga kthetrat e egjiptianëve dhe nga kthetrat e faraonit. Tani po e di se Zoti është më i madh se çdo hyjni, pasi e ka shpëtuar popullin prej pushtetit egjiptian, kur ata u sollën me të në mënyrë të pashpirtë.«

Të nesërmen Moisiu u ul të ndajë drejtësi popullit dhe populli rrinte për rreth prej mëngjesit e deri në mbrëmje. Vjehri i Moisiut, duke parë të gjithë atë mundim që hiqte Moisiu për çështje të popullit, i tha:

»Çfarë pune aq të gjatë ke me popull? E përse rri ti vetëm e populli në këmbë rreth teje që në nadje e deri në mbrëmje?«

Moisiu i përgjigji:

»Populli vjen ke unë për t'u këshilluar me Hyun. Kur kanë ndonjë grindje, vijnë ke unë. Unë atëherë pleqëroj e ndaj çështjen e njërit e të tjetrit; u tregoj ligjet e Hyut dhe urdhërimet.«

»Nuk më duket se e ke mirë ashtu — po i thotë Moisiut vjehri. — Me siguri se si ti si ky popull që po të qëndroka për rreth po u këputkan prej së lodhurit. Kjo punë është tepër e rëndë për ty. Ti vetëm nuk mund ta kryesh! Më dëgjo! Po të këshilloj dhe Hyu do të jetë me ty!

Ti zëvendësoje popullin para Hyut; parashtroja Hyut grindjet e tyre. Jepu mësimë mbi ligj dhe mbi vendime; mësojau udhën nëpër të cilën duhet të ecin dhe mënyrën se si duhet të siellen kundrejt Zotit e kundrejt shoqit. Atëherë zgjidhi disa njerëz të aftë në popull, që e druan Hyun, njerëz të sigurtë që nuk i prish ryfsheti dhe bëji krerë në popull: krerë mijëtarë, qindtarë, pesëdhjetarë e dhjetarë. Këta të gjykojnë popullin në çdo kohë. Çështjet e mëdha le t'i qesin para teje, ndërsa të voglat t'i gjykojnë ata. Lehtësoja vetes barrën: le ta mbajnë edhe ata me ty!

Në qoftë se do të bësh kështu dhe në qoftë se Hyu ta miraton, besoj se do të mund ta krysh mirë punën dhe populli do të kthehet i qetësuar në shtëpi.«

Moisiu e dëgjoi këshillin e vjehrrit dhe bëri ashtu. Moisiu i zgjodhi në mbarë popullin e Izraelit disa njerëz të aftë dhe i bëri të parë në popull: mijëtarë, qindëtarë, pesëdhjetarë e dhjetarë. Këta e pleqëronin popullin në çdo kohë. Rastet e vështira i paraqitnin para Moisiut, ndërsa ato të rendomt atë i pleqëronin ata vetë.

Pastaj Moisiu e përcolli vjehrrin e vet, që mori udhën e kthimit për vendin e vet.

Dhjetë urdhërimet

Tre muaj pas daljes nga dheu egjiptian, të bijtë e Izraelit arritën, shi atë ditë, në shkretëtirën e Sinait. Izraelët ngulën dbanishtën aty, në rrënjë të malit ndërsa Moisiu u ngjit ke Hyu.

Zoti e thirri nga mali e i tha:

»Kështu thuaj Shtëpisë së Jakobit, kështu kumtoj të bijtë e Izraelit: Ju vetë keni parë çfarë u kam bërë egjiptianëve; si u kam mbajtur ju mbi krahët e shqiponjës dhe u kam sjellë ke vetja. Prandaj, në qe se ju do të më nënshtroheni me besnikëri dhe do ta mbani Besëlidhjen time, ju do të jeni prona ime e dashur më tepër se të gjithë popujt e tjerë — jo, po, mbarë bota është imja — ju do të më jeni mbretëri priftërinjsh, popull i kushuar. Me këto fjalë drejtohu të bijve të Izraelit!«

Moisiu u kthye, i bashkoi krerët e popullit dhe u tregoi gjithçka i kishte urdhëruar Hyu. Mbarë populli i përgjegji njëzëri:

»Gjithçka ka urdhëruar Zoti, ne do ta zbatojmë!«

Atëherë Moisiu ia ktheu gjegjën e popullit Zotit.

Këndej Zoti i tha Moisiut:

»Ja, unë do të vij ke ti në një re të dendur me qëllim që populli të dëgjojë zërin tim kur unë të flas me ty, që të kenë besim në ty përgjithmonë.«

Zoti i tha Moisiut edhe këto:

»Shko te populli e pastroje sot e nesër. Le t'i lajnë rrobat e veta; le të jenë gati për pasnesër, sepse pasnesër do të zbresë Zoti mbi malin Sinai në sy të gjithë po-

pullit. Vër rreth e rreth kufij për popull e shpalle urdhërin: 'Ruhuni se ngjiteni në mal dhe as rrënjën e malit mos e prekni! Secili që do ta prekë malin, do të vritet me gurë apo do të shitohet me shigjetë qoftë ai njeri apo bagëti! Gjallë mos të lihet! Kur buria të bjerë me zë të zgjatur — atëherë le të ngjiten në mal!«

Moisiu zbriti nga mali ke populli e filloi t'i bëjë të pastrohen. Ata i lanë petkat e veta. »Të jeni të gatshëm për mbasnesër!« — u tha Moisiu.

E pasnesrit, në të lbardhur të dritës, filluan të pëlcasin gjëmët e motit, vetëtimat çanë qiellin e mbi mal u qep një re e dendur. Thekshëm jehoi buria e të dridhurat e kapën mbarë popullin që ishte në fushore.

Moisiu i priu popullit prej dbanishtës për t'i dalë në takim Hyut. Zunë vend në rrëzë të malit. Mali Sinai ishte krejtësisht i mbështjellë me tym, sepse Zoti kishte zbritur mbi të në trajtën e zjarrit. Buçiste tymi si tymi i furrës. I tërë mali lëkundej.

Zëri i burisë shkonte duke u rritur përherë. Moisiu fliste e Hyu i përgjigjte me gjëmë e me bumbullimë. Zoti zbirti në malin Sinai, në maje dhe e thirri Moisiun të ngjitet në majen e malit. Moisiu u ngjit.

Atëherë Hyu i shqiptoi të gjitha këto fjalë:

»Unë jam Zoti, Hyu yt, që të kam nxjerrë nga dheu i Egjiptit, nga shtëpia e robërisë. Mos të kesh të tjera hyjni pos meje!

Mos bëj kurrfarë pikture as skulpture të sendeve që janë lart në qiell ose poshtë mbi tokë në ujëra nën tokë. Mos i adhuro as mos u shërbe, sepse unë Zotit, Hyu yt, jam Hy xheloz. I ndëshkoj mëkatet e etërve mbi fëmijë — të atyre që më urrejnë — deri në të tretin e të katërtin brez; ndërsa atyre që më duan e i mbajnë urdhërimet e mia u jap mëshirë deri në mijëra breznish.

Mos e merr nëpër gojë kot Emrin e Zotit, Hyut tënd, sepse Zoti nuk e fal atë që e merr emrin e tij nëpër gojë kot.

Të bie në mend dita e shtunë për ta shenjtëruar. Puno gjashtë ditë dhe kryej punët tua, por e shtata ditë është e shtuna, ditë pushimi e kushtuar Zotit, Hyut tënd. Atë ditë mos bëj kurrfarë pune: as ti, as djali yt, as vajza jote, as shërbëtori yt, as shërbëtorja jote, as bagëtia jote, as i huaji që ndoshta ndodh brenda derës sate. Jo po, edhe Zoti gjatë gjashtë ditëve e krijoi qiellin, tokën detin e gjithçka gjendet në ta e të shtatën ditë ka pushuar. Prandaj Zoti e ka bekuar dhe e ka shenjtëruar ditën e shtunë.

Ndero babanë tënd dhe nënën tënde për ta pasur mbi tokë jetën e gjatë të cilën ta jep Zoti, Hyu yt.

Mos vra!

Mos bëj kurorëthyerje!

Mos vidh!

Mos bëj dëshmi në rrenë kundër të afërmit tënd!

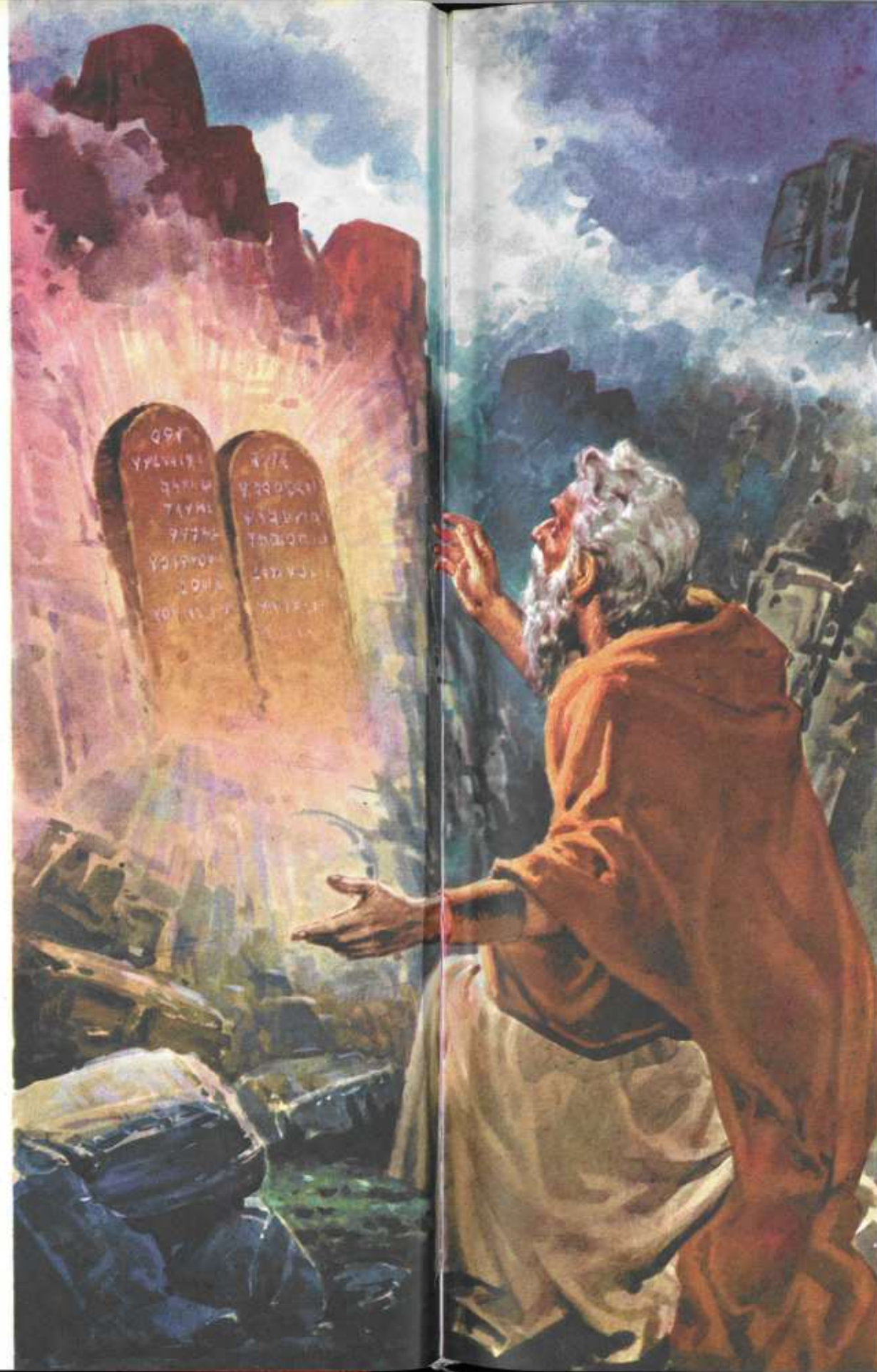
Mos i lakmo shtëpisë së të afërmit tënd! Mos i lakmo gruas së të afërmit tënd; as shërbëtorit të tij, as shërbëtores së tij, as kaut të tij, as gomarit të tij, as kurmjë sendi që i përket të afërmit tënd!»

Mbarë populli i dëgjoi bumbullimat, i pa vetëtimat, të gjithë e dëgjuan zërin e burisë dhe e panë malin me tym: shiknin, u dridhnin dhe rrinin larg. Atëherë i thanë Moisiut:

«Ti fol me ne e ne do të dëgjojmë. Mos të na flasë Hyu që mos të vdesim!»

«Mos u tutni! — i tha Moisiu popullit — Hyu ka ardhur vetëm për t'u sprovuar; që në ju të qëndrojë frika e tij e mos të mëkatnoni.»

Populli qëndroi larg ndërsa Moisiu hyri në renë e dendur ku gjendej Hyu.

Ligjet fisnore

Hyu, me anë të Moisiut, izraelëve u ka dhënë edhe ligje të tjera, të cilat i vënë në zbatim Dhjetë Urdhërimet në jetën e përditshme. Ja disa nga ato:

»Kush i bie njeriut dhe e vret, le të ndëshkohet me vdekje.

Kush i bie babait apo nënës së vet, le të ndëshkohet me vdekje.

Kush rrëmben ndonjë njeri o për ta shitur ose për ta bërë skllav, le të ndëshkohet me vdekje.

Kush ta mallkojë babanë apo nënën e vet, le të ndëshkohet me vdekje.

Ndëshkimi të jetë: jetën për jetë, syrin për sy, dhëmbin për dhëmb, dorën për dorë, këmbën për këmbë, të djegmen për të djegme, varrën për varrë, vërragën për vërragë.

Kush t'i kushtojë flije ndonjë idhulli, — përveç një Zoti të vetëm — le të lëshohet në dorë të mallkimit e të zhibihet krejtësisht.

Mos e ndrydh të huajin as mos i bëj padrejtësi, sepse edhe ju keni qenë të huaj në tokën e Egjiptit.

Mos i nëpërkëmbni të vejat e bonjakët. Në qe se i nëpërkëmb dhe ata kërkojnë ndihmë prej meje, me siguri do t'i vesh-troj brimët e tyre. Fëlgrimi im do të ndezet flakë e do t'u vras me shpatë. Kështu edhe juve do t'u mbesin gratë e veja e fëmijët bonjakë (jetima).

Nëse i uhajon të holla ndokujt prej popullit tim, ndonjë skamnori që është te ti, mos u sill me të si kamatar! Mos i merr kamata!

Nëse ia merr peng shoqit tënd leshnikun, në përdim të diellit ktheja. Jo, po ai është e vetmja mbulesë me të cilën e mbështjell trupin e vet; me leshnik e mbështjell trupin e vet e në të bie të flejë. Në qoftë se kërkon drejtësi prej meje unë do ta vesh-troj sepse kam dhëmbshuri.

Mos e shaj Hyun as mos e shaj kryetarin e popullit tënd!

Mos jep shpallje në rrenë! Mos i ndihmo bëkeqit duke iu bërë dëshmitar në rrenë!

Mos shko mbas shumicës për të bërë të keqen; as mos bëj dëshmi në ndonjë gjykim duke qëndruar në anën e shumicës kundër të drejtës. Mos i mbaj kra-h as të varfërit në ditën e gjykimit të tij.»

Arka e Besëlidhjes

Atëherë erdhi Moisiu e ia tregoi popullit të gjitha fjalët e Zotit dhe të gjitha rregulloret. Mbarë populli përgjegji njëzëri:

»Do t'i zbatojmë të gjitha fjalët që i tha Zoti!«

Atëherë Moisiu i shënoi të gjitha fjalët e Zotit. E nesër në mëngjes mëkoi heret e në rrëzë të malit ndërtoi një lter mbi dymbëdhjetë shtylla për dymbëdhjetë fiset e Izraelit. Pastaj u urdhëroi të rinjve izraelitë të kushtojnë flije.

Atëherë e mori Librin e Besëlidhjes, ia lexoi me zë të lartë popullit, e populli i përgjegji:

»Do të zbatojmë dhe do të dëgjojmë gjithçka ka thënë Zoti.«

Moisiu pastaj mori gjak dhe me të e stërpiku popullin e tha:

»Ky është gjaku vulosës i Besëlidhjes që Zoti bëri me ju në bazë të gjitha këtyre fjalëve.«

Moisiu atëherë, i përcjellë prej Aronit, Nadabit, Abihuit dhe prej shtatëdhjetë krerëve të Izraelit u ngjit në mal. Ata e panë Hyun e Izraelit: shtroja e këmbëve tija sikur të ishte prej gurit margaritar, safiri, me një shkëlqim porsivetë qielli. S'e shtriu as dorën e vet mbi të zgjedhurit e Izraelit: lirisht mundën ta kqyrin Hyun, të hanë e të pijnë.

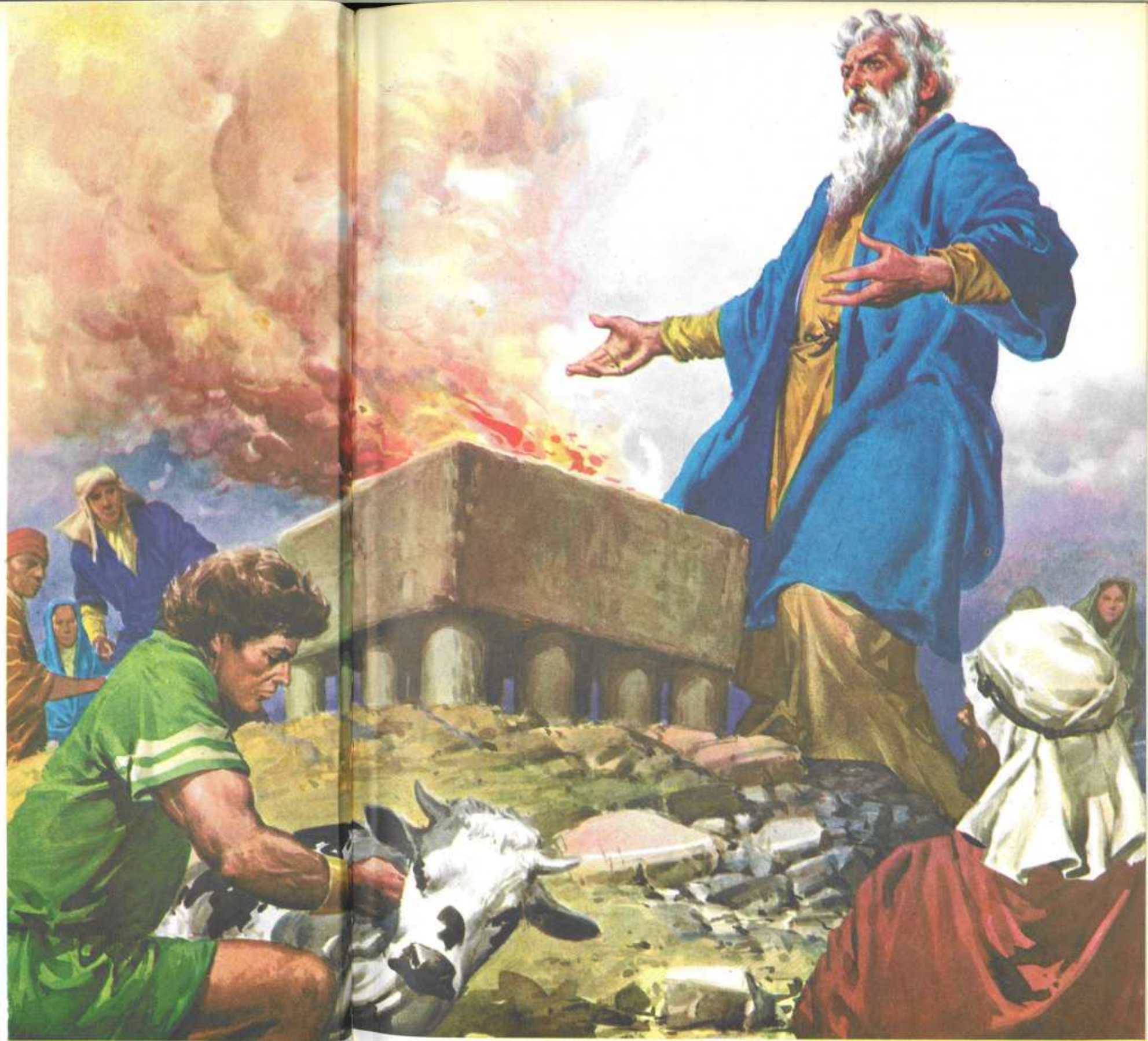
Atëherë Zoti i tha Moisiut:

»Ngjitu në mal lart e më prit atje. Do t'i jap rrasat e gurit në të cilat i kam shkruar për mësim të tyre ligjin dhe urdhërimet.«

U ngrit Moisiu dhe shërbëtori i tij Jozua e Moisiu u ngjit në malin e Hyut. Krerëve u tha:

»Ju na prisni këtu deri që të kthehemi. Kush të ketë ndonjë çështje, le t'u drejtohet juve. Me ju të rrijnë Aroni dhe Huri.«

Pastaj Moisiu u ngjit në mal e reja e mbuloi malin. Lavdia e Hyut banoi mbi malin Sinai e reja e mbajti të mbuluar për gjashtë ditë. Të shtatën ditë Zoti e thirri Moisiun para resë. Lavdia e Zotit në majën e Malit dukej në sy të izraelëve porsivetë zjarri që djeg. Moisiu hyri në re dhe u ngjit në mal. Moisiu banoi në mal për dyzetë ditë dhe dyzetë net.

Zoti i tha Moisiut:

»Thuaju të bijve të Izraelit të më falin dhurata. Ju pranoni dhurata prej secilit që ua jep me zemër. Pranoni këto dhurata: ar, argjend dhe bronz; pëlhurë ngjyrë viollece, të kuqe dhe të kuqe bojëgjake; li të përpunuar; lëkura delesh të regjura dhe lëkura të përpunuara; dru rogavecke (bagremi); vaj për dritë; erëra të këndshme për parfume lyerjeje e për kemim; perla oniksi apo të tjerë margaritarë që do të vëhen në kraholl dhe në parzmor. Le të ma punojnë Shenjtëroren që të mund të banoj ndër ta. Për sa i përket ndërtimit të Shenjtërores — Banesës e të ndërtimit të gjitha orendive që lypen në të,

mbaju pikë për pikë gjedhes (modelit) që do ta tregoj.

Arkën punoje prej drurit të rogoveckës (bagremi): të gjatë dy kutë e një gjysmë, të gjërë një kutë e gjysmë e të lartë një kutë e gjysmë. Veshe me ar të pastër për brenda e për jashta, e gjithkrah për rreth vërja një brez përforcimi ari. Ngrij për të katër unaza (rrathë) ari, mbërthej për katër këmbët e saj: dy unaza në njërin e dy unaza në të tjetrin anë. Prej drurit të akacjes (bagremi) punoj shtagat (purtekat) dhe veshi me ar. Shtagat kaloj nëpër unazë më anësh, kështu që Arka të mund të mbahet. Shtagat le të rrijnë në unazat e Arkës e mos i nxirr

prej tyre. Brenda në Arkë vendose Dëshminë që do ta jap.

Paqëtoren (mbyllësin, kapakun e Arkës) gjithashtu bëje nga ari i pastër. Le të jetë e gjatë dy kutë e gjysmë, e gjërë një kutë e gjysmë. Punoj prej arit edhe dy kerubinë për dy skajet e Paqëtore. Punoje një kerubin për njërin skaj e një të tjetër për të tjetrin skaj. Kerubinët le t'i mbajnë krahët lart që ta mbulojnë Paqëtoren, le të vëhen fytyrë për fytyrë, por ashtu që fytyrat e kerubinëve të shikojnë në Paqëtore. Mbi Arkë vendose Paqëtoren e brenda në Arkë Rrasat e Dëshmisë që do t'i jap. Aty unë do të takohem me ty dhe, nga lart të Paqëtore, në mesin e dy kerubinëve që janë në Paqëtore, mbi Arkën e Dëshmisë — do t'i jap urdhërimet e caktuara për të bijtë e Izraelit.

Punoje nga druri i akacjes një tavolinë: të gjatë dy kutë, të gjërë një kutë e të

lartë një kutë e gjysmë. Veshe me ar të pastër e gjithkrah për rreth vërja një brez përforcues ari. Rreth e rreth punoja suazën të gjërë gjysmë pëllëmbë e pastaj mbi këtë suazë bëji brezin përforcues ari. Pastaj bëji edhe katër unazë ari dhe kapi në katër këndët e tavolinës. Unazat (rrathët) le të vëhen nën suaza që të shërbejnë për të vendosur në to shtagat për mbajtje të tavolinës. Shtagat punoj nga druri i akacjes dhe veshi në ar. Me to do të mbahet tavolina. Për tavolinë pastaj puno: mashtka (pjata), kupa, vegsha, putira për t' i lagur kushtet. Punoj prej arit të pastër. Në tavolinë vëri gjithmonë para meje bukët e kushtuara.

Ma puno një qirimbajtës prej arit të pastër. Qirimbajtësi të jetë i farkuar. Baza (fundi) dhe trupi të jenë të farkuar. Të shkrija në një me të të jenë edhe gotat, bubuqet dhe fletët. Të ketë gjashtë krahë, të cilët t'i dalin nga trupi: tre

krahë nga njëra anë e trupit e tre krahë nga ana tjetër e trupit. Krahi të ketë nga tri gota në trajtën e lules së bajames: secila me bubuqe e me fletë.

Banesën bëje dhjetë polash: prej pëlhure të ngjyrës violce, të kuqe, të kuqe të mbyllur e prej lirit të përpunuar. Në ta të jenë të qendisura fytyrat e kerubinëve — të qendisura me mjeshtri.

Punoje një tis (koltrinë) nga pëlhura ngjyrë vjollce, të kuqe e bojëgjake e nga pëlhura e lirit të dredhur. Atëherë shtjere Arkën e Besëlidhjes pas këtij tisi. Pastaj

vendose tavolinën para këtij tisi, jashtë, ndërsa Qirimbajtësin në anën e jugut të Banesës, kundruall tavolinës.

Punoje një lter nga druri i akacjes. Në katër këndët e tij bëji brirët. Për lter punoj edhe almiset për të mbledhur mbeturinat.

Atëherë, prej të bijve të Izraelit, thirri pëngjat vetes, Aronin, vëllanë tënd, me të bijtë e tij: Nadabin, Abihuin, Eleazarin dhe Itamarin, që ata të më shërbejnë si priftërinj. Punoj për Aronin, vëllanë tënd,

petkat e shenjta që ta nderojnë dhe ta stolisin. Ti drejtohu të gjithë mjeshtrove të cilët i kam pajisur me dije, t'ia presin Aronit e t'ia qepin petkat që i duhen për kushtim dhe shugurim të detyrës priftërore në nderin tim. Këto janë petkat që duhet t'i punojnë: parztori, shpinori, leshniku, këmisha e rrethuar me tufa, kësula dhe brezi.

Shpinori le të punohet prej arit, prej pëlhure ngjyrë vjollce, të kuqe e bojëgjake dhe me li të dredhur — me mjeshtri. Në të le të jenë dy krahëca, të kapura

me skajet e tij. Pastaj merri dy gurë të paçmueshëm oniksi dhe në ta gëdhendi emrat e të bijve të Izraelit. Kështu Aroni le t'ia mbajë emrat e tyre mbi shaptullat e veta para Zotit që t'i përkujtojë.

Punoje leshnikun e shpinorit krejt prej perit ngjyrë vjollce. Në fund të tij, rreth e rreth punoj shegat me pe ngjyrë vjollce, të kuqe e bojëgjake e në midis të tyre kumbonëzat ari rreth e rreth. Një kumbonëz ari atëherë një shegë, një kumbonëz ari atëherë një shegë gjithkund rreth e

rreth fundit të leshnikut. Le të jenë në Aronin ndërkohë që kryen shërbesën që të dëgjohet kur hyn në praninë e Zotit në Shenjërore dhe kur del prej saj: përdrysh do të vdiste.

Pastaj punoje një rrasë ari të pastër dhe në të gëdhen, ashtu si gëdhendet në vulën e unazës: »I kushtuar Zotit«. Lidhe për kësule me shirit vjollce në mënyrë që të rrijë lart në ballënikun e kësulës. Le të qëndrojë në ballë të Aronit, që kështu ta fitojë përkrahjen e Zotit për ta.

Aronin dhe të bijtë e tij shuguroj, mbushjau duart me pushtet dhe kushtoj të më shërbejnë si priftërinj.

Ja riti që duhet të bësh për t'ia shuguruar për priftërinj të mi: merre një mëzat dhe dy desh të pamungesë (të pa-defekte); pastaj bukë të pambruara, disa kuleç të pambruara, të mbrumur me vaj si dhe do pagaça të lyera me vaj: le të jenë prej mielli të bardhë gruri. Vendosi në shportë dhe ashtu në shportë kushtoj bashkë me mëzatin e me dy deshtë.

Bëji të vijnë Aroni dhe të bijtë e tij para hyrjes në Banesën e mbledhjes dhe laj mirë në ujë. Pastaj merri petkat e veshe Aronin me këmishë; vëre në të leshnikun e shpinorit, shpinorin dhe parzmorin dhe ngjeshe me pëlhurën e shpinorit. Vërja kësulën në krye, në kësulë vëri kurorën e shenjtë. Merr pastaj vajin për shugurim: zbraze mbi krye të tij dhe lyeje. Atëherë bëji të vijnë të bijtë e tij: veshi me këmisha, ngjeshi me breza dhe vërjau turbanat. Priftëria le t'u takojë përgjithmonë. Kështu shuguroj Aronin dhe të bijtë e tij.«

Zoti i tha rishtas Moisiut:

»Thuaju izraelëve: Mbani të shtunet e mia sepse e shtuna është shenja midis meje e jush prej breznie në brezni, që të jeni të vetëdijshëm se unë Zoti u shenjtëroj. Gjatë gjashtë ditëve le të kryhen punët e dita e shtatë duhet të jetë ditë e pushimit të gjithmbarshëm, e kushtuar Zotit. Sepse Zoti për gjashtë ditë e ka krijuar qiellin e tokën e të shtatën ditë ka pushuar nga çdo punë dhe ka prajtur.«

Kur Zoti i dha fund bisedës me Moisiun në malin Sinai ia dha dy rrasat e Dëshmisë, rrasa guri të shkruara me gishtin e Hyut.

Viçi i artë

Zoti i tha Moisiut:

»Shpejto e ulu poshtë! Populli yt që nxore nga dheu i Egjiptit, i ka marrë rrugat e mbrapshta. Me shpejt dolën nga rruga që ua kam caktuar! Ata kanë punuar me metal të shkrirë një viç, të cilit i kanë rënë para dhe e kanë adhuruar. Atij i kanë kushtuar flije dhe kanë thënë: 'Ja, o Izrael, hyu yt që të ka nxjerrë nga dheu i Egjiptit!' Mirë po shoh — i

tha Zoti Moisiut — se është kokëfortë. Tash më lë të nderet hidhërimi im kundër tyre e t'i zhbij nga faqja e tokës! Atëherë prej teje do të përtrij një popull të madh.«

E Moisiu i lutej Zotit, Hyut të vet dhe i thoshte:

»Përse, o Zot, Hyu im, të nderet hidhërimi yt kundër popullit tënd, të cilin e nxore nga toka e Egjiptit me krah të fu-

qishëm dhe me dorë të pushtetshme? Përse t'u japim mundësi të thonë egjiptianët: 'Me dredhi i nxori për t'i bërë të vdesin ndër male e për t'i zhbirë nga faqja e tokës!' Paqoje fëlgrimin tënd dhe hidhërimin; mos e ço në vend të keqen që e ke bërë ndjet ta rëndosh mbi popullin tënd. Të bien ndër mend Abrahami, Izaku e Izraeli, shërbëtorët tu, të cilëve u përбетove në vetvete dhe u zotove: 'Do

Po populli, duke parë se Moisiu vononte të zbriste nga mali, shkuan ke Aroni, e rrethuan dhe i thanë:

»Ngritu me të shpejt e na e puno një zot, që të ecë para nesh, sepse ky Moisiu, njeriu që na nxori nga toka e Egjiptit, s'dimë ku ka humbur dhe çka e ka gjetur.«

Aroni u përgjegji:

»Hiqni vathët ari që i mbajnë në veshë gratë tuaja, djemtë dhe bijat tuaja e m'i sillni këtu!«

Kështu të gjithë i hoqën vathët që i mbanin në veshë dhe ia sollën Aronit. Pasi e mori arin prej duarve të tyre, e shkriu metalin në kallëp dhe e e punoi kështu një trupore viçi.

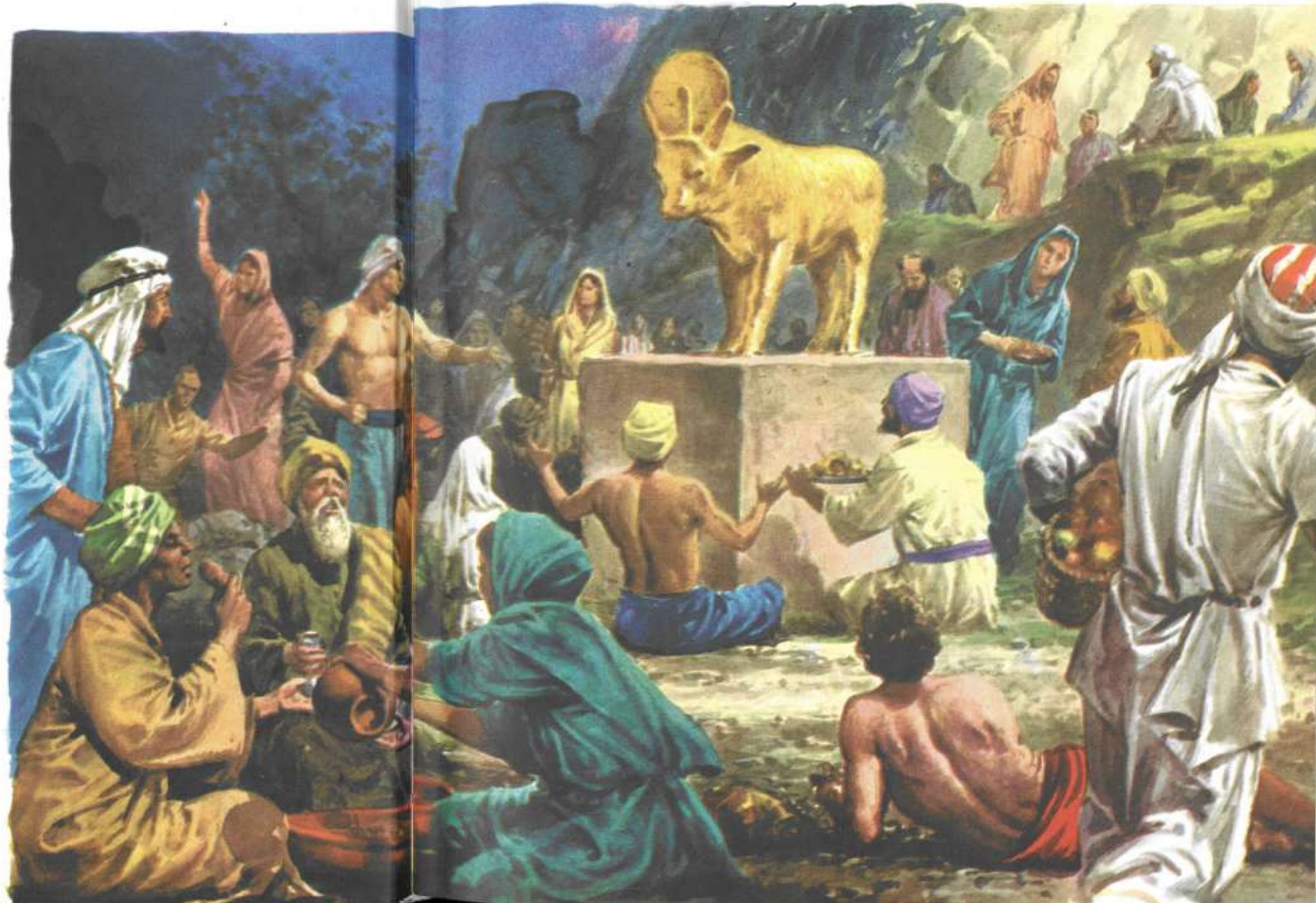
Ata britën:

»Ky është zoti yt, o Izrael, që të ka nxjerrë nga dheu i Egjiptit!«

Kur e pa këtë Aroni, ngrehi para tij një lter e atëherë kumtoi:

»Nesër kremtojmë festën në nder të Zotit!«

Nesër mëkuan heret, kushtuan flijet e holokaustit dhe flije kungimi. Atëherë gjindja u ulën të hanë e të pijnë. Pastaj u ngritën të luajnë.

t'i shumoj trashëgimtarët tuaj porsi yjet e qiellit e mbarë këtë tokë që ua kam premtuar do t'ua jap trashëgimtarëve tuaj e kjo do të jetë pronë e tyre për amshim.»

E Zoti hoq dorë nga e keqja që deshi ta zbrazë mbi popullin e vet.

Zemërimi i Moisiut

Moisiu mori rrugën e kthimit dhe u ul nga mali; në duar mbante dy rrasat e Dëshmisë, rrasa të shkruara në dy anët e tyre. Këto rrasa ishin vepër e Hyut, shkrimi ishte i Hyut, i gëdhendur mbi rrasa.

Ndërkaq Jozua dëgjoi vigmën e popullit duke bërtitur e i tha Moisiut:

»Në dbanishtë po dëgjoj kushtrim luftime!
Moisiu i përgjegji:

»Këto nuk janë brohoritje filotres,
as nuk janë ofshame të mundurish!
Unë po dëgjoj këngë dëfrimi!«

Kur iu afruan dbanishtës, pa viçin dhe vallet në kërcim. Atëherë Moisiu u ndez në fëlgrim. I flaki rrasat që i kishte në dorë dhe i bëri grimë-grimë në rrëzë të malit. E kapi viçin që kishin punuar, e shkriu në zjarr dhe e bëri hi. Hirin e hodhi në ujë dhe i bëri përdhunë izraelët ta pijnë.

Atëherë Moisiu i tha Aronit:

»Çka të ka bërë ky popull që ta le-
josh të bëjë një mëkat kaq të madh?«

Aroni përgjegji:

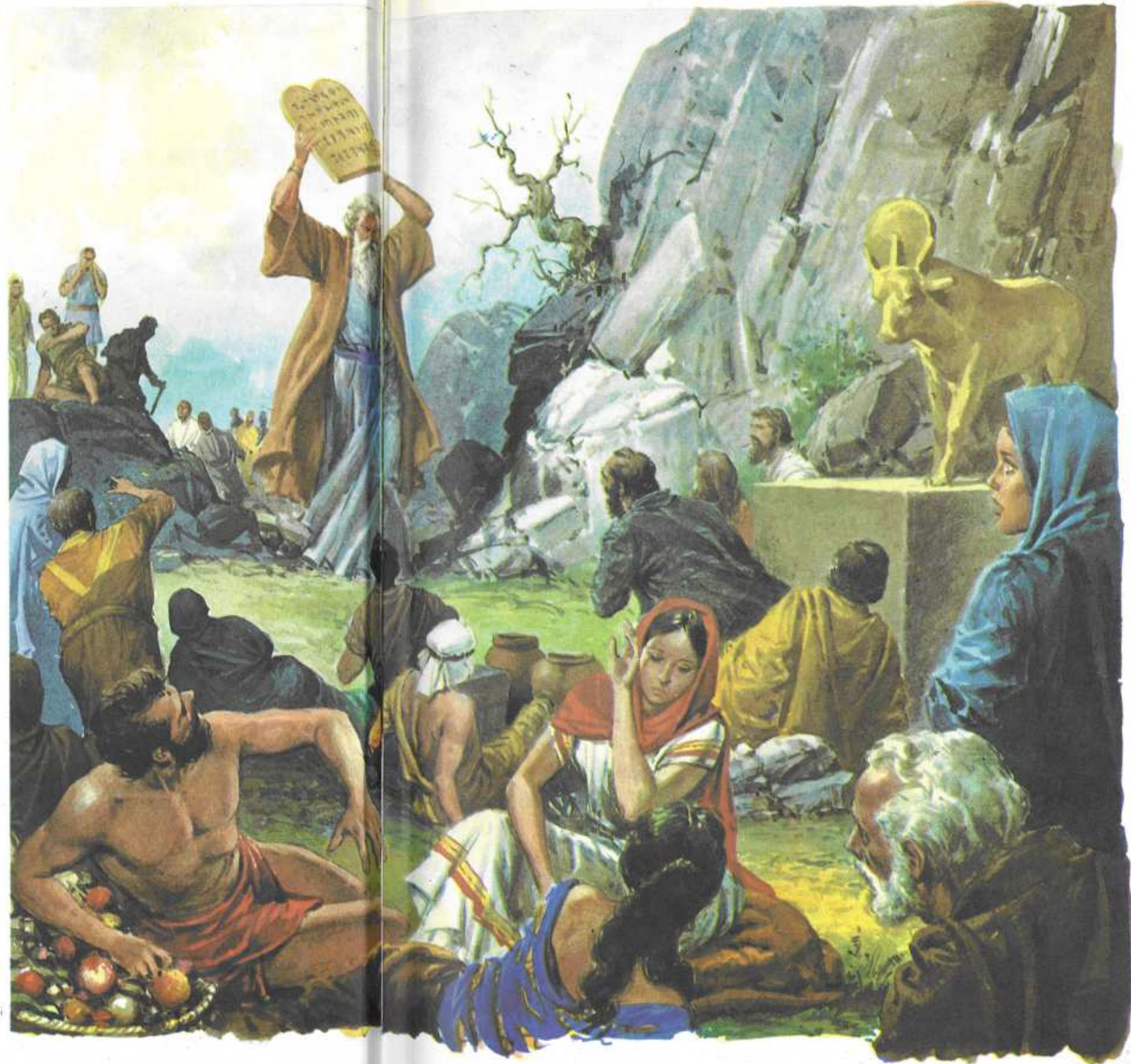
»Mos u hidhëro, Imzot! Edhe ti vetë e di se ky popull është i prirur kah e keqja. Ata më thanë: 'Na e puno një zot që të na prijë! Nuk dimë çka ka ndodhur me atë njeri, me Moisiun, që na nxori nga toka e Egjiptit!' Unë atëherë u thashë: 'Kush ka ari le ta hjekë!' Kështu ata ma dhanë, unë e qita në zjarr e dual ky viç.«

Të nesërmen i tha Moisiu popullit:

»Keni bërë mëkat të madh fort! Megjithatë po ngjitem ke Zoti. Ndoshta fitoj ndjesë për ju!«

Moisiu u kthye ke Zoti e i tha:

»Vaj! Ky popull ka bërë mëkat të madh fort: kanë punuar një zot ari. Megjitha-

të faljau këtë mëkat!... Po nuk deshe, atëherë edhe mua më shlyej nga libri në të cilin më ke shkruar.»

Atëherë Zoti i përgjegji Moisiut:

»Atë që ka mëkatnuar kundër meje do ta zhbij prej librit tim. Por ti shko, tani! Prij popullit kah të kam thënë. Engjëlli im do të shkojë para teje; porse në ditën e pasisë sime, do ta ndëshkoj mëkatin e tyre.«

Ndëshkimi i Hyut

Zoti e frushkulloi popullin sepse e punuan vëçin, të cilin ua dha Aroni.

Zoti i tha Moisiut:

»Nisu! Ço nga ky vend ti, e populli që ke nxjerrë nga toka e Egjiptit, e nisu për tokën që ua kam premtuar me përbetim Abrahamit, Izakut e Jakobit se do t'ua jap pasardhësve të tyre. Para teje do ta dërgoj një engjëll; do t'i dëboj kanaanët, amonitët, hititët, perizitët, hivitët dhe jebusenjtë. Shkoni në një vend ku rrjedh qumësht dhe mjaltë. Unë s' do të vij me ju — sepse jeni popull kokëfortë — mos të më duhet t'u zhbij për rrugë.«

Kur populli i dëgjoji këto fjalë të ashpëra, të gjithë mbajtën zi e askush nuk vuri në vete asfarë stolie.

Moisiu e mori Tendën dhe e nguli përjashta dbanishtës, mjaft larg nga llogori. Kushdo kishte nevojë t'i drejtohej Zotit, shkante ke Tenda e bashkimit, që ishte përjashta dbanishtës. Kurdo Moisiu shkante në Tendën e bashkimit, mbarë populli ngritej në këmbë; secili qëndronte në këmbë dhe vërente me sy para derës së tendës së vet deri që Moisiu hynte në Tendë. E kur Moisiu hynte në Tendë, zbriste shtylla e resë dhe qëndronte në derë të Tendës për aq kohë sa Moisiu fliste me Zotin.

Kështu Zoti bisedonte me Moisiun faqe-faqas, sikurse njeriu bisedon me mikun e vet. Pastaj Moisiu u dredhte në dbanishtë, ndërsa ndhmësi tij, djaloshi Jozua, i biri i Nunit, kurrë nuk e lëshonte Tendën.

Ripërtritja e Besëlidhjes

Zoti i tha Moisiut:

»Gëdheni dy rrasa guri si ato më parë, dhe unë do t'i shkruaj fjalët në rrasa ato që qenë të shkruara në të parat që i theve.

Të jesh gati deri nësër në mëngjes. Atëherë, në mëngjes, ngjitu në malin Sinai dhe m'u paraqit aty në maje të malit. Askush tjetër mos të ngjitet me ty, askush as mos të duket kund në mal. As bagëtia: as të imat as të trashat mos të lëshohen në kullosë nëpër mal.«

Moisiu i gëdheni dy rrasa guri si ato të parat; në mëngjes heret mëkoi dhe u ngjiti në malin Sinai e ashtu si i urdhëroi Zoti, në dorë i mori dy rrasat guri.

Zoti zbriti në trajtën e resë, e Moisiu zu vend para tij dhe thirri: »O Zot!«

Zoti kaloi para tij dhe iu lajmërua:

»Zoti, Zoti! Hy i dhimbshëm dhe i mëshirshëm, i ngadalshëm për t'u hindhëruar e i pasur për kah hiri e besnikëria, u jep hir mijërave, duron të keqen, mëkatën dhe fajin, por fajtorin nuk e lë pa e ndëshkuar, madje ndëshkon të keqen e baballarëve në fëmijë mu edhe në nipëri deri në të tretin e të katërtin brez.«

Moisiu, aty për aty, ra përmbys për dhe dhe e adhuroi. Atëherë tha:

»Zoti im! Në qoftë e vërtetë se më përkrah, atëherë, o Zot, eja me ne. Megjithëse populli është kokëfortë, na i fal fajet dhe mbrapshtitë tona e na prano për trashëgiminë tënde!«

Besëlidhja e Hyut me izraelë

Zoti i tha Moisiut:

»Mirë, pra, po bëj Besëlidhjen! Para mbarë popullit tënd do të bëj mrekulli që

kurrë nuk kanë ndodhur në asnjë vend as në asnjë popull. Mbarë populli që të rrethon do të shohë çfarë mund të bëjë Zoti, sepse çka do të bëj me ty do të jetë të tmerrshëm. Zbato, pra, çka sot po të urdhëroj!

Ja, vetë do t'i dëboj para teje amoritët, kanaanët, hititët, perizitët, hivitët, jebusenjtë. Ruaj se bën lidhje me banorët e vendit ku do të hysh, që mos të bëhen kurthë për ty. Por, përmbysni lterët e tyre, rrafshoni për tokë shtyllat e tyre e shenjtorët e Asherës zhgulni me rrënjë. Mos adhuro ndonjë zot tjetër, sepse Zoti — emrin e ka — Xheloz! Hyu është xheloz!«

Zoti i tha Moisiut:

»Shkruaj këto fjalë, sepse ato janë baza mbi të cilat e kam lidhur Besëlidhjen time.«

Moisiu qëndroi me Zotin dyzetë ditë e dyzetë net. As s' ngrëni bukë as s'piu ujë. Atëherë i shkroi mbi rrasa fjalët e Besëlidhjes — Dhjetë urdhërimet.

Pastaj Moisiu zbriti nga mali Sinai. Duke zbritur nga mali Sinai mbante në dorë rrasat e Dëshmisë. As s'e dinte se prej fytyrës së tij dilte dritë e shkëlqyer për shkak të bisedimit me Zotin. Kur Aroni dhe mbarë izraelët panë se prej fytyrës së Moisiut dilte një dritë e shndritshme, nuk patën guxim t'i afrohen. Atëherë i grishi Moisiu. Ke ai u afrua Aroni e të gjithë krerët e bashkësisë. Dhe Moisiu bisedonte me ta.

Pastaj ke Moisiu u afruan të gjithë të bijtë e Izraelit dhe ai u tregoi gjithçka i kishte urdhëruar Zoti në malin Sinai.

Kur Moisiu e kreu bisedimin me ta, e mbuloi fytyrën me vel. Sa herë që Moisiu hynte para Zotit për të biseduar me të, e hiqte mbulojësën fytyrës deri që dilte përjashta. Kur dilte për t'u treguar të bijve të Izraelit çka i ka urdhëruar Zoti, izraelët

shihnin një dritë që dilte nga fytyra e Moisiut.

E Zoti i tha Moisiut.

»Të parën ditë të muajit të parë ndërtoje Banesën — Tendën e bashkimit. Aty vendose Arkën e Dëshmisë me rrasat në të cilat janë të shkruara Dhjetë urdhërimet e Ligji.«

Moisiu bëri si i kishte urdhëruar Zoti.

Atëherë reja e mbuloi Tendën e bashkimit e Lavdia e Zotit e mbushi Banesën. Moisiu nuk mundi të hyjë në Tendën e

bashkimit për shkak të resë që e kishte zatetur e të Lavdisë së Zotit që e kishte mbushur Banesën.

Gjatë tërë kohës së udhëtimit të tyre, kurdo reja ngritej nga Banesa, izraelët u nisnin për rrugë. Por, po që se reja nuk hiqej, as ata nuk u nisnin për udhë deri atë ditë që çohet reja. Sepse krejt kohën e udhëtimit të tyre reja e Zotit rrinte ditën mbi Banesë e natën në re u shihte flaka e zjarrit e dukshme për të gjithë të bijtë e Izraelit.

M'i sill në Tendën e Bashkimit; le të paraqiten bashkë me ty.

Ndërsa popullit thuaj: Zoti do t'u japë të ngrëni mish. Nuk do të hani mish vetëm një ditë, as dy ditë, as pesë ditë, as dhjetë ditë, as njëzet ditë, por krejt muajin, gjer që t'u dalë për hundësh e deri që t'u neveritet, sepse jeni larguar prej Zotit.»

Moisiu i përgjegji:

»Populli në midis të cilit jetoj ka gjashtëqind mijë të rritur e ti po thua: 'Unë do t'u jap mish të hanë për tërë muajin!' Po a mund t'u priten aq bagëti të ima

e të trasha sa t'u mjaftojnë? A mund t'u grumbullohen mbarë peshqit e detit për të ngrënë sa të munden?»

Zoti i përgjegji Moisiut:

»Po athua i mungon gjë dorës së Zotit? Tani do të shihësh a do të vërtetohet fjala ime, po a jo!»

Moisiu doli dhe ia tregoi popullit fjalët e Zotit, i bashkoi shtatëdhjetë burra nga krerët e tij dhe shkoi me ta përngjat Tendës. Atëherë Zoti zbriti në re e filloi të flasë me të. Pastaj mori nga shpirti që ishte në të dhe ndikoi mbi shtatëdhjetë krerët.

Pastaj Zoti urdhëroi të çohet një erë e cila solli nga krahu i detit shkurta, të cilat ranë në fushim rreth e rreth një ditë udhë e në këtë anë e në atë anë të fushimit.

U lëshua populli gjithë atë ditë, gjithë natën e ditën e nesërme mbledhi shkurta. Më i pakti mbledhi dhjetë homorë. E i shtrinë rreth fushimit. E kishin ende mishin nëpër dhëmbë, ende nuk e kishin përçapur, kur që, u ndez hidhërimi i Zotit kundër popullit. Zoti i çoi popullit vdekje të tmerrshme.

Vitin e dytë, muajin e dytë, të njëzetën ditë të muajit, Reja u ngrit nga Banesa e Dëshmisë. Reja zuri vend në shkretëtirën e Paranit.

Populli kërkon bukë

Izraelët rishtas ua filluan ankimeve e thonin:

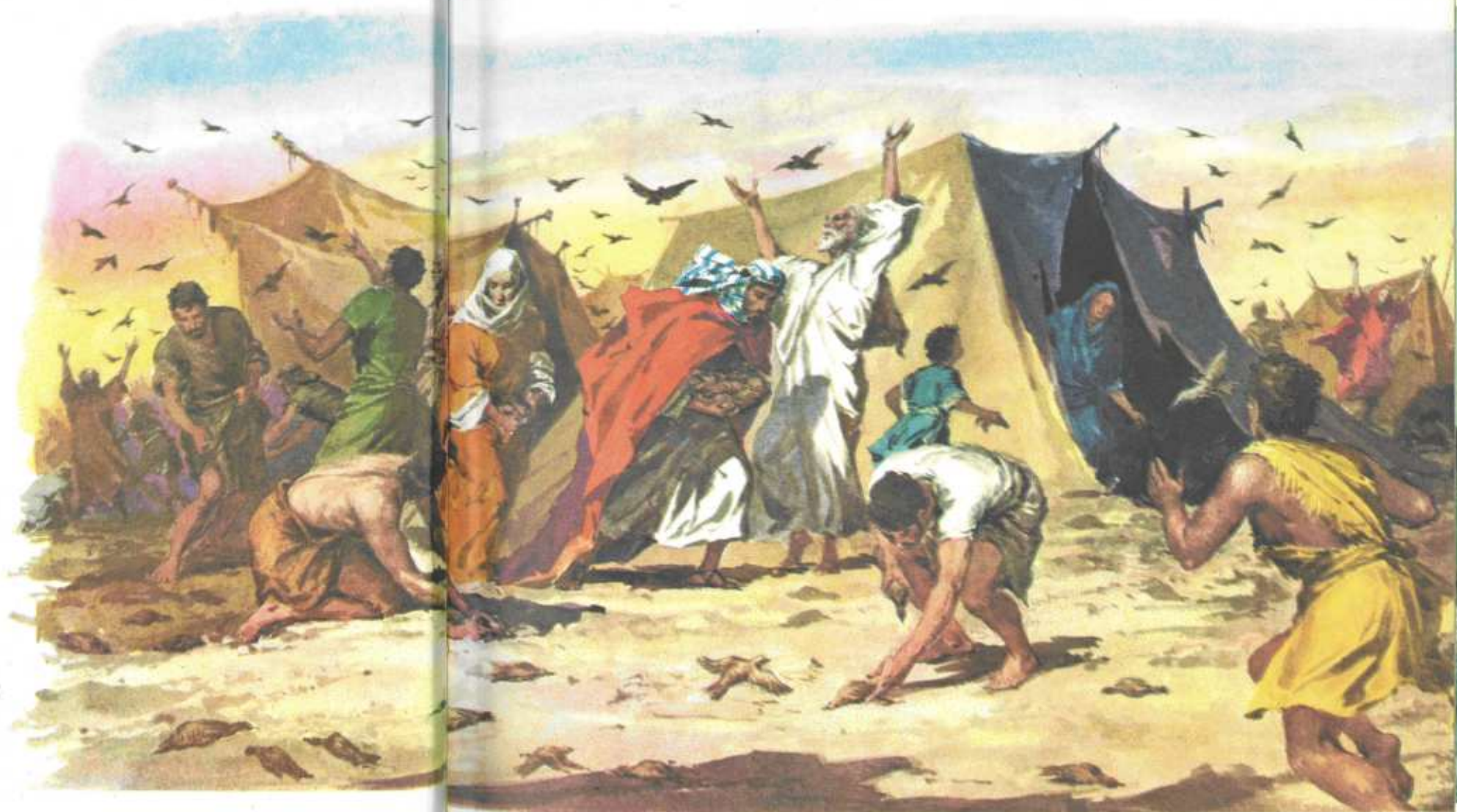
»Kush do të na japë të ngrënim mish? Na bie në mend se si kemi ngrënë falë në Egjipt peshk, kastraveca, bostan, shalqinj, purrinj, qepë e hudra. E tani jeta jonë po vyshket. S' ka më asgjë, s'po shohim tjetër me sy përveç kësaj mane!»

Moisiu iu drejtua Zotit:

»Përse ia bën kaq keq shërbëtorit tënd? Përse nuk kam gjetur hir para syve tu, mbasi ma ke ngarkuar të tërë barrën e këtij populli? Vallë, a prej meje rrjedh mbarë ky popull? Po athua kanë lindur prej meje, që Ti më thua: 'Mbaje në parzmën tënde sikurse nëna e mba në krahorin e vet foshnjën e çoje në dheun që me përbetim ua kam premtuar etërve të tyre!?' Nga ta marr mishin për t'i dhënë mbarë këtij populli, që më rrethon duke qarë e më thotë: 'Na jep mish të hamë!' Unë s' jam i zoti ta mbaj vetëm këtë popull! Është barrë tepër e rëndë për mua! Nëse do të sillësh kështu me mua, më mirë më vra! Nëse kam gjetur hir para syve tu, më mirë më vra e mos lejo ta shoh më të keqen time.»

Atëherë Zoti i tha Moisiut:

»M'i bashko shtatëdhjetë burra ndër krerët e të bijve të Izraelit, që ti i di se janë krerë të popullit e mbikqyrës të tij.

Izraelët bëhen gati të hyjnë në tokën e Kanaanit

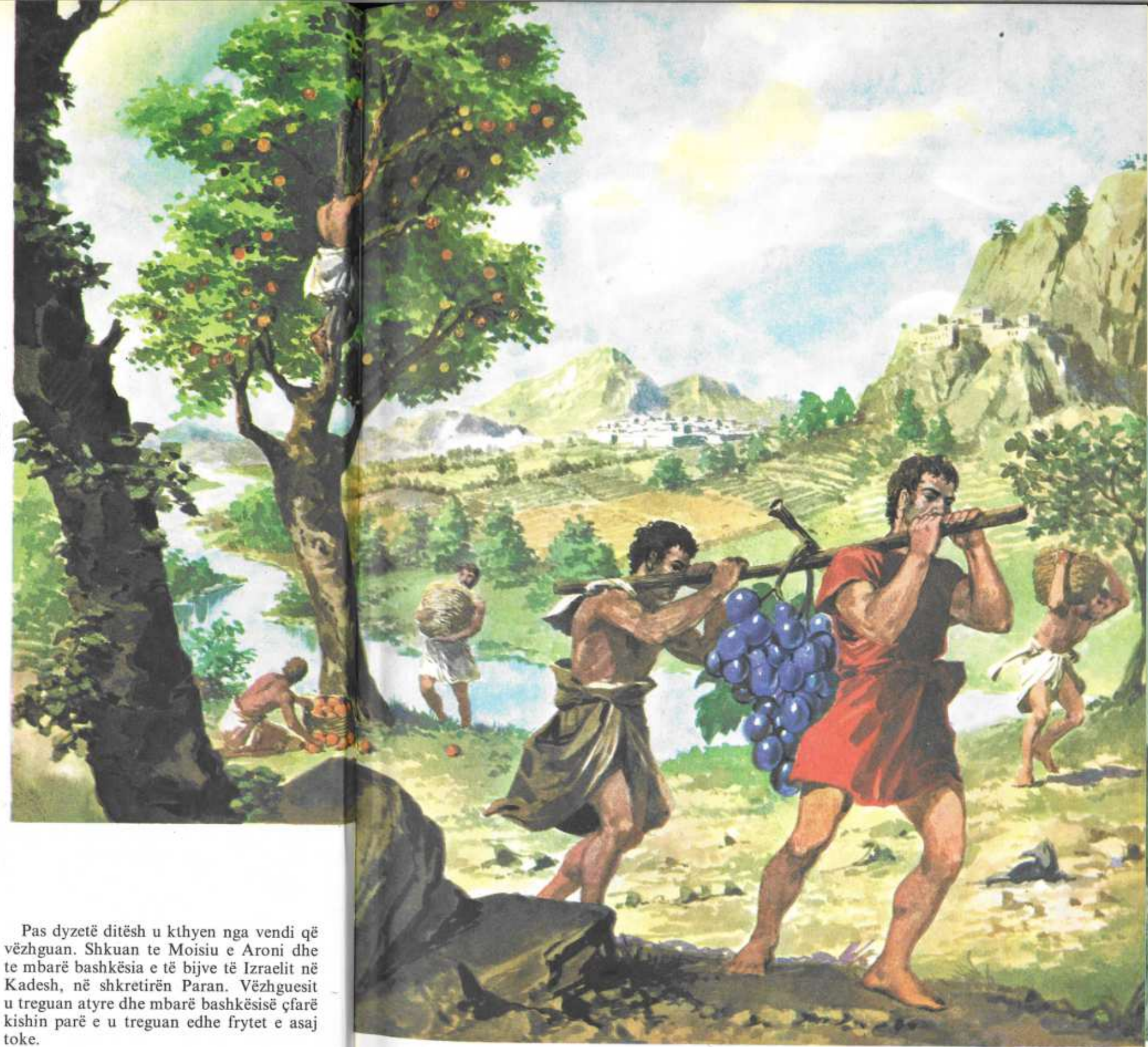
Zoti i tha Moisiut:

»Dërgoj disa njerëz, nga një njeri prej çdo fisi, të marrin hetime mbi tokën e Kanaanit që do t'ua jap të bijve të Izraelit. Dërgoj të gjithë krerët e tyre!«

Moisiu i dërgoi dymbëdhjetë vetë për të marrë hetime mbi dheun e Kanaanit e u tha:

»Ngjituni në Negeb e atëherë dilni lart në male, nga vëreni çfarë toke është ai vend, çfarë njerëzish janë ata që e banojnë: a janë të fortë apo të ligshhtë, a janë popull i madh apo i vogël? Si është toka në të cilën jetojnë: e mirë apo e keqe? Si i kanë qytetet ku jetojnë: të pa forcuara me mure apo të forcuara? Si është toka: e pëlleshme apo skamnore? A ka në të lëndë a jo? Jini guximtarë dhe na sillni fryte të asaj toke!«

Ishte koha kur piqej rrushi i parë. Ata shkuan atje lart për ta parë vendin. Kur arritën në Luginën Eshkol, prenë një hardhi me vile rrushi dhe dy vetë e morën në një hu. Morën edhe shega e fiq. Ai vend u quajt Luginë Eshkol (Luginë e viles) për arsye të viles së rrushit që aty këputën izraelët.

Pas dyzetë ditësh u kthyen nga vendi që vëzhguan. Shkuan te Moisiu e Aroni dhe te mbarë bashkësia e të bijve të Izraelit në Kadesh, në shkretirën Paran. Vëzhguesit u treguan atyre dhe mbarë bashkësisë çfarë kishin parë e u treguan edhe frytet e asaj toke.

Populli murmuron kundër Moisiut

Vëzhguesit thanë:

»Qemë në vendin ku ti na dërgove. Vërtet në atë vend rrjedh qumësht e mjaltë. Ja frytet e atij vendi! Porse populli që jeton në atë vend është i fortë, qytetet janë të mëdha e të fortifikuara. Kemi parë edhe pasardhësit e Anakut — Katallanët! Amalecitët banojnë në krahinën e Negebit; hetitët, jebusejtët e amorejtët jetojnë në male; kanaanët jetojnë në bregun e detit e gjatë lumit Jordan.«

Kalebi e qetësoi popullin që ishte rreth Moisiut dhe tha:

»Të nisemi pa vonesë e ta pushtojmë se mund ta mbizotërojmë!«

Por njerëzit që kishin qenë me të i përgjegjën:

»Nuk jemi të zotët të shkojmë kundër atij populli se është më i fortë se ne.« E filluan izraelëve t'u flasin keq për tokën që kishin vezhguar duke thënë:

»Toka, nëpër të cilën u përshkuam me qëllim të marrim hetime mbi të, është një tokë që përpin banorët e vet. Mbarë populli që pamë në atë vend janë njerëz të mëdhej me shtat. Atje pamë edhe katallanë — pasardhësit e Anakut. Krahasuar me ta na dukej vetja si të ishim karkaleca.«

Atëherë mbarë bashkësia zuri të bëjë zhurmë e të bërtasë. Atë natë populli qante. Mbarë izraelët nynykatnin kundër Moisiut e Aronit. Mbarë bashkësia u thoshte:

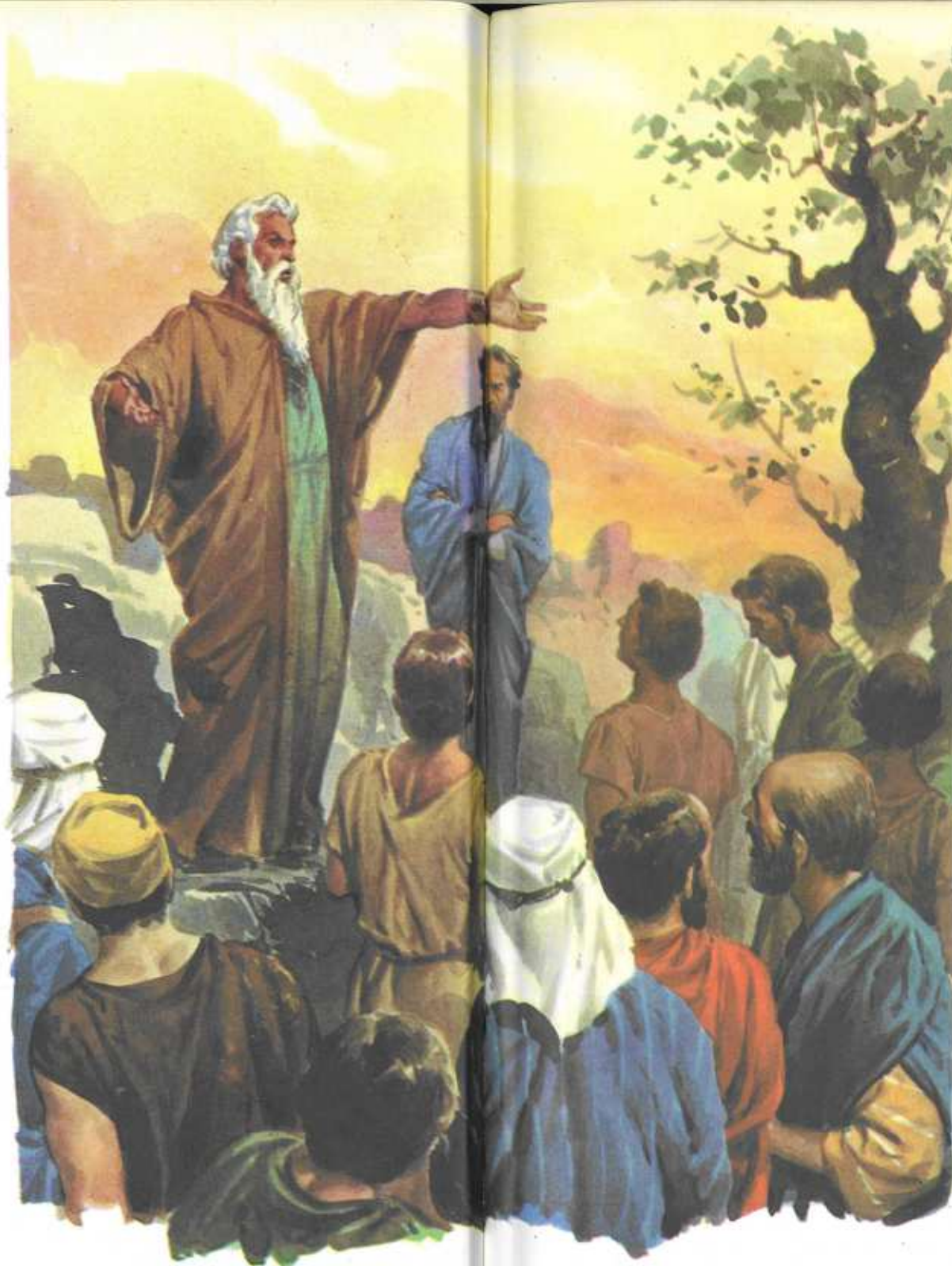
»O sikur të kishim vdekur në tokën e Egjiptit ose të kishim pasur fat të vdesim në këtë shkretëtirë! E përse Zoti na shpie në atë vend të mbarojmë prej shpatës? Gratë tona dhe fëmijët tanë do të bëhen robër! Po a nuk do të ishte më mirë të ktheheshim në Egjipt?«

E i thoshte njëri-tjetrit:

»Të caktojmë një pris e të kthehemi në Egjipt!«

Atherë Jozua, i biri i Nunit dhe Kalebi, i biri i Jefuneut, të cilët kishin qenë ndër ata që kishin shkuar për hetime të vendit, i thanë mbarë bashkësisë:

»Toka nëpër të cilën jemi përshkuar për ta hetuar, është jashtëzakonisht e mirë. Nëse Zoti do të na përkrahë, do të na bëjë të hyjmë në atë vend dhe do të na e japë. Ajo është një tokë e pasur shumë

me kullosa e me beriçet — tokë që rrjedh qumësht e mjaltë! Vetëm mos i kundërshtoni Zotit! Mos u tutni prej popullit të atij vendi, sepse ai është kafshata jonë.

Atyre u është ligur ora ndërsa me ne është Zoti! Mos u tutni prej tyre!«

E ndërsa mbarë bashkësia ishte vendosur t'i vrasë me gurë Moisiun e Aronin, kur

qe, Lavdia e Hyut ju dëftua mbarë izraelëve mbi Tendën e Bashkimit. Atëherë Zoti i tha Moisiut:

»Deri kur do të më përbuzë ky popull? E deri kur nuk do të më besojë edhe pse i panë shenjat e mrekullueshme që i kreu ndër sy të tyre? Do t'u çoj vdekje e do t'ua tres farën e tyre, ndërsa prej teje do të bëj një popull më të madh e më të fortë se atë.«

Moisiu i lutet Zotit ta falë popullin

Atëherë Moisiu i tha Zotit:

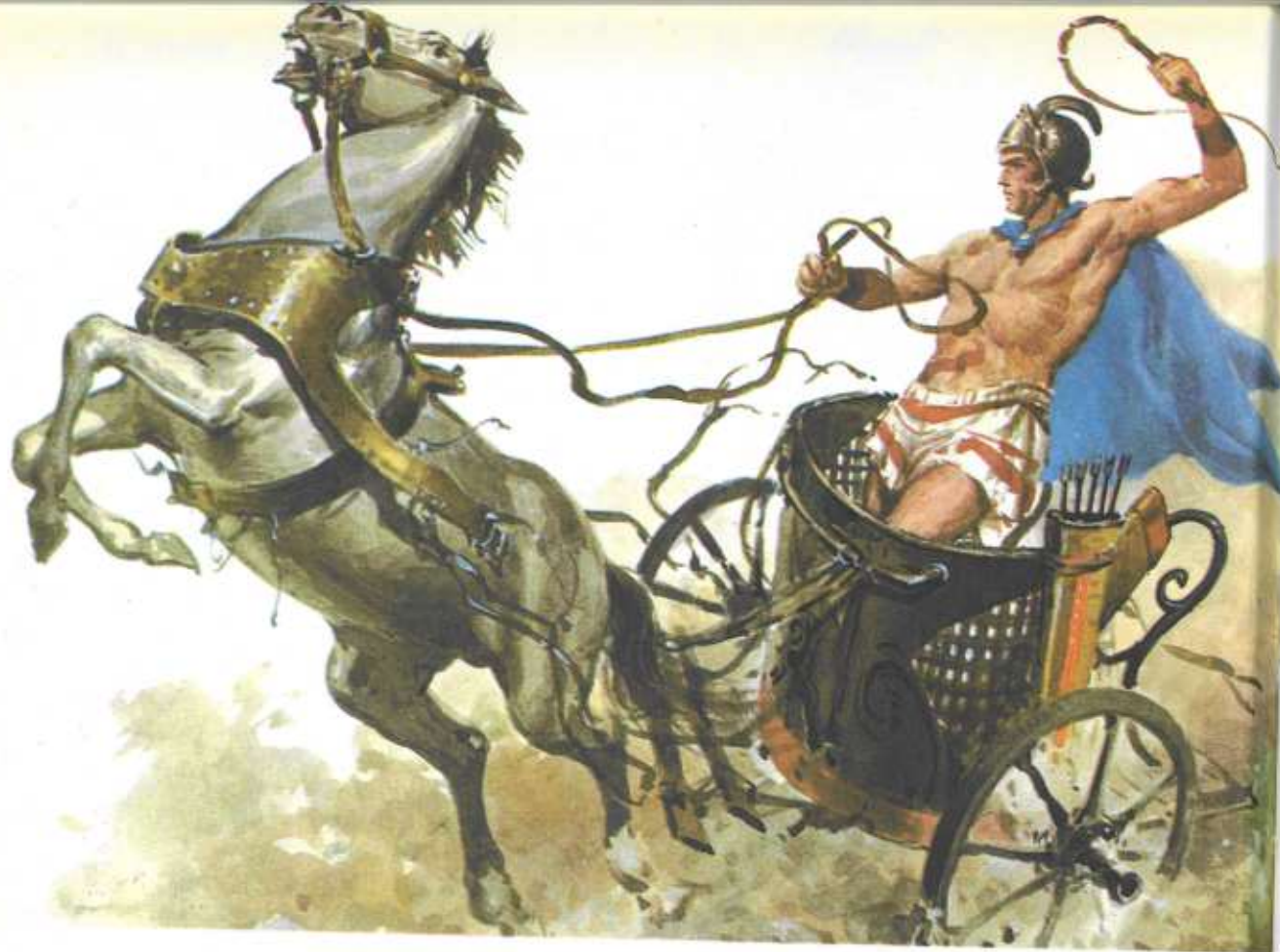
»Egjiptianët e kanë marrë vesh se ti e nxore këtë popull me fuqinë tënde dhe ata u kanë treguar banorëve të kësaj toke. Ata kanë dëgjuar se ti, Zoti, je në midis të këtij populli, se u dëftohej faqe-faqas, se ti, Zoti, qëndron në re përmbi ta, se rrugon para tyre ditën në një shtyllë reje e natën në një shtyllë zjarri. Këndeje, nëse e mbyt këtë popull si një njeri, popujt që e kanë dëgjuar zërin tënd, do të thonë: 'Zoti nuk qe i zoti ta çojë këtë popull në atë vend që ua kishte premtuar me përbetim — i vrau në shkretëtirë.'

Tashti, le ta dëftojë veten pushteti i madhërueshëm i Zotit tim, sikurse ke thënë: Zoti është i ngadalshëm të hidhërohet e i madh në mirësi; e duron fajin e gabimin, por fajtorin s'e lë pa ndëshkuar — madje fajin e të parëve e ndëshkon në fëmijë deri në të tretin e të katërtin brez. Falja fajin këtij populli pash madhërinë e mëshirës sate sikurse i ke prirë këtij populli prej Egjiptit e deri këtu.«

Të pakënaqurit ndëshkohen

»Po fali — përgjegji Zoti, — pasi po më lutej. Porse, asnjë prej atyre njerëzve që e panë Lavdinë time dhe shenjat e mrekullueshme që bëra në Egjipt e në shkretëtirë e megjithatë më sprovuan tashmë

dhjetë herë e nuk ma dëgjuan zërin, nuk do ta shohin tokën që me perbetim ua kam premtuar etërve tyre; asnjë prej atyre që më përbuzin, nuk do ta shohë.

Thuaju izraelëve: Në këtë shkretëtirë do të bien kufomat tuaja: fëmijët tuaj, për të cilët thatë se do të bëhen robër luftime, ata do t'i shtij të banojnë tokën që ju përbuzët. Ndërsa ju? Trupat tuaj do të shkatërrohen në këtë shkretëtirë! Fëmijët tuaj do të enden për dyzetë vjetë nëpër shkretëtirë, do të pësojnë për shkak të mosbesimit tuaj deri që të shkatërrohen trupat tuaj në këtë shkretëtirë.»

Njerëzit që Moisiu pati dërguar të bëjnë hetime mbi vendin e, që, të kthyer, bënë të kundërshtojë mbarë bashkësia kundër tij duke folur keq për atë vend, ata njerëz pra, që hapën fjalë të këqia për vend, qenë

vrarë para Zotit. Prej njerëzve që shkuan për të vezhguar vendin, mbetën gjallë vetëm Jozua, i biri i Nunit dhe Kalebi, i biri i Jefuneut.

Në mëngjes populli mëkoi heret, u fillua të ngjitet në mal e thoshte: »Ja po ngjitemi në vend, për të cilin foli Zoti, sepse kemi mëkatnuar.«

E Moisiu u tha:

»Përse e theni urdhërin e Zotit? Nuk do t'ia dilni! Mos u ngjitni se do të sharroni të shfarosur prej armiqve tuaj, sepse Zoti nuk është me ju.«

Porse ata, kryeneça, u ngjitnin malit drejt majes edhe pse Arka e Dëshmisë as Moisiu nuk kishin luajtur vendit prej fushimit. Atëherë amalecitet e kanaanët, që jetonin në atë mal, zbritën, i sulmuan dhe i shpërndanë deri në Hormë.

Udhëtimi vazhdon

Të bijtë e Izraelit, mbarë bashkësia, arritën në shkretëtirën e Sinit në muajin e parë. Populli zuri vend në Kadesh. Këtu vdiq dhe qe varrosur Miriama.

Mungonte uji për nevojat e bashkësisë e populli u bashkua kundër Moisiut e kundër Aronit. Populli grindej me Mosiun e i thoshte: »O ta kishim pasur fat e të kishim vdekur kur na vdiqën vëllezërit para Zotit! Përse e sollët këtu në shkretëtirë bashkësinë e Zotit për të vdekur ne dhe bagëtitë tona? Përse na bëtë të dalim nga Egjipti e na prutë në këtë vend të keq? Ky qenka vend ku s' ka as drithëra, as fiq as hardhi, as shega! S' ka as ujë për të pirë!«

Moisiu e Aroni, u larguan nga bashkësia e shkuan ke Tenda e Bashkimit. Ranë përmbys për dhe. Atëherë Lavdia e Zotit ju duk atyre. Zoti i tha Moisiut:

»Merre shkopin, ti e vëllai yt, Aroni, bashkone popullin dhe në sy të tyre thuaj qetës t'i lëshojë ujërat e veta. Nxirru ujë nga shkëmbi e ujite bashkësinë dhe bagëtitë e saja!«

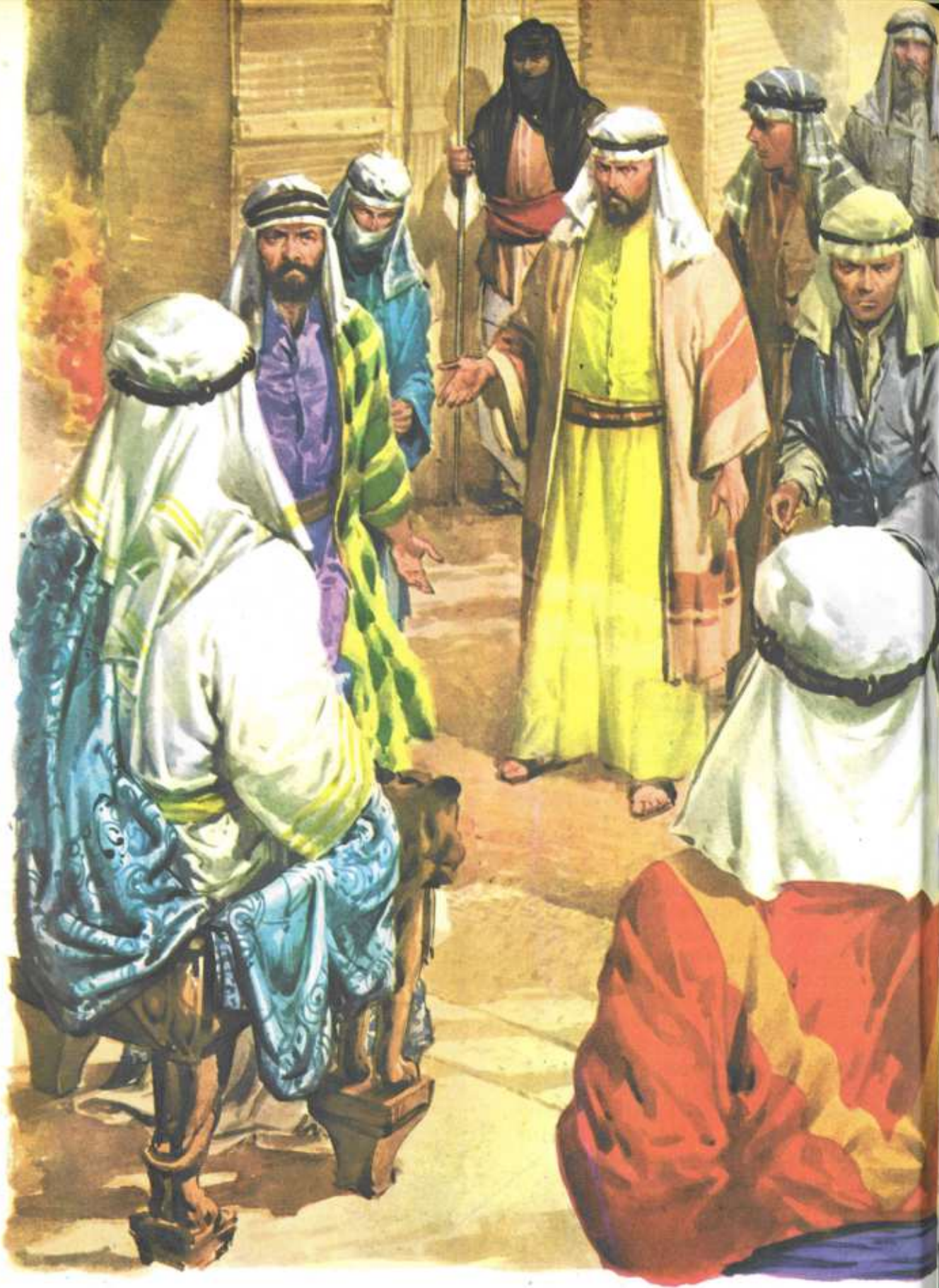
Moisiu, pra, mori shkopin që ishte në praninë e Zotit. Pastaj Moisiu e Aroni bashkuan popullin para shkëmbit, e Moisiu u tha:

»Dëgjoni, o kryekëcyerë! A do të bëjmë, ndoshta, ne t'u dalë ujë nga qeta?«

Atëherë Moisiu e lartësoi dorën, i ra shkëmbit me shkop dy herë e qe, doli ujë me shumicë! Piu bashkësia dhe bagëtitë e saj!

Atëherë Zoti i tha Moisiut e Aronit:
 »Pasi nuk patët besim në mua për t'i
 dhënë nderin Emrit tim të shenjtë para të
 bijve të Izraelit, ju s'do ta shtini këtë
 bashkësi në tokën që unë i jap.«

Këto janë ujërat e Meribës, ku të bijtë
 e Izraelit u grindën me Zotin, ndërsa ai
 me anë të tyre u tregua i shenjtë.

Edomi s'i lë të kalojnë

Nga Kadeshi Moisiu dërgoi disa lajmëtarë ke mbreti i Edomit me këto fjalë: »Të çon fjalë Izraeli, vëllai yt: ti i di të gjitha të vështirat që na kanë gjetur. Të parët tanë zbritën në Egjipt, ku qëndruan për shumë kohë. Egjiptianët u sollën shumë keq me të parët tanë dhe me ne. Ne thirrëm në ndihmë Zotin. Ai e dëgjoji zërin tonë dhe na e dërgoi engjëllin që na shpëtoi nga Egjipti. Ja, tani gjendemi në Kadesh, qytet në kufij tu. Na jep leje të kalojmë nëpër vendin tënd. Nuk do të biem nëpër fusha e vreshta as nuk do të pijmë ujë në pusa tu. Do të biem udhës Mbretërore e s'do të shmangemi djathtas as majtas deri t'i kalojmë kufijtë tu.«

Edomi i përgjegji:

»Mos kalo nëpër tokë time, se, qe, të dola para me shpatë!«

Izraelët i përgjegjën:

»Do të rrugojmë udhës së madhe; e nëse do të pijmë prej ujit tënd ne apo bagëtitë tona, do ta paguajmë. S'kërkojmë tjetër, por të kalojmë këmbë!«

»Mos kaloni!« përgjegji mbreti.

Edomi u doli para me shumë njerëz e me forca të mëdha. Kështu Edomi nuk i lejoi izraelët të kalojnë nëpër vendin e tij dhe izraelët u larguan prej tij.

Vdekja e Aronit

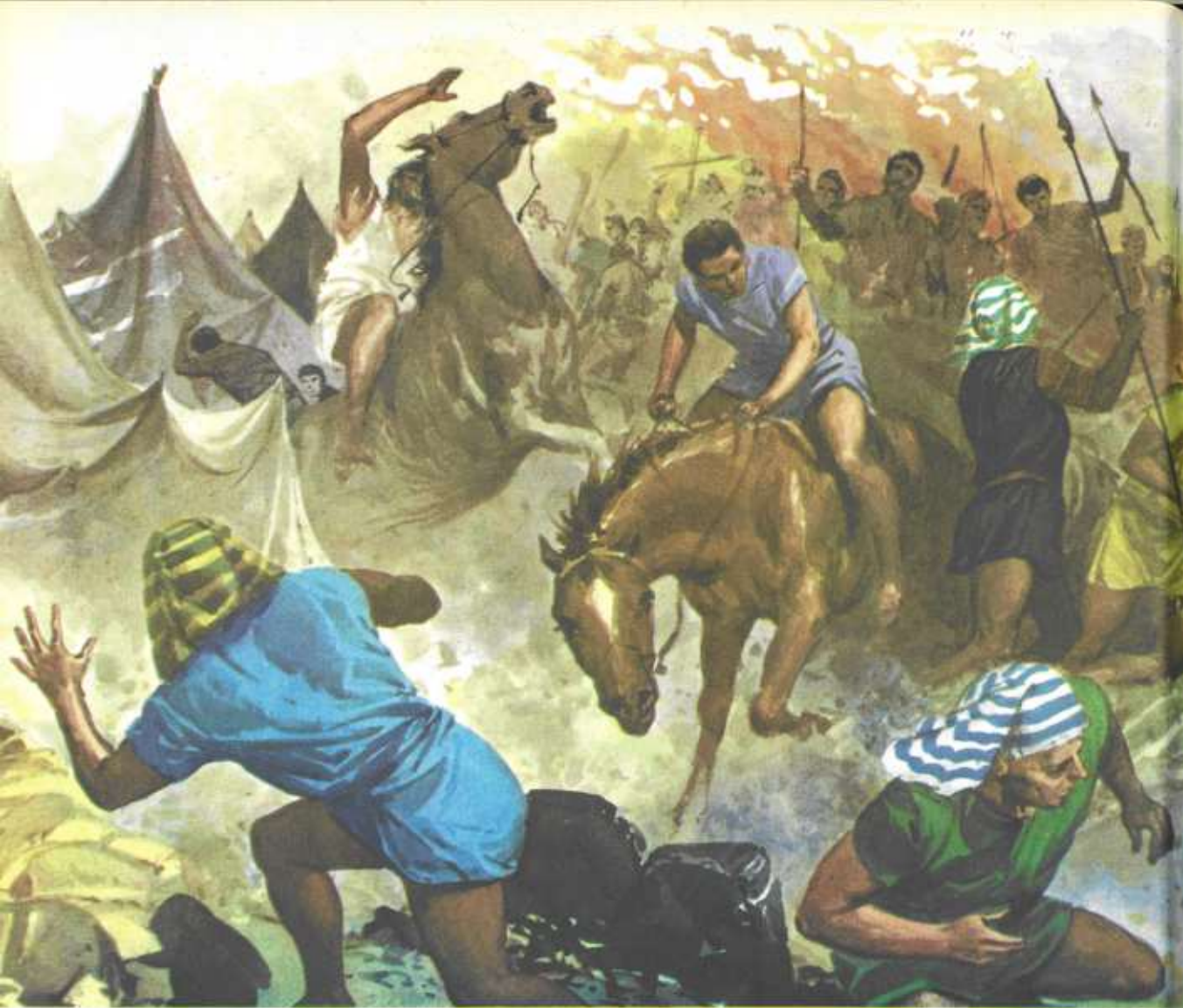
Mbarë izraelët çuan nga Kadeshi e shkuan në malin Hor, e tërë bashkësia. Te mali Hor Zoti i tha Moisiut e Aronit: »Aroni le t'u shoqërohet të parëve të vet. Nuk do të hyjë në tokën që do t'ua jap të bijve të Izraelit sepse i keni kundërshtuar urdhërit tim ke ujërat e Meribës.

Merre Aronin dhe djalin e tij Eleazarin dhe dil me ta në malin Hor, kundruall mbarë bashkësisë. Ti hiqja të veshmet Aronit e veshja të birit, Eleazarit. Atje Aroni do të shoqërohet me të parët e vet — do të vdesë.«

Moisiu bëri si i urdhëroi Zoti. Ndër sy të mbarë bashkësisë u ngjitën në malin Hor. Moisiu ia hoq petkat Aronit e bëri të birin e Aronit, Eleazarin, t'i veshë. Aroni vdiq

aty, në maje të malit. Atëherë Moisiu dhe Eleazari zbritën nga mali. Mbarë bashkësia, kur pa se kishte vdekur Aroni, e qau për tridhjetë ditë.

Populli rishtas hidhërohet

Izraelët u nisën nga mali Hor drejt Detit të Kuq për t'ia marrë anën tokës së Edomit, por populli gjatë udhëtimit e humbi duresën. Flisnin kundër Hyut e kundër Moisiut. Thoshnin:

»Perse na nxorët nga dheu i Egjiptit që të vdesim në këtë shkretëtirë? S'kemi bukë, s' ka ujë e ky ushqim i dobët na e ka mërzhitur shpirtin!«

Atëherë Zoti u çoi gjarpërinj të helmuar të cilët e hanin popullin e një numër bukur i madh i popullit vdiq.

Atëherë populli doli para Moisiut e i tha: »Kemi mëkatnuar kur folëm keq për Zotin e për ty; lutju Zotit t'i largojë prej nesh këta gjarpërinj!«

Moisiu u lut për popull e Zoti i tha: »Punoje një gjarpër të helmuar e vëre në shtyllë: këdo të ngrënë gjarpëri, do të shpëtojë nëse do të shikojë në të.«

Moisiu e punoi një gjarpër bronzi dhe e vuri në shtyllë. Kur ndokë ngrënte gjarpëri nëse shikonte në të, shërohej.

Atëherë izraelët vazhduan rrugën në kra-hun e lindjes të Edomit, në anën e perëndimit të dheut të Moabit deri në tokën

e amorenjve. I ngulën tendat kundruall fushave të Moabit.

Fitorja kundër amorenjve

Atëherë izraelët dërguan lajmëtarët ke mbreti i amorenjve në Sihon për t'i thënë:

»Më lë të kaloj nëpër tokën tënde. Nuk do të biem nëpër fusha e nëpër vreshta as s' do të pijmë ujë nga pusat. Do të biem udhës Mbretërore deri ta kalojmë vendin tënd.«

Por Sihoni nuk i dha leje Izraelit të kalojë nëpër vendin e tij; madje bashkoi mbarë gjinden e vet e doli në shkretëtirë kundër Izraelit. E Izraeli me teh të shpatës e theu dhe e shpartalloi dhe ia pushtoi vendin e tij që nga Aroni deri ke Jaboku;

i pushtoi të gjitha ato qytete dhe hyri të banojë në to.

Pastaj ndërruan drejtim e shkuan drejt Bashanit. E Ogu, mbreti i Bashanit, u doli para me mbarë popullin e vet për të nisur luftë kundër tyre në Edrej. E Zoti i tha Moisiut:

»Mos e druaj! Unë ta jap në dorë tënde atë, mbarë popullin e tij edhe krejt vendin e tij. Bëj me të sikurse bëre me Sihonin, mbretin e amorenjve!«

Izraelët e shpartalloi atë, të bijtë e tij e mbarë popullin e tij; askush s' shpëtoi gjallë dhe e pushtuan vendin e tyre.

Pastaj izraelët morën udhën e ngulën fushimin në fushat e Moabit, më atë anë të Jordanit, kundruall Jerihonit.

Balaami dhe mbreti i moabëve

Moabi u tut shumë prej atij populli sepse ishte shumë i madh në numër.

Balaku, i biri i Siporit, ishte mbreti i moabëve të asaj kohe. Ky dërgoi disa lajmëtarë ke Balaami, i biri i Beorit, në Petor, që gjendet mbi Lumë, në dheun e amonjve. E grishi dhe i tha:

»Ja, ka dalë nga Egjipti një popull: e ka mbuluar sipërfaqen e dheut dhe ka zënë vend në kufijtë e mi. Tashti, eja e ma mallko këtë popull sepse është më i fortë se unë. Kështu ndoshta do ta mundim e do ta dëbojmë nga vendi. Sepse e di se është i bekuar ai që ti bekon dhe është i mallkuar ai që ti mallkon.«

Krerët e Moabit e krerët e Madianit u nisën e me vete morën shpërblimin që do t'ia jepnin shortarit. Arritën ke Balaami e i treguan porosinë e Balakut. Balaami u tha:

»Buni sonte këtu e nesër do t'u jap përgjegjën si të më thotë Zoti.«

Kështu princat e Moabit zunë vend ke Balaami.

Hyu erdhi ke Balaami dhe e pyeti:

»Kush janë ata njerëz me ty?«

Balaami i përgjegji Hyut: Balaku, i biri i Siporit, mbreti i Moabit, i ka dërguar ke unë, të më thonë: 'Ja, ka dalë nga Egjipti një popull dhe e ka mbuluar sipërfaqen e dheut. Eja e mallkoje. Kështu do të mund ta mbizotëroj e ta dëboj.«

Por Hyu i tha Balaamit: »Ti mos shko me ta! Mos e mallko atë popull, sepse është i bekuar.«

Në mëngjes u ngrit Balaami dhe u tha princave të Balakut:

»Shkoni në vendin tuaj, sepse Zoti nuk më jep leje të vij me ju.«

Princat e Moabit u çuan e shkuan te Balaku dhe i thanë:

»Balaami nuk desh të vijë me ne.«

Balaku rishtas dërgoi më shumë princa e më të rëndësishëm se të parët. Ata shkuan ke Balaami dhe i thanë:

»Kështu të çon fjalë Balaku, i biri i Siporit: 'Të lutem, mos e lër kurrësi pa

ardhur ke unë! Do të shpërblej bujarisht e do të bëj gjithësi të thuash. Eja, të lutem, e ma mallko këtë popull!«

E Balaami u përgjegji të dërguarve të Balakut: »Po edhe sikur të ma jepte Balaku krejt shtëpinë e vet të mbushur me ar e me argjend, nuk do ta shkelja urdhërin e Zotit, Hyut tim, për të bërë punë të vogla apo të mëdha. Megjithatë, kaloni edhe ju këtu natën sonte e të shoh çka do të në thotë Zoti rishtas.«

Natën Hyu erdhi e i tha Balaamit:

»Nëse këta njerëz kanë ardhur të grishin të shkosh, ngritu e shko me ta. Por bëj vetëm çka do të them unë!«

Balaami dhe engjëlli i Zotit

Balaami u ngrit në mëngjes, e shiloi gomaricën e vet e u nis me princat e Moabit. Porse hidhërimi i Zotit mori flakë pse u nis. Kështu engjëlli i Zotit i doli para në rrugë për ta penguar. Balaami udhëtonte mbi gomaricën e vet e e përcillnin dy djelmosha. Kur gomarica e pa engjëllin e Zotit në rrugë me shpatë të nxjerrë në dorë, e la rrugën e mori fushën.

Balaami filloi ta rrahë gomaricën për ta rikthyer në rrugë. Atëherë engjëlli i Zotit zuri vend në një rrugë të ngushtë, ku nuk kishte vend të kalohej as djath-

tas as majtas. Kur gomarica e pa engjëllin e Zotit, u rrëzua nën Balaamin. Balaami u tërbua nga hidhërimi e filloi ta rrahë shkop gomaricën.

Atëherë Zoti ia zhdrivilloi gojën gomaricës dhe ajo i tha Balaamit: »Çka të kam bërë që më rreh tash tri herë?«

Balaami i përgjegji gomaricës:

»Pse po luan me mua? Ta kisha këtu në dorë shpatën, do të vritja!«

E gomarica i përgjegji Balaamit: »Po a nuk jam unë gomarica jote që të kam mbajtur tërë jetën tënde deri më sot? A kam pasur zakon të bëj ndonjë herë kështu?«

»Jo!« i përgjegji ai.

Atëherë Zoti ia çeli sytë Balamit dhe ai e pa engjëllin e Zotit duke qëndruar në rrugë me shpatë të nxjerrë në dorë. E uli kryet e ra përmbys për dhe. Atëherë i tha engjëlli i Zotit:

»Përse e rrahe gomaricën tënde tri herë rresht? Se unë të kam dalë para për të penguar, e kur unë e zë rrugën, kush i gjallë s' e kalon. Tri herë më pa gomarica e u shmang prej meje. Po mos të më ishte shmangur, ty të kisha vrarë ndërsa atë e kisha lënë gjallë.«

Atëherë Balaami i tha engjëllit të Zotit:

»Kam mëkatnuar! Nuk e dija se ti

ishe në rrugë para meje. Por tani, nëse kjo rrugë imja nuk të pëlqen, unë po kthehem prapa.«

Por engjëlli i Zotit i përgjegji Balaamit: »Shko me këta njerëz, por fol vetëm çka unë të them!«

Kështu Balaami shkoi me krerët e Balakut.

Balaamin e çojnë te Balaku

Kur Balaku e mori vesh se po vinte Balaami, i doli para në Ir — Moab, që është në kufi të Arnonit, ku mbaron vendi i tij.

Balaku i tha Balaamit:

»Po a nuk dërgova të thërras me nxitim? Përse nuk erdhe te unë? A nuk jam ndoshta në gjendje të shpërblej?«

»Ja, pra, erdha! — i përgjegji Balaami — Por a do të mund të them gjë tani? Do të flas vetëm çka Zoti të më vërë në gjuhë!«

Të nesërmen Balaku e mori Balaamin dhe e çoi lart në Bamot — Baal, nga mund të shihej skaji i fushimit të popullit.

Balaami i tha Balakut:

»M' i puno këtu shtatë lterë; m' i pregatit këtu shtatë mëzetër e shtatë desh.«

Balaku bëri si tha Balaami. Atëherë Balaku e Balaami flijuan nga një mëzat e nga një dash për secilin lter. Pastaj Balaami i tha Balakut:

»Ti qëndo pranë holokaustit tënd e unë po shkoj të mund të takohem me Zotin, e çka ai të më thotë unë do të tregoj.«

Balaami shkoi në një vend të vetmuar. Hyu u takua me Balaamin, ia vuri fjalët në gojë dhe i urdhëroi:

»Khehu ke Balaku e thuaj kështu!«

Balaami u kthye ke ai. Ai qëndronte pranë flijes së vet e me të ishin të gjithë princat e Moabit.

Atëherë Balaami filloi këngën e vet e tha:

*»Sa të bukura janë tendat tua, o Jakob,
banesat tua, o Izrael!
Janë porsì luginat aty ku fillojnë të
shtrihen, porsì kopshti përngjat lumit,
porsì alojet që Hyu i ka mbjellë
porsì cedrat përngjat ujit të lumit!*

*Nga pasardhësit e tij shoh — do të dalë
një hero! Mbi shumë popuj ai do të
sundojë!*

*Mbreti i tij më i madh se Agagu,
mbretëria e tij do të lartësohet tejte.*

*Hyu e nxori nga dheu i Egjiptit,
për të Hyu është çka janë për buallin
brirët.*

*Ai i përpin popujt kundërshtarë:
grima-grima i thërmon eshtrat e tyre.*

*Është pupëzuar, shtruar është në pritë:
a është luan, a është luaneshë?
kush është ai që guxon ta gucë?!*

*Qoftë bekuar ai që ty të bekon,
qoftë mallkuar ai që ty të mallkon!«*

Tri herësh u kushtuan flijet, tri herë Balaami profetizoi: secilën herë, sipas urdhërit të Zotit, në vend që të mallkonte, bekoji.

Balaku u tërbua prej hidhërimit kundër Balaamit e rrahi dorë për dorë:

»Të kam thirrë — i tha Balaamit — të m' i mallkosh armiqtë e mi e ti, përkundrazi, tri herë m' i bekoje! Këpute qafën për vend tënd!

Pata thënë se mirë do të shpërblej, por, ja, Zoti s' të la të shpërblej!«

Atëherë Balaami i tha Balakut:

»Pse, a nuk u thashë lajmëtarëve tu që i dërgove te unë: 'Po të ma jepte Balaku edhe shtëpinë e vet plot me argjend e me ar, nuk do të mund t' i kundërshtoj urdhërit të Zotit për të bërë punë të mirë a të keqe me iniciativën time. Çka të thotë Zoti atë do të them edhe unë!' E tani që po kthehem në popullin tim, eja të tregoj që më parë çka do t' i bëjë ky popull popullit tënd në kohën e ardhshme.«

E Balaami filloi këngën e vet e tha:

*»Prej Jakobit po lind një YII,
nga Izraeli po del një shtëptër mbretëror!
Ky Moabit ia pëlçet tamthat,
kafkën e të bijve të Setit.
Edomi do të bëhet pronë e tija
e Seiri tokë e pushtuar.
Kërthmeset në fuqi Izraeli,
Jakobi sundon mbi armiq,
i shpartallon ata që shpëtuan në Ar.«*

Atëherë Balaami u ngrit dhe u nis për vendin e vet. Po edhe Balaku shkoi udhës së vet.

Fjalët e fundit të Moisiut thënë popullit

Kur dyzetë vitet e ravgimit nëpër shkretëtirë u afruan të plotësoheshin, Moisiu i tha popullit:

»Këto janë urdhërimet, ligjet e rregullat, të cilat m' i dha Zoti, Hyu i juaj e më urdhëroi t' ua mësoj me qëllim që t' i zbatoni në tokën në të cilën po shkoni për ta marrë për pronë. Kështu, pra, në qoftë se tërë jetën do ta duash Zotin, Hyun tënd ti, biri yt e djali i djalit tënd duke i zbatuar plotësisht urdhërimet e ligjet që unë sot po t'i jap, do të jesh jetë gjatë.

Dëgjo, Izrael, mbaj e zbatoj që të jesh mirë mbi tokë e që të shtohesh shumë në tokën ku rrjedh qumësht e mjaltë, sikurse ta ka premtuar Zoti, Hyu i stërgjyshërve tu.

Dëgjo, Izrael: Zoti është Hyu ynë! Zoti është një i vetëm. Duaje Zotin, Hyun tënd, me gjithë zemrën tënde, me gjithë shpirtin tënd e me të gjitha fuqitë tua!

Këto urdhërimet që sot po t'i jap, le të thadrogen në zemrën tënde; përsëriti fëmijëve tu. Follu për to kur të rrish në shtëpinë tënde e kur të rrugosh, kur të shkosh në shtrojë e kur të ngritësh.

Lidhi për dorë për shenjë, e në mes të syve mbaj si hajmali. Shkruaj në shtatkat e derës së shtëpisë sate e në derën tënde!

E kur Zoti, Hyu yt, të shtijë në tokën që ua premtoi me përбетim etërve tu Abrahamit, Izakut e Jakobit, se do t' ua japë — në qytete të mëdha e të bukura që ti s'i ke ndërtuar; në shtëpi plot me një mijë të mirat që ti s'i ke mbushur; në ubla që ti s'i ke çelur; në vreshta e ullish-ta që ti s'i ke mbjellë — dhe të hash e të ngopesh: ruaj se e harron Zotin që të ka nxjerrë nga Egjipti, nga gjendja e robërisë!

E kur nesër të pyesë djali yt: 'Çfarë janë këto udhëzime, ligje e urdhërimet që t' i ka dhënë Zoti, Hyu ynë?' t'i përgjigji djalit tënd: 'Kemi qenë skllëvër të

faraonit në Egjipt, porse Zoti na ka nxjerrë me dorën e vet të pushtetshme nga Egjipti. Zoti ka bërë ndër sy tanë shejta e mrekulli të mëdha e të tmershme

kundër Egjiptit, kundër faraonit e kundër mbarë familjes së tij e ne na ka nxjerrë e na ka prurë për të na e dhënë tokën që me përбетim ua ka pasë premtuar etërve tanë se do të na e japë neve. Atëherë Zoti na urdhëroi t'i vëmë në zba-

tim të gjitha këto rregullore me nderim të thellë e me përpikëri kundrejt Zotit, Hyut tonë që gjithmonë të jemi të lumtur e të jetojmë kështu sikurse faktikisht po jetojmë sot.

Drjetësia jonë, pra, duhet të qëndrojë në këtë: t'i mbajmë e t'i zbatojmë para Zotit, Hyut tonë të gjitha këto urdhërimet, ashtu si na i ka urdhëruar Zoti.

Sepse me të vërtetë ti je një popull i kushtuar Zotit, Hyut tënd; Zoti, Hyu i yt të ka zgjedhur që, midis të gjithë popujve që janë mbi sipërfaqen e dheut, të jesh ti populli i tij i dashur dhe prona e tij.

Zoti është lidhur me ju dhe u ka zgjedhur, jo pse jeni populli më i madhi — shi përkundrazi, ju jeni më i vogli ndër të gjithë popujt — por u ka zgjedhur pse u do e ka dashur ta çojë në vend betimin që u ka bërë etërve tuaj. Prandaj Zoti u ka nxjerrë me krah të pushtetshëm e u ka çliruar nga gjendja e skllavërisë, nga pushteti i faraonit, mbretit të Egjiptit. Kënde, dije se Zoti, Hyu yt, është Hy i vërtetë, Hy besnik që e mba Besëlidhjen dhe u jep hir deri në një mijë brezni atyre që e duan e i mbajnë urdhërimet e tija.

Mbani e zbatoni të gjitha urdhërimet që sot po u jap, që të jetoni e të shumoheni e që të hyni e ta merrni në pronë tokën, të cilën Zoti me përбетim ua ka premtuar etërve tuaj!

Mos e harro udhëtimin që Zoti, Hyu yt, të ka bërë ta kalosh gjatë këtyre dyzetë viteve nëpër shkretëtirë që të përvujtonte, të sprovonte e ta kuptonte çfarë ndryen në zemrën tënde: a do t'i mbash a jo urdhërimet e tija.

Ai, pra, të ka përvujtnuar e të ka munduar me uri e atëherë të ka ushqyer me manë, për të cilën s' ke dëgjuar ti as etërit tu. Deshi të bëjë ta kuptosh se njeriut nuk i lypet vetëm buka për të jetuar, por edhe çdo fjalë që Zoti thotë. Petkat tua nuk janë shqyer as këmbët tua nuk janë ënjtur gjatë këtyre dyzetë viteve. Kënde, pranoje në zemrën tënde se Zoti, Hyu i yt, të edukon e të ndreq ty, sikurse babai e edukon e e ndreq fëmijën e vet. Mbaj urdhërimet e Zotit, Hyut tënd, duke ecur udhëve të tija e duke e pasur frikë.

Sepse Zoti, Hyu i yt, të shpie në vend të mirë: në një tokë me përrenj e me burime ujërash nga nëndheu që ngufojnë në fusha e në male; në një vend dri-thërash: gruri e elbi, hardish, fiqsh dhe shegash; në një vend mjalte e ullinjsh; në një vend ku nuk do të ngrënësh bukë me masë si skamnor e ku asgjë nuk do të mungojë; në një vend ku guri ka hekur dhe, nga malet, do të nxjerrësh bronz. Do të ngrënësh e do të ngihesh e do ta bekosh Zotin, Hyun tënd, për tokë të mirë që ta ka dhënë.

Vërja mendjen mos ta harrosh Zotin, Hyun tënd, duke i lënë pas shpine urdhërimet e tija, rregulloret dhe ligjet që sot po t' i jap! E kur të ngrënësh e të ngihesh, të ndërtosh shtëpi të bukura e të hysh në to; kur të shumohen bagëtitë e trasha e të imta, kur të grumbullosh serm e ar e kur të përparojë çdogjë jotja, mos lejo të krenohet zemra jote e ta harrosh Zotin, Hyun tënd, që të nxori nga dheu i Egjiptit, nga gjendja e skllavërisë; i cili të ka kaluar nëpër këtë shkretëtirë të madhe e të tmershme — vend gjarpërinjsh të helmuar e gallomash, tokë e thatë dhe e paujë; i cili e ka nxjerrë ujët nga shkëmbi i fortë si hekuri, që të ka ushqyer në shkretëtirë me manë të panjohur për etërit tu për të përvujtnuar e për të sprovuar, për të bërë të lumtur në të ardhshmen.

Mos të shkojë prandaj nëpër mend të thuash: 'Me fuqinë time e me duart e mia e kam fituar këtë pasuri.'

Të bie ndër mend Zoti, Hyu i yt! Sepse ai ta ka dhënë fuqinë ta fitosh pasurinë për ta çuar në vend — siç është sot — Besëlidhjen e vet për të cilën u qe përbetuar etërve tu.

Por veç, nëse do ta harrosh Zotin, Hyun tënd, e do të shkosh pas hyjnive të tjera e do t' u shërbesh e do t' i adhurosh, unë sot po u përbehem se me siguri do të mbaroni. Sikurse edhe popujt që Zoti para jush do t' i vrasë, po ashtu do të zhdukeni edhe ju, sepse nuk e keni dëgjuar zërin e Zotit, Hyut tuaj.«

Zoti shkon para teje

Ma vë veshin, o Izrael! Sot po e kalon Jordanin për të vënë nën sundim

tënd popuj më të mëdhej e me të shumë se veten, qytete të mëdha e të fortifikuara deri në qiell. Dije, pra, se sot Zoti, Hyu yt, shkon para teje! Ai është zjarr që përpin; si do t' i shkatërrojë, ty do t' i nënshtrojë! Ti atëherë dëboj e shkatërroj me shpejt, ashtu si të ka thënë Zoti. Kur Zoti, Hyu yt, t' i dëbojë para teje, ruaj se thua atëherë në zemrën tënde: 'Zoti më pruri ta marr për pronë këtë tokë pse qesh i drejtë!' Por shi për kundra: për arsye se ata popuj bënë shu-

më punë të mbrapshta Zoti i dëbon para meje. Nuk shkon ti të pushtosh tokën e tyre pse ti je i drejtë e i ndershëm në zemër, porse, për arsye se Zoti, Hyu yt, për shkak të fajëve të atyre popujve i shpronëson ata në dobinë tënde e që kështu ta mbajë fjalën, me të cilën u përbetua etërve tu Abrahamit, Izakut e Jakobit.

Dije, pra, se Zoti, Hyu yt, nuk ta jep këtë tokë të pëlleshme për pronë për arsye të drejtësisë sate, sepse ti je një popull kryeneç.

Në qoftë se vërtet do ta dëgjosh zërin e Zotit, Hyut tënd, duke i mbajtur e zbatuar të gjitha urdhërimet e tija që sot po t' i jap, Zoti, Hyu i yt, do të lartësojë përmbi të gjithë popujt e botës.

Në qoftë se do ta dëgjosh zërin e Zotit, Hyut tënd, do të vijë mbi ty dhe do të bien mbi ty të gjitha këto bekime:

*Do të jesh i bekuar në qytet,
i bekuar në fushë.*

*I mallkuar do të jetë fryti i krahërorit tënd,
fryti i tokës sate, i gjësë sate të gjallë:
viçat e lopëve tua,*

*qengjat e deleve tua,
i bekuar do të jetë koshi yt,
magja jote.*

*I bekuar do të jesh kur të hysh në shtëpi,
i bekuar kur të delësh.*

Por, në qoftë se s' do ta dëgjosh zërin e Zotit, Hyut tënd, duke mos i mbajtur e duke mos i zbatuar urdhërimet e tija, e të gjitha ligjet e tija që sot po t' i jap, do të vijë mbi ty e do të bien mbi ty të gjitha këto mallkime:

*Do të jesh i mallkuar në qytet,
i mallkuar në fushë.*

*I mallkuar do të jetë koshi yt,
magja jote.*

*I mallkuar do të jetë fryti i krahërorit tënd,
fryti i tokës sate,*

viçat e lopëve tua,

qengjat e grigjave tua.

I mallkuar do të jesh kur të hysh në shtëpi, i mallkuar kur të delësh.

Do të rrethojë në të gjitha qytetet tua deri që në mbarë vendin tënd, të cilin ta dha Zoti, Hyu yt, të bien muret e larta, në të cilët do të vësh shpresën.

Nëse nuk do të mundohesh t' i mbash e t' i zbatosh të gjitha urdhërimet e këtij Ligji që janë të shkruara në këtë libër, Zoti do të shpërndajë nëpër mbarë tokën, nga një skaj në tjetrin në çdo popull; atje do t' u shërbesh hyjnive të tjera, të cilat as ti as etërit tu nuk i kanë njohur, hyjni druri e guri. Por në midis të atyre popujve nuk do të kesh paqë as s' do të ketë vend pushimi as për shputën e këmbëve tua, por atje Zoti do të japë një zemër të shqetësuar, sytë e kërvëshur e trishtim zemre. Jeta jote do të qëndrojë e vjerrë në një fije peri; do të tutesh natë e ditë e s' do të jesh i sigurtë për jetën tënde. Nga frika që do ta ligshtojë zemrën tënde dhe nga pamja që do të shohin sytë tu në mëngjes do të thuash: 'O sikur të ishte natë!' e në

mbrëmje do të thuash: 'Oh, sikur të ishte mëngjes!' Zoti do të kthejë prapa në Egjipt nëpër tokë e nëpër det, edhe pse unë të kam thënë: 'Kurrë më s' duhet ta shihni!' Atje do të dilni të shiteni në treg armiqve tuaj porsì skllëvër, por askush s' do t' u blejë.

E kur të gjitha këto të vërtetohen mbi ty, ky bekim e ky mallkim që ta kam vënë para, nëse ti do të kujtosh në zemrën tënde midis të gjitha atyre popullësive, ku Zoti, Hyu yt, do të bëjë të endesh, në qoftë se ti do të kthehesh kah Zoti, Hyu yt, e do ta dëgjosh zërin e tij, ti e bijtë tu, me gjithë zemër e me gjithë shpirt, ashtu si sot të kam urdhëruar, atëherë Zoti, Hyu yt, do të kthejë të mërguarit tu, do të ketë dhembshuri për ty e do të bashkojë nga të gjithë popujt, nëpër të cilët do të ketë shpërndarë Zoti, Hyu yt. E po qe se do të gjendet ndonjë i tretur i yt edhe në skajin e botës, edhe prej andej do të bashkojë Zoti, Hyu yt.

Zoti, Hyu yt, do të bashkojë në vendin që etërit tu e kanë pasur pronë që edhe ti do ta kesh pronë.

Ky urdhër që unë sot po ta jap nuk është tepër lart për ty as tepër larg. Nuk është në qiell, që mos të thuash: 'Kush do të ngjitet në qiell në vend tonë për të na e sjellë poshtë që ta dëgjojmë e ta zbatojmë?' Nuk është përte detit, që mos të thuash: 'Kush do ta kalojë detin në vend tonë për të na e marrë e sjellë që ta dëgjojmë e ta zbatojmë?' Sepse fjala është krejt ngjat teje, mu në gojën tënde dhe në zemrën tënde që ta vësh në zbatim!

Shih! Para teje sot po vë: Jetën e lumturinë, vdekjen e mjerimin!

Sot po marr dëshmitarë kundër jush qiellin e tokën se para jush po vë: jetën e vdekjen, bekimin e mallkimin. Zgjidhe, pra, jetën që të jetosh ti e pasardhësit tu duke e dashur Zotin, Hyun tënd, duke e dëgjuar zërin e tij e duke ndenjgur gjithmonë në bashkim me të, sepse ai është jeta jote, jeta jote e gjatë që të mund të banosh në tokën për të cilën Zoti u përbetua etërve tu Abrahamit, Izakut e Jakobit, se do t' u japë!«

Vdekja e Moisiut

Moisiu erdhi për t'i drejtuar këto fjalë mbarë Izraelit. U tha:

»Unë i kam sot njëqind e njëzet vjetë. Më nuk mund të shkoj e të vij. Për-mëtepër Zoti më ka thënë: 'Nuk do ta kalosh këtë Jordan!' Jozua do të prijë ashtu si ka thënë Zoti.«

Atëherë Moisiu e thirri Jozuan dhe i tha para mbarë Izraelit:

»Ji burrë dhe i vendosur, sepse ti do të hysh me këtë popull në tokë për të cilën Zoti u përbetua etërve të tyre se do fua japë; ti do t'ua dorëzosh në pronë. Vetë Zoti shkon para teje. Ai do të jetë me ty. Nuk do të heqë dorë prej teje as nuk do të lërë vetëm. Mos u tut as mos u frikëso!«

Zoti i tha Moisiut:

»Ja, për së shpejti do të pushosh me etërit tu. Por ky popull do të ngritet e do të më bëjë pabesnikëri duke shkuar pas hyjnive të huaja, të asaj toke në të cilën do të hyjë për së shpejti. Mua do të më lërë e do ta thejë Besëlidhjen që unë kam lidhur me të. Atëherë do të ndezet hidhërimi im mbi të. Unë do t' i braktisi, do t' ua heq përkrahjen time, që të sharrojnë. Do t' i gjejnë shumë të këqia e vështirësi e atëherë do të thonë: 'Athua nuk më gjetën këto të këqia për arsye se Hyu im nuk është me mua?'«

Atëherë Moisiu, para mbarë bashkësisë së Izraelit e recitoi deri në fund këtë këngë:

*»Dëgjoni, o qiej, se tani do të flas,
dëgjoj, o tokë, fjalët e gojës sime!
Le të rrjedhë si shiu mësimi im,
fjala ime le të bjerë si vesa!
Porsi lagrinë shiu mbi gjelbërimin e njomë,
porsi shiu me rrëskekë përmbi barin
e madh!
Sepse dua të shpall Emrin e Zotit:
e ju, Hyut tonë jepni lavdi!*

*Ai është i qetë, vepra e tij është e përsosur,
sepse udhët e tija janë Drejtësi!
Ai është Hy besnik, pa asnjë të keqe,
është Drejtësi dhe vetë e Drejta!*

*Të bien në mend ditët e kahershme,
mendoj vitet prej breznie në brezni!
Pyete t' atë e ai do të mësojë patjetër,
pleqtë tu pyeti e ata do të tregojnë.
I madhi Zot kur popujve u ndau mallin,
kur pronat ua ndante të bijve të njerëzve,
u caktoi caqet pas numrit të bijve të
Hyut:*

*Zotit për pjesnë i ra populli i vet:
Jakobi u bë prona e tij.
E gjeti në një vend të shkretë
në vetminë e tmershme të shkretëtirës së
përfrigueshme.*

*E mori para duarsh, e rriti fort,
e ruajti si bebën e syve të vet!*

*Porsi shqiponja që me kujdes e ruan
çerdhën,
rrathë rrathë duke trajtuar mbi
shqiponjat e veta,
ashtu ai krahët i shtrin, e merr,
e, mbi pendlat e veta e mban.*

*Zoti vetë i priu e e përcolli,
zota të tjerë, jo me të nuk ishin!
E bëri të kapërcejë bjeshkët e dheut,
e ushqe me prodhimet e fushës,
mjaltë atij nga shkëmbi i dha
dhe vaj të mirë nga qeta e pathyeshme.
Ngrëni Jakobi dhe u ngi,
umbaj Jeshuruni-mëzati- e qiti shqelma.*

U mbaje, u ushqeve, plot je dhjamë!

*E la Hyun që e krijoi,
e përbuzi Qetën e shëlbimit të vet!*

*S' po kujdesesh për Qetën
që jetën ta dha,
s' të bie në mend Hyu
që lindur të ka!*

*E Zoti e pa këtë në fëlgrimin e vet,
i dëboi bijtë e bijat e veta.
Tha: »Më s' do t'i përkrahi
të shoh çfarë do të ndodhë me ta!
Sepse brezni dijeqeke janë,
të gjithë si një bij të pabesë!*

Me zot që Zot s'është më shtinë mendjen e zezë,

*më hidhëruan me idhujt e vet të tytë!
Por dhe vetë do t' i bëj mendje zez,
do t' i hidhëroj me përkrahjen e një
populli të marrë!*

*Po, zjarr, flakë është ndezur fëlgrimi im
e do të përvlojë deri në fundin e ferrit,
do të përdijë tokën e gjithçka ajo prodhon,
hi do t' ia bëj malet deri në themel.
Sepse popull i padishëm është ky,
shquartësi në të nuk ka.*

*Të ishin të urtë tanimë e kishin kuptuar,
hetuar kishin çka të mjerët i pret.»*

Po atë ditë Zoti i tha Moisiut:

»Ngjitu në malet e Abarimit, mbi malin Nebo, që është kundrualli Jerihonit, në tokën e Moabit — dhe vëreje tokën e Kanaanit, që do t'ua jap bijve të Izraelit për pronë. Atëherë vdis mbi mal e shoqërohu me etërit tu, sikurse edhe vëllai yt Aroni, i cili vdiq në malin Hor e u shoqërua me të vetët. Kjo gjë u ndodh pse qetë të pabesim në mua në sy të izraelëve ke ujërat e Meribës të Kadeshit, në shkretëtirën Sin: pse nuk e treguat shenjtërinë time.

Këndeje, vetëm prej së largu do ta shihësh atë vend, por në të s' do të hysh — në tokën që do t' ua jap bijve të Izraelit.»

Pastaj Moisiu shkoi nga fushat e Moabit në malin Nebo, në majen Pizga, kundruall

Jerihonit e prej aty Zoti ia tregoi mbarë vendin.

Zoti atëherë i tha:

»Kjo është toka për të cilën i jam përbetuar Abrahamit, Izakut e Jakobit: 'Do t' ua jap pasardhësve tu.' Ta dhashë mudësinë ta shihësh me sy të tu, por ti atje s' do të kalosh.«

Moisiu, shërbëtori i Zotit, vdiq aty në tokën e Moabit sipas urdhërit të Zotit. Ai e varrosi në një luginë, në tokën e Moabit, kundruall Bet — Peorit.

Gjer në ditën e sotme askush nuk e di ku është varri i tij.

Moisiu kishte njëqind e njëzet vjetë kur vdiq. Sytë nuk e kishin lënë as fuqitë nuk e kishin lëshuar.

Të bijtë e Izraelit e qanë për tridhjetë ditë në stepat e Moabit. Atëherë kaluan ditët e gjëmës së Moisiut.

Jozuai, i biri i Nunit, ishte plot me shiptin e dijes, sepse Moisiu i kishte vënë duart mbi të. Të bijtë e Izraelit e dëgjuan e bënë çka Zoti i kishte urdhëruar Moisiut.

Në Izrael nuk u ngrit më një profet shoqi i Moisiut — atë Zoti e njohi faqe-faqas. Çfarë shenjash e mrekullish e bëri Zoti të aftë të bëjë në Egjipt kundër faraonit, ministrave të tij e të tërë atij vendi! Ç' të fortin pushtet e ç' frikë të madhe Moisiu shtiu në përdorim para syve të mabrë Izraelit!

Ngritja e Izraelit

Pushtimi i Kanaanit

Pas vdekjes së Moisiut, shërbëtorit të Zotit, Zoti i tha Jozuas, të birit të Nunit, ndihmësit të Moisiut: »Shërbëtori im, Moisiu, vdiq; ti tani ngritu, kalo përtë Jordanit ti e mbarë ky popull, në tokën që po ua jap të bijve të Izraelit. Çdo vend, ku të shklasë këmba juaj, po ua jap, sikurse ia kam premtuar Moisiut. Ji guximtar e mos u tut, sepse, kahdo të shkosh, me ty është Zoti, Hyu i yt.«

Atëherë Jozuai ju urdhëroi udhëheqësve të popullit:

»Kaloni nëpër fushim e urdhëroni popullit: bëni gati ushqime, sepse, pas tri ditësh, do ta kaloni Jordanin për ta marrë në pronë tokën, të cilën Zoti, Hyu i juaj, ua jep për pronë.«

Ata i përgjegjën Jozuas:

»Do të bëjmë gjithçka të na urdhërosh e do të shkojmë kudo të na dërgosh! Sikurse e kemi dëgjuar Moisiun, ashtu do të dëgjojmë edhe ty!«

Jozuai dërgon vëzhguesit

Jozuai, i biri i Nunit, nga Sitimi i dërgoi fshehtas dy detektivë me detyrë: »Shkoni, vëreni mirë vendin, posaçërisht Jerihonin!« Ata shkuan e hynë në shtëpinë e një prostitute që quhej Rahabë e aty e kaluan natën. U hetua kjo gjë dhe e njofuan mbretin e Jerihonit.

Atëherë mbreti i Jerihonit i çoi fjalë Rahabës: »Hidhi jasht njerëzit që kanë ardhur te ti, që kanë hyrë në shtëpinë tënde, sepse kanë ardhur të marrin hetime për mbarë vendin.«

Por ajo i mori ata dy njerëz, i fshehi e tha: »Vërtet ata njerëz kanë ardhur tek unë, por unë nuk e dija nga ishin. Por ata, në mbrëmje, kur do të mbyllej dera e qytetit, dolën jasht e s' di kah shkuan. Nxitoni pas tyre se ende mund t'i zëni.«

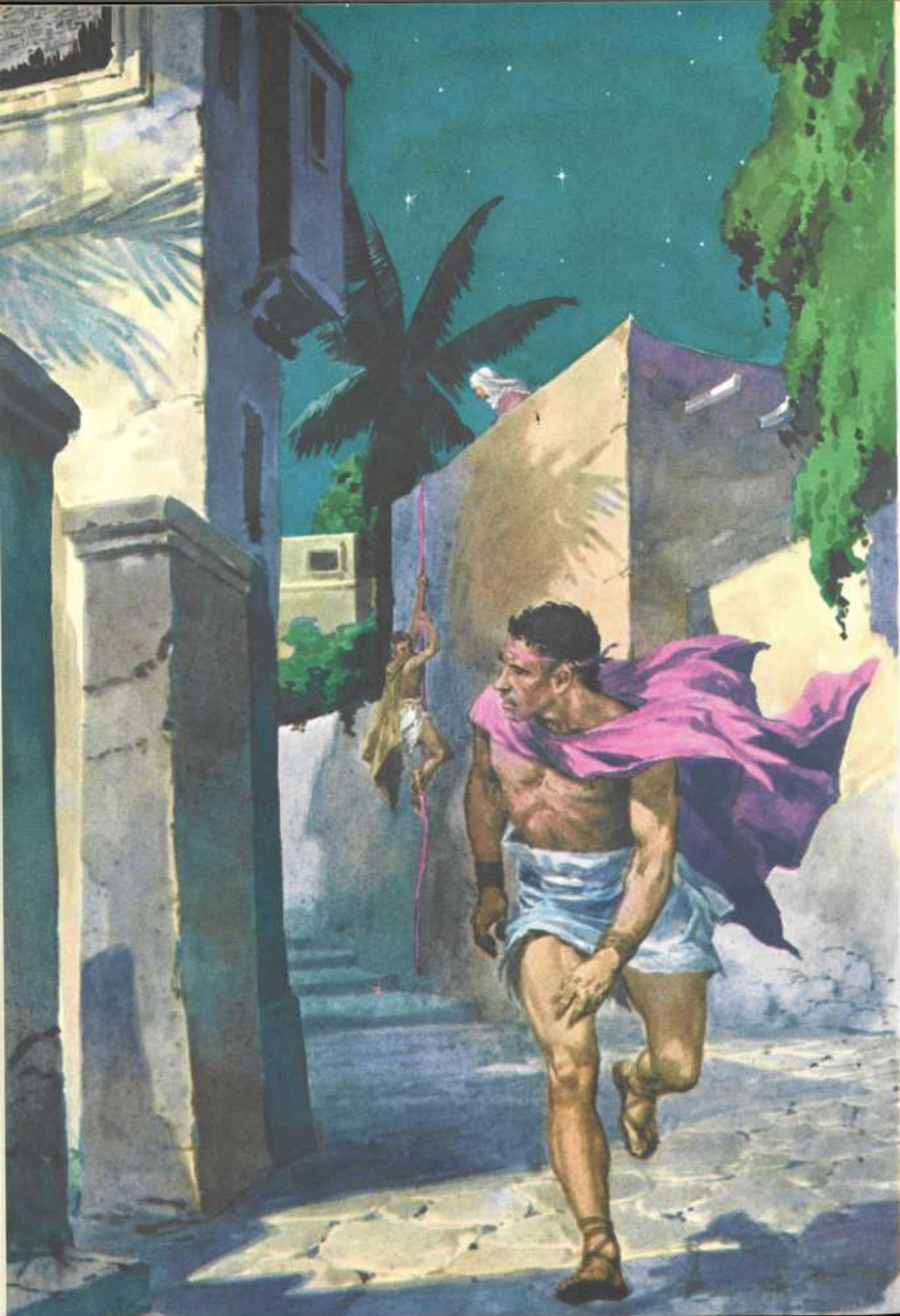
Por ajo i kishte bërë të ngjiten në (terracë)- pullaz e i kishte fshehur nën li të pathyer që e kishte të përhapur aty. Njerëzit e mbretit shpejtuan pas tyre për t'i ndjekur drejt Jordanit deri në vana të

lumit, e kur njerëzit dolën, u mbyllën dyert e qytetit.

Detektivët ende nuk i kish zënë gjumi e Rahaba u ngjit ke ata e u tha: »E di se Zoti ua ka dhënë këtë vend, sepse të gjithëve na ka kapur një frikë e madhe prej jush e të gjithë banorët e këtij vendi dridhen prej jush. Vërtet na ka ardhur lajmi, kur ju dolët nga Egjipti, Zoti vetë e ka tharë para jush Detin e Kuq si edhe çfarë u keni bërë dy mbretërve

përtë Jordanit, Sihonit e Ogut, të cilët i vratë. Kur u muar vesh zemra jonë gati pushoi së rrahuri e ashkush s' mund të marrë frymë para jush, sepse Zoti, Hyu i juaj, është i Larti Hy atje në qiell e këtu në tokë poshtë. Tashti m'u përbetoni edhe ju në emër të Zotit se, sikurse unë pata dhembshuri për ju edhe ju do të dëftoni hir për shtëpinë e atit tim e ma jepni fjalën se s'do të ma vritni babanë tim, nënën time, vëllezërit e mi, motrat

e mia e sa atyre u përket e do të na e kurseni jetën tonë nga vdekja.»

Detektivët i japin premtimin

Njerëzit i përgjegjën:

»Pëng e keni jetën tonë, por mos na dorëzoni. Kur Zoti do të na e japë këtë vend do të tregojmë hir e besnikëri.«

Atëherë Rahaba i lëshoi për litarit nëpër dritare, sepse shtëpinë e kishte përngjat murit të fortifikimit. U tha edhe: »Merrni drejtimin e malit që ndjekësit mos të takohen në ju e atje qëndroni të fshehur për tri ditë deri që të kthehen ata që u ndjekin; e atëherë shkoni në punë tuaj.«

Njerëzit i përgjegjën: »Ja, si duhet të bësh që të vlejë për betimi që na bëre: kur të hyjmë në këtë vend, bëje këtë shenjë: lidhe këtë litar të kuq në dritare nëpër të cilën na ule e bashko në shtëpinë tënde t'atë, t'ëmë, vëllezërit tu, motrat tua, mbarë

familjen e babait tënd. Kushdo prej jush të dalë jashtë pragut të derës së shtëpisë sate, e pastë veten në qafë, ne s' kemi faj — vetë është fajtor për vdekjen e vet — ndërsa kush të qëndrojë me ty në shtëpinë tënde — në qoftë se kush e prek me dorë, gjaku i tij raftë mbi ne — ne do të jemi fajtorët e vdekjes së tij! Porse, në qoftë se ti e zbulon çështjen tonë, ne do të jemi të lirë nga besa që ta kemi dhënë.«

Ajo përgjegji: »Qoftë ashtu si thatë!« Atëherë i lëshoi e ata shkuan. Ajo e lidhi lidhçën e kuqe në dritare.

Vëzhguesit shkuan në male. Atje qëndruan tri ditë deri që u kthyen ata që i ndiqnin. Ndjekësit i kërkuan në të gjitha udhët, por askund nuk u takuan në ta.

Dy vëzhguesit u kthyen: ranë nga malet, kaluan lumin dhe shkuan ke Jozuai, i biri i Nunit, dhe i treguan gjithçka u kishte ndodhur. Ata i thanë Jozuas edhe: »Zoti na e ka lëshuar në dorë mbarë atë vend; të gjithë banorët e tij i ka kapur frikë e madhe prej nesh.«

Pushtimi i Jerihonit

E Jerihoni qëndronte për ballë të të bijve të Izraelit i fortifikuar mirë: askush nuk dilte, askush nuk hynte në të.

Zoti e mësoi Jozuai se si ai e populli i Izraelit do ta pushtonin qytetin e Jerihonit.

Jozuai, i biri i Nunit, i thirri ke vetja priftërinjtë dhe u tha: »Merrne Arkën e Besëlidhjes e shtatë priftërinj t'i marrin shtatë buritë brirësh së deshve para Arkës së Besëlidhjes. »Popullit i tha: »Shkoni e sillnu rreth qytetit, luftëtarët le të shkojnë para Arkës së Besëlidhjes së Zotit.«

Si Jozuai i urdhëroi popullit ashtu edhe u bë. Shkuan shtatë priftërinjtë me buritë e brirëve të deshve: u binin burive e Arka e Zotit shkante pas tyre. Luftëtarët shkonin para priftërinjve që u binin burive e mbararoja u nis pas Arkës.

Jozuai i kishte urdhëruar popullit: »Mos bërtisni as mos u ndjeni dhe asnjë fjalë mos të dëgjohet prej gojës suaj deri t'u them: 'Bërtisni!' Atëherë le të jehojë kushtrimi i luftës!«

Jozuai urdhëroi që Arka e Zotit të sillet një herë rreth qytetit, atëherë u kthyen në fushim dhe e kaluan natën.

Të nesërmen Jozuai mëkoi e priftërinjtë

e morën Arkën e Besëlidhjes. Shtatë priftërinjtë që mbanin shtatë buritë brirësh të deshve, shkuan para Arkës së Zotit. Duke ecur u binin burive, luftëtarët shkonin para tyre, ndërsa mbararoja shkante pas Arkës së Zotit. Ndërkaq buritë jehonin.

Kështu edhe ditën e dytë u sollën një herë rreth qytetit e pastaj u kthyen në fushim. Kështu bënë për gjashtë ditë rresht.

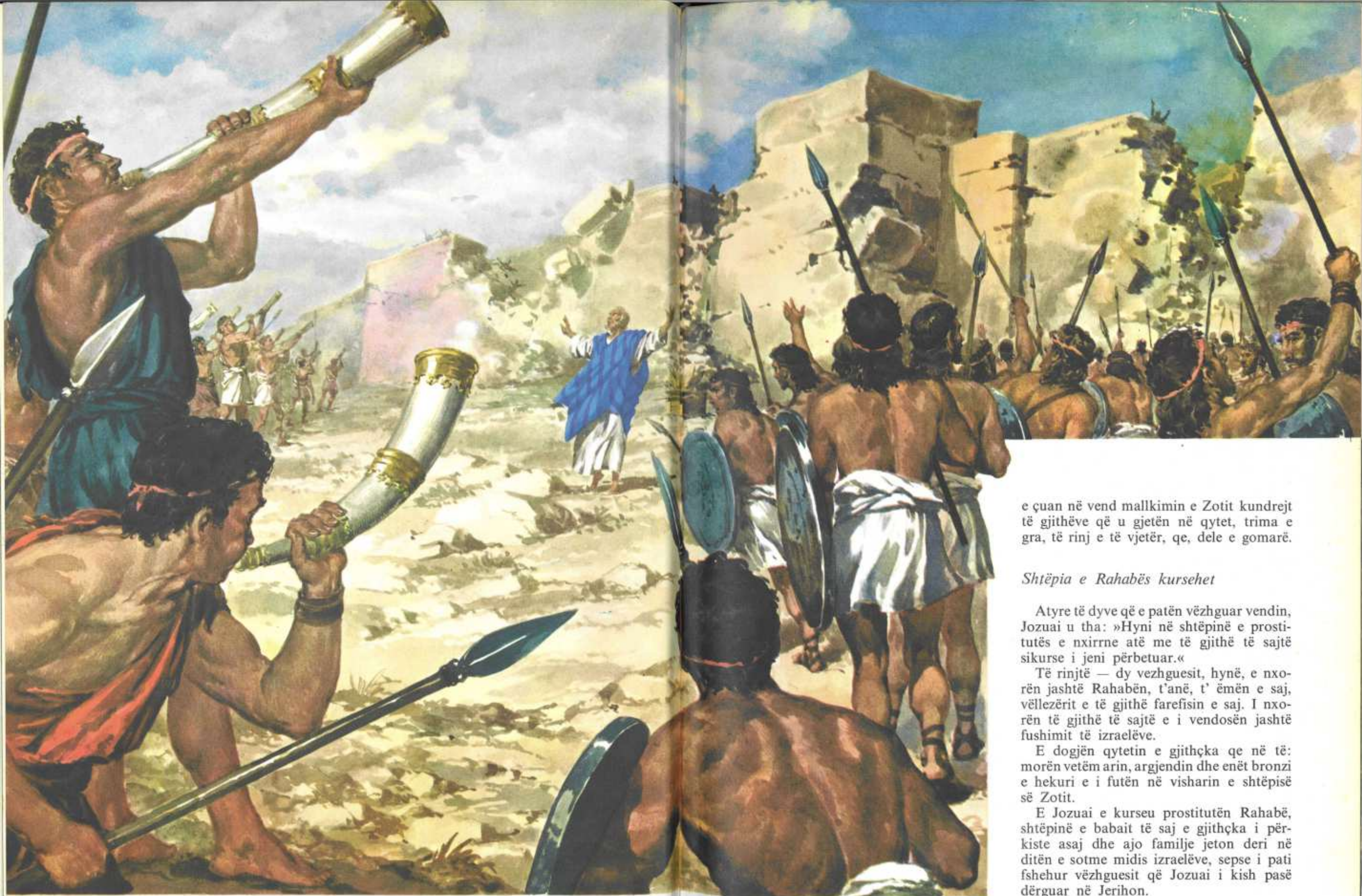
Të shtatën ditë mëkuan heret në të lbardhur të agimit dhe u sollën rreth qytetit në të njëjtën mënyrë, por shtatë herë.

Të shtatën herë, priftërinjtë frynë me forcë në buri e Jozuai i tha popullit: »Kushtrimoni kushtrime luftarake, sepse Zoti po ua lëshon në dorë qytetin! Qyteti le të shpartallohet krejtësisht me gjithçka ka brenda për shkak të mallkimit të Zotit. Vetëm Rahaba, prostituta, me gjithë ata që të jenë në shtëpi të saj le të lëhet gjallë, sepse ajo i ka fshehur vëzguesit që i patëm dërguar!«

Atëherë bërtiti populli, jehuan buritë! Kur ushtoi zëri i burive dhe kushtrimi luftëtar i popullit, ranë muret e qytetit e populli u fut në qytet, secili andej ku kishte ndodhur dhe e pushtuan. Atëherë

e çuan në vend mallkimit e Zotit kundrejt të gjithëve që u gjetën në qytet, trima e gra, të rinj e të vjetër, qe, dele e gomarë.

Shtëpia e Rahabës kursehet

Atyre të dyve që e patën vëzhguar vendin, Jozuai u tha: »Hyni në shtëpinë e prostitutës e nxirrni atë me të gjithë të saj të kursit e jeni përbetuar.«

Të rinjtë — dy vëzhguesit, hynë, e nxorën jashtë Rahabën, t'anë, t'ëmën e saj, vëllezërit e të gjithë farefisën e saj. I nxorën të gjithë të saj të e vendosën jashtë fushimit të izraelëve.

E dogjën qytetin e gjithçka qe në të: morën vetëm arin, argjendin dhe enët bronzi e hekuri e i futën në visharin e shtëpisë së Zotit.

E Jozuai e kurseu prostitutën Rahabë, shtëpinë e babait të saj e gjithçka i përkiste asaj dhe ajo familje jeton deri në ditën e sotme midis izraelëve, sepse i pati fshehur vëzhguesit që Jozuai i kish pasë dërguar në Jerihon.

Jozuai dhe hivitët

Atëherë Zoti i tha Jozuas: »Mos u tut as mos të lëshojë zemra! Merri me vete të gjithë luftëtarët, ngritu e sulmo Ajin! Ja, unë po ta lëshoj në dorë mbretin e Ajit, popullin e tij, qytetin dhe tokën e tij. Bëj me Ajin dhe me mbretin e tij si bëre me Jerihonin e me mbretin e tij!«

Jozuai bëri si i urdhëroi Zoti. E pushtoi Ajin, i vrau banorët, e rrenoi qytetin.

Për këto ngjarje dëgjuan të gjithë mbretërit që ishin më atë anë të Jordanit e u bashkuan për të rënë së bashku në luftë kundër Jozuait e i Izraelit.

Ndërsa banorët e Gabaonit, kur dëgjuan çfarë u kish bërë Jozuai Jerihonit e Ajit, bënë një dhelperi. U shtirën kinse janë udhëtarë: ngarkuan në gomarë të vet thasë të vjetër, rrëshiqat vere të çtjerrë e të arnuar. U mbathën me sandale të mbajtura dhe u veshën me petka të vjetra. Buka që kishin marrë me vete ishte e thatë e copa-copa.

Shkuan ke Jozuai në fushim, në Galgala e i thanë atij dhe mbarë izraelëve:

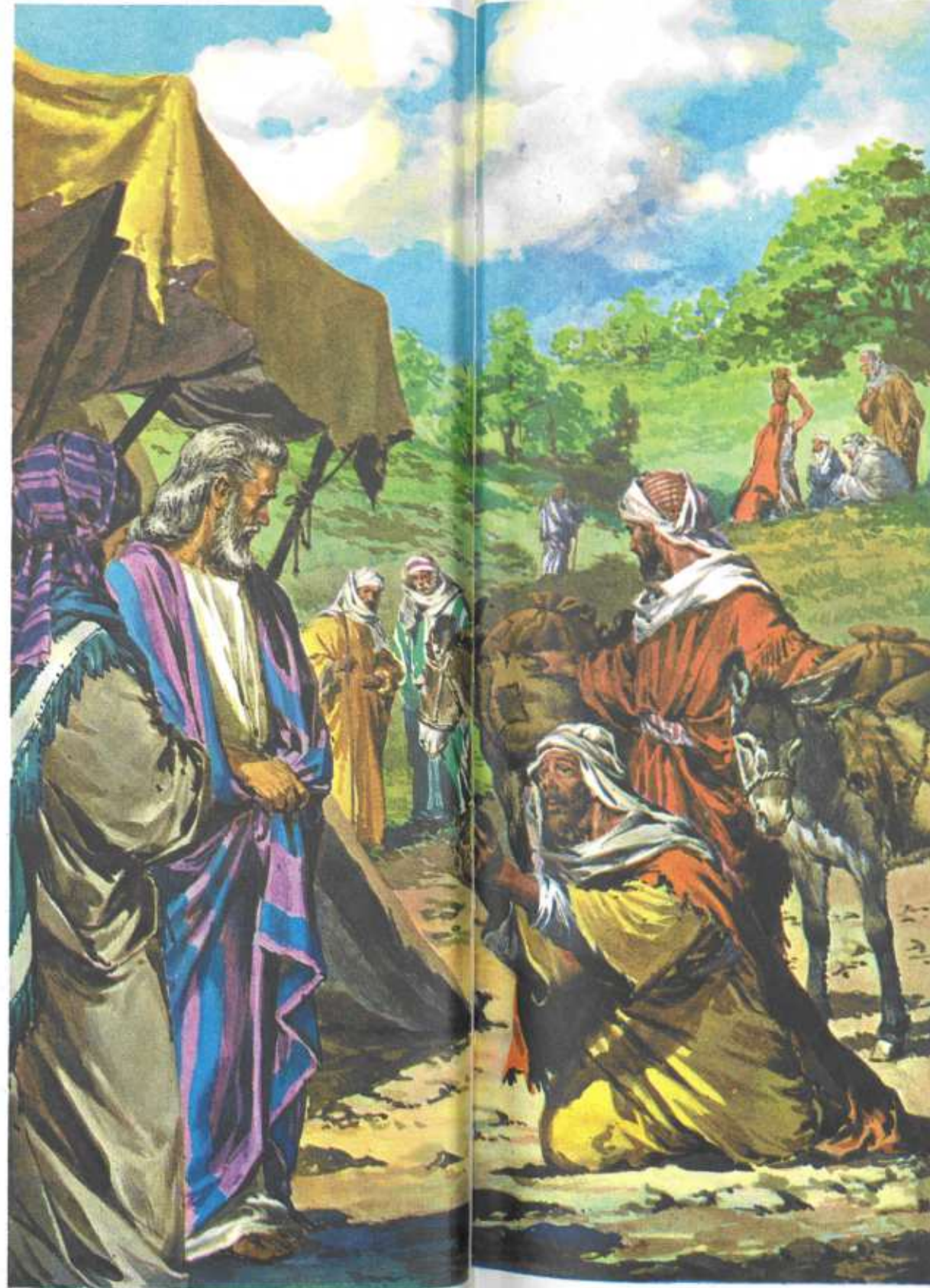
»Po vijmë nga një vend i largët. Bëni besëlidhje me ne!«

Por izraelët u përgjegjën: »Ndoshta banoni në mesin tonë, e si atëherë mund të lidhim besë me ju?«

Por ata i përgjegjën Jozuas: »Ne jemi shërbëtorët tu!«

Jozuai i pyeti: »Kush jeni dhe nga vini?«

Përgjegjën: »Shërbëtorët tu vijnë nga një dhe i largët e vijmë në Emër të Zotit, Hyut tënd, sepse e dëgjua zërin e tij për gjithçka ka bërë kundër dy mbretërve amorenj që kanë sunduar më atë anë të Jordanit: kundër Sihonit, mbretit të Keshbonit, dhe Ogut, mbretit të Bashanit, në Ashtarot. Atëherë na thanë krerët tanë dhe mbarë populli në vendin tonë: 'Merrni ushqime për udhëtim, dilnu para e thonu: ne jemi shërbëtorët tu, lidhni pra, besë me ne! Ja, buka jonë! E kemi marrë të nxehtë nga shtëpitë tona për udhëtim kur jemi nisur drejt jush e tani është e thatë e copëtuar. Ja, rrëshiqat tanë të verës: të ri i kemi mbushur dhe, ja, tani janë çtjerrë; po edhe

petkat tona e të mbathurat tona janë vjetruar nga udhëtimi i gjatë.«

U tradhtuan njerëzit e u besuan për shkak të gjërave të udhëtimit pa pasë pyetur Zotin çfarë do t' u thoshte. Jozuai bëri paqë me ta dhe bëri besëlidhje me ta se do t' i kursente. Gjithashtu u betuan edhe krerët.

Tri ditë më vonë, pasi bënë besëlidhjen me ta, izraelët e morën vesh se ata ishin fqinj të tyre dhe se jetonin midis tyre. Atëherë izraelët çuan nga fushimi e hynë në qytetet e tyre që ishin Gabaoni, Kefira, Beeroti dhe Kiriati-Jarimi. Por të bijtë e Izraelit nuk i vranë sepse krerët e bashkësisë ju ishin përbetuar me Zotin, Hyun e Izraelit.

Jozuai i thirri gabaonët dhe u tha: »Përse na keni mashtruar duke thënë: 'Ne jetojmë shumë larg jush, kur që, banokeni në mesin tonë? Këndej jeni të mallkuar e askush prej jush nuk do të lirohet nga skllavëria: do të prisni dru e do të sillni ujë për Shtëpinë e Zotit, Hyut tim.«

Ata i përgjegjën Jozuas: »Dëgjua se Zoti, Hyu i yt, i kishte urdhëruar Moisiut, shërbëtorit të vet, se juve do t'ua jepte këtë vend e se do t' i qiste fare të gjithë banorët e tij. Ne patëm frikë të madhe për jetën tonë për shkak tuaj e prandaj bëmë ashtu. Tani, që, jemi në duar tua: bëj me ne si është mirë e drejtë para syve të tu.«

Dielli e hëna dëgjojnë Jozuan

Kur Adoni-Sedak, mbreti i Jerusalemit, dëgjoi se banorët e Gabaonit kanë lidhur paqë me Izraelin dhe se janë shoqëruar me ta, e kapi një frikë e madhe sepse Gabaoni ishte një qytet me rëndësi porsiqytetet mbretërore, më i madh se Aji dhe banorët e tij ishin trima të shquar. Prandaj bëri lidhje me katër mbretër të tjerë, rrethuan qytetin Gabaon e zunë ta sulmojnë.

Atëherë banorët e Gabaonit i çuan fjalë Jozuas në fushim, në Galgala: »Mos hiq dorë nga shërbëtorët tu, por nxito ke ne për të na shpëtuar e ndihmuar, sepse kundër nesh janë bashkuar të gjithë mbretërit e amorenjve që jetojnë në Male.«

Dhe Jozuai shkoi nga Galgala e me të të gjithë luftëtarët, të tërë trima të zgjedhur.

Ndërkaq Zoti i tha Jozuas: »Mos u tut se unë do t'i lëshoj në duar tua dhe asnjë prej sish s' do të mund të qëndrojë përballë.«

Jozuai u ra papritmas: gjithë natën kishte marshuar prej Galgalës.

Zoti çoi ndër amorenj pështjellim para izraelëve, të cilët i thyen tmerishtë në Gabaon dhe i dëbuan drejt përpjetës ke Bet-Horoni. I copëtuan deri në Azekë e Makedë. Ndërsa ata po iknin para izraelëve gjatë përpjetës së Bet-Horonit, Zoti flaki mbi ta breshër gurësh deri në Azekë e shumë prej sish humbën jetën. Më shumë mbetën nga breshëri i gurëve se nga shpatat e të bijve të Izraelit. Po atë ditë, kur Zoti i lëshoi amorenjtë në duar të izraelëve, Jozuai u suall drejt Zotit e tha me zë të lartë para izraelëve:

*»Ndalu, o diell, përmbi Gabaon,
e ti, o hënë, përmbi luginën Ajalon!«*

e u ndal dielli e hëna u bë e palëvizshme deri që populli u hakmuar mbi armiq.

Po a nuk është, ndoshta, shkruar në Librin e të Drejtit: »U ndal dielli në midis të qiellit e vonoi të perëndoje gati për një ditë. Nuk qe një ditë e tillë as para as mbas që Zoti ta dëgjojë zërin e një njeriu. Kështu Zoti luftonte për popullin e Izraelit.

Ata pesë mbretër ikën e u futën në shpellën e Makedës.

Gjithçka Zoti i kishte urdhëruar Moisiut, Moisiu ia urdhëronte Jozuas e Jozuai të gjitha i zbatonte e nuk lënte asgjë pa kryer çka Zoti i kishte urdhëruar Moisiut. Kështu Jozuai e pushtoi mbarë vendin dhe ua ndau në pronë izraelëve.

Jozuai plak flet me popull

Pas shumë kohe, në të cilën Zoti i kishte dhuruar Izraelit paqë e qetësi me të gjithë armiqtë që e rrethonin, Jozuai — tanimë plak e në moshë të thellë — e bashkoi mbarë Izraelin, pleqtë, krerët, gjyqtarët dhe drejtuesit e tyre e u tha:

»Unë jam plakur — kam shkuar larg në moshë — ju keni parë vetë çka Zoti, Hyu i juaj, u ka bërë të gjithë popujve duke

i dëbuar para jush; sepse Zoti, Hyu i juaj, ka luftuar për ju. Ja, unë ua ndava me short si pronë fiseve tuaja edhe popujt që ende shpëtuan si edhe të gjithë ata që i qitëm fare. Zoti, Hyu i juaj, do t'i dëbojë para jush edhe ata e do t' i shpërndajë e vendin e tyre do ta merrni në pronë sikurse Zoti, Hyu i juaj, ju a ka premtuar.

Jini, pra, të fortë e të qëndrueshëm të zbatoni gjithçka është të shkruar në Librin e Ligjit të Moisiut pa u shmangur as djathtas as majtas. Mos u përzini me popujt që mbetën ndër ju; as mos e përmendni emrin e hyjnive të tyre, mos e përdorni në gjyqe duke u përbetuar me ta, mos u shërbeni as mos i adhuroni, por qëndroni besnikë Zotit, si keni bërë gjer tani.

Por, në qoftë se do ta lëni Zotin e do të pranoni hyjnitë e këtyre e të tepricave të këtyre popujve që kanë mbetur ndër ju, në qoftë se do të bëni krushqi me ta e do

të përziheni me ta e ata me ju, atëherë le ta dini se Zoti, Hyu i juaj, nuk do t'i dëbojë më para jush, por ata do të bëhen për ju rrjetë, kurthë, frushkull për shpinë tuaj, therra për sy tuaj deri që mos të jeni zhdukur nga kjo tokë e pëlleshme, që ua dha Zoti, Hyu i juaj.

Ja, unë po nisem sot, për atë rrugë, në të cilën duhet të shkojë çdo i gjallë. Pranone e dëftone me gjithë zemër e me gjithë shpirt se asnjë ndër të gjitha premtimet që ua ka bërë Zoti, Hyu i juaj, nuk ka mbetur pa plotësuar. Por, sikurse çdo premtim, që Zoti, Hyu i juaj, ua ka dhënë, u është plotësuar, po ashtu Zoti, Hyu i juaj, do të çojë në vend edhe çdo kërcnim deri që mos t'u fshijë nga faqja e kësaj toke së mirë që ua ka dhënë Zoti, Hyu i juaj.«

Pas këtyre gjërave, Jozuai, i biri i Nunit, shërbëtori i Zotit, vdiq në moshën njëqind e dhjetëvjeçare. E varrosën në pronën e tij

që i ra për short si trashëgim në Timnat — Serah, në malet e Efraimit, në veri të malit Gaash. Izraeli i ka shërbyer Zotit për tërë jetën e Jozuas dhe gjatë jetës së pleqve që jetuan më gjatë se Jozuai e patën parë veprat e Zotit që i kreu për Izraelin.

Por, kur vdiq krejt ajo brezni, e trashëgoi një brezni tjetër, që nuk ishte në kujdes për Zotin as për veprat që ia kishte bërë Izraelit.

Atëherë të bijtë e Izraelit filluan të bëjnë çka nuk i pëlqente Zotit. E lanë Zotin, Hyun e etërve të vet e shkuan pas zotave të tjerë. Këndej Zoti e shfreu hidhërimin e vet mbi Izraelin dhe e lëshoi në duar të cubave që t'i cubnojnë, e lëshoi në duar të armiqve për rreth e më nuk mund u qëndruan përballë.

Pastaj Zoti filloi t' u dërgojë Gjyqtarët për t'i shpëtuar nga duart e atyre që i plaçkisnin.

Vdekja e Sisarës

Rishtas izraelët bënë çka nuk i pëlqente Zotit. Zoti i lëshoi në duar të Jabinit, mbretit të Kanaanit, që sundonte në Hasor. Prisi i ushtrisë së tij ishte Sisara. Atëherë izraelët e thirrën në ndihmë Zotin, sepse Jabini kishte nëntëqind karroca luftarake hekuri dhe, që, njëzetë vjetë i ndryedhte rëndë izraelët.

Në atë kohë ishte Gjyqtare në Izrael një profeteshë, për emër Debora, gruaja e Lapidotit. Jetonte nën palmën e Deborahës, në mes të Ramës e të Betelit, në malet e Efraimit dhe ke ajo shkonin izraelët për të qenë gjykuar në çështje ku s' mund u merrnin vesh. Ajo i çoi fjalë Barakut, të birit të Abinoamit, nga Kadeshi i Nefalit, të vijë e i tha:

«Ja ç' urdhër të jep Zoti, Hyu i Izraelit: 'Shko, nisu në malin Tabor dhe merr me vete dhjetë mijë njerëz prej të bijve të Neftalit e të Zabulonit. Unë do ta tërheq ke ti në përroin Kishon Sisarën, prisin e ushtrisë së Jabinit, me të gjitha karrocacat e tija luftarake e me të gjithë luftëtarët dhe do ta lëshoj në duar tua.'»

Baraku i përgjegji:

«Nëse vjen edhe ti me mua, do të shkoj; po në mos ardhësh ti, as unë nuk do të shkoj.»

Atëherë Debora u ngrit e shkoi me Barakun në Kadesh.

Zoti i shtiu frikën Sisarës, mbarë ushtrisë së tij e karrocave të tija, të cilat u vunë në ikje para shpatës së ushtrisë së Barakut. Baraku e ndoq ushtrinë e karrocacat deri në Haroshet-Goim. Mbarë ushtria e Sisarës që vrrarë me shpatë e askush nuk shpëtoi.

Sisara ndërkaq ikte në këmbë drejt çadrës së Jaelës, gruas së Heberit Kenit, sepse midis Jabinit, mbretit të Hasorit e shtëpisë së Heberit Kenit, ishte paqë.

Jaela i doli para Sisarës e i tha: «Nдалu, zotëri, mos kalo! Kthehu tek unë e mos druaj!»

Sisara u kthye ke ajo në çadër e Jaela e mbuloi me mbulojë.

Ai i tha: «Më jep pak ujë të pi se jam etshëm.»

Ajo hapi rrëshiqin me qumësht, i dha të pijë e rishtas e mbuloi.

«Rri — i tha ai — në derë të çadrës e në ardhhtë kush e në pyestë 'a është kush aty?' ti përgjegji: 's'është kush!'»

Ai, ashtu siç ishte tepër i lodhur, me një herë fjeti. Ndërsa po flente, Jaela e vrau.

Dhe ja, Baraku po e ndiqte Sisarën. Jaela i doli para e i, tha: «Eja e do ta tregoj njeriun që kërkon.»

Kënga e Deborahës

Atë ditë Debora e Baraku, i biri i Abinoamit, e kënduan këtë këngë:

*«Dëgjoni, o mbretër,
hapni veshët, o princa!
Zotit i këndoj lavdi,
hymne i këndoj Zotit, Hyut të Izraelit!
Nga Seiri kur zbrisësh, o Zot,
si Ngadhënjimtar kur i bie fushave të Edomit,
mbarë toka u trandte, shrrëgull u
dridhnin qiejtë,
retë rrëheke shiu lëshonin!
Malet u trandin në praninë tënde, o Zot,
o Zot, Hyu i Izraelit!
Bekuar qoftë ndër gra Jaela,
gruaja e Heberit Kenit,
lavdi mes grave të çadrës!
Sisara lypi ujë, ajo qumësht i dha,
në kupë të çmueshme mazë i dha.
Me dorë të majtë gozhdën e kapi
e me të djathtën çekanin e farkatarit.
I ra Sisarës, kryet ia copëtoi,
ia shporoi, ia thërmoi tambthat.
Ke këmbët i ra, u rrëzua, u shtri,
ke këmbët i ra, u plandos;
e ku ra sytë i zbardhi e më s' u
ndreq.»*

Kështu vdisëshin, o Zot, të gjithë armiqtë tu!

Ndërsa ata që të duan, qofshin si dielli kur ngritet plot me shkëlqim!»

Dhe vendi gëzoi paqë për dyzetë vjetë.

Gedeoni dhe madianët

Rishtas izraelët bënë çka nuk i pëlqente Zotit e Zoti i lëshoi në duar të madianitëve. E rëndë ishte dora e madianitëve mbi izraelë. Izraelët, prej frikës së madianitëve, u struknin ndër qeta të maleve, nëpër shpella e strofuj.

Engjëlli i duket Gedeonit

Atëherë engjëlli i Zotit erdhi e zu vend nën qarr në Ofrë, që ishte i Joashit Abiezerit. I biri i tij, Gedeoni, po fshinte grurë me shqupi për ta shpëtuar nga madianitët.

Engjëlli i Zotit iu dëftua dhe i tha:
»Zoti me ty, o trimi i trimave!«

Gedeoni i përgjegji:

»O Zotëri, nëse Zoti është me ne, përse atëherë na gjetën gjithë këto të zeza? Ku janë tani të gjitha ato mrekulli të tija, për të cilat na flisnin të parët tanë duke thënë: 'Po a nuk na ka nxjerrë Zoti nga Egjipti?' Por tani Zoti ka hequr dorë prej nesh e na ka lëshuar në duar të madianitëve.«

Atëherë Zoti u suall prej tij dhe i tha:
»Nisu me këtë fuqi që ke në trup e do ta shpëtosh Izraelin nga duart e madianitëve. Po a nuk po të dërgoj unë, Zoti?«

»Por, o Zotëri — i përgjegji Gedeoni — si do ta shpëtoj Izraelin? Familja ime është më skamnorja në fisin e Manaseut e unë jam më i sprasmi i shtëpisë së atit tim.«

Zoti i përgjegji: »Unë do të jem me ty e ti do t'i mundësh madianitët si të ishin një njeri i vetëm.«

Gedeoni i tha: »Nëse kam gjetur hir në sy të tu, ma jep një shenjë se më flet bash ti e në kaq mos shko prej këndeje para se unë të kthehem ke ti e ta sjell një dhuratë për ta kushtuar.«

I përgjegji: »Këtu do të qëndroj deri që të kthehesh!«

Gedeoni shkoi, pregatiti një edh e me një ef miell gatoi bukë të pambruara, futi mishin në shportë e lëngun në kusi e të gjitha këto i solli nën qarr.

Engjëlli i Zotit i tha: »Merre mishin e bukët e pambruara, vendosi në atë qetë e lëngun derdhe.«

Ai bëri ashtu. Atëherë engjëlli i Zotit e shtriu shkopin që e kishte në dorë e me të e preku mishin e bukët e pambruara. Zjarri doli si flakë nga qeta e e dogj mishin e bukët e pambruara. Pastaj engjëlli i Zotit u zhduk nga sytë e tij.

Atëherë Gedeoni pa se kishte qenë engjëlli i Zotit e tha: »Mos bre! Po vetë e paskam parë engjëllin e Zotit fytyrë për fytyrë!«

Zoti i përgjegji:

»Paqa me ty! Mos u tut! Nuk do të vdesësh!«

Gedeoni në atë vend ndërtoi një lter në nderë të Zotit dhe e quajti: »Zoti-Paqë!«

Zoti flet me Gedeonin

Po atë natë Zoti i tha Gedeonit:

»Merre mëzatin e ushqyer shtatë vjeç të babait tënd, rrenoje lterin e Baalit dhe prej pyllin e shenjtë që është përngjat tij. Atëherë ndërtoje lterin në nderë të Zotit, Hyut tënd, në maje të qetës së malit e rre-

gulloje si duhet. Merre një mëzat të tjetër e kushtojë flije holokausti mbi dru të pyllit që të kesh prerë.

Atëherë Gedeoni mori dhjetë vetë ndër shërbëtorët e vet e bëri si i urdhëroi Zoti. Por, pasi e dronte familjen e vet dhe bashkëqytetarët, e bëri këtë natën.

Kur në mëngjes heret u ngritën qytetarët, ç' të shihësh, lteri i Baalit i rrenuar, pylli përngjat tij i prerë, mëzati i flijuar si flije holokausti mbi lterin e ri! E pyesnin njëri-tjetrin: »Kush do ta ketë bërë këtë?« Pyesnin, sendërgjonin e thanë: »Gedeoni, i biri i Joashit, e ka bërë këtë!«

Atëherë qytetarët i thanë Joashit: »Sille këtu djalin të vdesë, sepse e ka rrenuar lterin e Baalit dhe e ka prerë pyllin përngjat tij!«

Joashi u përgjegji të gjithëve që qëndronin përngjat tij: »A ju doni ta mbron çështjen e Baalit? A ju doni ta shpëtoni? Kush ta mbrojë Baalin do të vritet para nesër nadjes. Nëse është Zoti, le të mbrohet vetë prej Gedeonit që ia ka rrenuar lterin!«

Tashti, të gjithë madianët, amalecitët dhe bijtë e Lindjes ishin mbledhur e, pasi kishin kaluar Jordanin, kishin ngrehur fushimin në fushën e Izraelit. Shpirti i Zotit e përshkoi Gedeonin, i ra burisë e mbarë populli u vu pas tij. Gedeoni i tha Zotit:

»Në qoftë se vërtet, do ta shpëtosh Izraelin me dorën time, sikurse ke premtuar, ja, po e vë bashkën e leshit të deles në lëmë, nëse do të ketë vesë vetëm në bashkë të leshit e toka mbetet e thatë, atëherë do ta marr vesh se do ta shpëtosh Izraelin me dorën time sikurse je zotuar.«

Ashtu edhe ndodhi. Gedeoni mëkoi në nesre, e shtrydhi bashkën — një kupë plot me vesë!

Rishtas Gedeoni i tha Hyut:

»Mos m' u hidhëro, nëse po flas edhe një herë: le të jetë vetëm bashka e tertë e gjithkund nëpër tokë të ketë vesë.«

E atë natë Hyu bëri ashtu: vetëm bashka mbeti e tertë e në mbarë tokën ra vesë.

Gedeoni zgjedh njerëzit e vet

Jerubbaal — dmth: Gedeoni, mëkoi heret fort me njerëzit e vet, nguli fushimin ke En-Harodi, ndërsa taborri i madianëve ishte

në veri të tij, nën kodrën Mora, në rrafsh. Atëherë Zoti i tha Gedeonit:

»Ke tepër shumë njerëz me vete që unë t'ua jap madianët në dorë të tyre. Izraeli do të mund të krenohet e të thotë: 'Më shpëtoi dora ime!' Prandaj shpalle që të dëgjojnë të gjithë: 'Kush ka frikë e tutet, le të kthehet!'«

Gedeoni i sprovoi. U kthyen njëzetë e dy mijë vetë prej popullit e qëndruan dhjetë mijë.

Zoti i tha Gedeonit:

»Prap janë tepër shumë! Shko me ta te uji, aty do t' i sprovoj. Për atë që të them: 'Le të vijë me ty!' ai të vijë me ty. E për kë të them: 'Mos të vijë me ty' ai mos të vijë.«

Gedeoni shkoi me popull ke uji, e Zoti i tha:

»Kush ta llokasë ujin me gjuhë si e llokat qeni, ndaje veçmas; kush të gjuhëzohet për të pirë ujë, ndaje në anë tjetër.«

Asish që e llokatën ujin me gjuhë, duke e afruar ujin me dorë ke goja — qenë treqind vetë, ndërsa i gjithë populli tjetër u gjuhëzua për të pirë.

Atëherë Zoti i tha Gedeonit:

»Me ata treqind vetë që e llokatën ujin do t' u shpëtoj dhe madianët do t' i lëshoj në duar tuaja. Të gjithë të tjerët le të kthehen në shtëpi të veta.«

Gedeoni atëherë i urdhëroi popullit t' ia dorëzojë furnizimet e buritë e pastaj i nisi të shkojnë të gjithë izraelët, secili në çadër të vet.

Fushimi i madianëve ishte nën të në fushë.

Izraelët dërgojnë hetues ndër madianë

Po atë natë Zoti i tha Gedeonit:

»Ngritu, sulmo fushimin e armikut, sepse do ta lëshoj në duar tua! Por, nëse ke frikë ta sulmosh, ulu më parë në fushim të tyre me Purën, përcjellësin tënd; dëgjoj çka flasin, do të marrësh guxim e do t' i sulmosh.«

U ul me Purën, përcjellësin e vet, deri ke rojet e para të fushimit. Madianët,

amalecitët dhe të bijtë e Lindjes ishin shtruar nëpër rrafsh e ishin shumë, porsì kacalecat; kamelat e tyre të panumërta, porsì rëra në bregun e detit.

Kur Gedeoni u afrua, njëri po i tregonte shokut të vet çka kish ëndërruar: »Endërrova — thoshte — se një pagaçë elbi po rrokollisej në llogorin e madianëve, u rrokollis ke një çadër, i ra çadrës e çadra ra, u rrëzua.«

Shoku i përgjegji: »S' është tjetër por shpata e Gedeonit, të birit të Joashit, Izraelit. Hyu ia ka lëshuar në dorë madianët, mbarë fushimin.«

Kur Gedeoni dëgjoji si e tregoi ëndrrën

ai ushtari dhe si e shtjelloi ai tjetri, ra përmbys në adhurim, atëherë u drodh në fushë të izraelëve e bërtiti:

»Mëkëmbëni se Zoti na e ka dhënë në dorë llogorin e madianëve!«

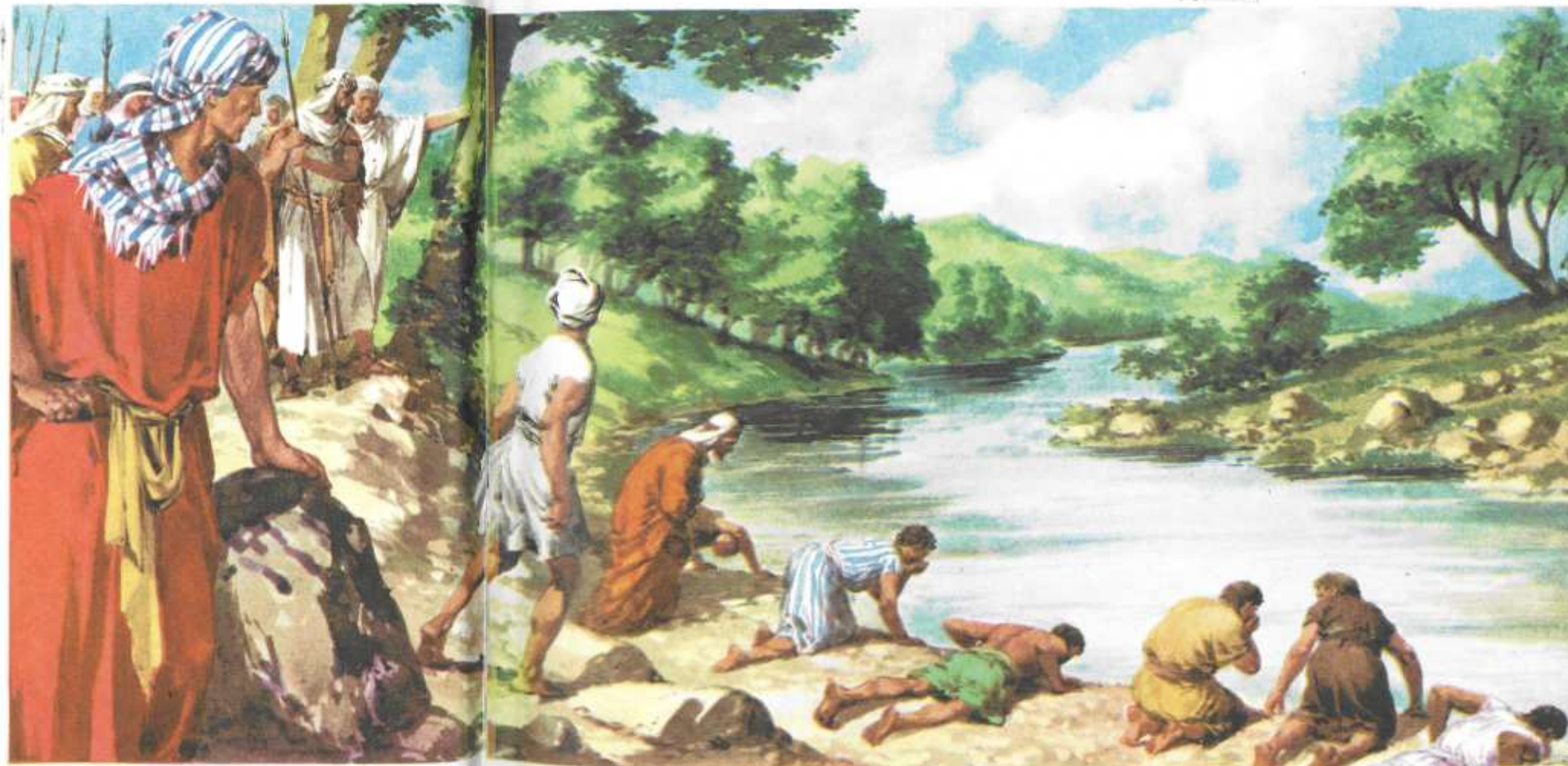
Pastaj Gedeoni i ndau treqind njerëzit e vet në tri toga, secilit i dha në dorë burinë e një qyp e në qup pishën.

»Më vëreni mua — u tha — e bëni çka të bëj unë! Kur të vij në kufi të fushimit, bëni çka të bëj unë! Kur unë t' i bie burisë dhe të gjithë ata që janë me mua, atëherë edhe ju të tjerët bini burisë për rreth mbarë fushimit e bërtitni: »Për Zotin e për Gedeonin!«

Izraelët sulmojnë

Gedeoni e njëqind njerëzit që e përcillnin arritën në kufi të fushimit rreth rojës së mesnatës: fill pasi u ndërruan rojat. Ushtarët e Gedeonit u ranë burive e i thyen qypat që i kishin në dorë. Në dorën e majtë mbanin pishën e në të djathtë burinë dhe zunë të bërtasin: »Për Zotin e për Gedeonin!«

Secili qëndronte në vendin e vet pa lëvizur për rreth fushimit. Atëherë u zgjua mbarë fushimi e madianët filluan të bërtasin dhe u dhanë në ikje.

Ndërsa këta treqind vetë u binin burive bëri Zoti e ata në fushim ia sollën shpatën njëri-tjetrit. Mbarë ushtria u lëshua në ikje e izraelët i dëbuan deri në Jordan. I vranë princat e tyre Orebin e Zeebin.

Atëherë izraelët i thanë Gedeonit:

»Sundo mbi ne ti e djali yt e nipi yt, sepse ti na shpëtove nga dora e madianëve!«

Por Gedeoni u përgjegji:

»Jo, s' do të sundoj mbi ju unë as djali im: Zoti do të jetë sundimtari i juaj!«

Gedeoni u tha edhe:

»Prej jush kërkoi vetëm një gjë: secili të ma japë unazën e presë së vet!«

Të mundurit mbanin unaza sepse ishin jishmaelas.

»Me ëndje!« i përgjegjën të gjithë.

Ai atëherë shtriu leshnikun e vet e secili prej tyre qiti nga një unazë nga preja e vet. Pësia e unazave të arta që u kërkoi ishte një mijë e shtatëqind shekela ari, pa marrë para sysh hënëzat, hundoret dhe petkat e kuqe që mbanin mbretërit e Madianit as vargjet që ishin në qafë të kamelave të tyre. Prej tyre Gedeoni punoi një efod që e vendosi në Ofër, në qytetin e vet. Mbarë Izraeli zu të adhurojë në atë vend. Kjo gjë u bë shkak rrenimi për Gedeonin dhe për mbarë shtëpinë e tij.

Kështu madianët qenë përvujtnuar para izraelëve. Më s' e çuan kryet e vendi gëzoi paqë për dyzetë vjetë sa zgjati jeta e Gedeonit.

Jotami e Abimeleku

Gedeoni ka pasur shtatëdhjetë djem që kanë rrjedhur prej tij sepse ka pasur shumë gra. Gruaja e tij e dytë që jetonte në Shekem, i lindi një djalë, të cilit ia ngjiti emrin Abimelek.

Abimeleku shkoi në Shekem ke vëllezërit e nënës së vet, u tha atyre dhe mbarë gjakut të nënës:

»Pyetni të gjithë qytetarët e Shekemit: çfarë është më mirë për ju: të sundojnë mbi ju shtatëdhjetë vetë, të gjithë të bijtë e Gedeonit, apo një njeri? Mos harroni se unë jam nga mishi e eshtrat tuaj.«

Vëllezërit e nënës së tij u treguan qytetarëve të tjerë të Shekemit e zemra e tyre ishte për Abimelekun, sepse thoshnin: »Është vëllai ynë!«

I dhanë shtatëdhjetë shekela argjendi nga tempulli i Baar — Beritit. Me to Abimeleku bashkoi rreth vetes një grup njerëzish të pafytyrë, rrugaça e trima, të cilët e përcillnin. Pastaj shkoi në Ofër, në shtëpinë e t' et e i vrau vëllezërit e vet, shtatëdhjetë vetë, të gjithë në maje të një guri.

I shpëtoi vetëm Jotami, vëllai më i vogli, që ishte fshehur.

Atëherë u bashkuan të gjithë qytetarët e Shekemit e të Bet — Milos dhe, ke guri që është në Shekem, e shpallën Abimelekun mbret.

Kur Jotami e mori vesh, shkoi e zu vend mbi malin Garizim dhe i thirri me sa zë pat:

»Më dëgjoni, o zotëritë e Shekemit, e Hyu do t' u dëgjojë ju!

Një herë lëndët morën rrugë për të shuguruar mbretin që të sundojë mbi to.

*I thanë ullirit:
'Ji mbreti ynë!'*

Ulliri u përgjegji:

»Vallë, ti bie mohit vajit tim që është nderë për hyjni e njerëz, për të sunduar mbi lëndët e tjera?«

Atëherë lëndët iu drejtuan fikut:

»Eja e ti bëju mbret mbi ne!«

Fiku u përgjegji:

»Vallë, mohit t' i bie ëmbëlsirës dhe frutit aq të bukur timit, që të mbretëroj mbi lëndët e tjera?«

Pastaj lëndët iu drejtuan hardhisë:

»Eja ti, mbretëro mbi ne!«

E hardhia gjegje u drodhi:

»Vallë, mohit t' i bie verës që gëzon hyjni e njerëz, për të sunduar mbi lëndët e tjera?«

Të gjitha lëndët i thanë ferrëkuqes:

»Eja ti, sundo mbi ne!«

E ferrëkuqja gjegje u drodhi:

»Nëse vërtet do të më shuguroni mbret, ejani, strehoni nën hijen time!

Po nuk deshiti, nga ferrëkuqja do të dalë zjarri, të Libanonit cedrat do t' i djegë!

Babai im ka luftuar për ju duke e vënë në rrezik jetën e vet e u ka shpëtuar nga duart e madianëve. Ju sot u ngritët kundër shtëpisë së atit tim, i vratët të bijtë e tij — shtatëdhjetë vetë mbi të njëjtin gur e mbi qytetarë të Shekemit e vutë mbret Abimelekun, të birin e shërbëtores së tij, veç pse është vëllai i juaj. Nëse, pra, keni vepruar sot besnikërisht e me drejtësi kundrejt Gedeonit dhe familjes së tij, gëzohuni me Abimelekun dhe ai le të gëzohet me ju! Por, në mos paçit vepruar si duhet, nga Abimeleku daltë zjarri dhe i përpiftë qytetarët e Shekemit e të Bet-Milos e prej qytetarëve të Shekemit e të Bet-Milos daltë zjarri e e përpiftë Abimelekun!«

Atëherë Jotami iku e u fsheh në Beer dhe qëndroi aty sepse e dronte vëllanë e vet, Abimelekun.

Pas tri vjetësh u çuan në kryengritje

qytetarët e Shekemit kundër Abimelekut, të cilin e kishin pasë pranuar për mbret, dhe ai i vrau të gjithë.

Kur më vonë Abimeleku rrethoi qytetin e Tebesit, një grua ia flaki kresë gurin e mognës e ia copëtoi rrashtën e kresë.

Abimeleku me shpejt thirri përcjellësin e vet — atë që ia mbante armët, e i tha:

»Nxirre shpatën e më vra që mos të thuhet për mua: 'E vrau një grua!'«

Përcjellësi i tij e shporoi me shpatë e Abimeleku vdiq.

Kushti i Jeftës

Jefta, një galaadas, ishte luftëtar i shquar. Vëllezërit e kishin përjashtuar nga trashëgimi dhe e kishin dëbuar. Ky iku dhe iu desh të jetonte në tokën Tob.

Kur një herë amonitët zunë luftë kundër izraelëve, krerët e Galaadit shkuan te Jefta dhe i bënë lutje t'i prijë ushtrisë kundër amonitëve. Jefta e pranoi propozimin e tyre me kusht që, nëse i mund amonitët, të bëhet kryetar i izraelëve.

Para se të shkojë në luftë Jefta i bëri Zotit këtë kusht:

»Nëse m'i jep në dorë amonitët, personi i parë që të më dalë përpara në takim nga shtëpia ime, kur të kthehem ngadhënjyes nga lufta kundër amonitëve do të jetë i kushtuar Zotit dhe vetë do ta kushtoj flije holokausti.«

Jefta u nis në luftë kundër amonitëve për t'i sulmuar e Zoti i lëshoi në duar të tija. Jefta i shpartalloi amonitët që nga Aroeri deri në Minit — duke u pushtuar njëzet qytete — deri në Abel — Keramin. Kjo qe humbje e rëndë e amonitëve dhe qenë përulur para izraelëve.

Kur Jefta u kthye në stëpi të vet, në Mispë, ja, para i doli e bija duke vallëzuar me daire e me tumpana. Jefta s'kishte por atë vajzë, përveç asaj s'kishte as vajzë tjetër as djalë!

Posa e pa shqeu petkat e veta e bërtiti nga dhimbja e madhe:

»I mjeri unë, bija ime, se çka më bërë! Vallë edhe ti po më sjell mjerim në je-

të?! Iu kushtova Zotit e nuk mund të mos e çoj në vend!»

Ajo i përgjegji:

»Babi im, nëse ia ke dhënë fjalën Zotit, bëj me mua ashtu si ke premtuar, mbasi Zoti ta ka bërë të mundshme të

hakmerresh mbi amonitët, armiqtë tu.«

Atëherë i bëri t'et këtë lutje:

»Ma plotëso këtë lutje: më lejo të jem e lirë për dy muaj; do të endem nëpër male bashkë me shoqet e mia e do ta qaj virgjërinë time.«

»Shko!« i tha ai dhe e liroi për dy muaj.

Ajo shkoi me shoqet e veta: qante e vajtonte nëpër male virgjërinë e vet! Kur kaluan dy muajt, u kthye ke babai dhe ai e zbatoi mbi të kushtin që kishte bërë.

Samsoni e filistenjtë

Izraelët filluan rishtas të bëjnë çka nuk i pëlqente Zotit. Zoti i lëshkoi në duar të filistenjve për dyzetë vjetë.

Jetonte aso kohe një njeri nga Sora, prej fisit të Danit e quhej Manoah. Gruaja e tij ishte beronjë e nuk kishte fëmijë.

Kësaj grua iu dëftua engjëlli i Zotit e i tha: »Ti je beronjë dhe deri tani nuk mund linde fëmijë. Por që tani ruhu: mos pi verë as pije dehëse e mos ngrën asgjë të papastër. Sepse do të mbetësh shtatzënë dhe do të lindësh një djalë. Brisk rroje ruaj se i kalon mbi krye të tij sepse djali do të jetë që prej krahërorit të nënës i kushtuar Hyut — nazir i Hyut. Ai do të fillojë ta shpëtojë Izraelin prej robërisë së filistenjve.«

Gruaja lindi djalin dhe ia ngjiti emrin Samson. Fëmija u rrit dhe Zoti e bekoi.

Atëherë Samsoni zbriti në Timnë e aty pa një ndër bijat e filistenjve. Kur u kthye në shtëpi, i tregoi t'et dhe s'ëmës e u tha:

»E kam parë midis të, bijave të filistenjve një vajzë: më martoni me të!«

Babai dhe nëna i thanë: »Vallë a nuk ka vajza në mes të të bijave të fisit tënd dhe në mbarë popullin tonë që të duhet ta marrësh gruan prej filistenjve të parrethprerë?«

Por Samsoni i përgjegji t' et:

»Më marto me të se ajo më pëlqen!«

I ati e e ëma nuk e dinin se kështu ishte plani i Zotit, i cili kërkonte shkak ngatërrese me filistenj sepse në atë kohë filistenjtë e sundonin Izraelin.

Samsoni u ul në Timnë e, kur arriti ke vreshtat e Timnës, kur ja, papritmas i del para duke uluruar një luan. Shpirti i Zotit ra mbi Samsonin dhe ai, pa gjë në

dorë, e kapi dhe e copëroi luanin, si të kishte qenë edhe (sikurse copëtohet një edhe). Samsoni nuk i tregoi as t'et as s'ëmës çfarë kishte bërë. Zbriti pra, dhe bisedoi me vajzën dhe kjo i pëlqeu. Pas do kohe, kur u kthye për ta marrë, Samsoni e la rrugën e shkoi të shohë luanin e cofur. Kur qe, në luanin e cofur shemi i bletëve dhe mjaltë! Mori mjaltë me dorë dhe po e hante duke ecur. Kur u kthye ke i ati e ke e ëma, u dha edhe atyre e ngrënë edhe ata. Samsoni nuk u tregoi se e ka marrë nga luani i cofur. Atëherë Samsoni shkoi te gruaja e atje i bënë një gosti të madhe. Gostia zgjati shtatë ditë, sepse kështu e kishin zakon të bëjnë të rinjtë. Por, pasi dronin, i lanë të rrijnë me të tridhjetë të rinj.

Kashë e lasha e Samsonit

Samsoni atëherë u tha: »Dua t'u vë një kashë e lashë. Në qoftë se ma zhvillon brenda shtatë ditëve të dasmës do t'u jap tridhjetë topa stofi të mirë e tridhjetë palë petka të mira. Por, në qe se s' do të mund të ma shtjelloni, ju do të më jepni tridhjetë topa stofi të mirë e tridhjetë palë petka të mira.«

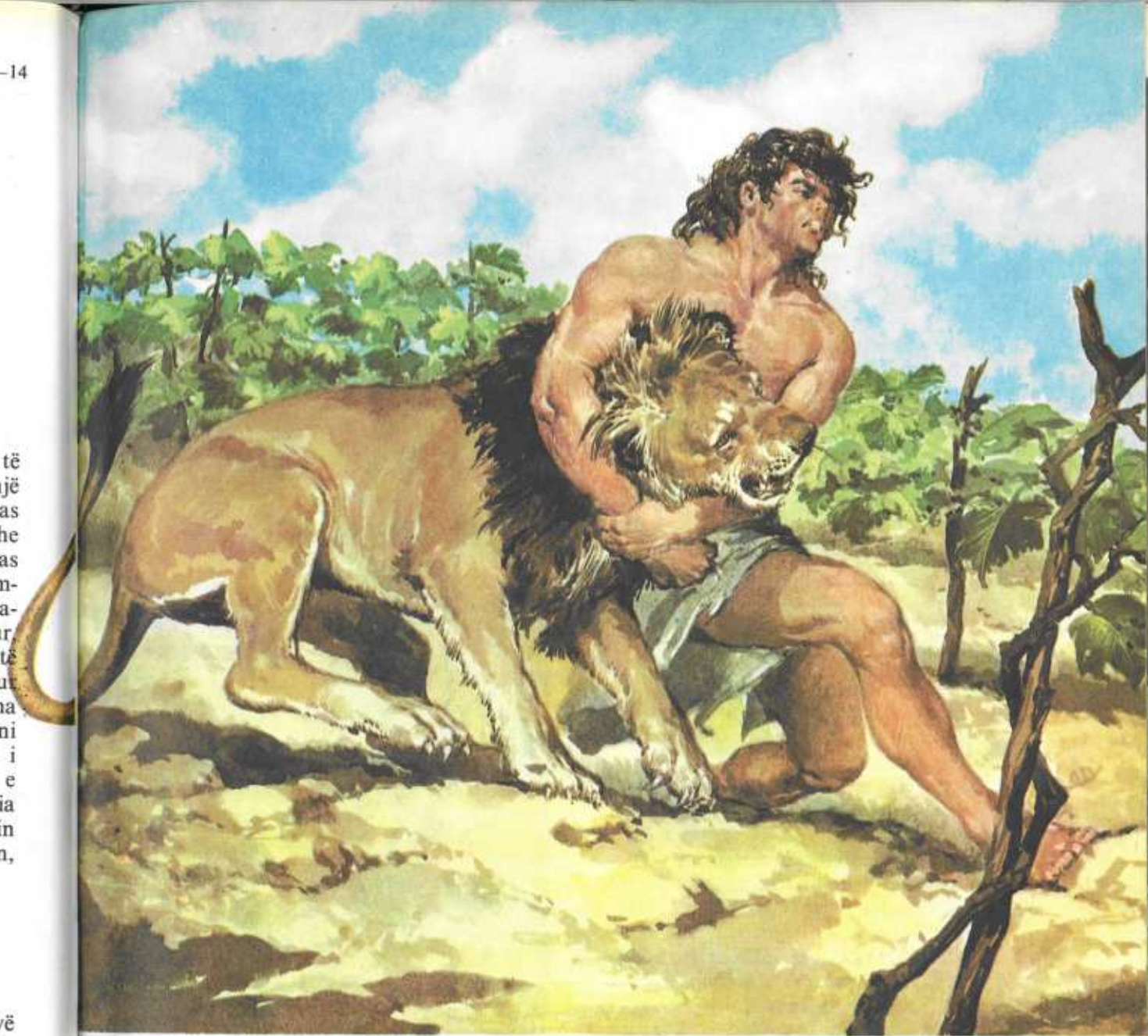
Ata i përgjegjën:

»Thuaje kashë e lashë e ne po e dëgjojmë!«

Ai u tha:

»Nga ai që ha, doli çka hahet, nga i forti doli ëmbëlsira.«

Per tri ditë nuk mund e spjeguan kashën. Të katërtën ditë i thanë gruas së Samso-

nit: »Na ia nxirr me dhelpëri burrit tënd kashë e lashë se përndrysh do të djegim ty e shtëpinë e babait tënd! A na keni thirrë për të na plaçkitur?«

Atëherë gruaja iu kap për qafe Samsonit duke qarë e i thoshte: »Ti mua më urren e nuk më do! Ua ke dhënë bijve të popullit tim një kashë e lashë e mua nuk ma ke shtjelluar.«

Ai i përgjegji:

»Nuk ua kam spjeguar as babait as nënës e ta tregoj ty?«

Ajo i qante për qafe për shtatë ditë sa zgjati dasma. Të shtatën ditë Samsoni ia tregoi kashë e lashë: aq më ia mërziti.

E ajo ua tregoi të bijve të popullit të vet.

Të shtatën ditë, para se të perëndonte dielli, njerëzit e atij qyteti i thanë Samsonit:

»Çka është më e ëmbël se mjaltja? Çka është më e forte se luani?«

U përgjegji:

»Po mos të kishit lëruar me mëshqerrën time,

kashë e lashën time s' do ta kishit gjetur!«

Atëherë ra mbi të shpirti i Zotit e ai zbriti në Askalon, i vrau tridhjetë vetë, ua mori petkat e ua dha petkat e mira atyre që e gjetën kashë e lashën e atëherë, tepër i hidhëruar, u kthye në shtëpinë e babait. Gruan e Samsonit ia dhanë shokut që i kishte qenë përcjellës në dasëm.

Samsoni hidhëron filistenjtë

Samsoni shkoi dhe zuri treqind dhelpëra, mori pishë, i lidhi dhelpërat bisht për bisht e ndërmet dy bishtave, u vuri nga një pishë. Pastaj i ndezi pishat e i lëshoi dhelpërat nëpër fushë të filistenjve. Ua dogj dorësat e grurit, grurin e pakorrë, vreshtat dhe ullishtat.

Filistenjtë atëherë shkuan e ngulën fushimin në Judë e u shtrinë gjer në Leki.

Judenjtë i pyetën:

»Përse keni ardhur kundër nesh?«

Ata u përgjegjën: »Kemi ardhur për të lidhur Samsonin; për t'ia bërë atij sikurse na e ka bërë neve.«

Tri mijë judenj shkuan atëherë ke shpella e qetës së Etamit e i thanë Samsonit: »Po a nuk e di se na sundojnë filistenjtë? Përse na e bërë këtë punë?«

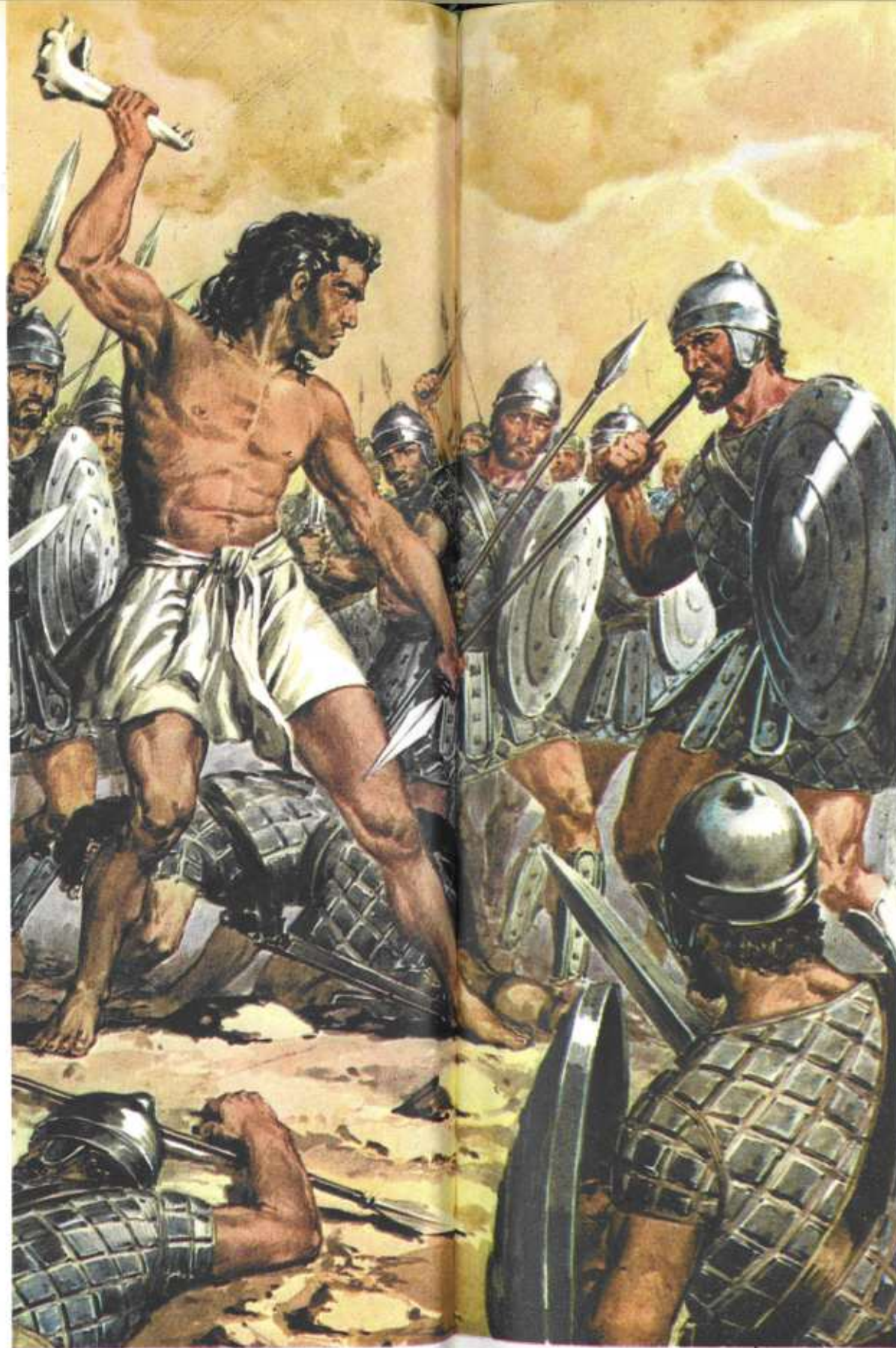
Ai u përgjegji: »Si ma kanë bërë ata ashtu ua kam bërë edhe unë.«

Ata i thanë: »Kemi ardhur të lidhim e të dorëzojmë filistenjve.«

»M' u betoni — u tha Samsoni — se ju nuk do të në vrisni.«

Ata i përgjegjën: »Jo, ne vetëm duam të lidhim e të dorëzojmë filistenjve; por për të vërtetë nuk duam të vrasim.« Atëherë e lidhën me dy konopë të rinj dhe e ngjitën lart në qetë.

Kur e sollën në Leki e kur filistenjtë, duke brohoritur nga gëzimi, u lëshuan turr në të, shpirti i Zotit ra mbi të, konopët në duart e tija u bënë si fije peri

e djegur nga zjarri dhe i ranë nga duart. Aty ngjat Samsoni pa një fulqi të njomë gomari, shtriu dorën, e kapi nofullën e me të i vrau një mijë vetë.

Atëherë Samsoni tha:

»Me nofull të gomarit
vrava një grumbull njerëz,
me një fulqi gomari vrava një mijë
vetë!«

Si i tha këto fjalë e flaku nga dora nofullën. Këndej që atë herë atë vend e quajnë: Ramat-Leki (Pjesa e lartë e fulqirit).

Pasi e kishte kapur et i madh, Samsoni iu lut Zotit me këto fjalë: »Ti e bërë këtë fitore të madhe me anë të duarve të mia, të shërbëtorit tënd! Vallë a do të më duhet të vdes prej etit e të bie rob në duart të parrethprerëve?«

Atëherë Zoti e ndau dysh luginën që është në Leki dhe prej saj rrodhi uji. Samsoni piu dhe iu kthye fuqia, i erdhi fryma.

Samsoni qe gjyqtar i Izraelit, në kohën e filistenjve, njëzet vjetë.

Fuqia e madhe e Samsonit

Më vonë Samsoni u dashurua në një grua nga rrafshi Sorek. Gruaja quhej Dalilë. Princat e filistenjve shkuan ke ajo e i thanë: »Tradhtoje Samsonin dhe heto ku i qëndron gjithë ajo fuqi që të mund ta mbizotërojmë e ta lidhim për ta bërë të paaftë. Secili prej nesh do të japë nga një mijë e njëqind shekela argjendi.«

Dalila e pyeti Samsonin: »Më trego ku të qëndron gjithë ajo fuqi dhe me çka do të mund të lidhesh e të zaptohesh?«

Samsoni i tha: »Po të më lidhnin me shtatë kordha harku të njoma, jo ende të thata, do të bëhesha i pafuqishëm si çdo njeri tjetër.«

Princat e filistenjve i sollën Dalilës shtatë kordha të freskëta, jo ende të thata dhe ajo e lidhi me to. Te ajo, në dhomë, ishte prita dhe ajo i thirri Samsonit: »Ku e lë, Samson, se të sulmuan filistenjtë!«

Ai i këputi kordhat si të ishin li që qitet në zjarr. Kështu nuk ia hetuan fshehtësinë e fuqisë së tij.

Atëherë Dalila i tha Samsonit:

»Më ke tradhtuar e më ke rrejtur! Më trego tani me çka duhesh lidhur?«

Ai i përgjegji: »Po të më lidhnin me konopë të rinj, ende të papërdoruar, do të dobësohesha e do të bëhesha si çdo njeri tjetër.«

Atëherë Dalila mori konopë të rinj, e lidhi dhe i bërtiti:

»Ku e lë, Samson, se të sulmuan filistenjtë!« Tek ajo, në dhomë, ishte prita, por ai i këputi konopët si të ishin pe.

Atëherë Dalila i tha Samsonit:

»Më tradhton gjithnjë e më gënjen! Më trego një herë me çka duhet të lidhesh!«

Ai i përgjegji:

»Po t' i bësh në veke shtatë tufë të flokëve të mi e t' i rrahësh me tezhah nëpër liq, unë do të bëhesha i pafuqishëm si çdo njeri tjetër.«

Ajo e vuri në gjumë dhe ia bëri në veke shtatë tufë të flokëve të tij i kaloi nëpër liq në tezhahë dhe i thirri:

»Ku e lë, Samson, se të sulmuan filistenjtë!« Ai u zgjua dhe i shkoqi flokët me liq e me tezhahë.

Dhe nuk e zbuloi fshehtësinë e fuqisë së tij.

Samsoni zbulon fshehtësinë e fuqisë së vet

Atëherë Dalila i tha: »Si mund të thash se më do, kur zemra jote s' është me mua? Tri herë më tradhtove e nuk më tregove ku të qëndron fuqia jote.«

E pasi ajo ia merziste çdo ditë me fjalët e saja e e mundonte edhe atij iu mërzit. Kështu ia zbuloi krejt zemrën e vet e: »Kurrë brisk rroje nuk ka kaluar mbi krye tim — i tha — sepse jam që prej krahërorit të nënës »nazir« — i kushtuar Hyut. Po të më rruanin, e tërë fuqia do të më lënte, do të bëhesha i pafuqishëm si çdo njeri tjetër.«

Tani Dalila e mori vesh se ia kishte zbuluar krejt zemrën e vet. Ajo i thirri princat e filistenjve e u tha: »Ejani tani se ma ka zbuluar krejtësisht zemrën e vet.« Princat e filistenjve erdhën ke ajo e ia sollën të hollat.

Pasi e vuri Samsonin në gjumë mbi gjunjë e vet, thirri një njeri, i cili ia rroi shtatë tufat e flokëve. Kështu ai filloi ta humbë forcën dhe e lëshoi fuqia. Kur ajo bërtiti: »Ku e lë, Samson, se të sulmuan filistenjtë!« ai u zgjua dhe

mendoj: »Do t' ia dal si çdo herë e do të çlirohem!«, por s' e dinte se Zoti ishte larguar prej tij. Filistenjtë e kapën, ia nxorën sytë dhe e çuan në Gazë. E lidhën me dy parë hekura bronzi e në burg sillte gurin e mullirit.

Hakmarrja e Samsonit

Ndërkaq flokët që ia kishin rruar, filluan t'i rriten. Po edhe krerët e filistenjve u bashkuan për t' i kushtuar një flije të madhe zotit të tyre, Dragonit dhe për të festuar. Ata thoshnin:

»Zoti ynë na e ka lëshuar në dorë Samsonin, armikun tonë.«

Po edhe populli, kur e pa, zu të lavdurojnë zotin e vet dhe të brohorisin në ndërrë të tij:

»Zoti ynë na e ka lëshuar në duar tona Samsonin, armikun tonë, që e shkretëtonte vendin tonë, që ka vrrarë sa e sa njerëz tanë!«

Në gëzimin e tyre të madh kërkuan: *»Na e sillni Samsonin të luajmë me të e të na kënaqë!«* Dhe nga burgu e sollën Samsonin e ai kërcente para tyre. Pastaj e vunë në midis të shtyllave.

Athëre Samsoni i tha djaloshit që e merrte për dore:

»Më ço e më ndihmo t' i preki shtyllat mbi të cilat pushon ndërtesa që të mbështetem në to.«

Shtëpia ishte plot burra e gra. Ishin aty të gjithë krerët e filistenjve e në pullaz ishin tri mijë vetë që shikonin si luan Samsoni.

Samsoni iu lut Zotit: *»O Zot, të bie në mend për mua e më jep fuqi vetëm edhe kësaj herë që t' u hakmerrem një herë filistenjve për të dy sytë e mi.«*

Samsoni i preku dy shtyllat, mbi të cilat pushonte godina, u shtërngua për to, me të djathtën për njëren e me të majtën për tjetrën e tha: *»Le të vdes me filistenj!«* Atëherë u dha me gjithë fuqi dhe e rrëzoi ndërtesën përmbi krerë e popull mbarë që ndodhi aty.

Më shumë vrau duke vdekur se sa gjatë jetës.

Pastaj erdhën vëllezërit e tij dhe mbarë familja e babait të tij, e morën e e çuan dhe e varrosën ndërmjet Sorës e Eshtaolit, në varrezën e Manoahit, babait të tij.

Qe gjyqtar i Izraelit për 20 vjetë.

Ruta, reja besnike

Në kohën kur sundonin gjyqtarët në tokën e izraelëve u bë një uri e madhe dhe, nga Betlehemi i Judës, një njeri shkoi me gruan e vet e me dy djemtë e vet për të jetuar në rrafshin e Moabit. Ky njeri quhej Elimelek, gruaja Noemi e dy djemtë e tij: Maklon e Kilion. Të gjithë ishin të fisit të Efraimit, nga Betlehemi i Judës. Arritën në fushat e Moabit e aty banuan.

Pastaj Elimeleku, burri i Noemisë, vdiq e ajo mbeti vetëm me dy djemtë e vet. Djemtë u martuan me vajza moabite. Njëra quhej Orpë e tjetra Rutë. Aty jetuan dhjetë vjetë.

Athërerë vdiqën Makloni e Kilioni, kësh-tu Noemia mbeti pa dy djemtë e vet e pa burrë.

Atëherë Noemia u ngrit me dy rejat për ta lëshuar rrafshin e Moabit sepse kishte dëgjuar se Zoti e kishte parë popullin e vet e u kishte dhënë bukë. Kështu, pra, ajo u nis nga vendi ku kishte jetuar e me të u nisën edhe rejat e saja e, ndërsa ishin në udhë për t'u kthyer në vendin e Judës, Noemia u tha rejave të veta:

»Kthehuni secila në shtëpinë e nënës së vet. Zoti pastë dhimë për ju sikurse edhe ju patët dhimbje për të ndjerit e për mua. E bëftë Zoti e secila gjetët paqën, secila në shtëpinë e burrit të vet.«

I mori gryk e të dyja ia plasën vajit. Orpa e mori gryk vjehrrën e vet e u kthye, kurse Ruta ndenj me të.

Noemia i tha: »A po sheh? Kunata

jote u kthye në shtëpi të vet ke zoti i vet. Kthehu edhe ti me kunatën tënde!«

Por Ruta i përgjegji: »Mos m'u vë të lë e të shkoj prej teje: sepse ku të shkosh ti, dua të vij edhe unë, ku të zësh vend ti, dua të zë vend edhe vet; populli yt është populli im dhe Hyu yt është Hyu im. Ku të vdisësh ti, do të vdes edhe vet, ku të varrosin ty do të më varrosin edhe mua. Më çoftë Zoti të gjitha të këqiat në qoftë se më ndan ndonjë send tjetër prej teje përveç vdekjes.«

Noemia, si pa se është e vendosur në mënyrë të palëkundshme, nuk i tha më.

Kështu udhëtuan së bashku deri që arritën në Betlehem. Në Betlehem arritën shi në kohë kur po fillonte korrja e elbit.

Noemia kishte një kushri të burrit, njeri shumë të pasur, nga trangu i Elimelekut. Ky quhej Booz.

Atëherë Ruta moabite i tha Noemisë: »Më lejo të shkoj në ara të mbledh kallinj mbas punëtorëve të atij që të më lejojë.«

»Shko moj bijë!« i përgjegji ajo.

Ajo shkoi në fushë e filloi të mbledhë kallinj pas korrëtarëve. Fati deshi e ajo shkoi në fushë të Boozit, që ishte nga familja e Elimelekut.

Ruta i pëlqen Boozit

Dhe, ja, Boozit erdhi nga Betlehemi. I përshëndeti korrëtarët: »Zoti qoftë me ju!«

Ata i përgjegjën: »Zoti të bekoftë!«

Boozit e pyeti shërbëtorin, kujdestarin e korrëtarëve:

»E kujt është ajo gruaja e re?«

E shërbëtori që kujdesonte korrëtarët, i përgjegji:

»Është një grua e re moabite, ajo që ka ardhur me Noeminë, nga rrafshi i Moabit. Më ka pyetur: 'A guxoj të mbledh kallinj mbas korrëtarësh?' Erdhi pra dhe ka mbledhur që në mëngjes e vetëm një herë ka hyrë në shtëpi.«

Atëherë Boozit i tha Rutës: »Dëgjo, o bija ime! Mos shko të mbledhësh kallinj te të tjerët; mos u largo këndeje por shko me korrëtarët e mi. Kur të marrë eti, shko e pi në enë të shërbëtorëve të mi.«

Ajo atëherë u përul për dhe në nderim e tha: »Me çka kam fituar hir para syve tu që po më tregon aq kujdes mbasi unë jam një e huaj?«

Boozit i përgjegji: »Kam dëgjuar çfarë

ke bërë me vjehrrën tënde pas vdekjes së burrit tënd; si e ke lënë t' atë, t' emë, e vendin tënd e ke ardhur në një popull që deri dje e pardje nuk e ke njohur. Zoti të shpërbleftë për gjithçka ke bërë dhe Zoti, Hyu i Izraelit, ta dhashtë shpërblimin që me të drejtë meriton, kur ke ardhur të strehohesh nën krahun e tij.«

Ajo vazhdoi: »O, sikur gjithmonë t'u pëlqej syve tu, zotëri, pasi ma the këtë fjalë ngushëllimi e më fole me dhëmbshuri shërbëtores sate, edhe pse nuk jam si një ndër shërbëtorët tua!«

Kur erdhi koha e mesditës, Boozit i tha Rutës: »Eja këtu! Ha bukë e ngjyje kafshatën tënde në uthull.«

Ajo u ul përngjat korrëtarëve e ai i vuri para kokrra gruri të bërzhitura. Ngrëni deri që u ngi dhe i teproi.

Kur u ngrit të mbledhësh kallinj, Boozit u urdhëroi shërbëtorëve të vet: »Le të mbledhësh edhe ndërmjet dorëzave të grurit e ju mos i folni. Madje apostafat lëni t' u bien kallinj nga dorëzat tuaja e lëni t' i mbledhësh e mos i folni!«

Kështu mblodhi der në mbrëmje. Atëherë fshiu sa kish mbledhur: kishte bashkuar rreth një efe elb.

Mori sa kish mbledhur e u kthye në

qytet dhe e vjehrra pa sa kishte mbledhur. Atëherë Ruta nxori sa i kishte tepruar nga gjella e mesditës e ia dha vjehrrës.

Vjehrra e pyeti: »Ku ke mbledhur sot? Ku ke punuar? Qoftë bekuar ai që të ka lejuar.«

Ajo atëherë i tregoi ku kishte mbledhur kallinj e i tha: »Njeriu te i cili kam punuar sot quhet Boozi.«

Atëherë Noemia i tha Rutës, resë së vet: »Zoti e bekoftë, që nuk e kurseu mirësinë e vet kundrejt të gjallëve e të vdekurve!« Noemia shtoi: »Ai njeri është kushirri ynë; një ndër ata që kanë të drejtën e trashëgimit.«

Ruta pastaj vazhdoi: »Më tha edhe: 'Shko me punëtorë të mi deri t'i korrin të gjitha gruret e mia.'«

Atëherë Noemia i tha së resë, Rutës: »Mirë është puna, bija ime! Shko pas punëtorëve të tij, që mos të kesh ndonjë hidhërim në arat e të tjerëve.«

Kështu Ruta shkoi mbas korretarëve të

tij deri që u korr gruri. Jetonte te vjehrra e vet.

Noemia e këshillon Rutën

Atëherë Noemia, vjehrra e saj i tha: »Bija ime, më duhet ta gjej një vend të mirë ku të jesh e lumtur. A po sheh, Boozi, me punëtorët e të cilit je takuar, është kushirri jonë. Ja, sonte ai do të hjedhë në lëmë elbin e vet. Lahu mirë dhe lyeju me erëra e veshu bukur e shko në lëmë. Mos të njohë para se të ketë ngrënë e pirë. Kur të bjerë të flejë shiko mirë ku bie. E kur të bjerë të flejë, shko ke ai, çoja mbulojën ke këmbët dhe bjer aty. Atëherë ai do të tregojë çfarë të duhet të bësh.«

Ajo i tha: »Do të bëj gjithësi më thua!« Shkoi në lëmë dhe bëri gjithësi i tha e vjehrra.

Boozi pasi ngrëni e piu e kështu u bë në qejf, shkoi e ra përngjat grumbullit.

Atëherë ajo iu afrua lehtë, ia zbuloi këmbët dhe ra.

Kund rreth mesnatës, Boozi u zgjua nga të ftohtët, kur që, ke këmbët e tija, një grua!

»Kush je?« e pyeti e ajo përgjegji: »Jam Ruta, shërbëtorja jote! Shtrije kindin e petkut tënd mbi shërbëtoren tënde sepse ti je trashëguesi im.«

»Paç bekimin e Zotit, bija ime — i tha Boozi. — Ky veprim yti i dytë është më i vlefshëm se i pari, sepse s'ke qenë në kujdes të shkosh mbas punëtorëve të rinj, qofshin ata të pasur apo skamnorë. Prandaj, bija ime, tani mos druaj, do të bëj gjithçka të kërkosh, mbasi të gjitha dyert e popullit tim e dinë se je grua e ndershme. Po, vërtet, jam trashëguesi yt, por është një tjetër më i afërt se unë. Rri sonte. Në qoftë se ai, nesër në mëngjes, si trashëgues, pranon të marrë, mirë, le të marrë; po nuk deshi, do të marrë unë pasha nderin e Zotit! Flej deri në mëngjes!«

Dhe ajo fjeti deri në mëngjes ke këmbët e tija.

Ai u ngrit heret, para se njeriu mund ta njohë njeriun — në të zbardhur të dritës — sepse mendonte: »Mos të dihet se kjo ka qenë në lëmë.« E i tha: »Bjere mantelin që është në ty dhe mbaje mirë.«

Ajo e mbajti dhe ky i qiti gjashtë masë elb e ia vuri në krah. Ruta shkoi në qytet.

Kur arriti e pyeti e vjehrra: »He, çfarë të ka ndodhur, bija ime?«

Ajo i tregoi gjithçka kishte bërë për të. Dhe shtoi: »M'i dha këto gjashtë masë elb e më tha: S'ke si kthehesh ke vjehrra duarthatë.«

Noemia i tha: »Mos u shqetëso, bija ime, deri të shihësh çka do të ndodhë: ai s' do të ketë paqë deri që sot mos t'i japë fund tërë çështjes.«

Pastaj Boozi doli në derë të qytetit dhe u ul të rrijë. Dhe ja, erdhi ai trashëguesi më i afërt për të cilin kish folur. Boozi e thirri: »Eja këtu një herë e ulu!«

Ai erdhi e u ul (pa kundërshtim).

Atëherë Boozi mori dhjetë vetë nga të parët e qytetit e u tha: »Uluni këtu!« Ata u ulën.

Pastaj i tha trashëguesit: »Noemia që u kthye nga rrafshi i Moabit do ta shesë tokën e vëllait tonë Elimelekut. Prandaj kam mendaur të bisedoj me ty e të parashatroj: bleje tokën para këtyre që janë këtu ndenjtur dhe para krerëve të popullit tim. Nëse do ta shpaguash, atëherë bleje, nëse nuk do, atëherë më trego ta di. Sepse, para teje s' ka të drejtë askush ta blejë; pas teje jam unë.«

Ai përgjegji: »Dua!«

Atëherë Boozi i tha: »Kur ta marrësh tokën prej duarve të Noemisë, duhet ta marrësh edhe Rutën moabite, gruan e të ndjerit që të ndjerit t' i ruhet emri në trashëgim.«

Por trashëguesi tha: »Atëherë s' mund të jem trashëgues që mos ta shkapërdedh trashëgiminë time. Bleje ti simbas të drejtes trashëguese, se unë nuk jam në gjendje.«

Që në kohë të lashta ishte doke në Izrael, të përforcohej vlefja e shpagimit ose e ndërrimit — këmbimit, njeriu zbathte

sandalen dhe ia jepte të tjetrit. Kjo gjë ishte dëshmi ndër izraelë. Kështu, pra, ai trashëguesi i tha Boozit: »Bleje ti!« e hoq sandalen e ia dha.

Atëherë Boozi u tha krerëve dhe mbarë popullit: »Ju jeni sot dëshmitarë se unë blej nga dora e Noemisë gjithçka ka qenë të Elimelekut, gjithçka të Kilionit e të Mahlonit. Përmëtepër e marr për grua Rutën moabite, gruan e Mahlonit që të ruhet emri i të ndjerit në trashëgim dhe që emri i tij mos të shuhet midis vëllezërve të tij e mos të zhduket nga dyert e vendlindjes së tij. Ju sot jeni dëshmitarë për këtë gjë.«

Mbarë populli që ishte në dyert e qytetit dhe krerët, thanë:

»Jemi dëshmitarë! E bëftë Zoti që gruaja, e cila po hynë në shtëpinë tënde

të jetë si Rakela e Lea, të cilat e kanë ngritur shtëpinë e Izraelit. U pasurosh në Efratë e u bësh i përmendur në Bet-lehem!«

Kështu Boozi mori Rutën dhe ajo u bë gruaja e tij. Ai e njohi dhe Zoti bëri të mbesë shtatzënë e të lindë djalë.

Atëherë gratë i thanë Noemisë: »Qoftë bekuar Zoti që nuk ta mohoi trashëguesin. Ai e madhëroi Emrin e tij në Izrael. Djali do të jetë ngushëllimi yt e mbështetja jote në pleqëri, sepse e lindi reja jote.«

Noemia e mori fëmijën, e vuri në prehër dhe e edukoi.

Fqinjet ia ngjitën emrin duke thënë: »Noemisë i ka lindur djali.« Dhe e quajtën Obed. Është babai i Jeseut — gjyshi i Davidit.

Samueli, biri i Zotit

Ishte një njeri prej Ramatajimit, nga malet e Efraimit, me fis sufrit e quhej Elkana. Gruaja e tij quhej Anë. Pasi nuk kishte fëmijë ishte shumë e trishtuar shpirtërisht. Këndeje ditën e festës kështu lutej në Shenjtërore: »Ti që je Zoti i Usht-rive, nëse i prir sytë tu mbi shërbëto-ren tënde dhe të bie në mend për mua e ia jep shërbëtores sate një djalë, unë do t'ia kushtoj Zotit për tërë jetën e tij t'i shërbejë Zotit e brisku s' do të ka-lojë mbi krye të tij.«

Prihti Eli që e vërente duke u lutur, i tha: »Shko në paqë! Hyu i Izraelit ta plotësoftë uratën!«

Gruaja pastaj bashkë me burrin e vet u kthye në shtëpinë e vet e mbas pak kohe mbeti shtatzënë. Kur erdhi koha lindi një djalë, të cilit ia ngjiti emrin Samuel, »sepse — thoshte — me uratë e kam nxjerrë prej Zotit.«

Pas një viti Elkana u ngjiti me mbarë familjen e vet për t'ia kushtuar Zotit flijen vjetore e për të plotësuar kushtin. Por Ana nuk shkoi me të sepse i tha burrit: »Nuk do të shkoj deri që fëmija të ndahet nga parzmat e atëherë do ta çoj për ta parë fytyrën e Zotit e për të qëndruar atje përgjithmonë.«

Elkana, burri i saj, i përgjegji: »Bëj,

pra, si ta merr mendja se është më mirë; mos eja deri që ta ndash djalin nga parzmat.«

Posa e ndau nga parzmat, e mori me vetë duke marrë edhe një mëzat tri vjeç, një ef miell, një rrëshiq verë. Hyri në shtëpinë e Zotit në Silo: fëmija ishte me ta. Djaloshi ishte shumë i ri. E prenë mëzatin e nëna e djaloshit iu paraqitELIT. Ana i tha: »Me leje, zotëri! Unë jam ajo

gruaja që kam qëndruar këtu pranë teje e jam lutur Zotit. Jam lutur për këtë fëmijë e Zoti ma ka dëgjuar lutjen që ia kam drejtuar me uratë. Këndeje edhe vetë ia dhuroj Zotat për tërë jetën e tij: sepse vetë Zoti ma ka falur!«

E u përmbysën në adhurim aty para Zotit.

Pastaj Ana u kthye në Ramë e djaloshi zu vend aty për t'i shërbyer Zotit nën

sytrin mbikëqyrës të profetit Eli. Djaloshi rritej vazhdimisht në moshë e në dije para Zotit e para njerëzve.

Hyu e thërret Samuelin

Aso kohe Zoti fliste rrallë me njerëz dhe nuk u dëftohej shpesh. Një ditë Eli ishte duke pushuar në dhomën e vet — sytë e tij kishin filluar të dobësohen e nuk shihte — qirimbajtësi i Zotit ende nuk ishte ndalur. Samueli flente në Shenjtëroren e Zotit, aty ku ruhej Arka e Hyut.

Atëherë Zoti e thirri: »Samuel! Samuel!« Ai përgjegji: »Urdhëro!« Dhe vrapoi ke Eli e i tha: »Urdhëro! Më thirre!«

Por Eli i përgjegji: »Unë nuk të kam thirrë! Kthehu e flej!« Samueli shkoi e ra.

Por Zoti e thirri rishtas: »Samuel! Samuel!«

Samueli u ngrit, shkoi ke Eli e tha: »Urdhëro! Më ke thirrë?«

Eli përgjegji: »Unë nuk të kam thirrë, biro! Kthehu e flej!«

Samueli ende nuk e njihte Zotin dhe ende nuk i kishte qenë zbuluar fjala e Zotit.

Zoti e thirri Samuelin të tretën herë: u çua e shkoi te Eliu e i tha: »Më ke thirrë, urdhëro!«

Tani Eliu e mori me mend se Zoti e kishte thirrë djaloshin. Prandaj edhe i tha: »Shko e flej. Nëse rishtas të thërret, ti thuaj: 'Fol, shërbëtori yt dëgjon!'«

Samueli shkoi e ra në vend të vet. Erdhi Zoti, zu vend e thirri si më parë: »Samuel! Samuel!«

E Samueli i përgjegji: »Fol, shërbëtori yt dëgjon!«

Atëherë Zoti i tha Samuelit: »Ja, do të bëj diçka në Izrael sa që do t' i dhembin veshët gjithkujt që të dëgjojë. Atë ditë do ta çoj në vend mbi Elin gjithçka kam paralajmëruar fillim e mbarim për shtëpinë e tij. Ti kumtoje se e dënoj shtëpinë e tij një herë e përgjithmonë. Ai e ka ditur se djemtë e tij e shajnë Hyun e nuk i ka frenuar — ndëshkuar. Prandaj unë jam për-betuar kundër shtëpisë sëELIT: kurrfarë flijesh as kushtesh s' do ta lajnë fajin e familjes sëELIT për amshim.«

Samueli rritej, Zoti ishte me të: nuk lënte që asnjë fjalë e Zotit të shkonte huq. Të gjithë izraelët e morën vesh — që nga Dani e gjer në Beer-Shebenë — se Samueli ishte vënë profet i Zotit.

Filistenjtë e rrëmbejnë Arkën

Në atë kohë filistenjtë u bashkuan për të ngrehur luftë kundër izraelëve. Izraelët dolën para tyre për të luftuar me ta. Ngulën fushimin ke Eben- Ezeri ndërsa filistenjtë ishin fushuar ke Afeku. Filistenjtë u vunë në rreshta për të filluar betejën me izraelë dhe u bë një ndeshje e tmershme. Izraelët humbën në ndeshje me filistenj: rreth katër mijë vetë nga arradhat e tyre mbetën të vrarë në fushën e luftës.

Kur populli u kthye në fushim, krerët e izraelëve thanë: »Përse Zoti lejoi që sot të mundemi prej filistenjve? Të shkojmë në Silo e ta marrim Arkën e Besëlidhjes së Zotit, le të vijë në mesin tonë e le të na shpëtojë nga duart e armiqve tanë.«

Populli dërgoi disa vetë në Silo dhe nga andej e sollën Arkën e Besëlidhjes së Zotit të Ushtrive që rri në fron mbi kerubinë.

Kur Arka e Zotit arriti në fushim mbarë Izraeli lëshoi një brohori të thekshme sa që ushtoi toka.

Filistenjtë dëgjuan këtë brohori dhe pyetën: »Çfarë do të thotë një brohori e tillë në fushimin e hebrenjve?« E morën vesh se Arka e Zotit ka arritur në fushimin e tyre. Atëherë filistenjtë i kapi frika sepse thoshnin: »Hy i tyre ka ardhur në fushim«. Dhe bërtitën: »Të mjerët ne! Kush do të na shpëtojë nga dora e atij Hyu të tmershëm? Ai është që ka ndëshkuar Egjiptin me gjithfarë vuajtjesh. Merrni zemër e jini trima, o filistenj, që mos të bëheni robërit e hebrenjve sikurse ata kanë qenë robërit tuaj; jini trima e luftoni!«

Atëherë filistenjtë zunë luftën. Izraelët qenë mundur dhe secili iku në çadrën e vet. Humbja që e tmershme, sepse mbetën të vrarë tridhjetë mijë këmbësorë në anën e izraelëve. Edhe Arka e Zotit që rrëmbyer.

Samueli fjeti deri në mëngjes e atëherë e hapi derën e Shtëpisë së Zotit. Samueli tutej t' ia tregojë Elit vegimin. Por Eli e thirri Samuelin e i tha: »Samuel, bir!«

Ai i përgjegji: »Urdhëro!«

E pyeti: »Çka të tha? Mos më fsheh asgjë! Ta çoftë Zoti atë të keqe ty, madje ta bëftë edhe më zi nëse më fsheh ndonjë send!«

Atëherë Samueli i tregoi çdogjë e nuk i fshehi asnjë send.

Eli tha: »Ai është Zoti: le të bëjë gjithçka Atij i duket mirë.«

Samueli e Sauli

Samueli ka qenë gjyqtar i Izraelit për tërë jetën e vet. Për çdo vit qarkullonte Betelin, Galgalën dhe Mispën dhe në të gjitha këto vende gjykonte Izraelin. Atëherë u kthente në Ramë, ku e kishte shtëpinë e vet dhe atje gjykonte rregullisht. Po në këtë vend e ndërtoi një lter në nder të Zotit.

Samueli, kur u plak, vuri gjyqtarë të Izraelit të bijtë e vet. Djali i parë i tij quehej Joel, ndërsa i dyti Abia. Ata ishin gjyqtarë në Beer-Shebe. Porse të bijtë e tij nuk ecnin gjurmave të et: kqyrnin interesin e vet, merrnin rrushfete e i bënë lak drejtësisë.

Populli dëshiron mbretin

Atëherë u bashkuan të gjithë krerët e Izraelit e shkuan në Ramë ke Samueli. I thanë: »Ti po sheh vetë se je plakur e bijtë tu nuk po ecin gjurmave tua. Tashti, na cakto një mbret që të sundojë mbi ne, sikurse ndodh ndër të gjithë popujt e tjerë.«

E Samuelit nuk i pëlqeu që i thanë: »Na jep një mbret që të sundojë mbi ne.« Prandaj Samueli iu lut Zotit.

E Zoti i tha Samuelit: »Dëgjoje zërin e popullit për gjithçka të thotë, sepse nuk të kanë përbuzur ty, por më kanë përbuzur mua duke mos dëshiruar që unë të sundoj mbi ta. Sikurse janë sjellë me mua që se i kam nxjerrë nga toka e Egjiptit deri në ditën e sotme — duke më lënë mua për t'u shërbyer hyjnive të huaja — ashtu ta bëjnë edhe ty. Këndej, pranoje kërkesën e tyre, porse tregoj çiltas e zyrtarisht të drejtat e mbretit që do të sundojë mbi ta.«

Samueli ia përsriti të gjitha fjalët e Zotit popullit që kërkonte mbretin. U tha: »Këto do të jenë kërkesat e mbretit që do të mbretërojë mbi ju: do t' i marrë bijtë tuaj për t' i shërbyer ndër qerre lufte e ndër kuaj, ata do të vrapojnë para karrocave të tija të luftës, ata do ta punojnë tokën e tij, do të korrin korrjen e tij, do t' i punojnë armët e luftës dhe mobiljet për karrocet e tija të luftës. Mbreti do t' i marrë bijat tuaja për t' i bërë t' i pregatisin erëra të mira, t' i ziejnë e t' i pjekin. Do t' i marrë për vete arat tuaja më të mirat, vreshtat e ullishtat tuaja e do t' ua japë oborrtarëve e nëpunësve të vet. Do ta mbledhë të dhjetën e të mbjellave tuaja e të vreshtave e do t' ua japë oborrtarëve dhe nëpunësve të vet. Do t' i marrë rrogëtarët tuaj e rrogëtarët tuaja, qetë tuaj më të mirët e gomarët e do t' i përdorë për punën e vet. Do të marrë të dhjetën e bagëtive tuaja të imta e ju do të bëheni skllëverit e tij. E një ditë, kur të kërkon duke u ankuar, ndihmë për shkak të mbretit që keni kërkuar vet, atëherë Zoti s' do t' u veshtrrojë.«

Populli s' desh i ta dëgjojë fjalën e Samuelit e tha: »Megjithatë, duam që mbreti të sundojë mbi ne! Kështu edhe ne do të jemi si popujt e tjerë: do të na gjykojë mbreti ynë, do të na prijë e do të na udhëheqë në lufta të tona!«

Atëherë Samueli u tha izraelëve: »Kthehuni secili në qytetin e vet!«

Aso kohe jetonte në fisin e Beniaminit një njeri me emër Kish, i biri i Abielit, i biri i Serorit, i biri i Bekoratit, i biri i Atiahut. Ishte prej fisit të Beniaminit, njeri i pasur. Ky kishte një djalë me emër Saul, të ri e të bukur. Ndër të bijtë e Iz-

raelit nuk ishte njeri më i bukur se ai: për krye e tejkallonte mbarë popullin.

Ndër ato ditë Kishit, t' et të Saulit, i kishin humbur disa gomarica dhe Kishi i tha Saulit të birin: »Merre me vete një djalosh, ngritu e dil të na i kërkojsh gomaricat!«

Këta i kaluan malet e Efraimit, përshkuan edhe tokën e Shalishit, por nuk gjetën gjë. Kaluan edhe tokën Shaalim, por nuk i gjetën, e përshkuan edhe tokën e Beniaminit, por nuk hasën në to.

Kur arritën në dheun e Sufit, Sauli i tha djaloshit që po e përcillte: »Po kthehemi që babai, prej kujdesit tonë, mos t' i harrojë gomaricat.«

Por ai i tha: »Qe, në këtë qytet është një njeri i Zotit me rëndësi të madhe: gjithçka thotë del ashtu si thotë! Po shkojmë te ai, ndoshta na udhëzon për atë qëllim për të cilin kemi marrë këtë rrugë.«

Sauli i tha djaloshit: »Nëse po shkojmë tek ai, çka t' i çojmë atij njeriu? Bukë nuk kemi më në strajca: s' kemi ndonjë

send për t' ia dhuruar njeriut të Zotit. Çka mund t' i japim?»

Djaloshi foli rishtas e i tha Saulit: »Ja, e kam në dorë një të katërt të shekelit të sermit, po ia jap njeriut të Hyut të na udhëzojë kah do të shkojmë.«

U nisën në qytet ku jetonte njeriu i Hyut.

Sauli takohet me Samuelin

Ndërsa këta të dy po ngjiteshin përpjetës për në qytet, takuan vajzat që kishin dalë për të marrë ujë. I pyetën: »A është

veguesi lart?» — Dikur në Izrael, kur shkonin ta pyesnin Hyut për këshill, thoshnin: »Të shkojmë ke veguesi!«, sepse ai që tani quhet profet, aso kohe quhej vegues.

Ato u përgjegjën kështu: »Po! Veguesi është para jush, sepse qetash arriti në qytet, sepse sot populli flijon në maje të sukës. Posa të hyni në qytet do ta gjeni para se të nisët të dalë në maje për të marrë pjesë në gostinë e flijës. Populli s' do të ngrënë para se të arrijë ai, sepse atij i duhet ta bekojë flijën e veç atëherë do të ngrënit të grishurit. Prandaj shkoni menjëherë lart

sepse tani do ta gjeni.« (U thanë ato).

Ata shkuan lart në qytet. Kur po hynin për dere, Samueli, që po nisej për të shkuar në maje, i takoi.

Po një ditë para se erdhi Sauli, Zoti i kishte thënë Samuelit: »Nesër në këtë kohë, do ta dërgoj ke ti një njeri prej fisit të Beniaminit. Ti do ta shugurosh për princ të popullit tim, Izraelit. Ai do ta shpëtojë popullin tim nga dora e filistenjve. E kam parë vështirësinë e popullit tim dhe vaji i tij ka arritur ke unë.«

Kur Samueli e pa Saulin, Zoti i tha:

»Ky është ai njeri për të cilin të thashë: 'Ky do ta sundojë popullin tim!'«

Sauli iu afrua Samuelit e i tha: »Të lutem, ma trego shtëpinë e veguesit.«

Samueli i përgjegji: »Unë jam veguesi. Ec para meje në bregore, sot do të hani bukë me mua. Nesër do të lë të shkosh e do të tregoj gjithçka të dëshirosh. Sa për gomarica që të kanë humbur para tri ditësh, mos u shqetëso, se janë gjetur. Në fund të fundit, kujt i përket çka është më e mirë në Izrael, në qoftë se nuk të përket ty e mbarë shtëpisë së babait tënd?«

E Sauli i përgjegji kështu: »Po a nuk jam unë nga fisi i Beniaminit, nga më i vogli i fiseve të Izraelit? Po, e familja ime, a nuk është më e parëndësishmja në fisin e Beniaminit? Përse atëherë po m'i thua këto fjalë?«

Samueli e mori Saulin e djaloshin e tij, u priu në dhomë dhe i vuri në krye të vendit në midis të të grishurve që ishin rreth tridhjetë vetë. Atëherë Samueli i tha gjellëbërësit: »Ma sill pjesën që të dhashë me këto fjalë: 'vëre në vete!'«

Gjellëbërësi solli koshën dhe e vuri para Saulit e Samueli i tha: »Ja, tani është para teje çka qe ruajtur për ty. Haje sepse kjo të është ruajtur shi për këtë gosti.«

Kështu, këtë ditë Sauli ngrëni bukë me Samuelin.

Më vonë, prej andej zbritën në qytet. Atje i shtruan Saulit në tarracë. Ai ra të flejë.

Posa zbardhi drita, Samueli e thirri Saulin që ishte në tarracë e i tha: »Ngritu të nisi për udhë!«

Kur Sauli u ngrit, të dy së bashku dolën, ai e Samueli.

Kur arritën në fund të qytetit, Samueli i tha Saulit: »Thuaj përcjellësit të kalojë para nesh! Ti tani ndalu ta tregoj fjalën e Hyut.«

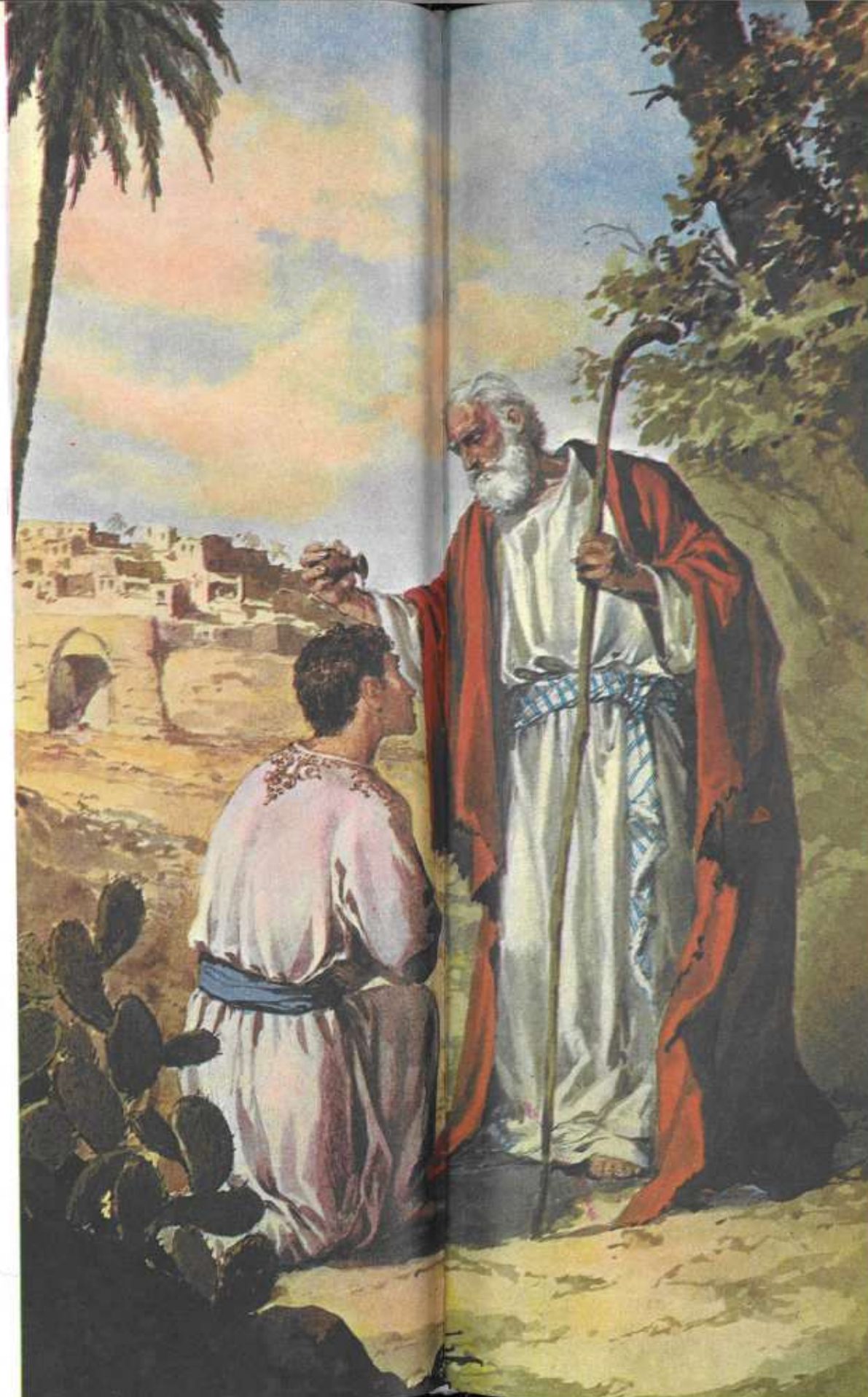
Atëherë Samueli mori enën e vajit dhe ia zbrazti mbi krye Saulit, pastaj e puthi e i tha: »Kështu Zoti të shuguroi për kryetar të Izraelit, popullit të vet. Ti do të sundosh popullin e Zotit!«

Posa Sauli e solli shpinën për t' u larguar nga Samueli, Zoti ia shndërroi zemrën. Sepse, kur arritën në Gabaa, ja, ndërsa një turmë profetësh po vinte drejt tij, Shpirti i Hyut zbriti mbi të dhe ai zu të profetizojë midis tyre. Kur e panë ata që e kishin njohur më parë duke profetizuar me profetë, zunë t' i thonë njëri-tjetrit: »Çfarë ndodhi kështu me të birin e Kishit? Po a është edhe Sauli një ndër profetë?«

Sauli bëhet mbret

Më vonë Samueli e bashkoi popullin para Hyut në Mispë e u tha mbarë izraelëve: »Kështu thotë Zoti:

'Unë e kam nxjerrë popullin e Izraelit nga Egjipti dhe u kam shpëtuar nga dora

e robërisë dhe nga pushteti i të gjithë mbretërve që u kanë munduar. Ju sot e kenë lënë Hyun tuaj, atë që u ka shpëtuar nga të gjitha vështirësitë e vuajtjet tuaja dhe ju i thatë: Jo, por vëre mbi ne një mbret!' Kënde, tani, vënu në rresht simbas fiseve e familjeve tuaja para fytyrës së Zotit.«

Atëherë Samueli i bëri të parakalojnë të gjitha fiset e Izraelit e shorti ra mbi fisin e Beniaminit. Pastaj parakaloi fisin e Beniaminit simbas familjeve e shorti ra mbi trungun e Matriut. Kur e parakaloi trungun e Matriut, një nga një, shorti ra mbi Saulin, të birin e Kishit; por, kur e kërkuan, nuk e gjetën.

Atëherë edhe një herë e pyeti Zotin: »A ka ardhur ai njeri këtu?«

Zoti i përgjegji: »Ja, është fshehur pas barrëve!«

Shkuan e e prunë prej andej. E kur u ngrit midis të popullit: ishte për sa i marrin krahët e kryet më i lartë se të gjithë populli. Atëherë Samueli i tha popullit: »A po shihni kë ka zgjedhur Zoti? S' është shoqi i tij në mbarë popullin!« Mbarë populli zu të brohorisë e të gërthasë: »Rroftë mbreti!«

Sauli qe mbret i fuqishëm e trim i shquar. U ka prire izraelëve në shumë lufta kundër filistenjve, armiqve të tyre.

Por, pas pak kohe, e prishi Ligjin e Zotit.

Atëherë Samueli i tha Saulit: »Ke vepruar si i marrë! Po ta kishe mbajtur urdhërin që ta ka dhënë Zoti, Hyu i juaj, Zoti e kishte forcuar mbretërinë tënde për amshim mbi Izrael. Kështu tani nuk do të qëndrojë gjithmonë. Zoti e ka kërkuar një tjetër, njeri simbas zemrës së vet, dhe e ka caktuar për kryetar të popullit të vet, sepse ti nuk ke zbatuar çka Zoti të ka urdhëruar.«

Sauli nuk e dëgjoji Zotin

Një herë Samueli i tha Saulit: »Zoti më ka dërguar të shuguroj mbret për popullin e vet, Izraelin. Dëgjoj, pra, fjalët e Zotit! Kështu thotë Zoti, Hyu i Ushtrive: 'Kam vendosur të hakmerrem për sa Amaleku i ka bërë Izraelit duke ia mbyllur rrugën, kur po delte nga Egjipti. Tani shko, sulmoje Amalekun e bëje »herem« — shfarosje mallkimi mbi të e mbi gjithçka i për ket; ruaj se e kursen: vra meshkuj e femra,

fëmijë e ferishte, lopë e dele, kamela e gomarë!»

Sauli e bashkoi popullin dhe e njehi në Telam: ishin dyqind mijë këmbësorë (dhe dhjetë mijë judenj). Sauli erdhi në afërsi të një qyteti amalecit dhe e vuri pritën në luginën e përroit. Atëherë Sauli u çoi fjalë kenitëve: »Largohuni e ndaniu nga amalecitët të mos u qes fare edhe ju bashkë me ta, sepse nuk u keni bërë gjë izraelëve kur kanë dalë nga Egjipti.« Kenitët u ndanë nga amalecitët.

Sauli i theu amalecitët që ke Havila deri te Suri që është kundruall Egjiptit. E zuri gjallë Agagun, mbretin e amalecitëve e mbarë popullin e vuri nën të shpatës, duke çuar në vend »herem-in« — shfarosjen e mallkimit. Por Sauli e populli e kurseu Agagun, i kurseu më të mirat dele e lopë, bagëtitë e majme, qengjat dhe gjithçka ishte të mirë. Mbi të gjitha këto nuk deshë ta kryejë »heremin«, por vetëm mbi bagëtinë që s' kishin vleftje — vetëm ato i bëri »herem«.

Prandaj Samuelit i qe drejtuar kjo fjalë e Zotit:

»Më vjen keq që e kam vënë Saulin mbret: është larguar prej meje e nuk i ka zbatuar urdhërimet e mia.« Samuelit i erdhi shumë keq dhe gjithë natën e lume s' pushoi duke iu lutur Zotit.

Heret në mëngjes Samueli doli ta kërkojë Saulin. Samuelin e lajmëruan kështu: »Sauli ka shkuar në Karmel dhe atje ka ndërtuar një përmendore për vete; pastaj ka vazhduar rrugën e ka shkuar në Galgala.«

Kur Samueli u takua me Saulin, Sauli i tha: »Qofsh bekuar prej Zotit! E kam zbatuar urdhërin e Zotit!«

Por Samueli e pyeti: »Çka është ai blegërim delesh e pallje lopësh që po dëgjoj?«

Sauli i përgjegji: »I kam sjellë këtu nga amalecitët, sepse populli i ka kursyer më të mirat dele e lopë për t'ia flijuar Zotit, Hyut tënd. Mbi të gjitha të tjerat e kemi kryer »heremin«.

Samueli i tha Saulit: »Ndal të tregoj çfarë sonte më tha Zoti.«

»Fol!« i përgjegji Sauli.

Atëherë Samueli i tha: »Sado i vogël që je ndër sy të tu, megjithatë je bërë kryet e fiseve të Izraelit. Zoti të ka shuguruar mbret mbi Izraelin. Zoti të ka dërguar në ekspeditë ushtarake e të ka urdhëruar: 'Shko, bëji herem, ata mëkatnorë, lufto me ta deri t'i shfarosësh.' Përse nuk e ke dëgjuar urdhërin e Zotit? Përse u dhe mbas presë e bërë çka Zotit nuk i pëlqen?«

Sauli i përgjegji Samuelit: »Unë e dëgjova fjalën e Zotit: e bëra ekspeditën luftarake ku më dërgoi, e kam sjellë Agagun, mbretin e amalecitëve, porse populli ka marrë porsi pre disa dele e gjed'ie, më të mirat mbi të cilat duhej ushtruar 'heremi' për t'ijuar Zotit, Hyut tënd në Galgala.«

E Samueli ia ktheu:

»Athua Zotit i pëlqejnë më fort kushtet e flijet se sa të dëgjohet fjala e tij? Dije se dëgjesa është më e mirë se më të mirat flije, nënshtrimi është më i mirë se dhjami i deshve.«

Kundërshtimi është mëkat porsi shortia. Kryemëvetësia (autokracia) është sikurse mëkati i idhujtarisë.

Ti e ke përbuzur fjalën e Zotit, këndeje edhe Zoti të ka përbuzur ty: s' do të jesh mbret!«

Atëherë Sauli i tha Samuelit: »Kam mëkatnuar duke mos e plotësuar urdhërin e Zotit dhe vendimet tua. E druajta popullin dhe i lëshova pe në kërkesa të tyre. Por tani ma fal fajin tim e kthehu me mua ta adhuroj Zotin.«

E Samueli i përgjegji Saulit: »S' do të kthehem me ty, sepse ti vetë e ke përbuzur fjalën e Zotit e Zoti të ka përbuzur ty, të mos jesh më mbret i Izraelit.«

Samueli u suall për të shkuar e Sauli ia kapi kindin e mantelit e kindi iu shqye.

Samueli i tha: »Zoti sot e ka shqyer mbretërinë e Izraelit prej teje dhe ia ka dhënë një tjetri, fqiu tënd, që është më i mirë se ti. Megjithatë, Lavdia e Izraelit nuk rre as nuk pendohet, sepse nuk është njeri që të mund të pendohet.«

Sauli i tha: »Mëkatnova, po, por më ndero para krerëve të popullit tim e para Izraelit! Kthehu me mua të adhuroj para Zotit, Hyut tënd!«

Samueli u kthye me Saulin e Sauli e adhuroi Zotin.

Atëherë Samueli urdhëroi: »Sillne këtu te unë Agagun, mbretin e Amalekut!«

Agagu erdhi ke ai duke u dridhur. Tha: »Vërtet e idhët qenka vdekja!«

»Sikurse shpata jote — i përgjegji Samueli — që sa grave ua ka marrë fëmijët, po ashtu edhe nëna jote në mes të grave le të mbesë pa djalë!«

Dhe Samueli e preu Agagun para Zotit në Galgala.

Atëherë Samueli shkoi në Ramë e Sauli u ngjit në shtëpinë e vet, në Gabaanë e Saulit. Samueli vuajti shumë në shpirt për shkak të Saulit që Zoti ishte penduar se e kishte vënë mbret mbi Izrael.

Davidi i zgjedhuri i Zotit

Zoti i tha Samuelit:

»Deri kur do të vajtosh për punë të Saulit, mbasi unë e kam përbuzur e ia kam marrë të drejtën të sundojë Izraelin? Mbu-she me vaj bririn tënd e nis u për rrugë. Po të urdhëroi të shkosh te Jeseu, nga Betlehemi, sepse unë e kam zgjedhur për mbret njërin prej të bijve të tij.«

Samueli bëri si i urdhëroi Zoti e shkoi në Betlehem. Kur arriti, para i dolën në takim krerët e qytetit e duke u dridhur e pyetën: »Ardhja jote a po na sjell të mirën?«

Samueli u përgjegji: »Po për të mirë kam ardhur! Kam ardhur t'i flijoj Zotit. Pastrohuni dhe ejani me mua në flije!«

Pastaj urdhëroi të pastrohet Jeseu e të bijtë e tij dhe i grishi në flije.

Kur erdhën dhe, kur Samueli e pa Eliabin, tha në vete: »A do të jetë, ndoshta para Zotit i shguruari i tij?«

Por Zoti i tha Samuelit: »Mos shiko si duket përjashta e lartësinë e trupit të tij, se nuk e kam zgjedhur. Hyu nuk kqyr si kqyr njeriu: njeriu shikon dukën, ndërsa Zoti shikon zemrën.«

Jeseu pastaj thirri Aminadabin dhe e qiti para Samuelit. Ai tha: »As këtë Zoti nuk e ka zgjedhur.«

Atëherë Jeseu solli Shamin, por Samueli tha: »As këtë Zoti nuk e ka zgjedhur.«

Kështu Jeseu i solli shtatë të bijtë e vet para Samuelit, por Samueli i tha Jeseut: »Zoti nuk e ka zgjedhur asnjërin prej këtyre.«

Atëherë e pyeti Jeseun: »A janë këtu të gjithë të bijtë tu?«

Ai përgjegji: »Nuk e kam këtu më të voglin. Është duke ruajtur grigjën.«

Atëherë Samueli i tha Jeseut: »Dërgo të vijë, sepse nuk do të ulemi në tryezë pa ardhur ai.«

Jeseu çoi për të. Ishte djalë kuqlan, sy bukur e shtathjedhët. Zoti i tha Samuelit: »Ngritu! Lyeje! Ky është!«

Samueli mori bririn me vaj dhe e shuguroi ndër sy të vëllezërve të tij. Shpirti i Zotit pushoi mbi Davidin që prej aso dite.

Davidi takohet me mbretin Saul

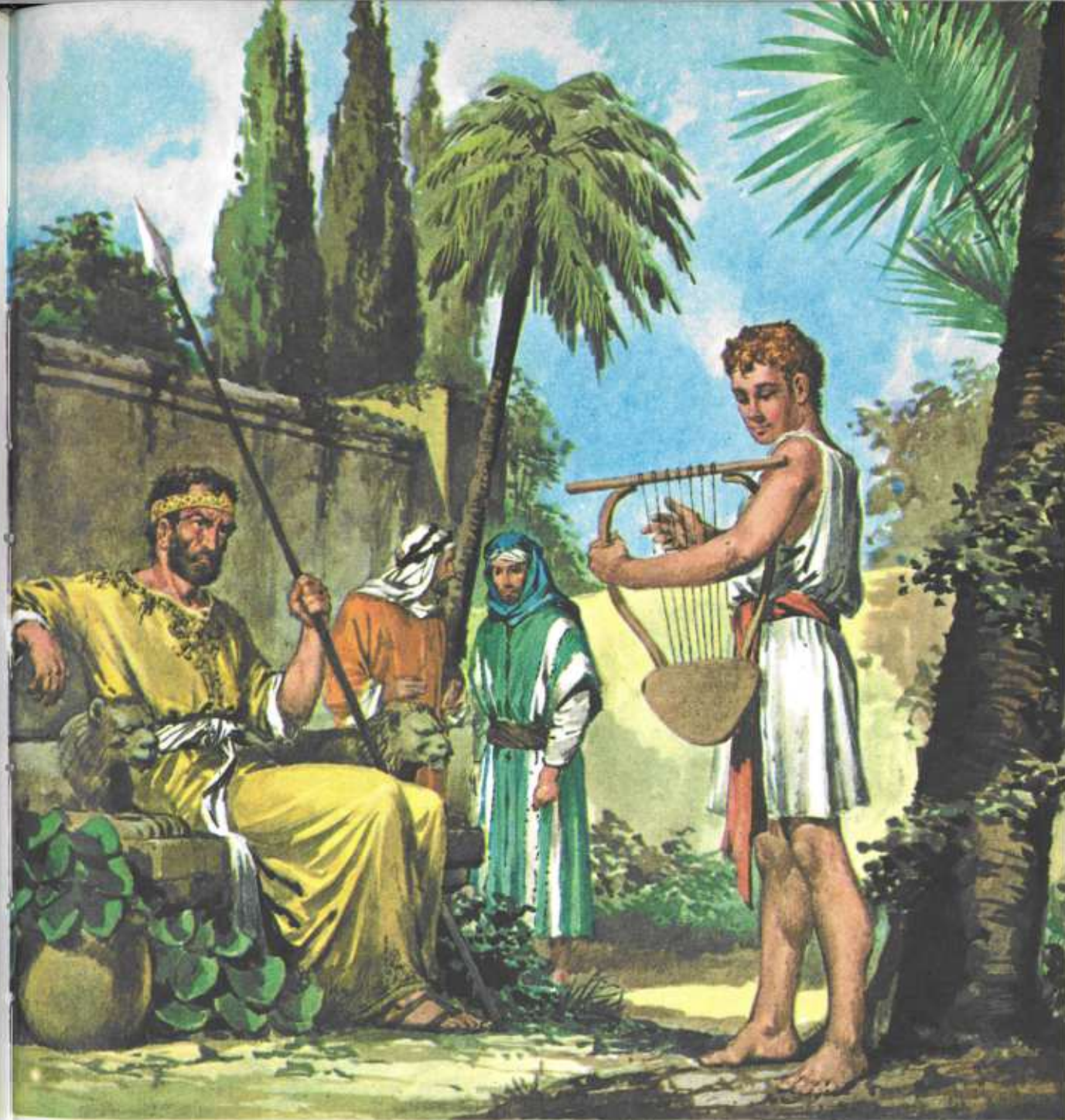
Shpirti i Zotit ishte larguar prej Saulit e Saulin e mundonte një shpirt i keq, i dërguar prej Zotit.

Atëherë shërbëtorët e Saulit po i thonë: »Një shpirt i keq i dërguar prej Zotit po të mundon. Prandaj të urdhërojë Zotëria ynë e shërbëtorët tu do të kërkojnë një njeri të aftë që di të luajë në harfë: kur të sulmojë shpirti i keq i dërguar prej Zotit, ai t' i bjerë harfës e do të bësh më mirë.«

Sauli u tha shërbëtorëve: »Mirë, pra, ma gjeni një njeri që di t' i bjerë mirë harfës e sillne ke unë!«

Njëri nga shërbëtorët e tij tha: »E kam parë një djalë të Jeseut nga Betlehemi: di t' i bjerë harfës, është trim i fortë, njeri luftëtar, gojëtarë i zgjedhur, shtathjedhët. Zoti është me të.«

Sauli atëherë dërgoi lajmëtarë ke Jeseu

me këtë porosi: »Ma dërgo djalin tënd, Davidin, bariun.«

Jeseu mori pesë bukë, një rrëshiq me verë, një edh, ia dha Davidit, djalit të vet, t' ia çojë dhuratë Saulit. Kështu Davidi shkoi te Sauli e hyri në shërbim të tij. Saulit i pëlqeu fort dhe e bëri mbajtës të mburojës së vet.

Atëherë Sauli dërgoi njerëzit e vet ke Jeseu e i tha:

»Davidi le të rrijë në shërbim ke unë, sepse më pëlqen.«

Kurdoherë Saulin e sulmonte shpirti i keq i dërguar prej Zotit, Davidi merrte harfën e i binte; atëherë Sauli bënte më mirë e qetësohej.

Davidi e Goliati

Filistenjtë rishtas e bashkuan ushtrinë për luftë dhe u mbledhën te Soku, në Jude. Fushimin e ngulën ndërmjet të Sokut e të Azekës te Efes-Damini. Sauli dhe izraelët u bashkuan dhe ngulën fushimin në luginën e Terebintit e u renditën për luftë kundër filistenjve. Filistenjtë qëndronin në maje të malit në një rënë anë e izraelët në maje të malit, por në anën tjetër e luginën e kishin ndërmjet.

Nga fushimi i filistenjve doli një dyluftëtar. Quhej Goliat e ishte prej Gatit. Ishte i lartë gjashtë kutë e një pëllëmbë. Në krye kishte përkrenaren bronzi, veshur ishte me pancirë leska-leska e pancirën e kishte të rëndë pesë mijë sikla bronzi. Në këmbët mbante getat bronzi e në krah një heshtë të shkurtër. Shtiza e heshtës së tij ishte si shuli i tezhahut, ndërsa vetë heshta e rëndë gjashtëqind sikla hekuri. Para tij ecte mburojëmbajtësi.

Goliati poshtëron Izraelin

Ai zuri vend para ushtrisë izraelite e bërtiti: »Përse keni dalë të rreshtoheni për luftë? Po a nuk jam unë filiste e ju shërbëtorë të Saulit? Zgjidhne ndër ju një njeri e le të vijë ke unë. Nëse fiton në dyluftim me mua e më vret, ne do të bëhemi skllëvërit tuaj. Po nëse unë e munda atë dhe e vras, atëherë ju do të bëheni skllëvërit tanë dhe do të na shërbeni.« Fillisteu tha edhe: »Unë sot i thirra në dyluftim çetat e izrae-

lëve: ma qitni njeriun të sprovohemi në dyluftim!«

Kur Sauli dhe mbarë ushtria dëgjuan çfarë foli filisteu i kapi frika e të dridhurat.

Filisteu ngucte për çdo mëngjes e çdo mbrëmje dhe paraqitej kështu për dyzetë ditë.

Tashti Jeseu i tha Davidit, të birit: »Merre këtë esë gruri të bërzhitur për vëllezër dhe këto dhjetë bukë e çojau vëllezërve sa më parë në fushim. Këto dhjetë dora djathë jepja mijtarit të tyre. Merr vesh për shëndetin e vëllezërve e ma sill shenjën se e ke kryer urdhërin.«

Davidi u ngrit heret në mëngjes, ia la në kujdes grigjën një bariu, u bë gati dhe shkoi sikurse i kishte urdhëruar Jeseu. Në fushim arriti kur ushtarët vësheshin në rreshta luftime e lëshonin brimën luftarake. Izraelët dhe filistenjtë u rradhitën kundër njëri-tjetrit në rreshta luftime. Davidi ia la sendet e veta rojës së veglave të luftës e u fut në rreshta luftarake. Kur hyri, i pyeti vëllezërit për shëndet.

Ndërsa po i pyeste kur, ja, ai ngacmuesi (që quhej Goliat, filisteu nga Gati), doli nga rreshtat e luftës së filistenjve dhe i përsëriti të njëjtat fjalë si më parë. I dëgjoi fjalët edhe Davidi. E izraelët, posa e panë atë njeri, ikën të gjithë larg tij dhe i kapi frika. Një izrael tha: »A e patë atë njeri që doli? Ai ka dalë për të poshtëruar Izraelin. Kush ta vrasë, ka prej mbretit dhuratë shumë të pasur, do t'ia japë për grua të bijën e vet e familjen e babait të tij do ta çlirojë prej tatimit në Izrael.«

Atëherë Davidi i pyeti njerëzit që i kishte për rreth: »Çka do të fitojë njeriu që e vret atë filiste e ia hjek turpin Izraelit? E kush është ai skerotë filisteu i parrethprerë, që guxon të poshtërojë arradhat e luftës së Hyut të gjallë?«

Populli i përgjegji me të njëjtat fjalë si më parë: »Ja, këto do të fitojë ai që ta

luftime!« (I zemëruar foli Eliabi).

Davidi i përgjegji: »Po çka bëra? A nuk guxohet të pyetet?«

Atëherë iu drejtua një tjetri e e pyeti me të njëjtat fjalë si më parë. Populli i përgjegji si të parën herë. Kur njerëzit dëgjuan çfarë thoshte Davidi, e lajmëruan Saulin e ky e thirri të shkojë para tij.

vrasë!« (Përsëritën premtimet e mbratit).

E kur Eliabi, i vëllai i tij i madhi, e dëgjoji se po fliste me njerëz, u hidhërua në Davidin e i tha: »Po pse ke ardhur ti këtu? Kujt ia ke lënë ato pak berre në mal? E njoh kryeneçsinë tënde dhe zemrën e plastë tënden! Ke ardhur të shihësh

Davidi paraqitet për dyluftim

Davidi i tha Saulit:

»Askush mos të tutet për shkak të atij njeriu. Shërbëtori yt do të luftojë me atë filiste.«

Por Sauli i përgjegji Davidit: »S' mund të dalësh ti të luftosh me atë filiste, sepse ti je ende fëmijë, ndërsa ai është luftëtar që në rini.«

E Davidi i përgjegji Saulit: »Shërbëtori yt ia ka ruajtur delet babait të vet e kur vinte luani apo ariu e e kapte delen në grigjë, unë vrapoja pas tij, i bija e ia nxjerrja

shpëtuar nga çapojt e luanit e nga kthetrat e ariut, do të më shpëtojë edhe nga dora e këtij filisteu.«

Atëherë Sauli i tha Davidit: »Shko dhe Zoti qoftë me ty!«

Sauli e veshi Davidin me petka të veta lufte, në krye i vuri përkrenaren bronzi dhe ia veshi pancirin. Mbi petkat ushtarake

delen prej goje. Por, nëse ai më vërsulej, e kapja për jeleje e e rrahja deri që e vritja. Shërbëtori yt ka vuarë e luan e ari e ashtu do të mbarojë edhe ai filiste i parrethprerë si një ndër ta, sepse u ka qitur dyluftim arradhave të Hyut të gjallë.«

Davidi shtoi edhe këto: »Zoti që më ka

Davidit ia ngjeshi shpatën e vet e Davidi më kot u mundua të ecë, sepse i vinte shumë mbrapsht, mbasi nuk ishte i mësuar me ato të veshme. I tha pra, Saulit: »Nuk mund të eci me këto petka se nuk jam i mësuar.«

Prandaj i hoq të gjitha.

Fitorja me bingë

Atëherë Davidi e mori në dorë shkopin e vet, i zgjodhi në përrua pesë gurë të lëmuat, i futi në strajcën e vet të bariut që i shërbente porsit strajca e bingës dhe, me bingë në dorë, u nis të takohet me filisteun. Po ashtu edhe filisteu i afrohej Davidit, ndërsa mburojëmbajtësi i tij i shkonte para.

Kur filisteu e pa Davidin, e përbuzi — ishte i ri — njëmend Davidi ishte djalosh i ri, i kuq e i bardhë e i bukur në fytyrë. Prandaj filisteu i tha Davidit: »A jam unë qen që vjen në dyluftim me mua me shkop?« Dhe filloi ta nemte Davidin me hyjnitë e tija.

Atëherë filisteu i tha Davidit: »Avitu t'ua jap mishin tënd shpendëve të qiellit e egërcirave të malit.«

E Davidi i tha filisteut:

»Ti vjen kundër meje me shpatë, me heshtë e me shigjetë, ndërsa unë vij kundër teje në Emër të Zotit të Ushtrive, Hyut të ushtrive të Izraelit, të cilat ti i ke ngucur. Sot Zoti do të japë në duar të mia! Unë do të vras, do ta shkurtoj kryet dhe shi sot trupin tënd e trupat e filistenjve të vdekur do t'ua jap shpendëve të qiellit e egërcirave të malit. Mbarë dheu do ta marrë vesh se ka Zot në Izrael! Po edhe mbarë kjo shumicë njerëzish do ta marrë vesh se Zoti nuk e jep fitoren në saje të shpatës e të heshtës, sepse Zoti është Zotëruesi i luftëtimit — dhe ai u lëshon në duar tona!«

Kur filisteu iu afrua dhe kur iu avit Davidi, Davidi doli nga rreshti i luftës e u nis drejt filisteut. Davidi e futi dorën në strajcë, nga ajo nxori një gur dhe ia lëshoi filisteut me bingë. I ra filisteut në shteg të ballit, guri iu ngul në rrashtë të kresë dhe ai ra përmbys për dhe. Kështu Davidi me bingë e me një gur e mundi filisteun: i ra filisteut dhe e vrau e nuk pati shpatë në dorë! Atëherë Davidi u lëshua vrap, kërcëu mbi filisteun, ia kapi shpatën, e nxori nga milla dhe i dha fund filisteut duke ia shkurtuar kryet.

Kur filistenjtë panë si mbaroi trimi i tyre, t'ju dha ika. Atëherë u ngritën izraelët e judenjët, lëshuan vigmën kushtrimore të

luftës e i dëbuan filistenjtë deri në Gat e deri në derë të Ekronit. Të vdekurit e filistenjve e mbushën rrugën që nga Sarajimi deri në Gat e në Ekron. Atëherë izraelët u kthyen nga ai sulm i tmershëm kundër filistenjve dhe e bënë pre fushimin e tyre.

Davidi e mori kryet e filisteut dhe e çoi në Jerusalem, ndërsa armët e tija i futi në tendën e vet.

Kur Sauli e pa Davidin si del para filisteut e pyeti Abnerin, kryepresin e gardës së vet:

»Abner, i kujt është ai djalë?«

Abneri i përgjegji:

»Pasha jetën tënde, o mbret, nuk e di!«

Smira e Saulit

Kur Davidi e kreu bisedën me Saulin, shpirti i Jonatës u mbush me dashuri ndaj Davidit dhe Jonata e deshi si vetveten. Po atë ditë Sauli e ndali Davidin ke vetja e nuk e la të shkojë në shtëpi të vet. Jonata bëri lidhje me Davidin, sepse e donte porsì vetveten. Jonata e hoq mantelin që e kishte në shtat dhe ia dha Davidit, po kështu edhe uniformën e vet deri edhe shpatën, arkun e brezin e vet.

Davidi i shkante për doresh fort gjithçka i caktonte Sauli, e Sauli e vuri në krye të luftëtarëve të vet. Davidi i pëlqeu mbarë popullit dhe oborrtarëve të Saulit.

Në kthimin e tyre, kur Davidi po kthehej pasi vrau filisteun, gratë nga të gjitha qytetet e izraelëve i dilnin para mbretit Saul e i brohorisnin me gëzim, vallëzonin e këndonin me tympana e me daire:

*»Vrau Sauli mijëra armiqsh,
e Davidi dhjetra mijëra armiqsh!«*

Sauli u hidhërua për së tepërmi: nuk i pëlqente ajo këngë. Prandaj tha: »Davidit i dhanë dhjetra mijërash, ndërsa mua vetëm mijëra! S' i lypet tjetër por vetëm edhe mbretëria!«

Që aso here Sauli e shikonte Davidin me sy të keq.

Të nesërmen, shpirti i keq, i dërguar prej Zotit e sulmoi Saulin, kështuqë tërbohej

nëpër shtëpi. Davidi me dorë i binte harfës si herët të tjera e Sauli e mbante në dorë heshtën. Sauli i dha heshtës e në vete mendonte: »Tani po e mbërthej Davidin për murit!«

Porse Davidi iu shmang dy herë.

Atëherë Sauli filloi ta druajë Davidin, sepse Zoti ishte me të, ndërsa prej Saulit ishte larguar.

Davidi u pëlqente të gjithë izraelëve e judenjve, sepse ai u printe në të gjitha udhët e tyre.

Sauli i tha Davidit:

»Do ta jap për grua bijën time të madhen, Merabën, vetëm ji trim e prij u luftëtarëve të Zotit.« Sauli mendonte: »S' dua të mbesë prej dorës sime, por le ta vrasë dora e filistenjve.«

Por Davidi i përgjegji: »Kush jam unë e çka vlen jeta ime, shtëpia e tim atë, në Izrael, që të mund të bëhem dhëndri i mbretit?«

Por, kur erdhi koha që Meraba, e bija e Saulit, të martohej për Davidin, ia dhanë për grua Adrielit, nga Mehola.

Porse në Davidin ishte dashuruar Mikala, e bija e Saulit. Kur i treguan Saulit, i ra për shtat. Tha në vetvete: »Do t'ia jap, por ajo do t'i jetë kurthë dhe do ta vrasë dora e filistenjve.«

Atëherë Sauli i urdhëroi kështu shërbëtorëve të vet:

»Bisedoni fshehtas me Davidin e thoni: 'I ke pëlqyer mbretit dhe të duan të gjithë oborrtarët e tij: prandaj bëju dhëndri i mbretit.'«

Davidi e merr të bijën e Saulit për grua

Oborrtarët e Saulit ia thanë këto fjalë Davidit, por Davidi u përgjegji: »Juve u

duket punë e vogël të bëhet ndokush dhëndër i mbretit? Unë jam vetëm skamnor dhe njeri i vogël.«

Shërbëtorët e Saulit e lajmëruan mbretin.

Sauli përgjegji:

»Thoni kështu Davidit: mbreti nuk kërkon kurrfarë dhurate martesore, por vetëm njëqind copa rrethprerjeje filistenjsh që t'u hakmerret armiqve të mbretit.«

Shërbëtorët e Saulit ia përcollën Davidit këto fjalë e këtij i pëlqente të bëhej dhëndri i mbretit. Para se do të vinte koha e martesës, Davidi u bë gati dhe u nis me të vetët e i vrau dyqind filistenj, i mori çka rrethprietet dhe ia dorëzoi mbretit në numër që të bëhej dhëndri i tij. Atëherë Sauli ia dha vajzën e vet Mikalën për grua.

Sauli i tregoi djalit të vet Jonatës dhe të gjithë oborrtarëve të vet synimin që kishte për ta vrarë Davidin. Por Jonata, i biri i Saulit, e donte fort Davidin. Jonata e njoftoi kështu Davidin: »Babai im, Sauli, mendon të vrasë. Ruaju, pra, nesër në mëngjes rri fshehur e mos bëj zë. Unë do të dal e do të qëndroj përngjat babait në fushë ku të jesh ti e do të flas për ty me babanë tim. Kur ta marr vesh si qëndron puna, do të njoftoj.«

Janata e lavduroi Davidin para Saulit, babait të vet e tha: »Mos të bjerë në faj mbreti kundër shërbëtorit të vet Davidit, sepse ai s' ta ka bërë asnjë të keq; shi, përkundrazi, gjithçka ka bërë, ka qënë me dobi të madhe për ty.«

Sauli i dëgjoi fjalët e Jonatës e tha: »Pasha Zotin e gjallë, Davidi s' do të vdesë!«

Atëherë Jonata e thirri Davidin e i tregoi të gjitha ato fjalë. Pastaj e çoi Davidin rishtas te Sauli e filloi punën që kishte pasur më parë.

Kur rishtas shpërtheu lufta, Davidi doli në luftë kundër filistenjve dhe aq i shpartalloi sa që të gjithë iknin para tij. Atëherë shpirti i keq i dërguar prej Zotit e pushtoi rishtas Saulin. Ai rrinte në shtëpi, në dorë mbante heshtën e Davidi i binte harfës. Sauli sprovoi me heshtën e vet ta mbërthejë Davidin për mur, por Davidi iu shmang e heshta u ngul në mur.

Po atë natë Sauli dërgoi njerëzit ta rua-

nin shtëpinë e Davidit se në mëngjes mendonte ta vrasë. Por Mikala, gruaja e Davidit e vuri në dijeni Davidin me këto fjalë: »Nëse sonte s' ik në vend të sigurtë, nesër do të jesh i vdekur!« Atëherë Mikala e lëshoi Davidin nëpër dritare.

Davidi u largua e shpëtoi me ikje.

Tashti Mikala mori një idhull, e vendosi në shtrojë, i vuri rreth kreje lesh dhie dhe e mbuloi me mbulojës. Kur Sauli dërgoi lajmëtarët për ta kapur Davidin, ajo u tha: »Është i sëmurë!« Sauli

i ktheu rishtas lajmëtarët për ta prurë Davidin dhe u urdhëroi: »Ma bini ke unë në shtrojë ta vras!« Kur u kthyen lajmëtarët e hynë brenda, kur qe, në shtrojë ishte një idhull me lesh dhie rreth kreje.

Atëherë Sauli i tha Mikalës: »Pse më ke tradhtuar kështu dhe e ke lëshuar armikun tim të ikë e të shpëtojë?«

Mikala i përgjegji: »Ai më tha: 'Më lë të shkoj ose të vrava!'«

Kështu Davidi iku e shpëtoi. Davidi shkoi ke Samueli në Ramë e në Najot.

Davidi e Jonata

Davidi e lëshoi Najotin e Ramës e u kthye ke Jonata dhe i tha:

«Çka kam bërë? Çfarë krimi a fajti kam bërë babait tënd që do kështu të më vrasë?»

Ai i përgjegji: «Prite Zot! Ty s' do të vrasë! Ja, ai, im atë, nuk ndërmerr asgjë as të madhe as të vogël e nuk më tregon mua. Pse babai im do ta fshehte këtë gjë prej meje? S' ma merr mendja!»

Porse Davidi iu përbetua e i tha: «Babai yt e di mirë se ti më përkrah e mendon: pse ta dijë këtë gjë Jonata që të trishtohet? Por, pasha Zotin e gjallë, pasha jetën tënde, s'ka por një hap ndërmyet meje e vdekjes!»

Jonata i tha: «Mos e mendo atë gjë! Po ta dija unë me siguri se im atë ka vendosur të vrasë, a të thotë mendja se unë s' do ta tregoj?»

Atëherë Jonata edhe një herë iu përbe-tua Davidit për dashurinë e vet, sepse e donte me të vërtetë me gjithë shpirt.

Atëherë Jonata i tha Davidit: «Nesër është hëna e re e do të vëhet re se ti nuk je, sepse vendi yt do të jetë i zbrazët. Pasnesër do të vërehet edhe më mirë, se nuk je, por ti eja në atë vend ku je fshehur ditën e asaj ngjarjeje e rri pas atij grumbulli të dheut që e di. Unë mbasnesër do të dal atje. Do të qes tri shigjeta në atë anë kinse po gjuaj shenjën. Atëherë do ta dërgoj djaloshin atje e do t' i them: 'Shko gjeje shigjetën!' Në qoftë se atëherë i them djaloshit: 'Shiko se shigjeta është këndeje, më ngjat teje, bjere!'

ti atëherë eja se është puna mirë e s' ke farë rreziku pasha Zotin e gjallë! Por, në qe se i thërras djaloshit e i them: 'Shiko se shigjeta është atje, përte teje' — ti atëherë ik, sepse Zoti të largon kësaj. E sa për këtë marrëveshje që bëmë unë e ti — Zotin e paçim dëshmitar të përher-shëm midis meje e teje!»

Atëherë Davidi u fsheh në fushë. Kur bëri hëna e re, mbreti u ul në tryezë për të ngrënë. Mbreti ndenji në vendin e vet të zakonshëm, në vendin përngjat murit e Jonata zuri vendin ballë për ballë me të. Abneri ndenji përngjat Saulit, ndërsa vendi i Davidit mbeti zbrazët. Por atë ditë Sauli s' tha asgjë, sepse mendonte: «Diçka do t' i ketë ndodhur, sigurisht nuk është i pastër.»

Të nesërmen, pas hënës së re, ditën e dytë të muajit, prap vendi i Davidit mbeti zbrazët dhe Sauli e pyeti Jonatën, të birin e vet: «Pse s' erdhi i biri i Jeseut në drekë as dje as sot?»

Jonata i përgjegji Saulit: «Davidi më bëri shumë lutje ta lë të shkojë në Betlehem. Më tha: 'Më lë të shkoj se krem-

tojmë flijen familjare në qytetin tim dhe vëllezërit e mi më kanë ftuar të shkoj. Nësë më do, më lejo të shkoj ke vëllezërit e mi. 'Ja, përse nuk është në tryezën e mbretit.»

Atëherë Sauli u hidhërua në Jonatën e i tha: «He i parod e budallë! Kujton ti se s'e di unë se ti i mba krah të birit të Jeseut për turp tënd e të nënës sate! Sa të jetë gjallë mbi dhe i biri i Jeseut s' do të jesh i sigurtë as ti as mbretëria jote. Prandaj, tani, dërgo njerëzit ta sjellin këtu se është i dënuar për vdekje!»

Jonata i përgjegji Saulit, t' et: «Përse duhet të vdesë? Çfarë ka bërë?»

Atëherë Sauli e gjuajti të birin heshtë për ta vrasë. Jonata pa se babai i tij ka vendosur ta vrasë Davidin. U ngrit nga tryeza plot hidhërim dhe s' ngrëni asgjë ditën e dytë të atij muaji sepse u prish fort për jetën e Davidit pasi i ati donte ta shklasë drejtësinë.

Jonata, të nesërmen në mëngjes, sikurse ishte marrë vesh me Davidin, doli në fushë. Me të ishte një djalosh i ri. Jonata i tha

djaloshit: «Ti tani do të shkosh t' i mbledhësh shigjetat që do t' i qes tani.»

Djaloshi vrapoi e Jonata hodhi shigjetën ashtu që ajo e tejkaloi. Kur djaloshi arriti ke vendi ku kishte rënë shigjeta që hodhi Jonata, Jonata i tha: «A nuk është shigjeta atje, më larg, përte teje?» Jonata i thirri djaloshit e i tha prap: «Më shpejt! Nxito! Mos u ndal!» Djaloshi i Jonatës e mori shigjetën e ia sollti zotërisë. Djaloshi s' mori vesh gjë, vetëm Jonata e Davidi e dinin vestrimin e kësaj sjelljeje.

Atëherë Jonata ia dha armën djaloshit e i tha: «Shko e çoj në qytet!»

Kur djaloshi shkoi, Davidi doli nga mbas bregu, ra përmbys tri herë për dhe në nderim. Pastaj u morën ngryk e qanin të dy së bashku deri që u ngien vaj.

Atëherë Jonata i tha Davidit: «Shko në paqë! Betimin që e kemi bërë në emër të Zotit se do ta mbajmë — Zoti qoftë dëshmitar ndërmyet meje e teje, ndërmyet mbasardhësve të mi e mbasardhësve të tu për amshim.»

Atëherë Davidi u çua e shkoi, ndërsa Jonata u kthye në qytet.

Hidhërimi i Saulit

Davidi shkoi në Nob te prifti, Ahimeleku. I lypoi bukë e Ahimeleku i dha bukën e kushtuar se nuk i ndodhi bukë e rendomtë. Por, pasi Davidi nuk kishte kurrfarë armësh, ia dha shpatën e Goliatit, të atij filisteu që e pati vranë Davidi.

Atë ditë aty po ndodh një shërbëtor i Saulit e po i lutej Zotit. Quhej Doeg, ishte idumeas dhe ishte kujdestari i barinjve të Saulit.

Prej frikës së Saulit, Davidi shkoi e u fsheh në shpellën e Adulamit.

Kur e morën vesh vëllezërit e tij e mbarë familja e tij, shkuan edhe ata të bashkoheshin me të. Përmëtepër u bashkuan me Davidin të gjithë ata që ndodheshin në ndonjë vështirësi, kishin borxhe ose s'ishin të kënaqur e Davidi u bë i pari i tyre. Me të u bashkuan rreth katërqind vetë.

Pastaj ai idumeasi, Doegu, shkoi te Sauli në Gabaa dhe i lajmëroi gjithçka kishite parë në Nob.

Atëherë Sauli urdhëroi të shkojë tek ai prifti, Ahimeleku, i biri i Ahitubit e mbarë familja e tij, që ishin priftërinj në Nob. Të gjithë erdhën para mbretit.

Sauli tha: »Përse jeni lidhur kundër meje ti dhe i biri i Jeseut? Ti i ke dhënë bukë dhe shpatë e prej Hyut ke kërkuar këshill për të që të ngritet kundër meje si armik, si edhe po sheh se ka ndodhur.«

Ahimeleku i përgjegji mbretit: »Po e kush është ndër shërbëtorë të tu shoq i Davidi për të mira, aq besnik e për më tepër dhëndër i mbretit, kryetari i rojës sate personale, njeri i nderuar në familjen tënde? Vallë a sot të parën herë kam kërkuar për të këshill prej Hyut? Larg qoftë prej meje çdo mendim tjetër! Mbreti mos t' i vërë kurrfarë faji shërbëtorit të vet as familjes së tij, sepse shërbëtori yt s'

ka ditur kurrgjë prej këtyre që mbreti po thotë.«

Mbreti përgjegji: »Ahimelek, je i dënuar për vdekje ti dhe mbarë familja jote!«

E mbreti u dha urdhër lajmëtarëve që qëndronin për rreth tij: »Ngrituni e vritni priftërinjtë e Zotit, sepse edhe ata i kanë ndihmuar Davidit: e kanë ditur se është i arratisur e nuk më kanë lajmëruar.«

Por roja e mbretit s' desh të çojë dorë kundër priftërinjve të Zotit e t' i vrasë.

Atëherë mbreti i urdhëroi Doegut: »Afrohu ti e vraj priftërinjtë!«

Doegu, idumeasi, u afrua e i vrau priftërinjtë: atë ditë vrau tetëdhjetë e pesë njerëz që mbanin shpinorin e lirit! E Nobin, qytetin e priftërinjve e shkretëtoi me tehin e shpatës duke vranë burra e gra, fëmijë e ferishte, lopë, gomarë e dele.

Shpëtoi vetëm një djalë i Ahimelekut, të birin të Ahitubit, që quhet Ebiatar, që iku ke Davidi. Ebiatari i lajmëroi Da-

vidit se Sauli i kishte prerë me shpatë priftërinjtë e Zotit.

Davidi i përgjegji Ebiatarit: »Që atë ditë e kam ditur, kur ndodhi aty Doegu, idumeasi, se ai do ta lajmërojë Saulin. Unë

jam fajtor i jetëve të shtëpisë së babait tënd. Qëndro me mua e mos druaj: kush të kërkojë jetën tënde, do të kërkojë jetën time. Te unë do të jesh i ruajtur mirë.«

Davidi e Abigajla

Ndërkaq vdiq Samueli. Mbarë Izraeli u bashkua e i bënë gjëmën dhe e vajtuan. E varrosën në vendlindjen e tij, në Ramë. Davidi e ngrit e zbriti në shkretëtirën Paran.

Në Maon jetonte një njeri që kishte mall në Karmel. Ishte njeri shumë i pasur. Kishte tri mijë dele e një mijë dhi. Shi në atë kohë qethte dhentë në Karmel. Ai njeri quhej Nabal e gruaja e tij Abigajlë. Gruaja ishte shumë e urtë dhe e bukur, kurse ai i vrazhdët e i keq. Ishte i fisit të Kalebit.

Davidi në shkretëtirë kishte marrë vesh se Nabali po qethte dhentë e veta. Prandaj dërgoi dhjetë djelmosha me këtë urdher: »Shkoni lart në Karmel, ngjituni te Nabali, përshëndetne në emër tim. Thoni kështu vëllait tim: 'Paqa me ty! Paqa me shtëpinë tënde, paqa me gjithçka ke! Tani mora vesh se po qetthesh. Barinj-të tu kanë qenë tek ne e ne nuk i kemi prekur, asgjë nuk u ka humbur sa kanë qëndruar në Karmel. Pyeti shërbëtorët tu e do të tregojnë. Prandaj nderoj këta djelmosha se të kanë ardhur në një ditë krentimi. Jepu shërbëtorëve tu dhe djalit tënd Davidit çka të ndodhë për doresh.'«

Djelmoshat e Davidit shkuan dhe ia përsëritën Nabalit në emër të Davidit të gjitha këto fjalë e atëherë pritën.

Por Nabali u përgjegji shërbëtorëve të Davidit kështu:

»Kush është Davidi e kush është i biri i Jeseut? Sot ka shumë shërbëtorë që u kanë ikur zotërinjve! Athua të marr bukën time, ujët tim, bagëtitë e mia që i kam prerë për qethtarët e mi e t'ua fal njerëzve, për të cilët nuk di as se prej kah janë?«

Djelmoshat e Davidit u kthyen prapa rrugës së vet. Kur arritën, i treguan Davidit të gjitha këto fjalë.

Atëherë Davidi u tha njerëzve të vet: »Ngjeshne secili shpatën e vet!«

Secili e ngjeshi shpatën e vet, po ashtu edhe Davidi të vetën e afro katërqind vetë u nisën pas Davidit e dyqind vetë nde-

një ke teshat.

Një shërbëtor i Nabalit e njoftoi Arbi gajtën dhe e porositi: »Mendo tani e shih çka duhet të bësh sepse s' ma merr mendja se s' do të sharrojë zotëria jonë e mbarë familja e tij:

Abigajla shpejt e shpejt i mori dyqind bukë, dy rrëshiqa me verë, pesë dele të bëra gati, pesë masë grurë të bërzhitur, njëqind vile rrush të thatë, dyqind bukë fiqsh e të gjitha i ngarkoi në gomarë. Ajo u urdhëroi shërbëtorëve të vet: »Shkoni para meje e unë do të vij pas jush.« Burrit të vet Nabalit nuk i tregoi asgjë.

Tashti, ndërsa ajo po ulej në shpinë të gomarit një grykeje së fshehtë të malit, Davidi me njerëzit e vet ulej kundruall saj, kështuqë ajo u takua me të.

Abigajla posa e pa Davidin, me shpejt u ul prej gomarit, ra përmbys para Da-

vidit duke u përkulur deri në dhe në shenjë ndermi. Si i ra kështu ndër këmbë, i tha: »Zotëri, faji le të bjerë mbi mua! Jepi leje shërbëtores sate të flasë me ty e ki mirësinë ta dëgjosh shërbëtoreshen tënde. Zotëria mos t'i vërë vesh atij njeriu të mbrapshtë, Nabalit, sepse ai me të drejtë e mba atë emër: quhet 'Marran' e marria është me të. E unë, shërbëtorja jote, nuk i kam parë djelmoshat që i ka dërguar zotëria im. Kjo dhuratë që po ia sjell shërbëtorja jote zotërisë së vet, le t' u jepet djelmoshave që vijnë pas zotërisë së tim në shtigje të tija. Falja fajin shërbëtores sate! Me siguri Zoti do t'ia japë zotërisë së tim një shtëpi të përhershme sepse zotëria im lufton luftat e Zotit dhe për tërë jetën tënde nuk do të gjendet e keqe në ty. E kur Zoti t'ia sjellë punët mbarë zotë-

risë tim, të bie ndër mend atëherë shërbëtorja jote!«

Davidi i përgjegji Abigajlës: »Qoftë bekuar Zoti, Hyu i Izraelit që të ka dërguar të takohesh me mua! Qoftë bekuar urtia jote! Porse, pasha Zotin e gjallë, Hyun e Izraelit, që nuk më lejoi të bëj keq: po të mos më kishe dalë para, për të vërtetë, Nabalit deri nesër në mëngjes, nuk i kishte shpëtuar asnjë mashkull.«

Atëherë Davidi mori prej dorës së saj çka i kishte sjellë e i tha: »Kthehu në paqë në shtëpi! Qe, e dëgjova lutjen tënde e ta plotësova dëshirën!«

Kur Abigajla u kthye te Nabali, ai shi atëherë kishte gostinë në shtëpi, vërtet një gosti mbretërisht! Nabali ishte në qejf e krejtësisht i dehur; prandaj ajo nuk i tha asgjë deri që zbardhi drita. Në mëngjes, kur Nabalit i kishte dalë pija, gruaja i

tregoi gjithçka kishte ndodhur. Atë e lëshoi zemra e mbeti shtang si i guruar. Dhjetë ditë pas, Nabalit e vrau Zoti e vdiq.

Kur Davidi mori vesh se kish vdekur Nabali, tha: »Qoftë bekuar Zoti që e ndreqi padrejtësinë që ma bëri Nabali. Zoti e ruajti shërbëtorin e vet prej veprës së keqe e mbi krye të Nabalit e shkarkoi të keqen e tij.«

Atëherë Davidi i çoi fjalë Abigajlës se do ta marrë për grua.

Shërbëtorët e Davidit shkuan ke Abigajla në Karmel e i thanë: »Davidi na ka dërguar ke ti se do të marrë për grua.« Ajo u ngrit në këmbë, u përkul deri në tokë në shenjë nderimi e tha: »Qe shërbëtorja jote e gatshme të bëhet skllave e t'ua lajë këmbët shërbëtorëve të zotërisë së vet.«

Pastaj Abigajla u ngrit me shpejt, hypi në shpinë të gomarit e pas saj shkuan

pesë shërbëtoresh të saja. Kështu shkoi pas të dërguarve të Davidit dhe u bë gruaja e tij.

Davidi kursen Saulin

Një herë Davidi u ngrit e shkoi në vend ku Sauli kishte ngulur fushimin. Aty Davidi shqyrtoi mirë vendin ku flenin Sauli e Abneri, i biri i Nerit, kryetari i rojës së tij: Sauli flente në midis të fushimit e ushtria flente në rreth, për rreth tij.

Davidi mori heshtën dhe enën e ujit që ishte te kryet e Saulit e shkuan: askush nuk i kishte parë as nuk i kishte hetu-

ar, askush s' u zgjua, por të gjithë flenin, sepse Zoti kishte lëshuar mbi ta gjumë të rëndë.

Davidi kaloi në anën tjetër, zuri vend në maje të kodrës, në një farë largësie, kështu që ndërmjet të tyre ishte një hapësirë e madhe. Atëherë Davidi i bëri zë ushtrisë e Abnerit, të birin të Nerit, kështu:

»Pse nuk po përgjegjesh, o Abner?!«

E Abneri përgjegji: »Kush je ti që e trazon mbretin?«

Davidi i përgjegji Abnerit: »A je ti trim? E kush është si ti trim në Izrael? E përse atëherë nuk e ke ruajtur mbretin, zotërinë tënd? Një luftëtar ka zbritur ke ju për ta vvarë mbretin, zotërinë tënd. Nuk ke punuar bukur! Pasha Zotin e gjallë e keni merituar vdekjen që s'e keni ruajtur zotërinë, të shuguruarin e Zotit! Shiko tani ku është heshta e mbretit e ku është ena e ujit që i ka pasur

te kryet?« (U dëgjua zëri i Davidit).

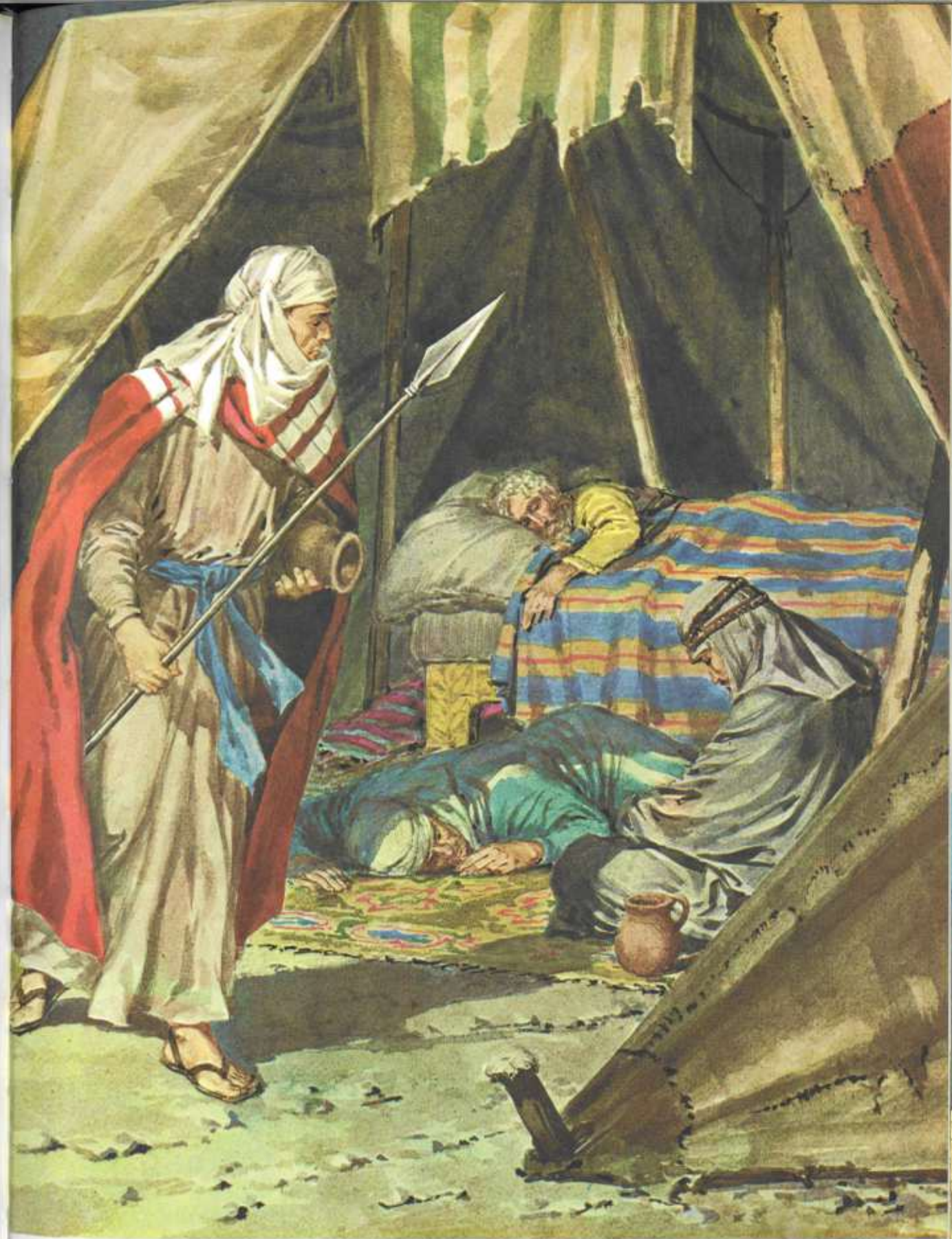
Atëherë Sauli e njohi zërin e Davidit dhe e pyeti:

»A është zëri yt, David, biri im?«

Davidi i përgjegji: »Po, mbret, zotëri!« E vazhdoi: »Përse zotëria im e salvon shërbëtorin e vet? Çfarë kam bërë? Çfarë faji kam bërë?«

Atëherë Sauli tha: »Kam gabuar! Kthehu te unë, biri im David, më nuk do të bëj keq, pasi jeta ime sot ka qenë në sy të tu e shtrejtë. Po se kam vepruar marrëzisht e kam bërë faj të madh.«

Pastaj Davidi shkoi në punë të vet e Sauli u kthye në shtëpi të vet.

Sauli dhe shpirti i Samuelit

Aso here filistenjtë e bashkuan ushtrinë e vet për të luftuar kundër izraelëve.

Pasi filistenjtë u bashkuan u nisën e ngulën fushimin e vet ke Sunami. Edhe Sauli i mbloodhi të gjithë izraelët e nguli fushimin e vet në Gelboe. Kur Sauli e pa ushtrinë e filistenjve, i hyri frikë e madhe e zemra i dridh nga tuta. Sauli e pyeti për këshill Zotin, por Zoti s'iu përgjegj as me ëndrra, as me Urim, as me gojë të profetëve.

Prandaj Sauli u tha shërbëtorëve: »Ma gjeni një grua që thërret shpirtrat, të shkoj te ajo e ta pyes.«

Shërbëtorët i përgjegjën: »Në En Dor është një grua që thërret shpirtrat.«

Atëherë Sauli i ndërroi petkat që mos të njihet, veshi do të tjera dhe u nis për rrugë bashkë me dy të tjerë. Natën shkoi te ajo grua e i tha: »Më njofto me anë të shpirtrave ç' do të më ndodhë dhe ma thirr atë që të them.«

E gruaja i përgjegji: »Ti e di mirë se ç' ka bërë Sauli dhe si i ka qitur fare ata që thërrasin shpirtrat e çka u ka bërë shortarëve. Përse po i vë kurrthë jetës sime që të më vrash?«

Sauli iu betua në Zotin duke thënë: »Pasha Zotin e gjallë nuk do të kesh farë faji për këtë gjë!«

Atëherë gruaja e pyeti: »Kë të thërras?«

Ai i përgjegji: »Thirre Samuelin!«

Kur gruaja e pa Samuelin, bërtiti me sa zë pat e i tha Saulit: »Pse më ke tradhtuar? Ti je Siuli!«

Mbreti i përgjegji: »Mos u tut, por çfarë sheh?«

Ajo i përgjegji: »Po del një plak i mbështjellë me mantel.«

Atëherë Sauli e diti se ishte Samueli e ra me fytyrë për dhe në nderim.

Samueli e pyeti Saulin: »Përse ma ke trazuar qetësinë time duke më thirrë lart?«

Sauli i përgjegji: »Jam tepër ngusht! Filistenjtë kanë ngrëhur luftë kundër meje

e Hyu është larguar prej meje e më nuk më përgjegj as me anë të profetëve as me ëndrra. Postafat të kam thirrë të më mësoh çka do të bëj.«

Samueli i përgjegji: »Përse më pyet mua mbasi Zoti ka hequr dorë prej teje e të është bërë armik? Zoti ta ka bërë sikurse të ka pasë thënë me gojën time: e ka hequr mbretërinë prej dorës sate e ia ka dhënë rivalit tënd, Davidit. Zoti do ta lëshojë bashkë me ty edhe Izraelin në duar të filistenjve. Nesër me gjithë bijtë tu do të jesh me mua!«

Sauli u tmerrua dhe ra përmbys për dhe sa gjërë aq gjatë. Fjalët e Samuelit ia futën frikën për palc. E lëshuan edhe fuqitë se s'kishte ngrënë një ditë e një natë.

Kur ajo grua iu afrua Saulit pa se ishte tepër i frikësuar. I tha: »Më lejo ta jap një kafshore bukë! Ha të kthehet fuqia e të mund të shkosh në punë tënde.«

Por ai s' deshi e tha: »Nuk do të ha!«

Megjithatë, pasi iu vunë edhe shërbëtorët e tij bashkë me atë grua, dëgjoji, u ndreq nga toka e u ul në shtrojë. Pasi ngrënën, po atë natë u kthyen prapa.

Vetëvrasja e Saulit

Filistenjtë nisën luftën kundër izraelëve. Izraelët ikën para tyre e qenë vrarë në malin Gelboe. Filistenjtë e rrethuan Saulin me djem dhe ia vranë djemtë: Jonatën, Abiadabin e Malki — Suen. Rreth Saulit

luftimi erdhi duke u rrebëtsuar. Shigjetarët e morën në thumb dhe e plagosën rëndë.

Atëherë Sauli i tha armëmbajtësit të vet: »Nxirre shpatën tënde dhe më shporo para se të vijnë këta të parrethprerë e të luajnë me mua!«

Por armëmbajtësi i tij s' deshi ta bëjë atë gjë sepse ishte tepër i frikësuar. Prandaj Sauli nxori shpatën dhe u hodh në të. Kur armëmbajtësi pa se Sauli vdiq, kërceu edhe ai në shpatën e vet e vdiq përngjat tij.

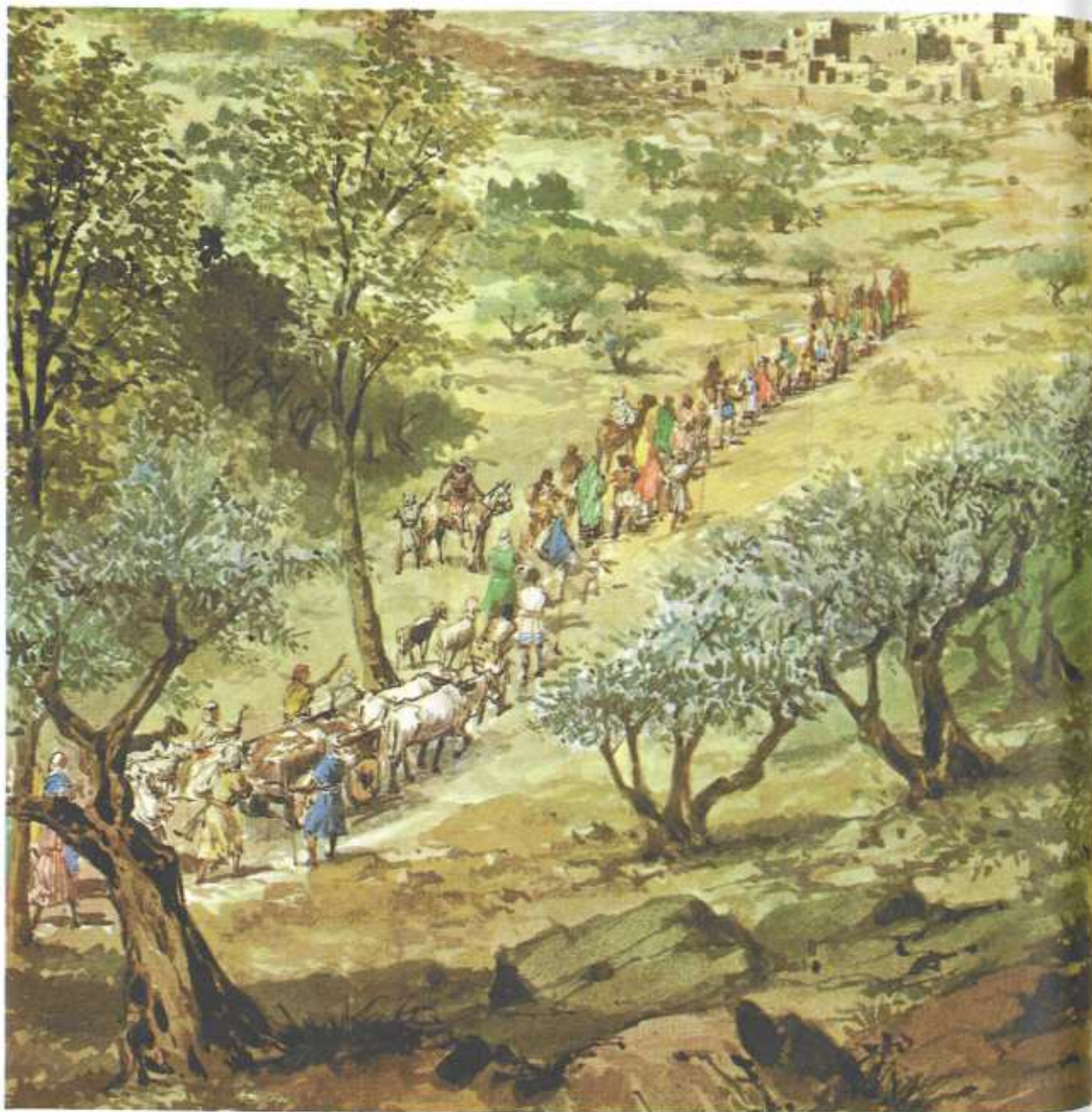
Kështu atë ditë mbetën të vrarë së bashku: Sauli, tre djemtë e tij, armëmbajtësi i tij dhe të gjithë njerëzit e tij.

Kur izraelët, që ishin më atë anë të luginës, dhe ata që ishin përte Jordanit,

panë se izraelët ikën dhe se mbet Sauli me djem, i lëshuan edhe ata qytetet e veta e ikën. Filistenjtë erdhën e banuan në to.

Të nesërmen, kur filistenjtë shkuan l' i plaçkitnin të vrarit, gjetën Saulin të vdekur me tre djemtë të shtrirë në malin Gelboe. Ia shkurtuan kryet e ia hoqën armët e i shetitën nëpër mbarë dheun e filistenjve duke u kumtuar lajmin e gëzueshëm idhujve dhe popullit të vet. Atëherë armët e tija i shtien në tempullin

e Astartës ndërsa trupin e Saulit e mbërthyen në murin e Bet — Sanit.

Kur banorët e Jabesit të Galaadit dëgjuan çfarë kishin bërë filistenjtë me Saulin, u ngritën në këmbë të gjithë trimat guximtarë e, pasi rruguan gjithë natën, e morën trupin e Saulit të vdekur e kufomat e të bijve të tij nga muri i Bet-Sanit dhe i prunë në Jabes e aty i dogjën. Pastaj i morën ështrat e tyre e i varrosën nën tamariskë në Jabes e agjëruan shtatë ditë.

Vajtimi i Davidit mbi Saulin e Jonatën

Kur Davidi mori vesh për vdekjen e Jonatës, i kapi petkat e veta dhe i shqeu, po ashtu bënë edhe të gjithë ata që ishin me të. Qanin, dënesnin, vajtonin e agjëronin gjithë ditën për Saulin, për djalin e tij Jonatën, për popullin e Zotit e për shtëpinë e Izraelit, që ranë prej shpate.

Atëherë Davidi e tha këtë vajtim për Saulin e për djalin e tij Jonatën:

*»Vaj, o Izrael, si kështu e pat ndera jote, trimat e trimavet, ja, në malet tua ranë! Mos e hapni në Gat kumtin e zi, mos të shpallet nëpër qytetin Askalon, që mos të kënaqen bijat filisteje, mos të galdojnë bijat e të parrethpre-
rëve!*

Ju, o bjeshkë të Gelboesë së mallkuar: vesë as shi mbi ju mos raftë, arat tua as farën mos e qitshin, mbasi në ju keqas qe çnderuar patershana e trimave mbi trima.

Mburoja e Saulit, pra, s' qe lyer me vaj, por me gjak e dhjamë të trimave të tërbuar,

harku i Jonatës kurrë huq nuk shkrepni në të thatë,

shpata e Saulit kurrë nuk vrigëlloi bosh!

Saul e Jonatë, të dashur e të nderuar, në jetë kudo bashkë as në vdekje të ndarë!

Ishin të shpejtë, më të shpejtë se shqipet ishin të fortë, më të fortë se luanët!

O ju bija të Izraelit, përmbi Saulin të gjitha qani, u pat veshur me grimiz e purpur, për më tepër u pat stolisur me kolona e argjende ari!

Në fushë të betejës ranë heronjtë.

Vdekja jote, për mua të mjerin, dhimbje e madhe, o vëlla Jonatë!

Zemrën copë, krahin ma theve o Jonatë, o mjeri vëlla!

Sa fort të doja e më doje: miqësia jote ish për mua se e gruas shumë më e dashur!

Heu, si ranë trimat mbi trima, armët e luftës si u copëtuan!»

Pastaj Davidi e pyeti Zotin kështu:

»A duhet të shkoj në ndonjë qytet të Judës?»

Zoti i përgjegji: »Shko!»

Davidi rishtas e pyeti: »Ku të shkoj?»

Përgjegja ishte: »Në Hebron!»

Kështu Davidi shkoi atje e me të edhe dy gratë e tija: Ahinoama, nga Jizreeli e Abigajla, ish gruaja e Nabalit, nga Karmeli. Me Davidin shkuan edhe njerëzit që ishin me të, secili me familjen e vet e zunë të banojnë në qytetëzat e Hebronit. Atëherë erdhën njerëzit nga Juda e e lyen Davidin mbret mbi shtëpinë e Judës.

Aso here e lajmëruan Davidin se njerëzit e Jabesit në Galaadë e kishin varrosur Saulin. Për këtë gjë Davidi dërgoi disa lajmëtarë në Jabes të Galaadit e u tha: »Paçi bekimin e Zotit që e keni bërë atë vepër dashurie kundrejt zotërisë tuaj Saulit që e keni varrosur. Prandaj Zoti u përkrahtë e ua dhashtë dashurinë e mirësinë e vet. Por edhe vetë do t'u bëj mirë pse keni vepruar ashtu. Tani, merrni zemër e kini guxim! Njëmend Sauli, zotëria juaj është vrarë, por mua fisi i Judës më ka zgjedhur për mbret të vet.»

Por Abneri, i biri i Nerit, kryetari i rojës personale të Saulit, e kishte marrë të birin e Saulit Is — Baalin e e kishte sjellë në Makanaim. Aty e kishte bërë mbret mbi Galaadin, mbi asuritët, mbi Jizreel, Efraim, Benjamin, domethanë mbi mbarë Izraelin. Is-Baali kishte dyzetë vjetë kur u bë mbret mbi Izrael e sundoi dy vjetë. Vetëm fisi i Judës e pranonte Davidin për mbret.

Davidi mbret i mbarë Izraelit

Pas vdekjes së Abnerit dhe të Is-Baalit u bashkuan të gjitha fiset e Izraelit te Davidi në Hebron e i thanë: »Ja, ne jemi nga ashti yt e nga mishi yt. Edhe më parë, kur Sauli ishte mbret mbi ne, ti i ke drejtuar të gjitha levizjet e Izraelit. Zoti të ka thënë: 'Ti do ta udhëheqësh popullin tim, Izraelin, dhe ti do të jesh pris mbi Izraelin.'«

Erdhën, pra të gjithë krerët e Izraelit te mbreti në Hebron dhe Davidi mbret lidhi me ta besëlidhje në Hebron para Zotit dhe Davidin e shuguruan mbret mbi mbarë Izraelin.

Davidi kishte tridhjetë vjetë kur u bë mbret e mbretëroi dyzetë vjetë. Në Hebron mbretëroi mbi Judën shtatë vjetë e gjashtë muaj e në Jerusalem tridhjetë e tri vjetë mbretëroi mbi mbarë Izraelin e mbi Judën.

Davidi pushton Jerusalem

Davidi mbret me të gjithë njerëzit e vet u nis drejt Jerusalem kundër jebusenjve, të cilët jetonin në atë vend. Por ata i çuan fjalë Davidit: »Nuk do të hysh këtu! Të verbërit e të shqeptit do të dëbojnë.« Porse Davidi e pushtoi fortesën e Sionit.

Davidi e nguli banesën e vet në qytetëz dhe e quajti qyteti i Davidit. Pastaj Davidi ndërtoi murin për rreth prej Milos e brenda. Pushteti i Davidit shkonte përherë duke u rritur, sepse Zoti, Hyu i Ushtrive, ishte me të.

Shtëpia e Judës rritet

Kur Davidi hyri të banojë në pallatin e vet e kur Zoti i siguroi paqë nga të gjithë armiqtë që e rrethonin, po atë natë Zoti i tha Natanit:

»Shko e thuaj shërbëtorit tim Davidit: 'Kështu thotë Zoti: Unë të kam marrë nga kullosat, nga delet e dhitë për të bërë pris mbi popullin tim. Kam qenë me ty kahdo ke shkuar, i kam shrrënjësuar të

gjithë armiqtë tu në sy të tu. Unë do të bëj të fitosh një emër të madh, bujar. Do t' i caktoj vendbanimin popullit tim, Izraelit, do ta bëj të zërë vend e mos të endet andej-këndej që mos ta salvojnë të këqijtë si më parë, kur kam pasë caktuar ta sudnojnë gjyqtarët popullin e Izraelit. Do t' i siguroj paqën prej të gjithë armiqve të tij. Ty Zoti do të bëjë të madh, ai do ta ngrisë shtëpinë. E kur të kryehen ditët tua e ti të pushosh ke stërgjyshërit tu, do ta ngris pasardhësin tënd pas teje, që do të lindë prej teje dhe mbretërinë e tij do ta bëj të qëndrueshme. Ai do ta ndërtojë Shtëpinë në nder të Emrit tim e unë do ta bëj të qëndrueshëm për amshim fronin e tij. Unë do t' i jem Atë e ai do të jetë djali im: nëse do të bëjë ndonjë të keqe do ta ndëshkoj me thupur njerëzore dhe me rrahje si rrahin të bijte e njerëzve. Porse për-

krahjen time s' do t' ia largoj, si e kam larguar nga Sauli, të cilin e hoqa prej fronit para teje. Familja jote dhe mbretëria jote do të qëndrojnë në amshim para meje, fronti yt do të qëndrojë i palëkundshëm kurdoherë.«

Natani ia tregoi Davidit të gjitha këto fjalë e krejt vegimin.

Davidi gjen të birin e Jonatës

Një ditë Davidi vuri këtë pyetje: »A do të ketë mbetur gjallë ndokush prej shtëpisë së Saulit, që të mund të dëftohem i mirë me të për dashuri të Jonatës?« Në shtëpinë e Saulit ishte gjallë një shërbëtor që quhet Sibë. E thirrën të shkojë te Davidi e mbreti e pyeti: »A je ti Sibë?« »Unë jam, shërbëtori yt!« përgjigj ai. Mbreti vijoi: »A nuk

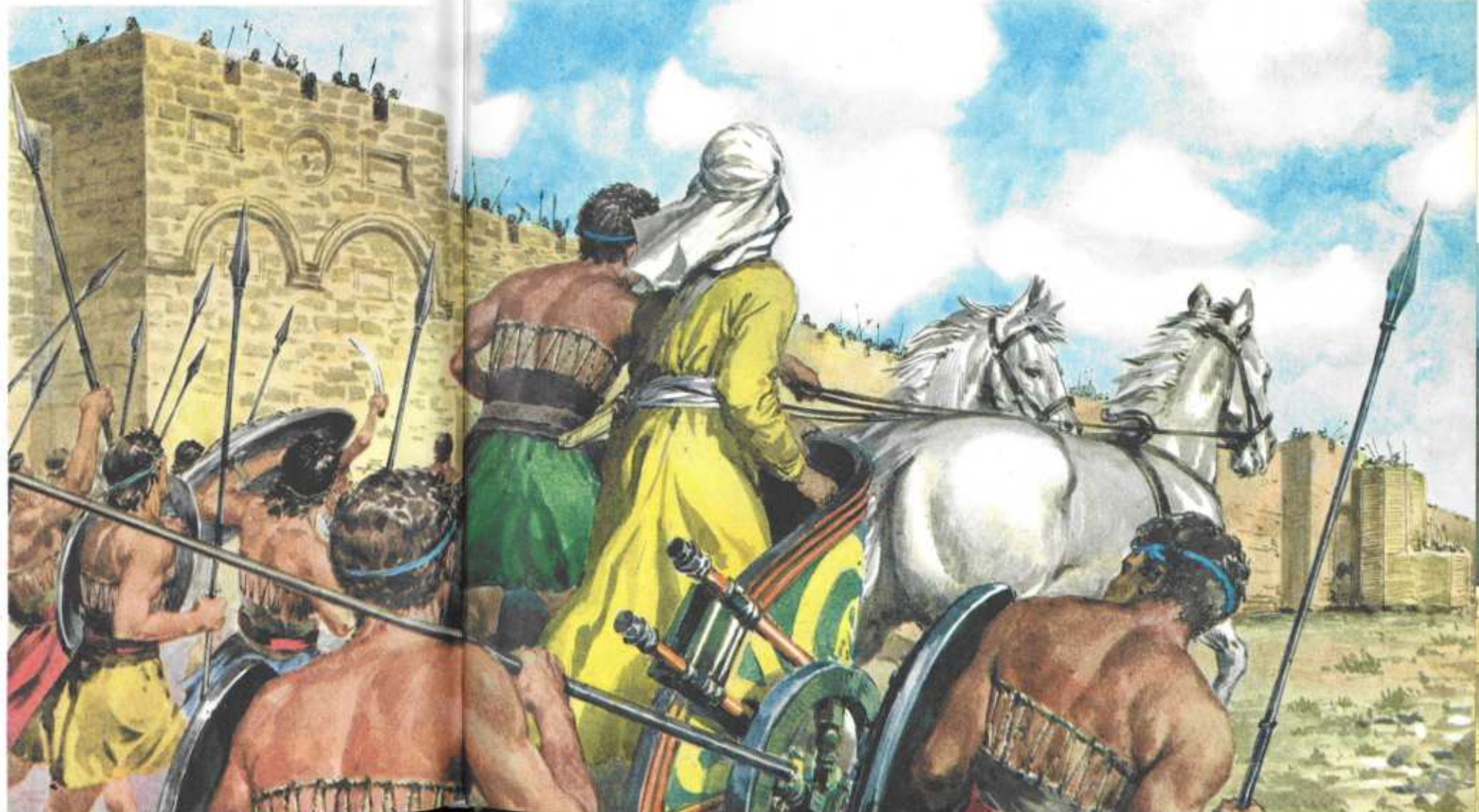
ka mbetur gjallë askush nga shtëpia e Saulit që të mund të dëftoj për të mirësi si thotë Hyu?« Siba i përgjigj mbretit: »Është gjallë një djalë i Jonatës e është i shqepët në të dy këmbët.« E mbreti pyeti: »Ku gjendet ai?« Siba i përgjigj: »Ai është në shtëpinë e Makirit, të birit të Amielit, në Lo — Debar.«

Atëherë Davidi mbret dërgoi për te.

Kur Meribali, i biri i Jonatës, i të birit të Saulit, arriti te Davidi, ra përmbys për dhe në nderim. Davidi i tha: »Meribaal!«

Ai i përgjigj: »Urdhëro! Shërbëtori po dëgjon!«

E Davidi i tha: »Aspak mos u tut! Dëshiroj të tregohem i mirë me ty për dashuri të Jonatës. Do t' i kthej të gjitha pronat e gjyshit tënd Saulit e ti, sa të jesh gjallë, do të ngrënësh bukë në tryzën time.« Dhe bëri ashtu.

Davidi dhe Betsabea

nga ato të rendit të grave. Atëherë ajo u kthye në shtëpi të vet. Gruaja mbet shtatzënë e i çoi fjalë Davidit: »Jam shtatzënë!«

Pastaj Davidi i mundi filistenjtë dhe i nënshtroi. I mundi edhe moabitët dhe, duke i shtruar për tokë, i mati me konop. Davidi e mundi edhe Hada-Ezerin, të birin e Rekobit, mbretin e Zabasë kur doli për të shtrirë pushtetin e vet deri në Lumë të Euftratit.

Davidi fitoi zë të madh kur, në kthim, i shpartalloi edomitët. Në Idume vendosi qeveritarët e të gjithë edomitët u bënë shtetas të Davidit. Kahdo Davidi shkante, Zoti e bënte ngadhënjyes.

Një vit më vonë, në fillim të vitit- në kohë kur mbretërit e kanë doke të shkojnë në luftë, Davidi dërgoi Joabin me shërbëtorë të tij e me mbarë Izraelin: ata i shfarosën amonitët dhe e pushtuan Rabën. Davidi qëndroi në Jerusalem.

Në një mbasdreke vonë, Davidi, si u ngrit nga shtrati, doli të shetisë nëpër tarracë të pallatit. Nga terraca pa një grua duke u larë. Gruaja ishte jashtëzakonisht e bukur. Davidi u interesua për atë grua e i thanë: »Ajo është Betsabea, e bija e Eliamit, gruaja e Urisë hetit.«

Pastaj Davidi dërgoi një lajmëtar për ta sjellë ke ai. Ajo erdhi te Davidi ra me të shi atëherë kur kishte qenë pastruar

Atëherë Davidi i çoi fjalë Joabit: »Dërgoje ke unë Urinë hetit.« Joabi e dërgoi Urinë ke Davidi.

Kur Uria erdhi, Davidi e pyeti si është Joabi, si është ushtria e si përparon lufta. Atëherë Davidi i tha Urisë: »Ulu në shtëpinë tënde e laj këmbët tua!«

Uria zbriti nga pallati i mbretit e pas tij dërguan një dhuratë nga tryeza e mbretit. Por Uria u ndal të flejë para pallatit të mbretit me rojëtarët e zotërisë së vet e nuk shkoi në shtëpi.

E njoftuan për këtë gjë Davidin e i thanë: »Uria nuk shkoi në shtëpi të vet!«

Atëherë Davidi e pyeti Urinë: »Po a s' po vjen nga udha? Përse nuk ke shkuar në shtëpi?«

Uria i përgjegji Davidit: »Arka, Izraeli e Juda banojnë nën çadra, Joabi, zotëria im, dhe njerëzit e tij në fushë të larë të luftës, e unë të hyj në shtëpinë time për të ngrënë, për të pirë e për të fjetur me grua? Pasha Zotin e gjallë e pasha jetën tënde s' do ta bëj një punë të tillë!«

Atëherë Davidi i tha Urisë: »Qëndro edhe sot këtu e nesër do të nisi.«

Të nesërmen Davidi e thirri Urinë në pallat për të ngrënë e për të pirë me të dhe e dehu. Në mbrëmje Uria doli e ra të flejë me rojëtarë të zotërisë së vet e nuk shkoi në shtëpi të vet.

Në mëngjes Davidi i shkroi një letër Joabit dhe ia dërgoi me dorë të Urisë. E në atë letër shkruante kështu: »Vëre Urinë në rreshtin e parë ku të jetë lufta më e ashpër e ju tërhiquni prej tij: le t' i bien e le ta vrasin!«

Këndeje Joabi, duke rrethuar qytetin, vu-ri Urinë në atë vend ku e dinte se ishin trimat më të fortë. Kur aty qytetarët dolën jashtë e luftuan me Joabin, ranë disa prej ushtrisë së tij, prej njerëzve të Davidit e u vra edhe Uria hetit.

Kur gruaja e Urisë mori vesh se i kishte mbetur burri, mbajti zi për burrin e vet. Kur kaloi koha e zisë, Davidi dërgoi për të, e mori në pallatin e vet, dhe iu bë grua. I lindi edhe djalin. Por vepra që bëri Davidi ishte e keqe në sy të Zotit.

Davidi e dënon vetveten

Zoti e dërgoi Natanin profet te Davidi. Natanin hyri te Davidi e i tha: »Në një qytet jetonin dy njerëz: njëri ishte i pasur e tjetri skamnor. Pasaniku kishte dele e lopë me shumicë. Skamnori s'kishte përveç një deleje që e kishte blerë. E ushqente dhe ajo rritej pranë tij bashkë me fëmijët e tij; ngrënte nga kafshata e tij, pinte nga gota e tij; flinte në prehërin e tij; ishte për të si një ndër vajzat e tija.«

Por erdhi një rrugëtar tek pasaniku. Pasanikut iu dhimbtën të marrë nga delet e veta e lopët e veta për të prerë ndonjë për udhëtarin që i kishte ardhur. Ai ia vodhi skamnorit delen dhe e preu për mikun e vet.«

Atëherë Davidi shpërtheu në hidhërim

të fortë kundër atij pasaniku dhe i tha Natanit: »Pasha Zotin e gjallë ai njeri meriton të vdesë! Katërfish do ta shpaguej delen pse ka vepruar ashtu pa marrë para sysh dhembshurinë!«

Atëherë Natani i tha Davidit:

»Ti je ai njeri!«

Ja, çka thotë Zoti, Hyu i Izraelit: Unë të kam shuguruar mbret mbi Izraelin, unë të kam shpëtuar nga duart e Saulit. Ta kam lëshuar në dorë shtëpinë e zotërisë tënd; në prehërin tënd i kam vënë gratë e zotërisë tënd; ta kam lëshuar nën sundim shtëpinë e Izraelit e shtëpinë e Judës; në qoftë se kaq s' ke mjaft: do të shtoj edhe këto edhe ato!

Përse e ke përbuzur Zotin, e ke bërë çka atij nuk i pëlqen? Me shpatë e preve Urinë hetit e gruan e tij e more për grua! Po, atë e vrave me shpatë të amonitëve! Kështu thotë Zoti: Ja unë do ta çoj të keqen në familjen tënde! Do t' i marr gratë tua e do t'ia jap fqiu tënd!«

Atëherë Davidi i tha Natanit:

»Kam mëkatnuar kundër Zotit!«

Natani i përgjegji Davidit: »Zoti po ta fal mëkatin: nuk do të vdesësh. Por me këtë vepër e ke përbuzur Zotin e fëmija që të ka lindur patjetër do të vdesë!«

Atëherë Natani shkoi në shtëpi të vet.

Zoti i çoi sëmundje fëmijës që gruaja e Urisë i lindi Davidit dhe fëmija u bë shumë i sëmurë. Davidi iu drejtua Hyut me uratë për fëmijën, agjëronte, kthehej në shtëpi e flente për tokë i mbuluar me thes. Krerët e popullit të tij i rrinin rreth për ta bërë të ngritet nga toka, por ai nuk desh e nuk kërkoi gjë me gojë të vet me ta. Të shtatën ditë vdiq fëmija.

Atëherë Davidi u ngrit nga toka, u la, u lye me erëra të mira e u vesh me petka të tjera. Pastaj hyri në Shtëpinë e Zotit e adhuroi. Si mandej u kthye në shtëpinë e vet, kërkoi t'i sjellin të hajë e ngrëni.

Oborrtarët e tij e pyetën: »Çfarë po bën ashtu? Gjersa fëmija ishte gjallë, ke agjëruar e ke vajtuar; e tani që fëmija ka vdekur, ngritësh e ha.«

Ai përgjegji: »Derisa fëmija ishte gjallë kam menduar: Kush e di, ndoshta Zoti do të ketë mëshirë për mua e fëmija do të shpëtojë! E tani që ka vdekur, përse të agjëroj? A mund ta kthej? Unë do të shkoj ke ai e ai s'do të vijë ke unë!«

Pastaj Davidi e ngushëlloi gruan e vet Betsabenë. Shkoi ke ajo e ra me të. Ajo mbeti shtatzënë e lindi një djalë, të cilit ia ngjiti emrin Salomon. Zoti e desh këto fëmijë dhe e siguroi për këtë gjë me anë të Natanit profet.

Davidi e Absalomi

Në mbarë Izraelin nuk ishte asnjë njeri që të mund të kishte aq lavde për bukuri sa Absalomi: prej thembrës së këmbës deri në maje të kresë nuk kishte kurrëfarë të mete!

Kur i qethte flokët — e i qethte në fund të çdo viti, sepse i bëheshin tepër të rëndë e i duhej të qethej — i peshonte flokët: hiqnin dyqind sikla, sipas masës mbretërore.

Më vonë Absalomi — djali më i dashuri i mbretit — punoi për vete një karrocë, fitoi edhe kuaj dhe pesëdhjetë burra që vraponin para tij. Absalomi ngritej heret në mëngjes, zinte vend në anë të rrugës që shtie në qytet; e kushdo që kishte ndonjë ankesë e shkante ke mbreti në gjyq, Absalomi e thirrte ke vetja e e pyeste: »Prej të cilit qytet je?« E ai i përgjigjte: »Shërbëtori yt është prej filan e filan fisit të Izraelit.« Atëherë Absalomi i thoshte: »A po sheh, puna jote është e mirë dhe e drejtë, por s'është askush që të dëgjojë ke mbreti.« E shtonte: »He, sikur të më vënin mua gjyqtar mbi këtë vend! Të gjithë ata që do të kishin ndonjë ankesë e gjyq do të vinin ke unë e unë do t'u jepja të drejtën!«

Kur ndokush i afrohej për t'i dhënë nderim, ai i jepte dorën, e merrte ngryk dhe e puthte. Kështu Absalomi sillej me të gjithë ata izraelë që shkonin në gjyq ke mbreti. Në këtë mënyrë Absalomi i bëri për vete zemrat e izraelëve.

Kur kaluan katër vjetë, Absalomi i tha mbretit: »Më lejo të shkoj në Hebron e ta kryej një kusht që ia kam bërë Zotit. Sepse kur qesh në Geshur, në Aram, shërbëtori yt kështu iu kushtua Zotit: 'Në qoftë se Zoti më kthen në Jerusalem, do të shkoj ta adhuroj Zotin në Hebron.'«

Mbreti i tha: »Shko në paqë, biro!« Ai u nis për rrugë e shkoi në Hebron.«

Atëherë Absalomi dërgoi fshehtas lajmëtarë në mbarë fiset e Izraelit me këtë porosi: »Kur ta dëgjoni zërin e burisë atëherë thoni: 'Absalomi është mbret në Hebron!«

Me Absalomin shkuan dyqind vetë nga

Jerusalemi; ishin njerëz të grishur e shkuan pa farë mendimi të keq sepse nuk dinin çfarë po përgatitelj. Absalomi — çoi edhe për Ahitofelin nga Giloja, që ishte këshilltar i Davidit, prej qytetit Gilon që të marrë pjesë në kushtim të flijeve. Komploti ishte i fortë e shumica e atyre që e përkrahnin Absalomin shtohesh gjithnjë e më fort.

Atëherë iu paraqit Davidit një lajmëtar dhe i tha: »Zemra e izraelëve po e përkrah Absalomin.«

Atëherë Davidi u tha të gjithë oborrarëve të vet, që ishin me të në Jerusalem: »Ngrituni të ikim, përndrysh nuk do t'i shpëtojmë Absalomit!«

Mbreti iku këmbë me mbarë oborrarët e vet.

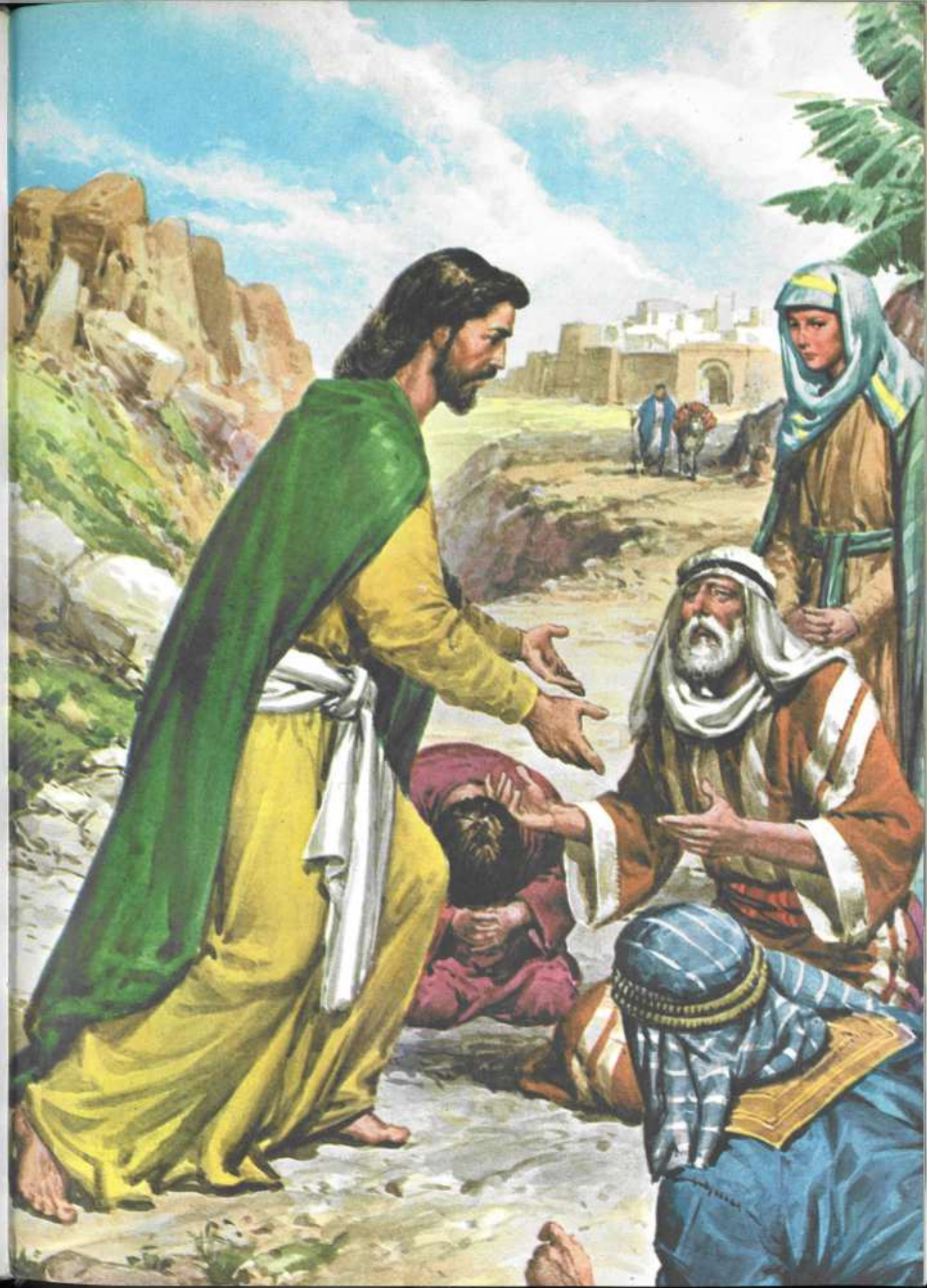
Kështu nisi lufta midis Davidit e të birit të tij Absalomit.

Davidi e njehu populli që ishte me të e u caktoi mijëtarët dhe qindtarët. Pastaj e ndau ushtrinë në tri grupe: një të tretë ia dha Joabit, të dytën të tretë Abisajt, të birit të Sarviut, të vëllait të Joabit e të tretën të tretë Itajit nga Gaza. Atëherë Davidi i tha popullit: »Edhe unë dua me ju në luftë.«

Por populli i kundërshtoi: »Jo, ti s'duhet të shkosh në luftë! Sepse, edhe nëse ne ikim, askush s' do t'i japë rëndësi; mandej ti vetëm vlen sa dhjetë mijë si ne. Përmëtepër më mirë është të jesh gati të na ndihmosh nga qyteti. «

Mbreti qëndroi ke dera ndërkohë që ushtria po dilte nga qyteti sipas qindave e mijërave. Joabit, Abisajt e Itajit Davidi u urdhëroi: »Ma ruani djaloshin Absalom!« Mbarë populli dëgjoji se mbreti ua dha këtë urdhër të gjithë prisave të ushtrisë lidhur me Absalomin.

Kështu ushtria doli e gatshme për luftë të Izraelit dhe luftimi filloi në pyllin e Efraimit. Ushtarët e Davidit e thyen ushtrinë e Izraelit dhe u bë një humbje e rëndë atë ditë: njëzet mijë të vrarë. Lufta u hap nëpër mbarë krahinën dhe atë ditë më shumë njerëz ngrëni pylli se shpata.

Absalomi i vvarë

Absalomi rastësisht ra në duar të një rëzve të Davidit. Ai rrugonte në shpinë të mushkut e mushku kaloi nën gema të një qarri të madh kështu që kryet e Absalomit u ngatërrua në gema dhe ai mbeti i varë midis qiellit e tokës, ndërsa mushku nën të kaloi përte.

E pa dikush dhe i tregoi Joabit: »Qetash e pashë Absalomin të vjerrë për flokësh në lis.«

Joabi i përgjegji atij njeriu: »Kur e pave, pse s' e hodhe për tokë të vdekur? Atëherë unë do ta kisha pasur detyrë t' i jap dhjetë shekela të argjente e një brez.«

E ai i përgjegji Joabit: »Po edhe të m'i jepshe në shuplakë të dorës njëmijë shekela të argjente, nuk do të kisha ngritur dorë kundër të birit të mbretit. Kemi dëgjuar me veshë tanë si u ka urdhëruar mbreti ty, Abisait dhe Itait kur u tha: 'Ma ruani djaloshin Absalom!' Po ta kisha sulmuar dijekeqas duke e vënë në rrezik jetën time — sepse mbretit asgjë nuk i mbetet e fshehur — atëherë ti kishe ndenjur në punë tënde.«

E Joabi i përgjegji: »S' po humbi këtu kot kohë me ty!« Mori në dorë tri shigjeta dhe ia nguli në zemër Absalomit që ende ishte i gjallë ashtu i vjerrë për flokësh në qarr. Atëherë u afruan dhjetë djelmosha, mbajtës të armëve të Joabit, dhe e vranë krejtësisht Absalomin.

Davidi e vajton Absalomin

Ndërkaq Davidi qëndronte midis dy dyerve të qytetit, rojëtarit ishte ngjitur mbi tarracë të dyerve. Rojëtarit çoi sytë dhe pa një njeri që vraponte vetëm. Lëshoi zë dhe lajmëroi mbretin e mbreti i tha: »Nëse është vetëm na sjell lajm të mirë.« Ai njeri gjithnjë po afrohej.

Ndërkaq rojëtarit pa një tjetër njeri që po vraponte. Rojëtarit që ishte mbi tarracë bërtiti: »Ja, edhe një njeri po vrapon vetëm!«

Mbreti përgjegji: »Edhe ai na sjell lajm të mirë!«

Rojëtarit vazhdoi: »Tani e njoh vrapimin e të parit. Vrapon si Ahimaasi, i biri i Sadokut.«

Mbreti përgjegji: »Është njeri i mirë, na vjen me lajm të mirë.«

Ahimaasi iu afrua mbretit dhe e përshëndeti:

»Të falem!« Ra me fytyrë për dhe dhe vazhdoi: »Qoftë bekuar Zoti, Hyu i yt, që i ka lëshuar dore njerëzit që ngritën dorë kundër Zotërisë tim dhe Mbretit.«

Mbreti pyeti: »A ka shpëtuar djaloshi Absalom?«

Ahimaasi përgjegji: »Kam parë poterë

të madhe kur shërbëtori i mbretit Joabi ka dërguar shërbëtorin e vet, por nuk di se çka ka ndodhur.«

Mbreti i tha: »Largohu e qëndro njatje!« Ai u largua e zu vend.

Ndërkaq arriti një etiop e tha: »Lajme të mira për Zotërinë tim, Mbretin! Zoti ta ka dhënë sot të drejtën duke të shpëtuar nga duart e të gjithë atyre që janë çuar në kryengritje kundër teje!«

Mbreti e pyeti etiopin: »A ka shpëtuar

djaloshi Absalom?« (Diç parandiente).

Etiopi i përgjegji: »Ashtu shpëtoshin të gjithë armiqtë e mbretit, Zotërisë tim e ata që çohën kundër teje me qëllim të keq si ai djalosh!«

Mbretin e kapën të dridhurat, u ngjit në dhomat e sipërme mbi derë e qau. Duke dënesur thoshte:

»Djali im Absalom, djali im! Djali im Absalom! Oh, sikur të kisha vdekur unë në vend tënd! Absalom, djali im, biri im!«

Vdekja e Davidit

Davidi kur e parandjeu se po i afrohej dita e vdekjes, i bëri këto porosi të birit të vet, Salomonit:

»Tani po nisem për udhën e të gjithë të vdekshëmvet. Ti, bir, ji guximtar e tregohu njeri! Mbaj urdhërimet e Zotit, Hyut tënd, ec udhëve të tija, mbaj ligjet e tija, urdhërimet, urdhëresat e porositë e tija ashtu si janë të shkruara në Ligjin e Moisiut, që të përparosh në çdo gjë që të ndërmarrësh e kahdo të sillesh: që Zoti ta çojë në vend premtimin që ma ka dhënë: 'Nëse bijtë tu do të kujdesen në jetën e vet duke ecur besnikërisht para meje me gjithë zemër, me gjithë shpirt, gjithmonë njëri prej tyre do të rrijë mbi fron të Izraelit.«

E në fjalimin e vet të mbramin të drejtuar popullit, tha:

»Më tha Hyu i Jakobit,
më tha Qeta e Izraelit:

*kush i sundon njerëzit me drejtësi,
ai që sundon me frikën e Zotit,
është pors drita e agimit,
kur dielli lind,
si mëngjesi i pa re,
në të cilin xixillon bari i tokës pas shiut.*

*Po, shtëpia ime qëndron e palëkundshme
para Hyut:*

*Ai ka lidhur besëlidhje të amshuar me
mua,
në çdo pikëpamje në rregull e të përsosur!«*

Pastaj Davidi pushoi përngjat të të parëve të vet e qe varrosur në Qytetin e Davidit.

Davidi mbretëroi mbi Izraelin dyzetë vjetë: në Hebron mbretëroi shtatë vjetë e në Jerusalem tridhjetë e tri vjetë.

Salomoni hypi në fron të Davidit, t'et, dhe pushteti i tij u forcua jashtëzakonisht.

Periudha e profetëve

Urtia e Salomonit

asnjë mbret. E në qoftë se do të ecësh udhëve të mia e në qoftë se do ta mbash me besnikëri Ligjin tim dhe urdhërimet e mia, sikurse ka punuar yt atë Davidi, do të jap jetë të gjatë.»

Salomoni u zgjua dhe ja, kishte qenë ëndërr!

U kthye në Jerusalem e zuri vend para Arkës së Besëlidhjes së Zotit; kushtoi ho-

Salomoni mbret shkoi në Gabaon për të kushtuar flijet, sepse atje ishte lartësia më e madhe. Në atë lter Salomoni kushtoi një mijë holokauste. Në Gabaon, në gjumë Zoti iu drejtua Salomonit në ëndërr. Hyu i tha:

»Kërko çka dëshiron të jap.«

Salomoni i përgjegji: »Ti e ke përkrahur jashtëzakonisht shërbëtorin tënd Davidin, tim atë, sepse ka jetuar besnikërisht kundrejt teje me drejtësi e me dashuri të zemrës së vet; ti ia bërë një nderë të madhe që në fronin e tij të rrijë njëri prej të bijve të tij. Tani, o Zot, Hyu im, ti e ke bërë mbret shërbëtorin tënd në vend të babai tim, Davidit, e unë jam tepër i ri e ende nuk di të sundoj. Shërbëtori yt është në midis të popullit që ti e ke zgjedhur për vete; në mes të një populli të shumtë që nuk mund të numrohet as të regjistrohet. Jepi shërbëtorit mendje (zemër) të shquar që të mund të sundojë popullin tënd, ta dallojë të mirën prej së keqes, sepse, kush do të mund të sundojë popullin tënd që është kaq i madh?«

Zotit i pëlqeu që Salomoni lypë shi këtë gjë. Këndej edhe Zoti i tha: »Pse kërkove shi këtë gjë e nuk lype as jetë të gjatë, as pasuri, as vdekjen e armiqve tu, por shquartësinë për të zbuluar të drejtën, ja, se po bëj për ty gjithsi the: po të jap mendje të shquar e të urtë, si nuk e ka pasur askush para teje as s' do ta ketë askush pas teje. Por po të jap edhe çka nuk më kërkove: pasuri e lavdi që nuk i ka

lokaustet dhe flijet kungimore dhe u bëri gosti të gjithë shërbëtorëve të vet.

Një vendim gjykatës me urti i Salomonit

Një ditë dolën para mbretit dy lavire. Njëra tha: »Me leje, Zotëria im! Unë e kjo grua jetojmë në të njëjtën shtëpi. Mua më

lindi një fëmijë e vetëm ajo ishte aty. Pas tri ditësh edhe asaj i lindi një fëmijë. Kemi qenë bashkë vetëm ne të dyja e askush tjetër nuk ka qenë me ne: ishim vetëm ne të dyja në shtëpi. Një natë kësaj i vdiq fëmija, sepse e kishte shtrydhur me trup duke rënë mbi të. Natën ajo u ngrit, e mori fëmijën tim, që e kisha përngjat vetes ndërkohë që unë, shërbëtorja jote, po fleja,

dhe e vuri në prehër të vet, ndërsa fëmijën e vet të vdekur e vuri përngjat meje. Kur në mëngjes u ngrita për t' i dhënë të pijë djalit tim, ja, fëmija i vdekur! Por, kur e shikova më mirë me kujdes, hetova se s' ishte ai fëmija që unë linda!»

Pastaj foli gruaja tjetër: »Jo, s' është ashtu! Djali im është gjallë, ndërsa i yti ka vdekur!»

»Ma sillni këtu një shpatë!« — urdhëroi mbreti.

E prunë shpatën para mbretit. Atëherë mbreti tha:

»Ndanie fëmijën e gjallë përgjysmë dhe jepjani gjysmën njëres e gjysmën tjetres!»

Atëherë gruas, nënës së fëmijës i dhimbti zemra për fëmijën e vet e i tha mbretit: »Mos ashtu, Zotëri! Jepjani asaj fëmijën e mos e vritni!»

Ndërsa ajo tjetra thoshte: »Mos ta kem as unë as ajo, ndanie përgjysmë!»

Atëherë foli mbreti e tha: »Jepjani fëmijën së parës! Kurrësesi mos e vritni! Ajo është nëna e tij!»

Mbarë Izraeli dëgjoi për këtë pleqëri që bëri mbreti dhe i dhanë nderim mbretit, sepse panë se në të ishte urtia hyjnore për të ndarë drejtësi.

Zoti i dha Salomonit urti e mençuri të jashtëzakonshme dhe mendjen me kuptim të gjërë sa rërën në bregun e detit.

Urtia e Salomonit ishte më e madhe se urtia e të gjithë të bijve të Lindjes e se urtia e mbarë egjiptianëve. Ishte më i urtë se të gjithë njerëzit, më tepër se Etani Ezrahit, se Emani, se Kalkoli, se Darda, të bijtë e Makolit: emri i tij u bë i përmendur midis të gjithë popujve për rreth. I ka thënë tri mijë fjalë të urta, ndërsa këngë të tija kanë qenë një mijë e pesë. Ka folur mbi lëndë: që prej cedrit të Libanit deri ke izopi që mbin në mure; ka rrahur çështje mbi kafshë, mbi shpendë, mbi rrëshqanës e mbi peshk. Njerëz prej të gjitha kombeve vinin për të dëgjuar urtinë e Salomonit. Vinin nga të gjithë mbretërit e tokës që e kishin dëgjuar zërin e urtisë së tij.

Salomoni ndërton Tempullin

Hirami, mbreti i Tirit, i dërgoi ministrat e vet ke Salomoni, sepse kishte dëgjuar se e kishin shuguruar mbret në vend të babait, Davidit.

Atëherë Salomoni i dërgoi fjalë Hiramit: »Ti e di se Davidi, im atë, nuk ka mundur ta ndërtojë një Tempull në nderë të Emrit të Zotit, Hyut të vet, për shkak të luftërave me të cilat e kishin rrethuar armiqtë nga çdo anë deri që Zoti nuk ia nënshtroi nën thembrat e këmbëve të tija. Tani Zoti, Hyu im, më ka dhënë paqë gjithkund për rreth e nuk kam as kundërshtarë as vështirësi të veçanta. Kam synuar, prandaj, ta ndërtoj një tempull në nderë të Emrit të Zotit, Hyut tim, ashtu si i ka thënë Zoti atit tim, Davidit: 'Djali yt të cilin do ta vë në vend tënd në fron, ai do ta ndërtojë tempullin në nderë të Emrit tim.' Urdhëro, pra, të priten për mua cedra në Libanon.«

Po edhe Hirami i lajmëroi Salomonit: »E kam marrë porosinë tënde. Do ta plo-

tësoj krejtësisht dëshirën tënde lidhur me lëndën cedri e qeparisi. Shërbëtorët e mi do t' i sjellin nga Libanoni në det, do t' i vë në trapa deri në vend që do të më caktosh. Atje do t' i shkarkoj e ti do t' i marrësh. Ti do të ma plotësosh dëshirën time e do të m' u japësh njerëzve të mi ushqimin.«

Atëherë Salomoni çoi në këmbë të gjithë argatët nga mbarë Izraeli: argatë ishin gjithsejt tridhjetë mijë vetë. I dërgonte me turne në Libanon — çdo muaj dhjetë mijë vetë. Rrinin një muaj në Libanon e dy muaj në shtëpi të veta. Adonirami ishte në krye të gjithë argatëve. Salomoni kishte edhe shtatëdhjetë mijë vetë barrëmbajtës (hamaj), tetëdhjetë mijë gurëgëdhendës në mal, duke mos llogaritur krerët e nëpunësve që drejtonin punën: asish ishin tri mijë e treqind vetë. Këta sundonin popullin që ishte i caktuar në punë. Mbreti urdhëroi të thenin gurë të mëdhej — më të mirësh — e të gëdhendin për themele të Tempullit. Punëtorët e Salomonit, të Hiramit e giblitët latonin e bënin gati lëndën dhe gëdhendin gurët për ndërtimin e Tempullit.

Për ndërtim u përdorën gurët e latuar në gurore: gjatë ndërtimit nuk u dëgjua

çekiç as daltë as farë vegje hekuri.

Muret brenda Tempullit i veshi me dërrasa cedri që nga dyshemeja deri në plafon, e me dërrasa qeparisi e shtroi dyshemenë e Tempullit.

Shenjtëroren e shenjtëroreve — Debirin — e rregulloi brenda në Tempull për të vendosur në të Arkën e Besëlidhjes së Zotit. Debiri ishte njëzetë kutë gjatë, njëzet kutë gjërë dhe njëzet kutë lart dhe e veshi me ar të kulluar. Edhe Iterin e punoi me dru cedri, para Debirit, dhe e veshi me ar të kulluar. Po edhe mbarë Tempullin e veshi

në ar: mbarë Tempullin dhe krejt Iterin që është para Debirit i veshi në ar.

Në Debiri punoi dy kerubinë nga druri i ullirit. Ishin të lartë dhjetë kutë. Kerubinët i vendosi në midis të dhomës së brendshme: krahët i kishin të hapur, kështu që krahu i njërit përkiste murin e krahu i tjetër përkiste murin tjetër, në midis të dhomës krahët u ndesheshin. Edhe kerubinët i veshi në ar. Nëpër të gjitha muret e Tempullit rreth e rreth, brendë e jashtë, gëdhendje e piktura kerubinësh, palmash e lulesh të çelura. Me ar e mbuloi dyshe-

menë e Tempullit për brenda e për jashtë.

Atëherë Salomoni thirri në Jerusalem mbarë parësinë e Izraelit, prisat e fiseve, krerët e familjeve për ta kaluar Arkën e Besëlidhjes së Zotit nga qyteti, nga Qyteti i Davidit, dmth. nga Sioni.

Priftërinjtë e sollën Arkën e Besëlidhjes së Zotit në vendin e saj, në Debirin e Tempullit, dmth. në Shenjtëroren e Shenjtëroreve, nën krahët e kerubinëve.

Në Arkë nuk ishte asgjë përveç dy rrasave guri që i pati vendosur brenda Moisiu në malin Horeb, ku Zoti lidhi Besëlidhjen

me Izrael, kur dolën nga Egjipti.

Posa priftërinjtë dolën nga Shenjtërorja, Reja e mbushi Tempullin e Zotit e priftërinjtë nuk mund e përfunduan shërbesën: Lavdia e Zotit e mbushi Tempullin e Hyut.

Salomoni tha:

»Qoftë bekuar Zoti, Hyu i Izraelit, i cili e çoi në vend premtimin e vet:

e ndërtova Tempullin në nderë të Emrit të Zotit, Hyut të Izraelit, dhe caktova që aty, ta ketë vendin Arka në të cilën është Besëlidhja që Zoti lidhi me etërit tanë kur i nxori nga dheu i Egjiptit.«

Salomoni dhe mbretëresha e Sabës

Zëri i madh që Salomoni fitoi në Emër të Zotit arriti deri te mbretëresha e Sabës, prandaj kjo shkoi te Salomoni për ta sprovuar në dije. Erdhi në Jerusalem me përcjellje shumë të madhe, me kamela të ngarkuara me erëra të mira, e me shumë ar e margaritarë. U paraqit te Salomoni e bisedoi me të gjithë kishte pasur në zemër. Salomoni i përgjegji në të gjitha pyetjet; asnjë send nuk i qe i panjohur të cilin mos të dinte t' ia spjegojë.

Kur mbretëresha e Sabës e pa urtinë e Salomonit, pallatin që kish ndërtuar, gjellat në tryezën e tij, dhomat dhe sallonat e tij, shkathëtësinë e shërbyesve të tij, të veshmet e tyre, pijendarësit e tij, flijet që kushtonte në Tempull të Zotit, mbeti shtang nga habia.

Atëherë i tha mbretit: »Paska qenë e vërtetë gjithëka kam dëgjuar për ty e për urtinë tënde në vendin tim! Por nuk kam dashur të besoj çka përfliet deri që erdha e pashë me sy të mi. Vërtetë, as gjysma nuk më ka qenë thënë: ti e tejkalon lavdinë që kam dëgjuar me urti e me pasuri. Të lumet gratë tua, të lumët këta shërbëtorë të tu që janë gjithmonë në praninë tënde e dëgjojnë urtinë tënde. Qoftë bekuar Zoti, Hyu yt, të cilit i paske pëlqyer kaq fort e të ka vënë në fronin e Izraelit; për arsye se Zoti e do Izraelin, të ka vënë mbret për të zbatuar të drejtën e drejtësinë.«

Atëherë ajo i dhuroi mbretit njëqind e njëzet talenta ari, shumë erëra të mira e margaritarë. Kurrë më nuk u prunë aq erëra të mira sa i solli mbretëresha e Sabës Salomonit.

Salomoni mbret i dha mbretëreshës së Sabës gjithëka dëshiroi e i lypi, përmëtepër e dhuroi mbretërisht. Pastaj ajo bashkë me shërbëtorë të vet u nis e u kthye në vendin e vet.

Mbreti punoi edhe një fron të madh me asht elefanti dhe e veshi me ar të pastër.

Të gjitha enët me të cilat mbreti Salomon pinte, ishin ari po ashtu edhe të gjitha enët në pallatin që quhej Pylli i Libabonit

ishin prej ari të kulluar; asgjë s' kishte sermi, sepse argjendi mbahej i pavlefshëm në kohën e Salomonit. Mbreti kishte në det anijet prej Tarsit bashkë me anijet e Hiramit dhe për çdo të tretë vjetë, vinin anijet e Tarsit e sillnin ar, argjend, eshtra elefanti, majmuna e pavoda. Përmëtepër Salomoni bashkoi karroca luftime e kalorës; ka pasur një mijë e katërqind karroca luftime e dymbëdhjetë mijë kuaj.

Kështu Salomoni i tejkaloj me urti e pasuri të gjithë mbretërit e dheut. Mbarë bota dëshironte ta shohë Salomonin e të dëgjojë urtinë e tij që Hyu ia kishte ndikuar në zemër.

Vdekja e Salomonit e ndamja e mbretërisë

Kur Salomoni u plak, gratë e tija ia morën mendët dhe e kthyen të nderojë hyjni të huaja e zemra e tij më nuk i përkiste vetëm Zotit sikurse i kishte takuar zemra e t'et, Davidit.

Zoti u hidhërua në Salomonin sepse e kishte larguar zemrën e vet nga Zoti, Hyu i Izraelit dhe i ngriti shumë kundërshtarë. Midis të tyre edhe Jeroboamin.

Jeroboami ishte i biri i Nebatit efrimit, nga Sereda. Ai ishte në shërbim të Salomonit dhe u çua kundër mbretit.

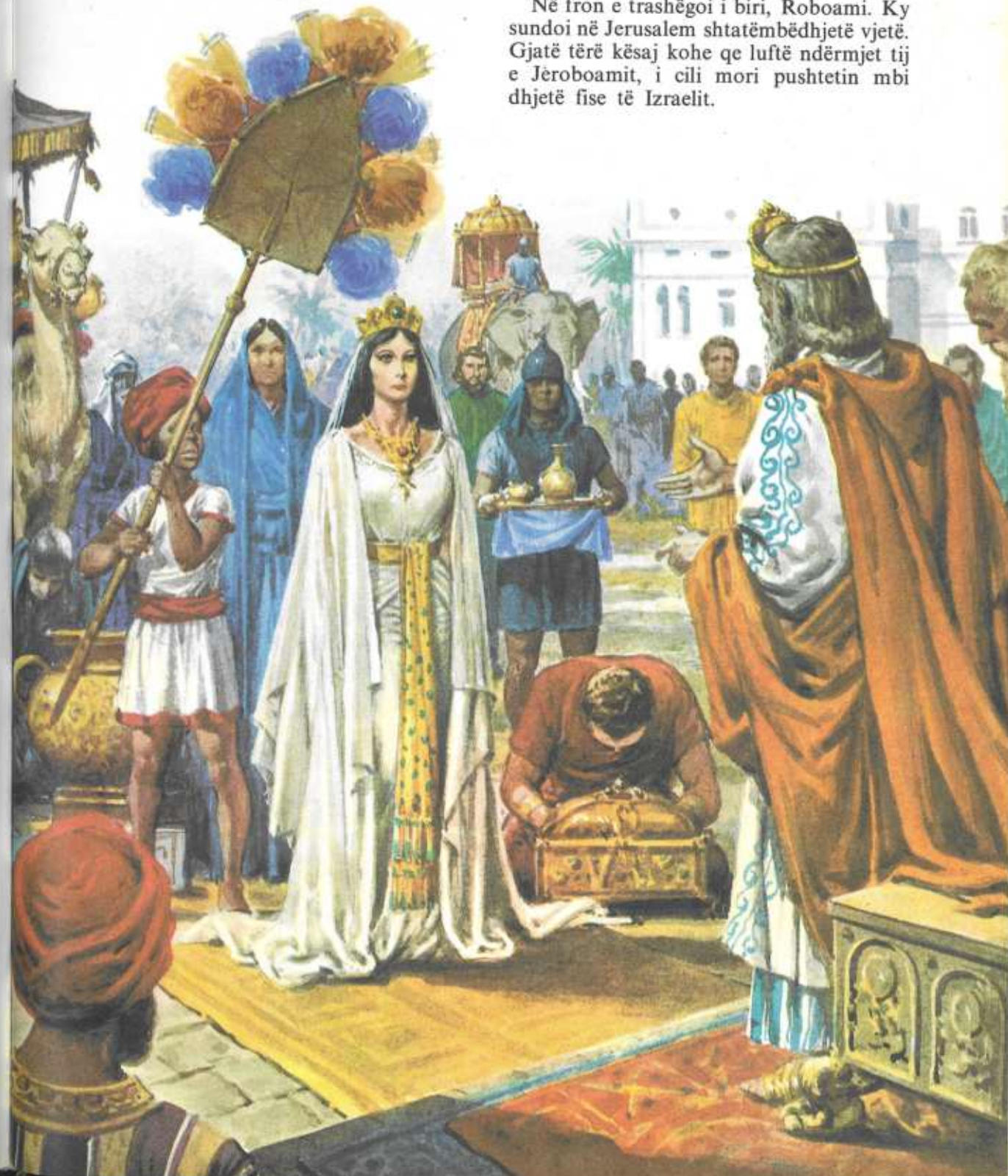
Ja, shkaku i kryengritjes së tij: Salomoni po ndërtonte Milon për të mbushur gropën në qytetin e Davidit, t'et. Ky, Jeroboami, ishte punëtor i mirë. Salomoni vuri re se i shkonte puna për doresh, e caktoi kryekujdestar mbi të gjithë punëtorët e shtëpisë së Jozefit. Atëherë Jeroboami shkoi nga Jeruzalemi e, në rrugë, i doli para Ahia profet nga Siloja, i veshur me një mantel të ri. Ishin vetëm në fushë. Ahia mori mantelin e ri që kishte veshur dhe e shqeu në dymbëdhjetë pjesë. I tha Jeroboamit: »Merri për vete dhjetë pjesë, sepse kështu thotë Zoti, Hyu i Izraelit: 'Ja, po e shkëpus mbretërinë prej duarve

të Salomonit e ty do t' i jap dhjetë fise, ndërsa të birit të tij do t' i lë vetëm një fis, që shërbëtori im Davidi ta ketë gjithmonë një dritëz para meje në Jerusalem, qytet të cilin e kam zgjedhur për vete që në të të sundojë Emri im. Do t' i

përuli pasardhësit e Davidit; por jo përgjithmonë.»

Salomoni sundoi në Jerusalem mbarë Izraelin për dyzetë vjetë. Atëherë Salomoni pushoi përngjat të etërve të vet e qe varrosur në qytet të Davidit, të babait të vet.

Në fron e trashëgoi i biri, Roboami. Ky sundoi në Jerusalem shtatëmbëdhjetë vjetë. Gjatë tërë kësaj kohe qe luftë ndërmjet tij e Jeroboamit, i cili mori pushtetin mbi dhjetë fise të Izraelit.

Elia, profeti i Izraelit

Ndarja e mbretërisë së Izraelit (viti 932 para Kr.) në mbretërinë veriore (Izraeli) e në mbretërinë jugore (Judeja) që ngjarje vendimtare në historinë e hebrenjve. Rreth 50 vjetë më vonë erdhi në sundim të fronit të Izraelit mbreti Akab (875 — 854 para Kr.). Ai u martua me Izabelën, të bijën e mbretit të Sidonit dhe, në kryeqytetin e vet, Samarinë, ndërtoi lterin dhe tempullin në nderë të Baalit një hyjni pagane.

Elia Tisbit, nga Tisba e Galaadit, i tha Akabit: »Pasha Zotin e gjallë, Hyun e Izraelit, të cilit i shërbej, s' do të ketë në këto vjetë as vesë as shi po që se nuk do të urdhëroj unë.«

Elisë i qe drejtuar fjala e Zotit kështu: »Nisu prej kënde, shko në lindje dhe fshehu në përroin Kerit, që është në lindje të Jordanit. Ujë do të pish nga përroi e korbave u kam urdhëruar të ushqejnë.«

Elia shkoi dhe e zbatoi urdhërin e Zotit. Zuri vend në përroin Kerit, në lindje të Jordanit. Korbat në mëngjes i binin bukë e në mbrëmje mish. Ujë pinte në përroin.

Porse, pas do kohe u tha përroi, sepse nuk binte shi në mbarë vendin. Atëherë Zoti i tha Elisë: »Ngritu e shko në Sareptë të Sidonit e rri atje. Ja, i kam urdhëruar një vejushe të atjeshme të mbajë me ushqime.«

Elia e ngjall djalin e vejushës

Elia u ngrit dhe u nis për Sareptë. Kur arriti te dera e qytetit, ja, një vejushë po mblidhte asajt dru. Elia i tha: »Ma bjer në katrovë pak ujë të pi.«

Kur ajo u nis t'i sjellë ujë, ai e thirri dhe i tha: »Ma bjer edhe pak bukë!« Ajo i përgjegji: »Pasha Zotin e gjallë, Hyun tënd, nuk e kam asnjë kafshatë bukë të

pjekur e s'kam por një grusht miell në tinar e sa pak vaj në fund të qypit. Dhe, ja, po mbledh pak dru e dua të shkoj e ta pjek për vete e për djalë, ta hamë edhe atë e të vdesim.«

Elia i tha: »Mos ki frikë aspak! Shko e bëj si the; por më parë ma piq mua një kulaç e pastaj piqe për ty e për djalë tënd. Sepse, kështu thotë Zoti, Hyu i Izraelit:

*»Miell në tinar nuk do të mungojë,
as vaji në qyp nuk do të mbarohet
deri në atë ditë, kur Zoti
të lëshojë prap shi mbi tokë!«*

Ajo shkoi dhe bëri ashtu si i tha Elia; e patën çka të hanë ajo, ai e djali i saj për shumë kohë.

Më vonë u sëmua djali i zonjështëpisë, sëmundja e tij u keqësua aq sa edhe vdiq.

Atëherë ajo i tha Elisë: »Çfarë kam unë me ty, o njeriu i Zotit? Paske ardhur te unë që të ma përkujtosh fajësinë time e të ma vrash djalin?!«

Ai i tha: »Ma jep djalin.« Atëherë e mori prej prehërit të saj, e çoi në dhomën e sipërme, ku banonte, dhe e vuri në shtrojën e vet. Pastaj iu lut Zotit e i tha:

»O Zot, Hyu im! A njëmend do ta veshësh në zi gruan e vejë që më strehoi e më dha ushqim — duke ia vrarë djalin?«

Pastaj ra tri herë mbi fëmijë duke iu lutur Zotit: »O Zot, Hy, bëj që në këtë fëmijë të kthehet shpirti i tij!«

Zoti e dëgjo i lutjen e Elisë, në fëmijë u kthye shpirti e ai u ngjall. Elia e mori, zbriti nga dhoma e sipërme në shtëpi e ia dha nënës së fëmijës. I tha: »Ja, djali yt jeton!«

Gruaja i tha: »Tani e di mirë se je njeri i Hyut dhe se me të vërtetë flet fjalën e Zotit.«

Elia dhe priftërinjtë e Baalit

Pas shumë kohe, — në vitin e tretë të thatësisë — Zoti i tha Elisë: »Shko, paraqitu te Akabi se dua të lëshoj shi mbi sipërfaqen e tokës.«

Edhe Elia shkoi të paraqitet te Akabi.

Kur Akabi e pa Elinë, i tha: »A je ti ai që po e fik Izraelin?«

Elia i përgjegji: »Nuk e fiku unë Izraelin, por ti e familja jote që e latë Zotin e po ndjek Baalin. Tani bashkoje mbarë Izraelin para meje në malin Karmel dhe katërqind e pesëdhjetë profetët e Baalit të cilët ushqehen në tryezën e Izabelës.«

Akabi i bashkoi të gjithë izraelët dhe profetët e Baalit në malin Karmel.

Elia doli para mbarë popullit dhe tha: »Deri kur do të shqeponi në të dy anët? Nëse Zoti është Hy, shkoni pas tij, po në qoftë se është Baali, atëherë ndiqne atë!«

Por populli nuk përgjegji asnjë fjalë.

Elia vazdoi: »Vetëm unë kam mbetur profet i Zotit, ndërsa profetë të Baalit janë katërqind e pesëdhjetë vetë. Na i jepni dy mëzetër. Ata le ta zgjedhin për vete njërin, le ta presin, le ta copëtojnë e le ta vënë mbi dru, por mos t'ia ndezin zjarrin. Edhe unë do ta pregatis mëzatin tjetër e nuk do

t'i ndez zjarr. Ju thirrne emrin e hyjnisë suaj e unë do ta thërras Emrin e Zotit: Zoti që të japë zjarrin, ai është Zoti i vërtetë.«

Mbarë populli përgjegji: »Mirë e ke!« Pastaj Elia u tha profetëve të Baalit: »Zgjidhne për vete njërin mëzat e nisniani ju më parë pasi jeni shumë. Thirrne në ndihmë zotin tuaj, por zjarr mos ndezni!«

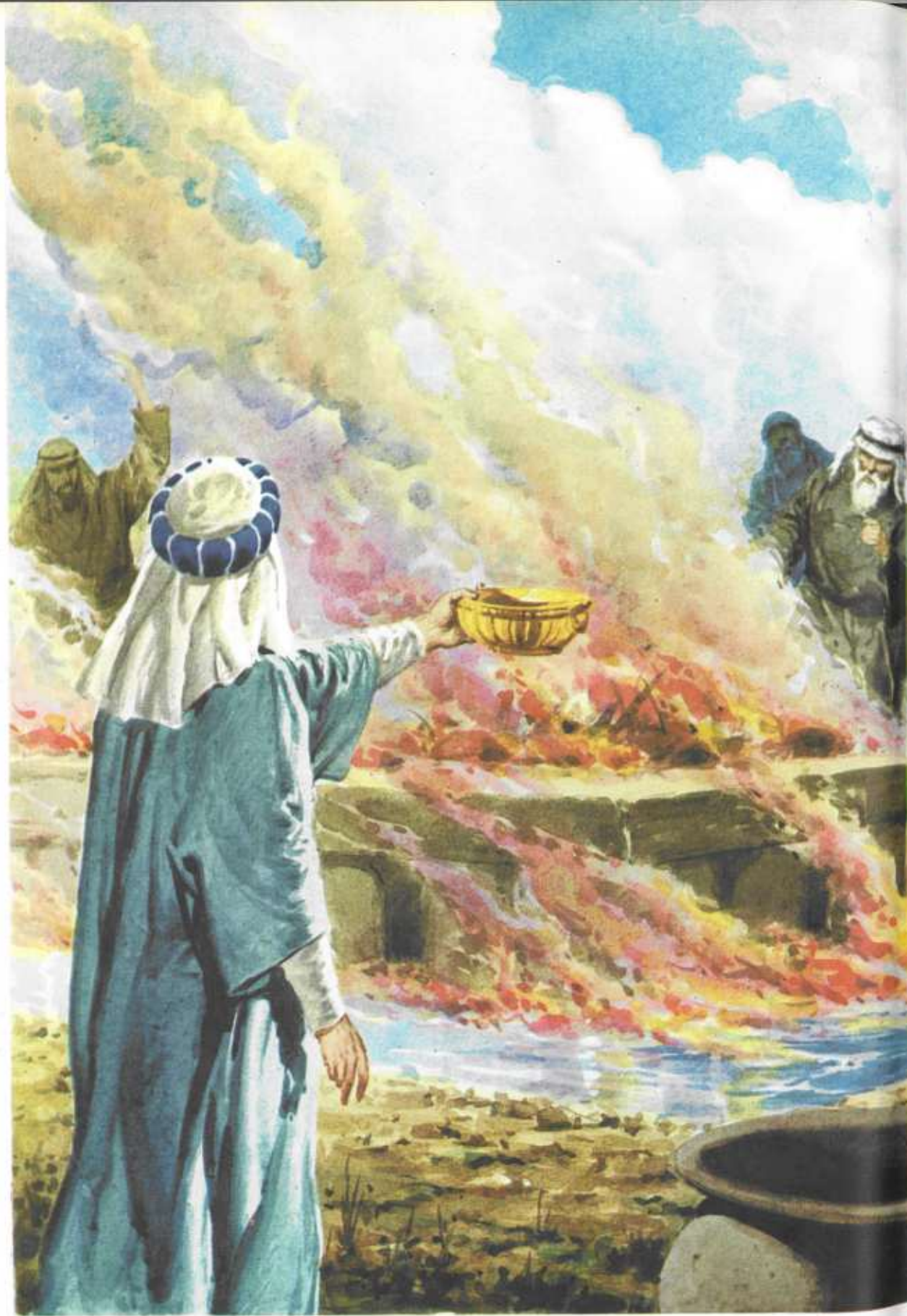
Ata e morën mëzatin që u takonte dhe e bënë gati. E thirrën në ndihmë emrin e Baalit që në mëngjes e deri në mesditë e thonin: »O Baal, na veshtro!« Por s' u ndie zë as përgjegje. Vazhdonin të kërcëjnë rreth lterit që kishin ndërtuar. Kur u bë mesditë Elia filloi t' i vërë në lojë duke u thënë: »Më të madhe, më të madhe bërtisni, se ai është Zot, ndoshta është i zënë me punë ose ka ndodhur diku për rrugë! Po mund të jetë në gjumë e duhet ta zgjoni!«

Ata zunë të bërtasin më fort, të theren me thika e me shigjeta si është doke ndër ta deri që i mbuloi gjaku.

Kur kaloi mesdita, kaluan në trans e u tërbuan deri që erdhi koha e flijimit; por s' u ndie zë as përgjegje, as farë shenje se po i dëgjon kush.

Atëherë Elia i tha popullit: »Ejani te unë!«

Mbarë populli iu afrua. E ndreqi lterin e Zotit që ishte i rrenuar. Pastaj Elia mori dymbëdhjetë gurë simbas numrit të dymbëdhjetë të bijve të Jakobit, të cilit Zoti i tha: »Do të quhesh Izrael!« dhe me ata gurë e ndërtoi lterin në nderë të Emrit të Zotit, hapi një kanal rreth lterit aq të gjërë sa mund të mbilleshin dy masë grurë. Vendoj drutë, e copëtoi mëzatin dhe e vuri mbi dru.

Atëherë tha: »Mbushni me ujë katër katrova e derdhni mbi flije e mbi dru!«

Bënë ashtu.

U urdhëroi: »Përsëritne!« ata e përsëritën.

Pastaj u tha: »Bëni ashtu edhe të tretën herë!«

Ata bënë ashtu edhe të tretën herë.

Ujët rrodhi rreth lterit e kanali u mbush me ujë.

Kur erdhi koha për ta kushtuar flijen, u afrua Elia profet e tha: »O Zot, Hy i Abrahamit, i Izakut e i Izraelit, shpalle sot ballafaqe se ti je Hy në Izrael, se unë jam shërbëtori yt dhe se të gjitha këto i kam bërë sipas urdhërit tënd. Më veshtro, o Zot, më dëgjo, o Zot, që mbarë ky popull ta dijë se ti, o Zot, je Hy dhe se do t'i kthesh zemrat e tyre!«

E ra zjarri i Zotit dhe e përpiu flijen e djegjes me gjith dru, me gurë e me pluhur dhe e teri deri ujët në kanal.

Mbarë popullit i hyri frika, njerëzit ranë përmbys për dhe e thanë një zëri: »Zoti është Hy i vërtetë! Zoti është Hy i vërtetë!«

Elia u tha: »Kapni profetët e Baalit e asnjë mos të ikë!«

Ata i zunë. Elia i çoi deri në përroin Kishon dhe aty i vrau.

S' vonoi e qielli u terratis nga retë e stuhia dhe ra shi i madh.

Pëshpëritja e erës së freskët e të lehtë

Akabi i tregoi Izabelës gjithçka kishte bërë Elia dhe si i kishte prerë me shpatë të gjithë profetët e Baalit.

Atëherë Izabela i dërgoi Elisë një lajmëtar me këtë porosi: »Zotat m' i çoshin të gjitha të këqiat — zi e më zi — në qoftë se unë në këtë kohë nesër s' do të bëj me jetën tënde si bëre ti me jetën e secilit prej tyre.«

Elia u tut dhe u ngrit e shkoi për të shpëtuar jetën. Shkoi në Bersabe, në Judejë dhe aty e nisi përcjellësin e vet të shkojë. Ai vetë vazhdoi rrugën një ditë udhë në shkretëtirë. U ul të pushojë nën një dëllinjë, ia dëshiroi vetes vdekjen e tha: »Mjaft o Zot! Merre jetën time se unë nuk jam më i mirë se etërit e mi!«

Atëherë ra e fjeti nën dëllinjë. Kur, ja, një engjëll e preku e i tha: »Ngritu e ha!«

Ai kqyri, kur qe, ke nënkrejësja e tij, në gur një bukë e pjekur dhe ena me ujë. Ngrëni e piu e rishtas ra. Por engjëlli i Zotit iu dëftua rishtas, e preku e i tha: »Ngritu e ngrën se të duhet të bësh udhë të largët!« U ngrit, ngrëni e piu. I përtrirë me atë ushqim, vazhdoi udhën për dyzetë ditë e dyzetë net deri që arriti në malin e Hyut, Horeb.

Atje hyri në një shpellë ku e kaloi natën. Dhe, ja, Zoti foli me të e i tha: »Çka do këtu, Eli?!«

Ai përgjegji: »Me gjithë shpirt jam dhënë mbas nderimit të Zotit, Hyut të Ushtrive, sepse të bijtë e Izraelit e kanë lënë Besëlidhjen tënde, i kanë rrenuar lterët tu e me shpatë i kanë vrasë profetët tu. Kam mbetur krejtësisht vetëm, e ata kërkojnë të ma marrin jetën edhe mua.«

Zëri i tha: »Dil e qëndro në maje të malit para Zotit! Ja, se Zoti shi tani po kalon asajt!«

Para Zotit frynte një stuhi e tmershme, aq e fortë, sa që thërmonte malet e thente qetat, por Zoti nuk ishte në stuhinë e thellimit. Pas stuhisë, ra termet, por Zoti nuk ishte në termet. Pas termetit doli zjarri, por Zoti nuk ishte në zjarr. Atëherë u dëgjua një pëshpëritje e lehtë dhe e ëmbël puhie.

Kur e dëgjoi, Elia e mbuloi fytyrën me mantel, doli e zuri vend në hyrje të shpellës.

Atëherë foli zëri e i tha: »Çka bën këtu, Eli?!«

Ai përgjegji: »Me gjithë shpirt jam dhënë mbas nderimit të Zotit, Hyut të Ushtrive, sepse të bijtë e Izraelit e kanë lënë Besëlidhjen tënde, i kanë rrenuar lterët tu e me shpatë i kanë vrasë profetët tu. Unë kam mbetur vetëm e ata kërkojnë të ma marrin jetën edhe mua.«

Zoti i tha: »Ngritu e kthehu të njëjtës rrugë në shkretëtirën e Damaskut. Kur të arrish shuguroje Hazaelin për mbret të

Aramit. Shuguroje Jehun, të birin e Nimsit, për mbret të Izraelit. Atëherë shuguroje Elizeun, të birin e Safatit, prej Abel-Mekolës, për profet në vend tënd. Kush të shpëtojë prej shpatës së Hazaelit, do ta vrasë Jehu e kush të shpëtojë nga shpata e Jehut, do ta vrasë Elizeu.«

Elia shkoi dhe në kthim u takua në Elizeun, të birin e Safatit. Ky po lëvronte me dymbëdhjetë pendë qe. Elia iu afrua e mbi të e hodhi mantelin e vet. Elizeu u ngrit e shkoi pas tij për t'i shërbyer.

Vreshta e Nabotit

Ja, edhe çfarë ndodhi! Naboti, nga Jizreeli, kishte një vreshtë ngjat pallatit të Akabit, mbretit të Samarisë. Akabi i tha Nabotit: »Ma lësho vreshtën tënde se më duhet për kopsht mbasi është ngjat pallatit tim. Unë do të jap për të një vreshtë të tjetër më të mirë, ose, po deshe, do të jap aq të holla sa vlen.«

Por Naboti i përgjegji Akabit: »Prite, Zot! Si do ta lëshoj trashëgimin e të parëve!«

Akabi u kthye në shtëpi i hidhëruar dhe i mërrulltur për shkak të fjalëve të Nabotit nga Jizreeli, pse i tha: »Prite Zot! Si do ta lëshoj trashëgimin e të parëve!« Ra në shtrojë, e solli fytyrën drejt perdes e s' dëgjoi të ngrënë.

Iu afrua gruaja e tij, Izabela, dhe i tha: »Pse je i hidhur e nuk dëgjon të ngrënësh?«

Ai i përgjegji: »Kam folur me Nabotin prej Jizreelit e i thashë: 'Ma lësho vreshtën tënde për para e, nëse të pëlqen më tepër, do të jap një vreshtë të tjetër për të', por ai më tha: 'Nuk ta jap vreshtën time.'«

Atëherë gruaja, Izabela, i tha: »Po a s' je ti mbreti i Izraelit?! Ngritu e ha e mos u prish! Unë do ta fitoj vreshtën e Nabotit Jizreelit!«

Mori e shkroi letra në emër të Akabit e i mbylli me vulën e mbretit. Letrat ua dërgoi kryetarëve bashkëqytetarë të Nabotit. Në ato letra shkroi: »Shpallni agjërime e qitne Nabotin para popullit. Gjeneri dy njerëz të këqij që të jenë kundërshtarë të tij e të dëshmojnë: 'E ke sharë Hyun dhe mbretin!' Pastaj qitne jashtë qytetit, vritne me gurë e të vdesë!«

Njerëzit e qytetit të Nabotit, krerët dhe pleqtë, bënë ashtu si u urdhëroi Izabela e si shkruante në letra që u kishte dërguar. Shpallën agjërime dhe Nabotin e qitën para popullit. Pastaj erdhën dy njerëz të këqij, i dolën për ballë dhe e paditën

Nabotin para popullit: 'Naboti ka sharë Hyun e mbretin.' Kështu e qitën Nabotin jashtë qytetit, e vranë me gurë dhe vdiq.

Atëherë i çuan fjalë Izabelës: »Naboti u vra me gurë e vdiq!«

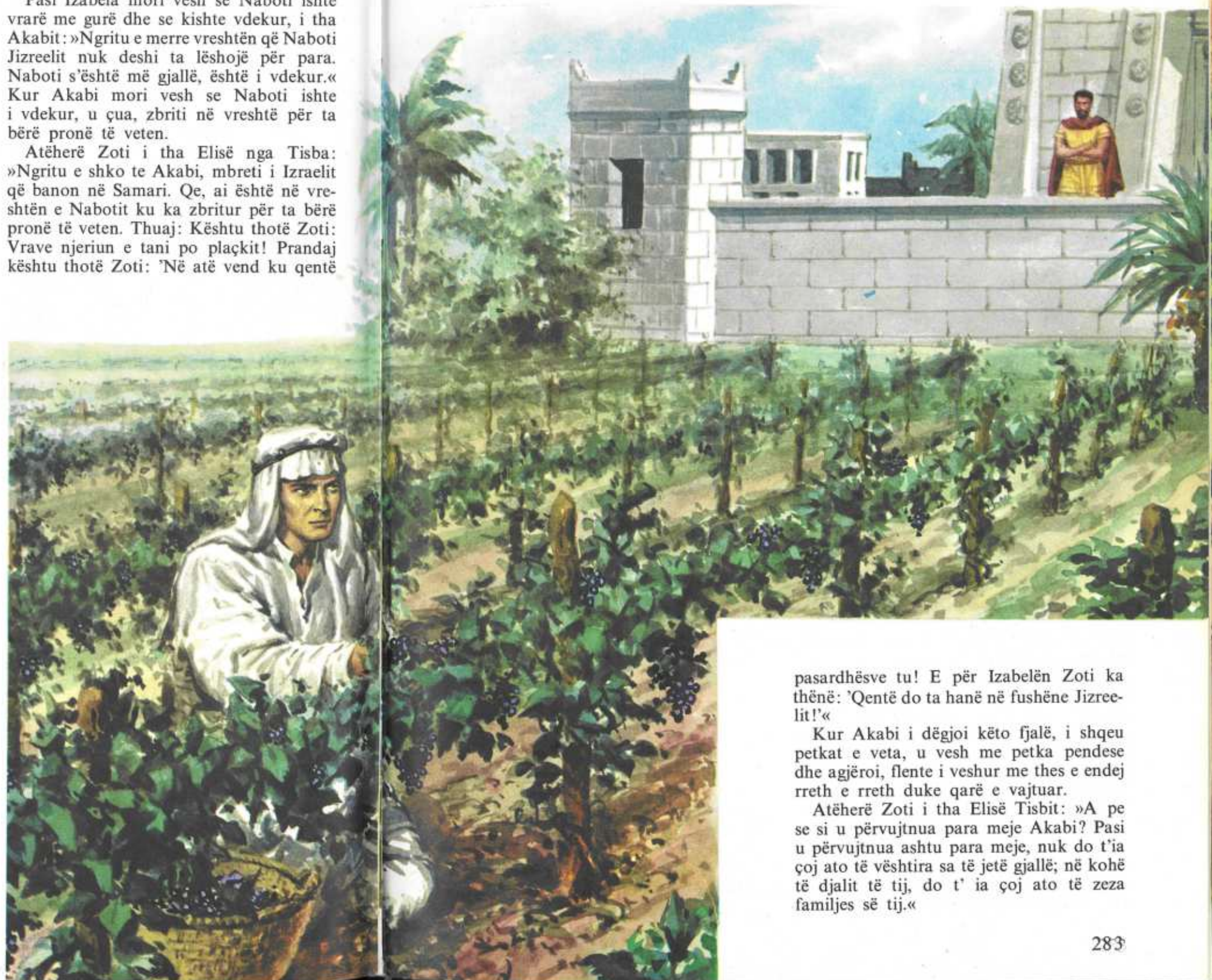
Pasi Izabela mori vesh se Naboti ishte vranë me gurë dhe se kishte vdekur, i tha Akabit: »Ngritu e merre vreshtën që Naboti Jizreelit nuk desh ta lëshojë për para. Naboti s'është më gjallë, është i vdekur.« Kur Akabi mori vesh se Naboti ishte i vdekur, u çua, zbriti në vreshtë për ta bërë pronë të veten.

Atëherë Zoti i tha Elisë nga Tisba: »Ngritu e shko te Akabi, mbreti i Izraelit që banon në Samari. Qe, ai është në vreshtën e Nabotit ku ka zbritur për ta bërë pronë të veten. Thuaj: Kështu thotë Zoti: Vrave njeriun e tani po plaçkit! Prandaj kështu thotë Zoti: 'Në atë vend ku qentë

e kanë lëpirë gjakun e Nabotit, qentë do ta lëprijnë edhe gjakun tënd.«

Akabi i përgjegji Elisë: »Më zure me duar në faj, o armiku im!«

Elia i përgjegji: »Po, sepse je shitur për të bërë çka është keq ndër sy të Zotit. Ja, vetëm se ende nuk e kam lëshuar të keqen mbi ty! Do t' ua tres farën edhe

pasardhësve tu! E për Izabelën Zoti ka thënë: 'Qentë do ta hanë në fushë Jizreelit!«

Kur Akabi i dëgjoi këto fjalë, i shqeu petkat e veta, u vesh me petka pendese dhe agjëroi, flente i veshur me thes e endej rreth e rreth duke qarë e vajtuar.

Atëherë Zoti i tha Elisë Tisbit: »A pe se si u përvujtnua para meje Akabi? Pasi u përvujtnua ashtu para meje, nuk do t'ia çoj ato të vështira sa të jetë gjallë; në kohë të djalit të tij, do t' ia çoj ato të zeza familjes së tij.«

Elia ndahet nga Elizeu

Ja çka ndodhi kur Zoti e ngjiti Elinë në mbështjellës në qiell: Elia e Elizeu u nisën nga Galgala. Elia i tha Elizeut: »Ti qëndro këtu, sepse mua Zoti po më dërgon deri në Betel.« Elizeu i përgjegji: »Pasha jetën e Zotit e pasha jetën tënde nuk po të lë vetëm!«

U ulën së bashku deri në Betel. Djemtë e profetëve, që ishin në Betel, i dolën para Elizeut e i thanë: »A e di se Zoti sot po e merr zotërinë tënd përmbi krye tënd?«

Ai u përgjegji: »Edhe vetë e di, por mos bëni zë!«

Elia i tha: »Elize, rri më mirë këtu, sepse Zoti po më dërgon në Jerihon.«

Por ai i përgjegji: »Pasha jetën e Zotit e pasha jetën tënde, nuk do të lë vetëm.«

Dhe hynë në Jerihon. Nxënësit e profetëve që jetonin në Jerihon, iu afruan Elizeut e i thanë:

»A e di se sot përmbi krye tënd Zoti do ta marrë në qiell zotërinë tënd?«

Ai tha: »Edhe vetë e di, por mos bëni zë!«

Elia i tha: »Rri ti më mirë këtu, sepse Hyu më dërgon deri në Jordan.«

Por Elizeu i përgjegji: »Pasha jetën e Zotit e pasha jetën tënde, s' të lë vetëm!« Kështu shkuan të dy.

Po edhe pesëdhjetë djem profetësh shkuan pas tyre e zunë vend pak si larg sish ndërsa ata po qëndronin në brigjet e Jordanit.

Atëherë Elia mori mantelin e vet, e bëri palë dhe me të i ra ujit e ujët u nda në dy pjesë dhe të dy kaluan terikut.

Kur kaluan Elia i tha Elizeut: »Lyp çka dëshiron të bëj para se të ngjitem në qiell ndër sy të tu.«

Elizeu i përgjegji: »M'i lër trashëgim dy të tretat e frymëzimit tënd profetik!«

Elia i përgjegji: »Po kërkon shumë! Në qoftë se do të më shihësh kur të jem marrë në qiell para teje, do të plotësohet kërkesa, por, në qoftë se s' do të më shihësh, atëherë s' do të plotësohet.«

Dhe, ndërsa po ecnin e po bisedonin ashtu, kur qe, një karrocë zjarri me kuaj zjarri zunë vend ndërmjet tyre dhe Elia në mbështjellës u ngjit në qiell.

Elizeu shikonte e bërtiste: »Ati im! Ati im! Karroca e Izraelit e kuajt e tij!« Dhe më s' e pa.

Atëherë i shqeu petkat e veta dyshë. Mori mantelin e Elisë që kishte rënë prej tij, u kthye e zu vend në breg të Jordanit.

Mori mantelin e Elisë, i ra me të ujit e tha: »Ku është Zoti, Hyu i Elisë?«

Kur i ra ujit me mantel të Elisë, ujët u nda dysh dhe Elizeu kaloi.

Djemtë e profetëve që ishin më larg e panë e thanë: »Shpirti profetik i Elisë pushoi mbi Elizeun!«

U nisën t' i dalin para e ranë përmbys për dhe para tij.

Njerëzit prej qytetit i thanë Elizeut: »Bukur është në qytet si mund të shohë Zotëria ynë, por ujët është i keq e toka e papëlleshme.«

Ai u tha: »Ma bini një enë të re dhe qitni pak kripë në të.« Ata ia sollën.

Elizeu shkoi në burim, qiti kripë në të e tha: »Kështu thotë Zoti: Po e shëroj këtë ujë. Prej tij s' do të ketë më vdekje as papëlleshmëri!«

Ujët u bë i shëndoshë, i tillë është edhe sot e kësaj dite në fuqi të fjalës që tha Elizeu.

Elizeu shëron gërbulanin

Naamani, prisi i ushtrisë së mbretit të Aramit ishte njeri me autoritet para syve të zotërisë së vet dhe shumë i çmuar, sepse me anë të tij Zoti u kishte dhënë fitoren aramenjve. Por ky trim i mirë e i fortë ishte i gërbulët.

Një herë cubat aramenj kishin pasë gra-

bitur në dhe të Izraelit një vajzë të re, e cila pastaj i shërbeu gruas së Naamanit.

Kjo i tha zonjës së vet: »Ah, sikur zotëria im t'iu drejtonte profetit që është në Samari! Ai me siguri do ta lironte nga gërbula.«

Naamani shkoi dhe e vuri në dijeni për këtë gjë zotërinë e vet: »Kështu e kështu ka thënë një vajzë që ka ardhur prej Izraelit.«

Mbreti i Aramit i përgjegji: »Hajt atje! Unë do t'iu dërgoj një letër mbretit të Izraelit.«

Naamani u nis. Me vete mori dhjetë talenta argjendi, gjashtë mijë sikla ari dhe dhjetë palë tesha të mira. Mbretit të Izraelit ia dorëzoi letrën, që thoshte: »Me këtë letër që po të vjen, po të dërgoj, ja, edhe ministrin tim Naamanin që të ma shërosh nga gërbula.«

Kur mbreti i Izraelit e lexoi letrën, i shqeu petkat e veta e tha: »Vallë, a jam unë Hy që të mund të mbysh e të ngjall, që ky më dërgon për ta shëruar nga gërbula e tij? A po shihni se kërkon shkak si të fillojë luftë me mua.«

E kur Elizeu mori vesh se mbreti i kishte shqyer petkat e veta në shtat, i çoi fjalë: »Pse i ke shqyer petkat tua? Ai njeri le të vijë te unë e do ta shohë se ka profet në Izrael!«

Kështu Naamani shkoi e zuri vend me kuaj e karroca të veta para derës së Elizeut.

Elizeu i çoi fjalë Naamanit: »Shko e laju shtatë herë në Jordan e trupi do të pastrohet prej gërbulës.«

Naamani u hidhërua dhe u nis duke thënë: »A po sheh? Unë mendoja se do të dalë para meje, do ta thërrasë Emrin e Zotit, Hyut të vet, do të vërë dorën mbi vendin e sëmurë e do të ma heqë gërbulën! Pse, a nuk janë lumenjtë e Damaskut Abana e Parpari më të mirë se të gjitha ujërat e Izraelit? A nuk do të mund të lahem në ta e të shërohem?«

U suall dhe u nis prej andej i hidhëruar. Por shërbëtorët e tij i thanë: »Ati im, po të kishte urdhëruar profeti punë më të vështirë, a nuk do ta kishe bërë? Aq më parë kur të tha: 'Laju e do të shërohesh!'«

Kështu u ul në Jordan e u la shtatë herë si i tha njeriu i Hyut: trupi iu bë rishtas porsit trup fëmije së njomë — u shërua.

Atëherë Naamani, me mbarë përcjelljen e vet, u kthye te Elizeu, hyri në shtëpi, zu vend para tij dhe i tha: »Ja, tani po e kuptoj se nuk ka Hy në mbarë botën, përveç në Izrael. Prandaj po të lutem pranoje dhuratën prej shërbëtorit tend.«

Por profeti i përgjegji: »Pasha Zotin e gjallë, të cilit i shërbej, jo, nuk e pranoj!«

Naamani i vëhej ta merrte dhuratën, por ai nuk dëgjoji e i tha: »Nisu në paqë!«

Naamani u nis e kaloi një pjesë të rrugës.

Shërbëtori i Elizeut e ndjek Naamanin

Gehazi, përcjellësi i Elizeut, njeriut të Hyut, mendoi në vete: »Zotëria im që aq bujar me Naamanin — me këtë arameas, sa që nuk ia mori sa ai i kishte

sjellë për dhuratë. Pasha Zotin e jetës po ngas pas tij e do të marr ndonjë send prej tij.«

Dhe Gehazi nxitoi pas Naamanit. Naamani, kur e pa se po vraponte pas tij, zbriti nga karroca e tij, iu afrua e e pyeti: »A ka ndodhur gjë?«

Ai i përgjegji: »Gjithçka mirë! Zotëria im më dërgoi të them: 'Qetash sa arritën dy djelmosha nga mali i Efraimit, dy prej nxënësve të profetëve. Jep për ta po të lutem një talent argjend e dy palë petka.«

Naamani i përgjegji: »Merri, po të lutem, dy talenta!« E i vëhej t'i marrë. Dy talenta ia lidhi në dy qese, i dha stof për dy palë petka, e ua dha dy shërbëtorëve të vet t'ia mbanin.

Kur Gehazi arriti te Ofeli, i mori prej duarve të tyre e i futi në shtëpi. Atëherë i nisi njerëzit e ata shkuan.

Kur Gehazi u kthye, doli para zotërisë së vet. Elizeu e pyeti: »Nga po vjen, Gehazi?«

Ai i përgjegji: »Shërbëtori yt s'ka shkuar askund!«

Elizeu i tha: »A kujton se shpirti im nuk ka qenë me ty, kur dikush zbriti nga karroca për të dalë ty para? Tani ke marrë argjend e mund të blesh ullish-ta, vreshta, bagëti të ima e të trasha, shërbëtorë e shërbëtore. Porse gërbula e Naamanit do të kalojë në ty e në fëmijët tu përgjithmonë.«

Dhe Gehazi u largua i bardhë si bora prej gërbulës.

Shugurimi i Jehut

Shërimi i Naamanit ngjau në kohë të një armëpushimi të shkurtër midis Izraelit e Sirisë, të cilët pothuajse vazhdimisht ishin në luftë. Në një luftim mbeti i vrarë mbreti i Izraelit, Akabi. E trashëgoi i biri, Jorami (853—842 para Kr.). Mbret në Jude ishte, pas vdekjes së t'et, Ahazit (842 para Kr), nipi i Akabit me nënë. Izabela, gruaja e Akabit, nden në Izrael. Kjo ishte gjendja, në kohë kur, nën Elizeun, filloi të plotësohet profecia e Elisë se Hyu do ta shfarosë familjen e Akabit.

Elizeu profet e thirri një nxënës profetësh e i tha: »Ngjeshu, merre me vete këtë enë me vaj e shko në Ramot të Galaadit. Posa të arrish atje, kërko Jehun, të birin e Jozafatit, të birin të Nimsit. Kur ta gjesh, nxirre nga shokët e shtjere në një dhomë të brendshme. Merre enën me vaj, derdhja mbi krye e thuj: 'Kështu thotë Zoti: Të kam shuguruar për mbret të Izraelit.' Pastaj hape derën e ik pa vonesë.«

Atëherë profeti i ri shkoi në Ramot të Galaadit. Kur arriti, oficerat e ushtrisë ishin ulur e po rrinin së bashku. Ai tha: »Komandant, kam të them një fjalë.«

Atëherë Jehu u ngrit e hyri në shtëpi. Profeti i ri ia zbrazti vajin mbi krye e i tha: »Kështu thotë Zoti, Hyu i Izraelit: 'Të kam shuguruar mbret mbi popullin e Zotit, mbi Izraelin. Ti do ta vrash familjen e Akabit, zotërisë tënd e unë do ta shpaguej gjakun e profetëve, shër-

bëtorëve të mi dhe gjakun e të gjithë shërbëtorëve të Zotit që e derdhi Izabela. Mbarë familja e Akabit do të shfaroset.«

Jehu doli ke oficerët e zotërisë së vet. Ata e pyetën: »A ka gjë të re? Përse erdhi ai marran ke ti?«

Ai u tregoi.

Ata morën mantelat e vet, i shtruan në shkalla para tij, u ranë burive e bërtitën: »Jehu është mbret!«

Atëherë Jehu hypi në karrocë e u nis për Jizreel, sepse Jorami ishte atje i sëmurë, ndërsa Ahazja, mbreti i Judës, kish-te shkuar për ta vizituar.

Roja që rrinte në kullë në Jizreel, kur pa se po vinte toga e Jehut, lajmëroi: »Shoh një togë ushtri!«

Jorami dha urdhër: »Merre një kalorës e dërgoje para tij ta pyesë: a vjen me paqë!«

Kalorësi doli para tij dhe e pyeti: »Kështu dhotë mbreti: 'A vjen me paqë?'«

Jehu i përgjegji: »Çka po të intereson ty a vij me paqë! Eja pas meje!«

Roja lajmëroi: »Lajmëtari ka arritur ke ata, por nuk po kthehet. Por kuajve u grah si i biri i Nimsit: u grah si i marrë!«

Jehu vret Joramin

Jorami urdhëroi: »Zëri kuajt në karrocë!«

I zunë kuajt në karrocën e tij. Jorami, mbreti i Izraelit edhe Ahazja, mbreti i Judës, dolën jashtë, secili në karrocën e vet, për t' i dalë në takim Jehut. E takuan në tokën e Nabitit Jizreelit.

Jorami, kur e pa Jehun, e pyeti: »A është gjithçka në paqë, Jeh?«

Ai i përgjegji: »Çfarë paqe deri të vazhdojnë lavirësitë e nënës tënde, Izabelës, dhe shortitë e saja të shumta!?«

Joramit t'iu dha ika e i tha Ahazjes: »Tradhti, Ahazje!«

Jehu nxori harkun e ta shigjetoi Joramit ndërmjet shtatullash. Shigjeta i kaloi nëpër zemër dhe ai u rrëzua në karrocë. Jehu i tha oborrtarit të vet Badakerit: »Kape e hidhe në arën e Nabotit Jizraelit. Kujtohu kur unë e ti kemi shkuar në kuaj, pas babait të Akabit se si Zoti pati thënë kundër tij: 'Po përbetohem: mbrëmë e pashë gjakun e Nabotit e të të bijve të tij, do t'ia shpaguaj po në këtë arë.' Kape, pra, e hidhe në atë arë si ka thënë Zoti.«

Kur mbreti i Judesë, Ahazja, pa, iku drejt Bet — Haganit, por Jehu e ndiqte e thoshte: »Vritne edhe atë!«

Në malin Gur e plagësën edhe atë në karrocë, por u iku në Megid e atje vodiq.

Vrasja e Izabelës

Jehu kishte hyrë në Jizreel. Kur e mori vesh Izabela, i leu sytë, e stolisi kryet dhe shikoi nga dritarja. Kur Jehu hyri nëpër derë, ajo i tha: »Si është Zimbi, vrastari i zotërisë së vet?«

Jehu solli kryet drejt dritares e tha: »Kush është me mua? Kush është?«

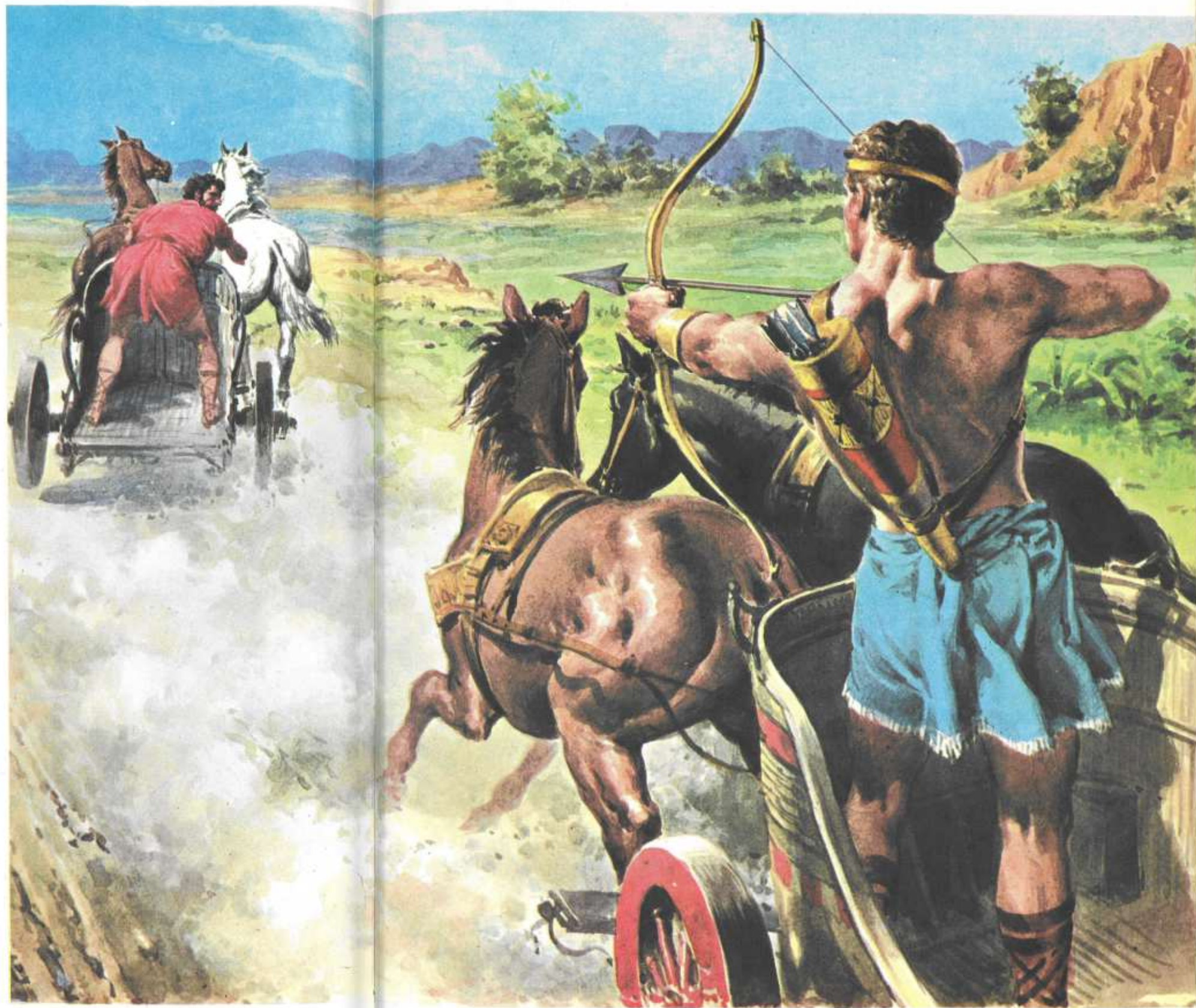
Dy a tre oborrtarë shikuan drejt tij.

Ai tha: »Hidhne poshtë!«

Ata e hodhën për dritare poshtë. Gjaku i saj stërpiku muret e kuajt që e shkelën me këmbë.

Jehu hyri, ngrëni e piu, pastaj dha urdhër: »Shikone atë, të mallkuarën, e varrosne se ka qenë bijë mbreti.«

Shkuan për ta varrosur, por s'gjetën prej saj, përveç kafkës, këmbëve e duarve. U kthyen e i lajmëruan e Jehu tha: »U vërtetua fjala që e ka thënë Zoti nëpër gojë të Elisë Tisbit.«

Kurorimi i Joasit

(836—797 para Kr.)

Jehu e shfarosi mbarë familjen e Akabit. Pastaj i vrau edhe të gjithë ata që e adhuronin Baalin. Pasi Jehu e vrau të nipin e Akabit, Ahazjen, mbretin e Judesë, nëna e Ahazjit, vejusha, dha të vriten edhe një numër tejet i madh mashkujsh, që do të mund ta pengonin të bëhej mbretëreshë.

Atalia, nëna e Ahazjit, kur pa se i kish-te vdekur djali, vendosi ta qesë fare familjen mbretërore.

Por Joseba, e bija e mbretit Joram dhe motra e Ahazjit, e mori Joasin, të birin e Ahazjit, e vodhi nga grupi i të bijve të mbretit, të cilët po i vrisnin dhe bashkë me nënëshoren e tij e futi në dhomën e fjetjes. Kështu e fshehi nga Atalia e nuk u vra. Qe mbajtur fshehtë në Shtëpinë e Zotit gjashtë vjetë, për tërë kohën që sundoi Atalia.

Të shtatin vit, Jojada thirri qindtarët e karianëve e të rojës personale dhe i grishi brenda në Shtëpinë e Zotit tek vetja. Bëri me ta besëlidhje, i përbetoi dhe pastaj ua tregoi djalin e mbretit. U tha: »Ja, çfarë duhet të bëni: e treta e juaj që merrni detyrën të shtunën le të ruajë te pallati mbretëror. E treta tjetër le të ruajë ke dyert e Surit ndërsa e treta e tretë le të ruajë ke dera e sprasme e rojëtarëve, te hyrja në pallat; dy kompanitë tuaja të tjerat, ata që të shtunën dalin nga detyra le të bëjnë roje në Shtëpinë e Zotit te mbreti. Kështu duhet ta rre-

thoni mbretin secili me armë në dorë. Kushdo të sprovonë të kalojë nëpër ju, vritne. Rrini përngjat mbretit kahdo të shkojë ose të dalë.«

Rojëtarët bënë gjithsi ju tha prifti Jojad. Prifti u dha rojëtarëve heshtat e mburojat e Davidit mbret, që ruheshin në Shtëpinë e Zotit. Rojëtarët u rreshtuan me armë në dorë që nga jugu deri në veri të Shtëpisë, drejt lterit e rreth mbretit. Atëherë Jojadi e solli të birin e mbretit, i vuri kurorën në krye, ia dha Dëshminë dhe e shuguroi për mbret. Duar-trokisnin dhe bërtisnin: »Rroftë mbreti!«

Kur Atalia e dëgjoji brohoritjen e popullit erdhi në popull në Shtëpinë e Zotit. Shikoi mirë, kur qe, mbreti, ashtu si është doke, qëndronte në vendin e vet, ndërsa para mbretit komandantët e ushtrisë e burizanët; mbarë populli brohoriste prej gëzimit e u binte burive.

Atëherë Atalia i shqeu petkat e bërtiti: »Tradhti! Tradhti!«

Prifti Jojad u urdhëroi kapitenëve dhe komandantëve të ushtrisë: »Qitne përjashta nëpër rreshta e, kush të shkojë mbas saj, le të vritet me shpatë!« Prifti Jojad urdhëroi edhe: »Mos e vritni në Shtëpinë e Zotit!«

E kapën e, kur, nëpër derën e Kuajve, arriti te pallati mbretëror, e vranë aty.

Atëherë Jojadi lidhi Besëlidhjen ndërmjet të Zotit, mbretit e popullit, që populli të jetë populli i Zotit. Pastaj mbarë populli rrani në tempull të Baalit, e rrënuan, e rrëxuan lterin. copëtuan trupo-

ret. Priftin e Baalit, Matanin, e vranë para lterëve. Prifti rishtas vuri rojën te Shtëpia e Zotit. Pastaj mori qindtarët e karianëve, rojën e mbarë popullin. Këta e morën mbretin nga Shtëpia e Zotit dhe

e shtinë në Pallat nëpër Derën e Rojeve. Dhe Joasi u ul në fronin mbretëror. Mbarë populli gëzohej dhe qyteti ra në paqë kur e vranë shpatë Atalinë në pallatin mbretëror.

Vdekja e Elizeut

Kur Elizeu u sëmuua me sëmundje që e çoi në varr, shkoi te ai mbreti i Izraelit, Joasi, ia plasi vajit para tij e tha: »Ati im! Ati im! Karroca e Izraelit e kuajt e tij!«

Elizeu i tha: »Merre harkun dhe shigjetat!!«

Ai i kapi harkun e shigjetat. Atëherë Elizeu i tha mbretit: »Ngrehe harkun!« Ai e ngrahi.

Elizeu vuri duart në duar të mbretit e atëherë tha: »Hape dritaren në anë të lindjes!« Ai e hapi. Elizeu tha: »Shigjeto!«

Joasi qiti. Elizeu tha: »Shigjeta ngadhënyese e Zotit! Shigjeta ngadhënyese kundër aramenjve! Do t' i mundësh e do t' i shpartallesh aramenjtë në Afek!«

Dhe vazhdoi: »Merri shigjetat!«

Ai i mori. Elizeu i tha mbretit: »Sill për tokë!«

Ai i ra tri herë dhe u ndal.

Atëherë njeriu i Hyut u hidhërua në të dhe i tha: »Pesë ose gjashtë herë është dashur të sjellësh. Atëherë do t' i kishe shpartalluar aramenjtë plotësisht: kështu do t' i fitosh tri herë.«

Pastaj Elizeu vdiq e e varrosën.

Qortimet e profetëve

Sikurse tha Elizeu në shtratin e vdekjes, Izraeli i fitoi tri luftime kundër Sirisë. Por pas periudhës së mirëqenies nën Jeroboamin II (784–744 para Kr.), të birin e mbretit të Izraelit, Joasit, mbretëria shkoi gjithnjë duke u dobësuar dhe përjetoj një sërë kurdishesh komplotesh të ndryshme të brendshme e të jashtme dhe disa atentate.

Fillimi i këtij mbarimi të mbretërisë së Izraelit që parakallëzuar nga bariu i Judesë, Amosi profet, i pari ndër profetët e shumë të kanë paraparë rrenimin e popullit çifut. Ai ka predikuar në Izrael kah fundi i sundimit të Jeroboamit, nga mesi i shekullit të 8 para Krishtit. Më së pari ka qortuar jetën e luksit dhe përtacinë shpirtërore, të cilat i ka çmuar për shkaqe të humbjes së Izraelit.

Hazaeli, mbreti i aramenjve, i salvonte izraelët gjatë krejt kohës së Joahazit. Por Zoti pati dhimbje dhe u kujdesua për ta. I përkrahi për arsye të Besëlidhjes së vet, që ka lidhur me Abrahamin, Izakun e Jakobin.

Hazaeli, mbreti i aramenjve, vdiq e djali i tij, Ben-Hadadi, e trashëgoi mbretërinë në vend t'et. Këtë Joasi e mundi tri herë.

*Mjerë të pakujdesshmit në Sion
e ata që kujtojnë se janë të sigurtë
në malin e Samarisë,
bujarët që quhen »të parët e popujve«
të cilëvet u drejtohet Shtëpia e Izraelit.
Nisuni në Kalne e shikoni,
kaloni nga nadej në Amadin e Madh.
zbritni në Gat të filistenjve:*

a jeni ndoshta më të mirë se ato mbretëri?

a s' e kanë vendin më të madh se ju?

Ju mendoni: larg është dita e kobshme

e shpejtoni të vijë pushteti dhunues.

Të shtrirë mbi shtretër elefanti,

mbi kulltukë të butë të mbështetur,

rrujnë qenjat e grigjës,

viçat e njomë të shtallave!

Shtjerrin fytyr duke u zgërvadur:

të gjithë e mbajnë veten Davida me harfë!

Paçat e verës veç mbush e shpik,

lyeju, djalë, me vajërat me të zgjedhura,

e se Jozefi po mbaron s' çajnë kryet!

Këndej të parët tani ata do të jenë të shpërngulur;

atëherë në heshtje do të bjerë

gëzimi i tollovisë së shfrenuarve!

»Atë ditë — është fjala e Zotit—

do të bëj dielli të perëndojë në mesditë

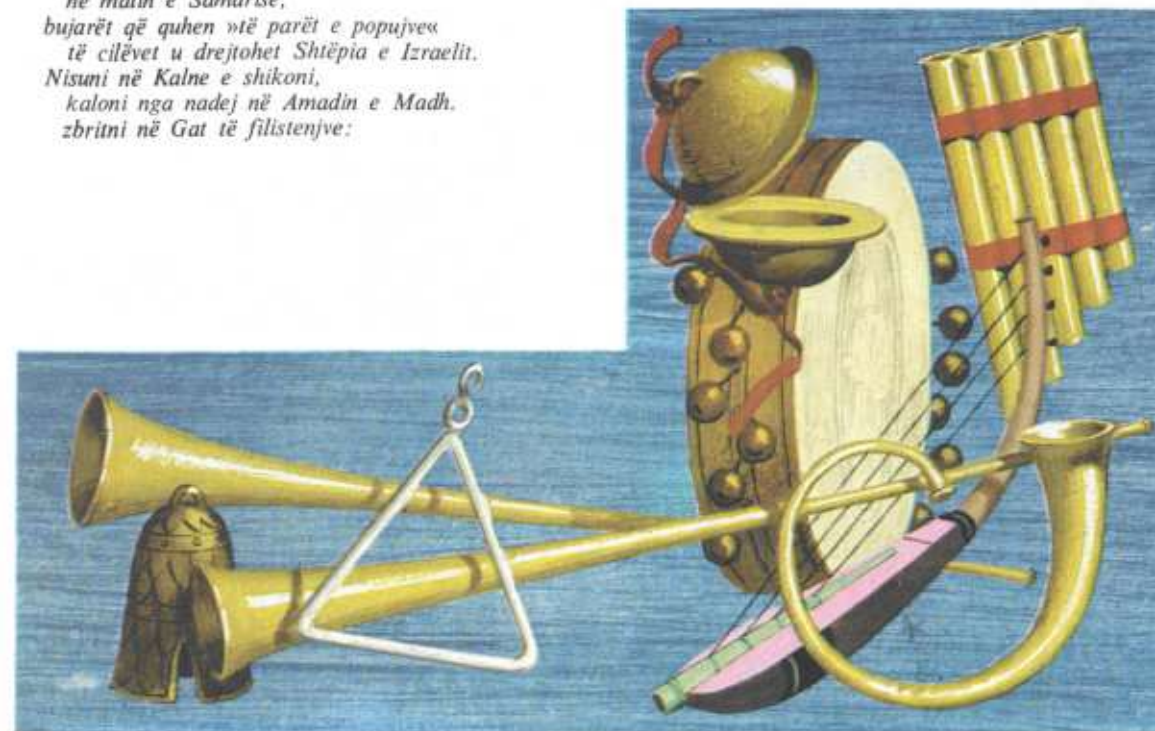
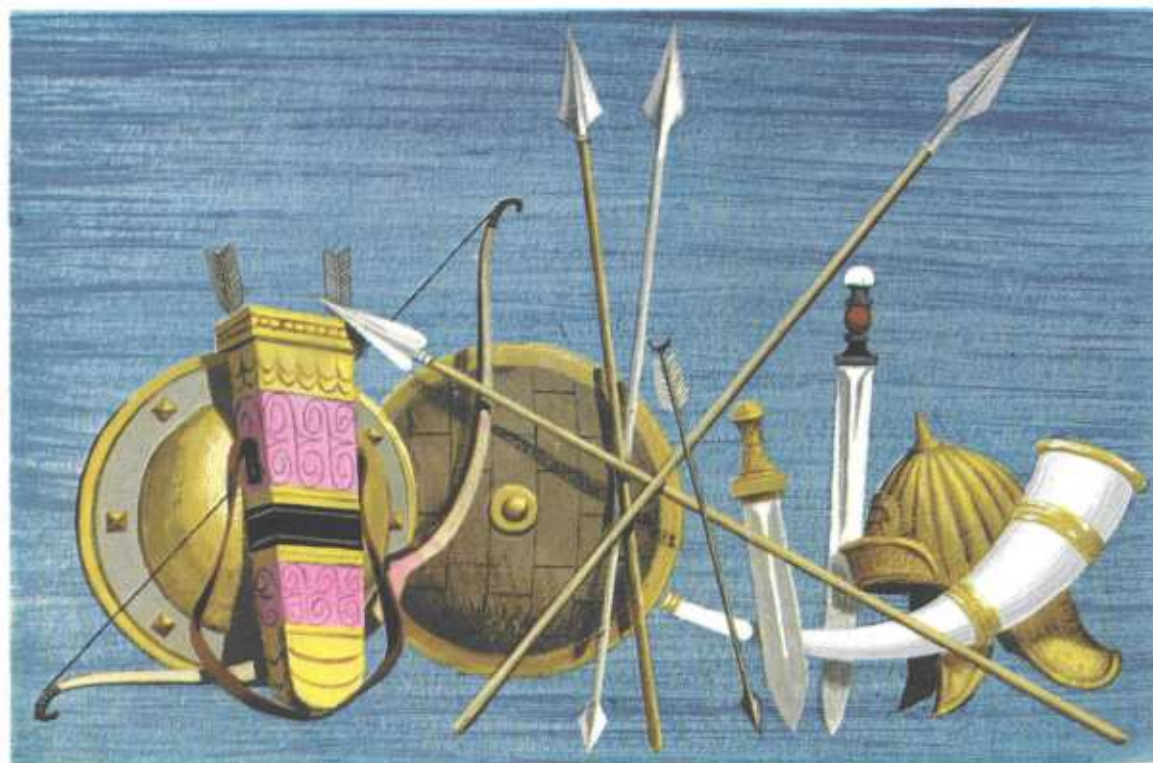
në terr tokën do ta mbuluj në mesditë.

Festat tuaja në vaj do t'i shndërroj,

këngët tuaja gjëmë vajtimi do të jenë.

Të hecilit ijën në gërrathë do ta shtërngoj,

tullace — të shogët do të bëj çdo kokë!

Do të jetë vaj e gjëmë e madhe
porsi në ditë të vdekjes së djalit të dëshirit,
e çka të mbesë si dita e hidhërimit do të jetë!
»Ja, po vijnë ditët — është fjala e Zotit —
kur do ta çoj urinë mbi tokë,
jo uri buke ose etje uji,
por për të dëgjuar fjalën e Zotit.
Do të ravgojnë prej detit në det,
dyert do të rrahin prej veriut në lindje
duke kërkuar fjalën e Zotit,
por s' do ta gjejnë.«

Mesazhi i shpresës dhënë nga Hozea

Pas Amosit vijoi Hozea profet, por ai predikoi në mbretërinë e veriut (Izrael). Atëherë zu të vërehej një rrezik shumë më i madh se i Sirisë në kufijtë e Izraelit. Hozea, vërtet, parakallëzoi fatkeqësinë, por njëkohësisht predikoi edhe shpresën: nxiti në pendim dhe kumtoi shpërblimin me anë të hirut e të dashurisë së Hyut.

Në kohë kur Hozea veprroi në Izrael, në Jude jetoi e veprroi një ndër profetët më të mëdhej të hebrejve: Isaia. Sikurse Izraeli ashtu edhe Judeja pati pas vetes një periudhë të gjatë paqe e mirëqenieje, dmth nën Amasjen (797—779 para Kr.) dhe Uzijën (779—738 para Kr.), të birin, gjegjësisht të nipin e mbretit Joas.

Kthehu, Izrael, te Zoti, Hyu yt,
sepse re poshtë për shkak të fajit tënd!
Bëni gati fjalët që do të thoni
e kthehuni ke Zoti!
Thoni: flake prej nesh çdo faj
na prano me mirësi
e do të kushtojmë frytin e buzëve tona.
Jo, asiri nuk do të na shpëtojë!
Më kuajt nuk do t'i lodrojmë
po as veprës së duarve tona
më nuk do t'i themi: 'Hyu yunë!'
sepse te ti bonjaku gjen dashuri.«
Unë do t'i shëroj nga rënia e tyre,
do t'i dua me zemër të çiltërt,
sepse hidhërimi im është larguar prej tyre.
Për Izrael unë vesë do të jem,
si lil do të lulëzojë Izraeli im!
Porsi plepi thell rrënjët do t'i lëshojë
larg e larg shatorr gemat do t'i përhapë!
I bukur do të jetë porsi ulliri,
erën e këndshme porsi Libanoni!
Prap do të pushojë nën hijen time,
do të bëj të valëzojnë nën hijen time,
do të bëj të valëzojnë arat me grurë,
vreshtat do t'i punojnë rishitas
të përmendura porsi e Libanonit.
Afraim, ç'pjesë ke më me idhuj?
Unë e veshtraj, unë vetë vigjiloj mbi të.
Jam porsi qeparisi gjithmonë i gjelbërt,
në saje time është i pëlleshëm.
Kush është i urtë, t'i marrë vesh këto,
kush ka kuptim, mirë t'i kuptojë këto:
sepse të drejta janë udhët e Zotit,
të drejtit ecin nëpër to,
ndërsa të këqijtë nëpër to thejnë qafën.

Largëpamësia e Isaisë

Isaia ka qenë, jo vetëm prift vegimtar — parakallëxues, por edhe njeri shteti i urtë e këshillues i mbretërve të Judesë në kohë kur një krizë ndiqte krizën tjetër. Ato i shkaktonin kërcnimet e luftës së popujve për rreth, armiqtë e vjetër (Siria e Izraeli), por edhe një popull i ri, por jashtëzakonisht i rrezikshëm, Asiria.

Në atë vit, kur vdiq Ozia mbret, e pashë Zotin ndenjtur në një fron jashtëzakonisht të lartë. Kindat e petkut të tij e mbushnin Shenjtëroren. Rreth tij qëndronin serafinët; secili prej tyre kishte nga gjashtë krahë; dy krahë për të mbuluar fytyrën, dy për të mbuluar këmbët e me dy krahë fluturonin.

Ata i brohoritnin njëri-tjetrit:

»Shenjt! Shenjt! Shenjt Zoti, Hyu i Ushtrive!
Mbarë toka është plot me Lavdinë e tij!«

Nga zëri bumbullues i atyre që kumtonin, dridheshin shtatkat e dyerve e Banesa u mbush me tym. Thashë:

I mjeri unë, i mjeri! Mbarova!
Sepse unë jam njeri me buzë të papastra;
jetoj midis të një populli me buzë të papastra,
e me sy të mi e pashë, Mbretin, Zotin e Ushtrive!«

Atëherë njëri nga serafinët fluturoi te unë: në dorë kishte gacën që e kapi me mashë nga lteri; me të m'i preku buzët e më tha:

»Ja, gaca i preku buzët tua:
t'u shlye faji, mëkati i u fal!«
Atëherë dëgjova zërin e Zotit:
»Kë të dërgoj? Kush do të shkojë?«
Unë thashë: »Jam unë, më dërgo mua!«
Ai më përgjegji: »Shko e thuaj atij populli:
Dëgjoni mirë, por s' do të kuptoni,
vëreni mirë, por s' do të merrni vesh!
Bëje të pandjeshme zemrën e këtij populli,
bëje të rëndë në veshë,
vërboja sytë,
që me sy mos të shohë,
me veshë mos të dëgjojë,
me zemër mos të marrë vesh,
që mos të kthehet e të shëlbohet!«
Unë thashë: »Po deri kur kështu, o Zot?«
Ai më përgjegji:
»Deri që qytetet të shkretohen,
të mbesin pa banorë,
deri që shtëpitë të mbesin pa frymë të gjallë,
e toka të bëhet shkretëtirë,
deri që Zoti t'i tresë larg njerëzit.
Një shkatërrim i rëndë do t'i takojë tokës:
po në shpëtoftë mbi të e dhjeta,
edhe ajo do të zhbëhet porsi mani
që pritet në cung!
Cungu i tyre do të jetë fara e shenjtë.«

Jerusalemi ende nuk do të bjerë

Ozia sundoi në Jerusalem për dyzetë e dy vjetë. Pas vdekjes së tij, sundoi i biri, Jotami (738—736 para Kr.). Pas tij sundoi i biri i tij, Ahazi (736—721 para Kr.).

Në kohën e sundimit të Ahazit, mbretit të Judesë, të birit të Jotamit, të birit të Ozisë, Rezini, i biri i Remalisë, mbreti i Aramit edhe Pekali, mbreti i Izraelit, ia filluan luftës kundër Jerusalemit, por nuk mund e pushtuan.

Atëherë e lajmëruan Shtëpinë e Davidit: «Aramenjtë kanë ngulur fushimin në Efraim.»

Në këtë lajm u dridh nga frika zemra e mbretit e zemra e popullit sikurse në pyll dridhen lëndët prej erës.

Zoti i tha Isaisë: «Dil para Ahazit në fund të kanalit të ujës jellësit të peshkores së lartë në fushën e Shkalctarit. Thuaj:

*Kujdes! Qetësohu e mos u tut,
mos të lëshojë aspak zemra
për shkak të këtyre dy unëve tymuese,
prej tërbimit flakues të Rezinit të Aramit
e të birit të Remalisë!
Sepse Arami, Efraimi dhe i biri i Remalisë
synuan bjerrjen tënde:
«Të shkojmë — thanë — kundër Judesë,
ta frikësojmë e ta pushtojmë,
ta vëmë mbret në të të birin e Tabeelit.»
Por kështu thotë Zoti, Zotëruesi:
«Kjo s' do të ndodhë, kjo nuk do të ngjajë!»*

Zoti foli rishtas me Akazin dhe i tha: «Lype një shenjë nga Zoti, Hyu i yt, në daç prej thellësisë së Nëntokës, në daç prej lartësisë së qiellit.»

Por Akazi përgjegji: «Jo, s' do të kërkoj shenjë as s' do ta vë në provë Zotin.»

Atëherë Isaia tha:

*«Ma vëni veshin, Shtëpia e Davidit!
A nuk u mjafton t'ua mërznitni njerëzve,
por doni t' ia mërznitni edhe Hyut tim?
Këndej vetë Zoti do t' u japë një shenjë:
Ja, një virgjër do të mbesë shtatzënë e do të lindë
djalë e djalit do t' i ngjitet emri Emanuel!
Do të ushqehet me mažë e me mjaltë
deri të mësojë të lërë të keqen e të zgjedhë të mirën.
Sepse, para se djaloshi të mësojë
të lërë të keqen e të zgjedhë të mirën,
toka do të shkretëtohet
për arsye të cilës tutej
prej dy mbretërve.
Zoti do të dërgojë kundër teje e kundër popullit tënd
dhe kundër Shtëpisë së Atit tënd,
ditë që nuk kanë qenë*

*që se Efraimi u nda nga Juda
— do të dërgojë mbretin e Asirisë.
Atë ditë Zoti do t' u fishkëllojë mizave
në grykën e lumenjve të Egjiptit
edhe bletëve në tokën e Asirisë
që të vijnë e të bien në lugina me humnere
nëpër plasa të qetave,
mbi kaçuba e vana uji.
Po atë ditë Zoti do t' i rruajë
me brisk të huajuar përte Euftratit
— me mbretin e Asirisë —
flokët e kresë, qimet e këmbëve
dhe mjekrrën e fytyrës.»*

Akazi atëherë i dërgoi lajmëtarë mbretit të Asirisë Tigat — Pilesarit me këto fjalë: «Unë jam shërbëtori yt dhe biri yt! Eja e më shpëto nga duart e mbretit arameas e nga duart e mbretit të Izraelit, të cilët janë ngritur kundër meje.»

Akazi mori argjend e ar që ruhej në Shtëpinë e Zotit e në vishar të pallatit mbretëror dhe të tërë ia çoi dhuratë mbretit asirian.

Mbreti i Asirisë e dëgjoi: sulmoi Damaskun dhe e pushtoi. Banorët i mori skllevër në Kir ndërsa Rezinin e vrau.

Mbështetniu Ligjit! Mbështetniu Dëshmisë!

Kush mos të thotë kështu, agimin s' do ta presë!

Ecje në terr

*Do të endet i nëpërkëmbur dhe i uritur,
hidhërim i pangishëm do ta kapë,
do të mallëkojë mbretin e vet
dhe Hyun e vet!*

*Nëse sillet drejt qiellit, nëse shikon tokën,
ja, kudo terr e tmerr,
gjithku errësirë e vështirësi!*

*Kështu profeti i përshkruan vështirësitë e atyre ditëve.
Por, beshkë me vishtiëri, profetët zakonisht para-
lajmërojnë Çlirimtarin që Hyu do ta dërgojë në saje të
Besëlidhjes së vet me Izraelin. Kështu Isaia thotë në
këtë vend:*

*Populli që ecte në errësirë
pa një dritë të madhe,
mbi ata që banonin në tokën e territ
shkëlqeu një dritë e ndritshme.
Ti e shtove gëzimin,
ti e shumëzove galdimin.
Gëzohet në praninë tënde
sikurse njerëzit i gëzohen korryes,
sikurse brohorisin kur ndajnë prenë.
Sepse zgjedhën e tyre të rëndë,
shtagën mbi shpatullat e tyre,
shkopin e atyre që u grahnin para,
e theu si në ditën e Madianit.
Sepse, na lindi një fëmijë,
fituam një djalë,
mbi shpatullat e tija, shenja e pushtetit.
Emrin e ka:
Këshilltari i mrekullueshëm, Hyu i gjithpushtetshëm,
Ati i amshueshëm, Princi që sjell paqën.
Larg e larg do t' i marrë sundimi,
e paqa s' do t' i ketë cak.
Mbi fronin e Davidit,
mbi mbretërinë e tij:
do ta forcojë e do ta bëjë të qëndrueshëm
në drejtësi e në të drejtë,
do ta bëjë tani e përgjithmonë,
dashuria e Zotit të Ushtrive.*

Nën mbretin Sargonin II, asirët ngadhënjyen jo vetëm mbi Damask e mbretin e Sirisë, por, pas disa vitësh, rrethuan edhe Samarinë, kryeqytetin e mbretërisë së veriut dhe e pushtuan. Rënia e Samarisë, në vitin 722 para Kr. shënon fundin e Izraelit si popull e si shtet. Izraelët qenë shpërndarë nëpër të gjitha krahinat e Asirisë.

Ndërsa Judeja, mbretëria e jugut, ia doli, si për mrekulli, t' i shpëtojë këtij rreziku. Asirianët, vërtet, në vitin 701 para Kr. e sulmuan Jeruzalemin, por ushtrinë e tyre e kapi kolera e iu desh të zbrapset. Isaia, tani shumë i vjetër, pa në këtë ngjarje dorën e Zotit që e shpëtoi popullin e tij. Shtjellimi dhe spjegimi se Hyu merr pjesë në zhvillimin e historisë — që detyrë me rëndësi e profetit.

Jozia mbreti i drejtë

Pas vdekjes së mbretit Akaz, sundoi i biri i tij, Ezekia (721—693 para Kr.), pas tij vijuan në sundim Manaseu (693—639 para Kr.) dhe Jozia (638—608 para Kr.). Në kohën e sundimit të Jozisë ndodhi ngjarja më me rëndësi në historinë e popullit hebre: zbulimi i Ligjit të Përtërirë (Deuteronomi). Ky dokument përmban shumë rregullore jetese në përgjithësi e të jetës fetare në veçanti, të cilat hebrejtë e të krishterët i mbajnë edhe sot e kësaj dite. Përmbajtja e Ligjit të Përtërirë bëri ndikim shumë të madh në jetën e Jozisë mbret. U mundua t' i shtjerë rishtas ato rregullore në jetë. Abrogoi shumë rregullore të përzira me elemente pagane që ishin përkrahur në jetë e në lutje të popullit të tij.

Jozia u bë mbret tetë vjeç. Në Jeruzalem mbretëroi tridhjetenjë vjet. Nëna e tij quhej Jedidë, ishte e bija e Adajës, nga Baksati. Bënte gjithçka ishte mirë para Zotit. Në gjithçka ecte rrugës së Davidit, të parit të vet e nuk shmangej as djathtas as majtas.

Në vitin e tetëmbëdhjetë të sundimit të vet, Jozia e dërgoi Safanit, të birin e Asalisë, të birin e Mesulamit, sekretarin e vet, në Tempullin e Zotit.

Kryeprihti Helkia i tha Safanit, sekretar: »E kam gjetur në Shtëpinë e Zotit Librin e Ligjit.« Dhe Helkia ia dha librin Safanit, i cili edhe e lexoi.

Atëherë Safani skribë e vuri në dijeni mbretin: »Helkia prift ma dha një libër.« Dhe Safani filloi ta lexojë para mbretit.

Si i dëgjoji mbreti fjalët e Librit të Ligjit, i shqeu petkat e veta, sepse etërit e tij nuk i kishin dëgjuar fjalët e këtij libri e nuk kishin zbatuar çka aty shkruante.

Atëherë mbreti thirri të bashkohet te ai e gjithë paria e Judesë dhe e Jeruzalemit. Pastaj mbreti u ngjit në Shtëpinë e Zotit bashkë me judenjë, me jerusalemas, me priftërinj e me profetë — me mbarë popullin — prej më të voglit e deri në më të madhin. Ua lexoi të gjitha fjalët e Librit të Besëlidhjes që u gjet në Shtëpinë e Hyut.

Mbreti në këmbë, në vendin e vet të caktuar, përtriu Besëlidhjen para Zotit se do të shkojë pas fjalës së Zotit, do t' i

mbajë urdhërimet e tija, mësimet, urdhëresat me gjithë zemër e me gjithë shpirt për të çuar në vend çdo nye të asaj Besëlidhje që është i shkruar në këtë libër. Mbarë populli hyri në Besëlidhje.

Jozia ndalon nderimin e idhujve

Mbreti i urdhëroi Helkisë kryepriift, priftërinjve të dytit rend dhe rojëtarëve të pragut të Tempullit t' i hedhin jashtë nga Shenjtërorja të gjitha orenditë që kishin hyrë në përdorim në liturgji e i përkisnin nderimit të Baalit e të Aserës dhe të mbarë ushtrisë qiellore. Dha urdhër që të digjeshin të gjitha jashtë Jeruzalemit, në fushat e Cedronit e hirin e tyre e çoi në Betel.

I çfuqizoi priftërinjtë që i kishin vendosur mbretërit e Judës për të flijuar kem në majet e maleve të Judës, në qytete e në rrethe të Jeruzalemit. Po ashtu bëri edhe me ata që digjin kem në nderë të Baalit, të diellit, të hënës, të yjeve dhe të mbarë trupave qiellorë. Prej Jeruzalemit nga Tempulli e nxori Aserën, e çoi në Cedron e aty e dogj, e bëri hi e pluhurin e qiti në varreza të bijve të popullit.

Përveç tyre, të gjithë disit e shortarët, të gjitha truporet e hyjnive shtëpiake e të idhujve e të gjitha turpësitë që mund të shihen në tokën e judenjve e në Jeruzalem, të gjitha Jozia i zhduki për të vënë në zbatim fjalët e Ligjit të shkruara në Librin që gjeti Helkia, prifti i shtëpisë së Zotit. S' ka pasur para tij një mbret të tillë që të kthehet krejtësisht prej Zotit me gjithë zemër e me gjithë shpirt dhe me gjithë fuqinë e vet po edhe as pas tij nuk qe një tjetër si ai.

Megjithatë Zoti nuk e pakësoi hidhërimin e vet të madh me të cilin pati marrë zemër kundër judenjve për shkak të ngacmimeve të mëdha me të cilat Manaseu e bëri të zemërohet. Zoti vendosi: »Do t' i dëboj nga prania ime edhe judejtë sikurse i kam dëbuar izraelët; do ta përbuzi edhe qytetin, të cilin e kam pasë zgjedhur, Jeruzalemin dhe Shtëpinë, për të cilën thashë: »Këtu do të qëndrojë Emri im!«

Rënia e Jerusalemit

Në kohën e sundimit të Jozisë mbret u paraqit në Jude edhe një profet i madh: Jeremia. Edhe ai, në gjasim të Isaisë, fliste plot zell për Hyun. Ka qenë edhe njohës i shquar i gjendjes politike të kohës. Veçroi gjatë kohës së sundimit të pesë mbretërve të Judesë, në kohën kur popullin e tij e kanë shtërnguar fuqi të mëdha. Jeremia vazhdimisht ka thirrë njerëzit në pendesë. Për këtë arsye shpesh ka rënë në kundërshtim me sundimtarët.

E Zoti i tha Jeremisë profet:

»Në zjarr do t'i shndërroj
fjalët e mia në gojën tënde
e këtë popull në dru,
që zjarri t' i përpijë!
Ja, po sjell kundër jush, Shtëpia e Izraelit,
një popull prej së largu — thotë Zoti —.
Është popull trim,
është popull i vjetër!
Popull, gjuhën e të cilit s' do ta dish,
s' do të marrësh vesh ç' thotë!
Kukurën e ka varr të hapur,
të gjithë janë trima të zgjedhur.
Ai do ta përdijë korren tënde, bukën,
djemtë tu e bijat tua,
do të përpijë grigja e lori,
rrush e fiqtë tu,
do të rrenojë qytete e fortesa,
në të cilat tani shpreson.
Por as në atë kohë — Zoti thotë:
nuk do t' u qes fare.

E kur t'u pyesin: »Përse Zoti, Hyu ynë na e bëri kështu?« — ti përgjegj: 'Pse më keni lënë mua e u keni shërbyer hyjni-ve të huaja në vendin tuaj, do t' u shërbeni të huajvet në dhe që s' është i juaji.'«

*Kumtonia këtë gjë Shtëpisë së Jakobit,
shpallne nëpër Jude:*

»Dëgjone, pra, këtë fjalë,

o popull i marrë e i pamend:

— sytë i kanë, por nuk shohin,

veshët i kanë, por nuk ndiejnë.

Athua mua nuk do të më droni?

— është fjala e Zotit:

A nuk do të dridheni para meje,

që ia kam vënë rërën për cak detit,

si kufi të amshuar që kurrë mos ta

kalojë?«

Judenë e pushtojnë fuqitë e huaja

Jozia mbret u vra në Megid në luftë që e ndërmoi kundër faraonit. Pas tij u bë mbret i biri, Joahazi (608 para Kr.). Ky veçroi ashtu si nuk i pëlqente Zotit, gjithë si kishin bërë etërit e tij. Pas tre muajsh faraoni e hodhi nga fronit e në

vend të tij vuri të vëllanë e Joahazit, Jojakimin (608 para Kr.) dhe i vuri vendit tatim njëqind talenta serm e dhjetë talenta ar.

Jojakimi i vuri popullit tatim për t'ia paguar faraonit shumën që kishte caktuar. Secilit i vuri sipas gjendjes së tij. Kishte njëzet e pesë vjetë kur u vu mbret dhe mbretëroi në Jerusalem njëmbëdhjetë vjetë. Bënte çka nuk i pëlqente Zotit, gjithësi kishin bërë edhe etërit e tij.

Në kohën e tij erdhi në Jerusalem Nabukodonozori, mbreti i Babilonisë (605—562 para Kr.). Jojakimi iu nënshtrua tri vjetë, pastaj u çua në kryengritje kundër tij. Ky e sulmoi me çetat plaçkitëse të kaldenjve, të Aramesë të Moabit e të Amonit, të gjitha i dërgoi kundër Judesë e këta e shkretëtuan duke e përforcuar fjalën e Zotit që e kishte thënë nëpër gojë të shërbëtorëve të vet, profetëve. Jojakimi u mundua kot të luftojë kundër

tyre deri në vdekje. Në vend të tij u bë mbret i biri Jojakini (597 para Kr.).

Mbreti i Egjiptit nuk dilte më jashtë vendit, sepse mbreti i Babilonisë i kishte pushtuar gjithçka i takonte mbretit të Egjiptit që nga Përroi i Egjiptit deri në lumin Euftrat.

Jojakini ka pasur tetëmbëdhjetë vjetë kur u bë mbret e në Jerusalem mbretëroi tre muaj.

Në atë kohë njerëzit e Nabukodonozorit, mbretit të Babilonisë, u çuan kundër Jerusalemit dhe e rrethuan qytetin. Erdhi edhe vetë mbreti Nabukodonozor për ta sulmuar qytetin, ndërsa njerëzit e tij e mbanin të rrethuar.

Atëherë Jojakini, mbreti i Judesë, i doli para mbretit të Babilonisë, ai, nëna e tij, shërbëtorët e tij, oficerët e tij e oborrtarët. Mbreti i Babilonisë i mori robër lufte.

Mbreti i Babilonisë mori edhe gjithçka

kishte vishari i Shtëpisë së Zotit dhe vishari i pallatit mbretëror, i theu të gjitha sendet që Salamoni, mbreti i Izraelit i kishte punuar për Shenjtëroren e Zotit. Kështu shkoi në vend fjala e Zotit. I mori si robër lufte e i shpërnguli të gjithë jerusalemasit, të gjithë prisit e ushtrisë, të gjithë luftëtarët e shquar, rreth dhjetë mijë të mërguar me të gjithë farkatarët e mekanikët. Mbetën vetëm populli më i ultë e më i varfër i vendit.

Jojakinin e mërgoi në Babiloni. Gjithashtu edhe nënën e mbretit, të gjitha gratë e mbretit, oborrtaret e tija, bujarët e vendit, të gjithë i mori nga Jerusalemi dhe i çoi në Babiloni.

Mbreti i Babilonisë vuri për mbret në vend të Jojakinit, ungjin e tij Mataninë, por ia ndërroi emrin në Sedeci. (597—586 para Kr.).

Sedecia kur u bë mbret kishte njëzet e një vit. Në Jerusalemi mbretëroi njëmbëdhjetë vjetë. Bëri çka nuk është të pëlqeshëm për sytë e Zotit, po ashtu si bëri edhe Jojakini. Kështu i ndodhi Jerusalemit për shkak të hidhërimit të Zotit: tek e mbramja Zoti e dëboi prej pranisë së vet.

Sedecia bëri kryengritje kundër mbretit të Babilonisë.

Të nëntin vit të sundimit të tij, të dhjetën ditë të dhjetit muaj, u nis vetë Nabukodonozori, mbret i Babilonisë, me mbarrë ushtrinë e vet kundër Jerusalemit. Ngulli fushimin para qytetit dhe e rrethoi me gjithçka nevojitej për rrethim. Qyteti mbeti i rrethuar deri të njëmbëdhjetin vit të mbretërimit të Sedecisë.

Jeremia parakallëzon fatin e Sedecisë

Sedecia mbret dërgoi Jukalin, të birin e Selemisë dhe Sofonin prift, të birin e Maasisë, te Jeremia profet për t'i thënë: »Lute për ne Zotin, Hyun tonë.«

Jeremia në atë kohë ende shkonte e vinte në popull sepse ende nuk e kishin burgosur. Ushtria e faraonit afrohej prej Egjiptit, e, kur e morën vesh kaldenjtë, që e mbanin të rrethuar Jerusalemin, u larguan nga qyteti.

Atëherë fjala e Zotit i qe drejtuar Jeremisë profet:

»Kështu thotë Zoti, Hyu i Izraelit: mbretit të judenjve që u dërgoi të më pyesni, thoni kështu: Ja, ushtria e faraonit që doli në ndihmën tuaj, do të kthehet në vendin e vet, në Egjipt. Kaldenjtë do të rikthehen, do të luftojnë kundër këtij qyteti, do ta pushtojnë e do t'i japin zjarrin. Kështu thotë Zoti: Mos u tradhtoni duke menduar: kaldenjtë do të shkojnë prej nesh, se, jo, nuk do të shkojnë. Por, edhe po ta spartaloshi krejt ushtrinë e kaldenjve që luftojnë kundër jush, kështu që prej saj mos të mbesin të tjerë përveç të varrosurve, edhe ata, secili prej çadrës së vet, prap do t'u ngriteshin e do ta shkatërronin me zjarr këtë qytet.«

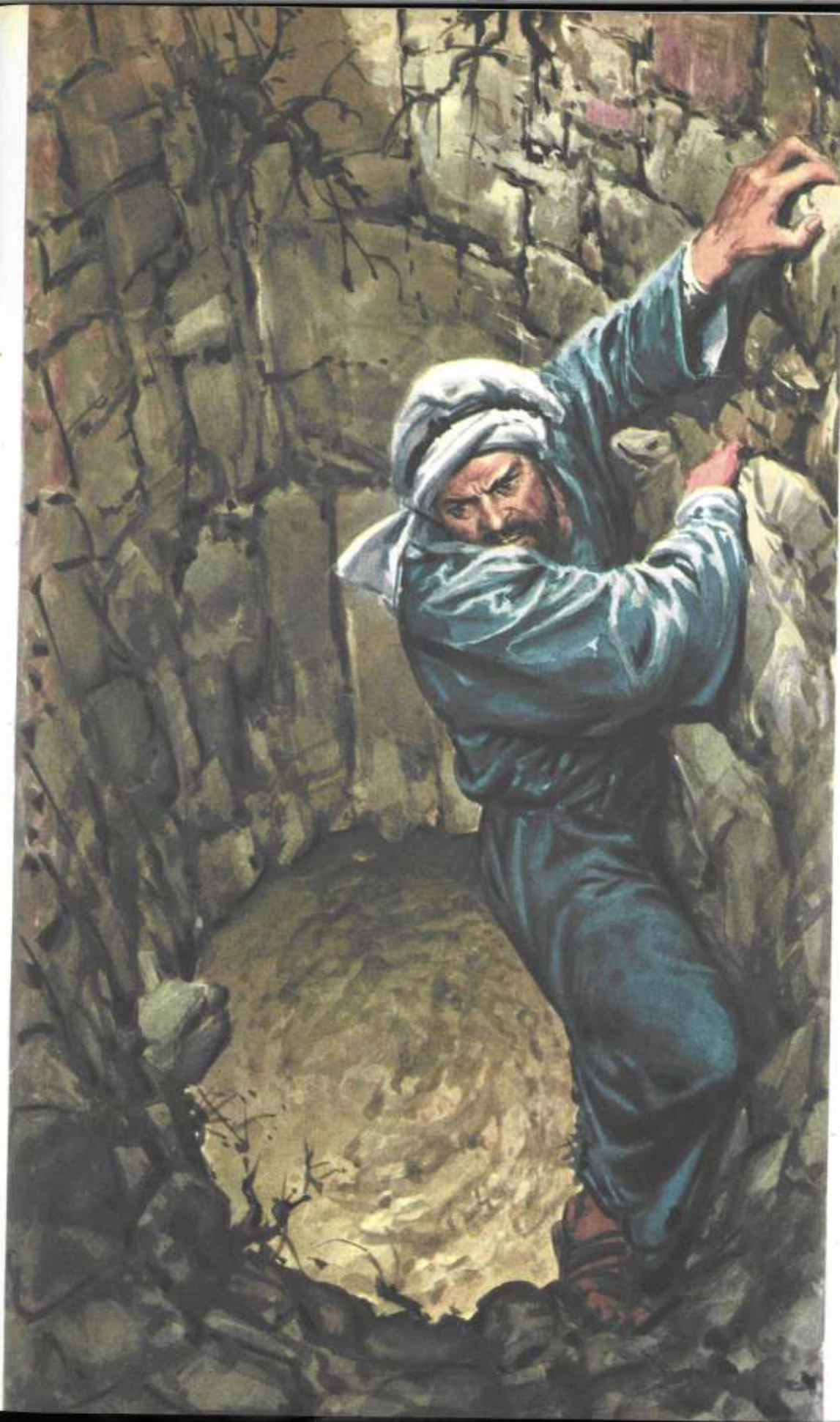
Sefatja, i biri i Matanit dhe Godolia, i biri i Pashkurit e Jukali, i biri i Selemisë edhe Pashkuri i biri i Malkit, i dëgjuan atëherë fjalët që Jeremia ia drejtoi mbarë popullit: »Kështu thotë Zoti: Kush të rrijë në këtë qytet, do të vdesë prej shpatës, urisë e kolerës. Ndërsa kush t' u dorëzohet kaldenjve, do ta shpëtojë jetën — jeta do t'i mbesë si pre — e do të jetojë. Sepse kështu thotë Zoti: Ky qytet do të bjerë patjetër në dorë të ushtrisë të mbretit të Babilonisë dhe ajo do ta pushtojë.«

Atëherë kërret i thanë mbretit: »Ky njeri duhet vvarë, se po i çzemron ushtarët — luftëtarët që ende gjenden në qytet po ashtu edhe mbarë popullin kur ashtu flet para tyre fjalë të tilla. Ky njeri nuk e kërkon të mirën e këtij populli, por rrënimin e tij.«

Sedecia mbret përgjegji: »Ja, pra, ai është në duar tuaja, mbreti edhe ashtu s' ka më pushtet mbi ju.«

Atëherë e kapën Jereminë dhe e qitën në një ubël të Malkisë, princit mbretëror, që ndodhej në oborrin e burgut. Ata e lëshuan me konopë. Ubla nuk kishte ujë, por vetëm llom, kështu që Jeremia humbi në baltë.

Porse Ebed-Meleku, nga Etiopia, që ishte oborrtar në pallatin e mbretit, mori vesh se Jereminë e kishin hedhur në ubël, kur mbreti po rrinte te dera e Beniaminit. Atëherë Ebed — Meleku doli nga pallati mbretëror e i tha mbretit kështu: »Zotëri, mbreti im! Këta njerëz bëjnë keq

që veprojnë kështu me Jereminë profet: e kanë hedhur në ubël, ku do të vdesë prej urisë, se nuk ka më bukë në qytet.»

Atëherë mbreti i urdhroi etiopasit Ebed — Meleku: »Merri me vete tre njerëz dhe nxirre Jereminë profet nga ubla deri sa s' ka vdekur.«

Ebed — Meleku i mori njerëzit, hyri në pallatin mbretëror nën thesar, mori aty disa zehle të vjetra e të shqyera e nëpër konop ia lëshoi poshtë Jeremisë profet.

Ebed-Meleku etiopas i tha Jeremisë: »Vëri këto zehle nën sjetull e nën konop.«

Jeremia bëri ashtu. Atëherë me konop e nxorën Jereminë nga ubla. Që atëherë Jeremia qëndroi në oborr të burgut.

Sedecia mbret dërgoi njerëz për Jereminë profet, e thirri të shkojë ke ai nëpër të tretën hyrje të Shtëpisë së Zotit. Mbreti i tha Jeremisë: »Dua të pyes diçka, ti mos më fsheh asgjë!«

Jeremia i përgjegji Sedecisë: »Nëse të tregoj a nuk do të më vrasësh? Por edhe nëse të jap këshill, ti s' do të më dëgjosh.«

Atëherë Sedecia mbret iu përbetua fshehtazi Jeremisë profet me këto fjalë: »Pasha Zotin e gjallë, që na e dhuroi këtë jetë, nuk do të vras as nuk do të dorëzoj atyre që mendojnë ta marrin jetën.«

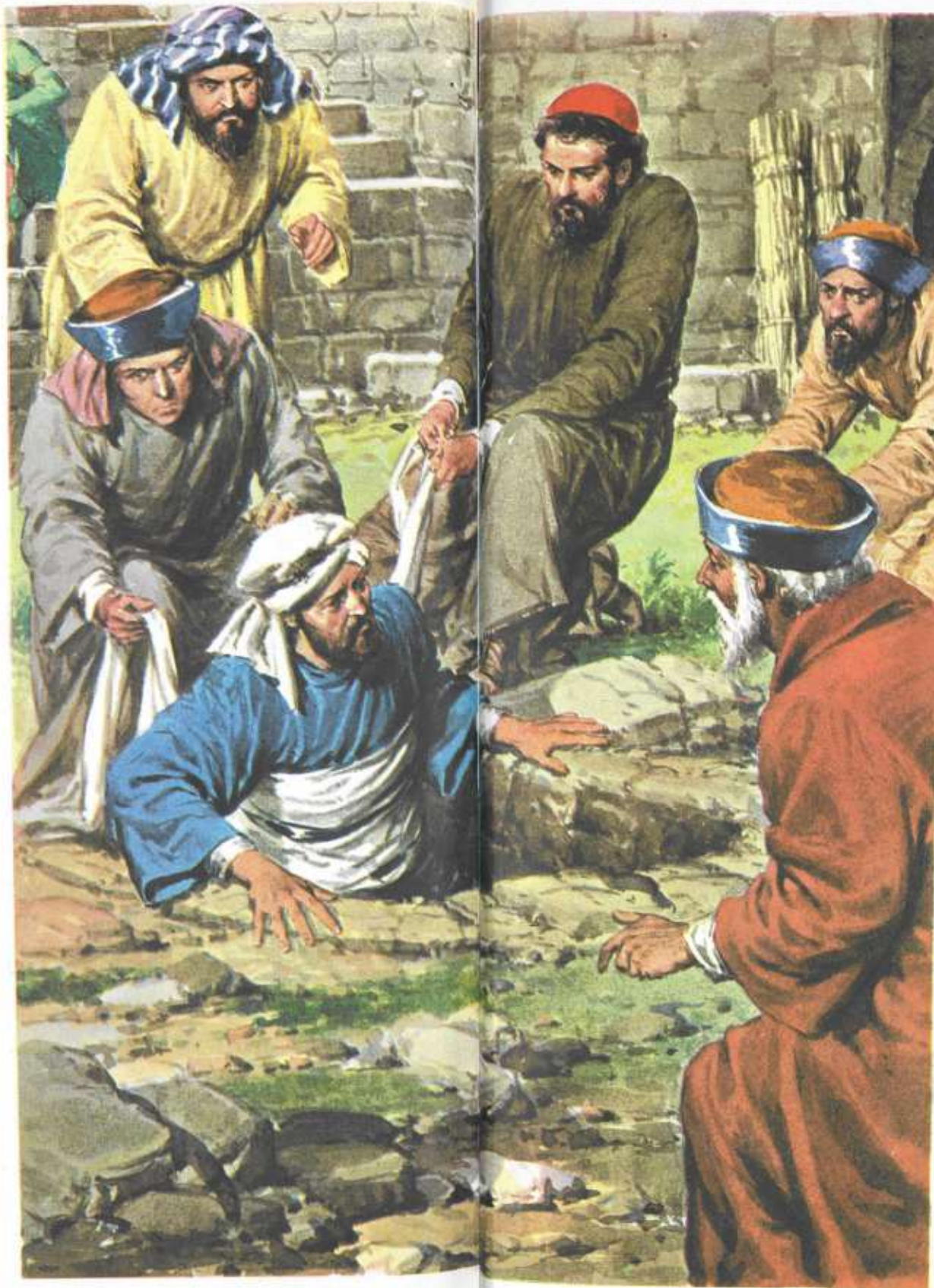
Sedecia e përbuz këshillin e Jeremisë

Atëherë Jeremia i tha Sedecisë:

»Kështu thotë Zoti, Hyu i Ushtrive, Hyu i Izraelit: Nëse del para krerëve të ushtrisë së mbretit të Babilonisë do ta shpëtosh kryet dhe ky qytet nuk do të rrenohet me zjarr: do të jetoni ti dhe familja jote.

Po nuk dole para krerëve të ushtrisë së mbretit babilonez, ky qytet do të bjerë në duar të kadenjve, ata do ta djegin e ti nuk do të shpëtosh nga duart e tyre.«

Por Sedecia mbret i përgjegji Jeremisë: »I druaj judenjtë që kanë ikur ndër kaldenj: mund të më dorëzojnë edhe mua atyre që të më vënë në lojë.«

Jeremia i përgjegji: »Ata s' do të bëjnë ashtu. Dëgjoje zërin e Zotit, fjalët e të cilit t' i thashë: do të dalë mirë e do ta shpëtosh jetën tënde. Por, nëse nuk del prej qytetit, dëgjo fjalën që ma tha Zoti: Ja, të gjitha gratë që ende gjenden në pallatin e mbretit të Judesë, do të çohen para krerëve të ushtrisë së mbretit babilonez e do të thonë:

*Të ngashnijen, të tradhtuan,
miqtë tu »besnikë!«
Kur këmbët të humbin në lloç,
ata ikin e të lanë.«*

Po të gjitha gratë tua dhe fëmijët tu do t' i dorëzojnë kaldenjve dhe as ti vetë s' do t' u shpëtosh duarve të tyre: do të biesh në duar të mbretit babilonez e ky qytet do të digjet.«

Sedecia i tha Jeremisë: »Askush i gjallë s'duhet ta dijë këtë gjë, përndrysh do të vdesësh. Nëse, pra, bujarët do ta marrin vesh se kam biseduar me ty e vijnë te ti e të thonë: 'Na trego çka mbreti të tha ty e çka i the ti atij: mos fsheh asgjë para nesh, përndrysh do të vrasim', ti përgjegju: 'Ju luta mbretit mos të më kthejë në shtëpinë e Jonatës, që mos të vdes atje.'«

Dhe, vërtet, bujarët erdhën te Jeremia dhe e pyetën. Por ai u përgjegji shi ashtu si i tha mbreti. Kështu e lanë në paqë, sepse nuk u muar vesh asgjë për atë bisedë. Kështu, pra, Jereminë e lanë në oborrin e burgut, deri në atë ditë kur armiqtë e pushtuan Jerusalemin.

Kur e pushtuan Jerusalemin, ai ishte aty.

Rrënimi i Jerusalemit

(586 para Kr.)

Të dhjetin muaj të nëntit vit të sundimit të Sedecisë, mbretit të Judesë, Nabukodonozori, mbreti i Babilonisë, u nis me tërë ushtrinë e vet kundër Jerusalemit dhe e rrethoi.

Të njëmbëdhjetin vit të Sedecisë mbret, të katërtin muaj, të nëntën ditë të muajit, hynë në qytet.

Hynë të gjithë krerët e ushtrisë së mbretit babilonez e u ndalën te Dera e mesme.

Sedecia, mbreti i judenjve dhe të gjithë luftëtarët e tij, kur i panë, u dhanë në ikje nëpër derë në midis dy mureve, natën dolën për dere nga qyteti në krah të kopshtit mbretëror dhe u nisën drejt fushës Arabe. Por i ndiqnin çetat e kaldejve dhe e zunë Sedecinë në fushat e Jerihonit. E kapën, e çuan në Ribël ke Nabukodonozori, mbreti i Babilonisë, i cili pruri vendimi gjykatës mbi të. Mbreti i Babilonisë, në sy të Sedecisë mbret, urdhëroi t'i priten fëmijët. Mbreti i Babilonisë urdhëroi të priten edhe të gjithë bujarët e Judesë.

Vajtimet mbi Jerusalem

*Oh si u shua kryeqyteti
dikur plot me popull!
U bë si grua e vejë
dikur qyteti i madh midis popujsh!
Sundimtari i dikurshëm mbi të gjitha
krahinat,*

*tani është i detyruar të paguajë të
dhjetat!*

*Nata i shkon në vajtim të mjerueshëm,
lodja pikë-pikë faqeve i rrjedh!
S' i mbet askush që ta ngushëllojë,
asnjë asish që e kanë dashur!
Të gjithë miqtë e tij e tradhtuan,
madje armiq iu bënë!
I dëbuar është Juda, ngusht është
në mërgim të rëndë!
Në midis të paganëve e shkon jetën,
pa gjetur paqë as pushim.*

*Të gjithë salvuesit e tij e zunë
në vende të ngushta!*

*Rëndë mëkatnoi Jerusalemi,
u bë si ndërësia e gruas.
Kush e nderonte tani e përbuz,
sepse e panë lakuriqsinë e tij.
Ai veç qan,
sillet prapa e shikon.
O ju të gjithë që udhës kaloni,
hapni sytë e shikoni
a ka dhimbje si është dhimbja ime,
porsi kjo që mua më takoi?
Si kjo shuplakë që Zoti ma çoi
në ditën e fëlgrimit të vet të
përmnershëm!*

Këngët e të mërguarve

Vajtimi i pestë

Të bie në mend, o Zot,
se çka na ka gjetur,
shiko e shihe turpin tonë!
Prona jonë ra në dorë të huajit,
shtëpitë tona u takuan armiqve!
Bonjakë jemi: baba nuk kemi,
nënat tona porsì gra të veja!
Deri ujët e paguajmë me para,
edhe druat na duhet t' i blejmë!

S' ka më gëzim për zemrat tona:
vallet tona në vajtime u shndërruan!
Prej kresë sonë kurora ra për dhe,
vaj për ne se mëkatnuam çmoskushi!

Por ti, o Zot, je i amshueshëm,
froni yt prej breznie në brezni!
Përse, o Zot, të na harrosh përgjithmonë,
të hiqësh dorë prej nesh për ditë të shumta?
Na sill prej vetes, o Zot, e ne do të kthehemi
përtrij ditët tona si i patëm dikur!
Vallë mos do të heqësh dorë prej nesh
për amshim e të hidhërohesh në ne pambarim?

Psalmi i robërve në Babiloni është himn falënderjeje Zotit, këngë malli e trishtimi për vendin e vet e njëkohësisht lutje për hakmarrje robëruesve babilonezë.

Psalmi 137

Mbi lumenj të Babilonit,
atje rrimim e lotonim,
kur na merrte malli i Sionit.
Në rremba shelnjesh asaj rreth
ne i varëm harfat tona.
Por ata që rob na shpuan,
t'u këndojmë prej nesh kërkuan,
salvuesit të gëzojmë na thanë:
»Hajd na këndon si në atmen tuaj!«

Si ta këndojmë këngën e Zotit
në një vend që është i huaj?
Oh, m'u thaft-o krahi mua,
Rusalein për në të harrosha,
m' u thaftë gjuha për qellëz shkrumuar,
kur unë ty mos të kujtosha,
Rusalemin në mos e vësha
mbi të gjitha haretë e mia!

Ti, o Zot, mos ia harro pjellës së poshtër
edomite,
që në ditë të vështirë të Rusalemit,
»Rrënone, nxirrnia themelet!«
i bërtisnin mbarë polemët.

E Babilonit, bijë shkretuese,
i lumi ai që ty të hakmerret,
për çdo të keqe që na bëre!
I lumi ai që i kap fëmijët tu
foshnjët tua e i flakë për shkëmbit!

Danieli në mërgim

Vuajtjet e ndryshme të popullit çifut në mërgim janë të vizatuara në ngjarje të jetës së Danielit. Ai ka qenë ende fëmijë kur Jerusalemi ka rënë në robëri të babilonezëve, të cilët e kanë marrë në skllavëri. Në Babiloni ai jetoi me shumë se gjysmë shekulli: që nga Nabukodonozori deri te mbreti i Persisë, Kiri, dhe luajti aty një rol me rëndësi si i huaj me ndikim të madh.

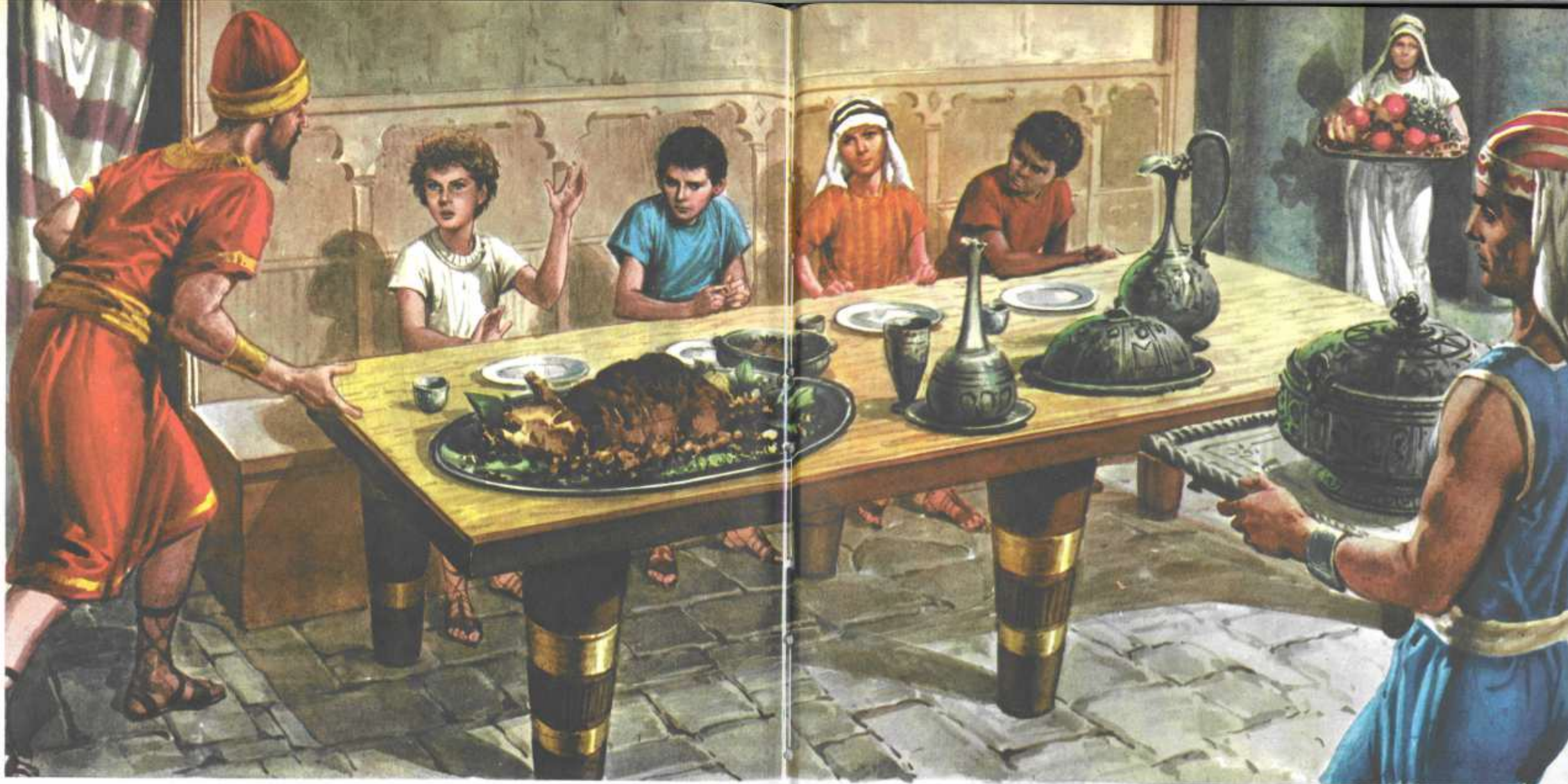
Në vitin e tretë të sundimit të Jojakimit, mbretit të Judesë, erdhi Nabukodonozori, mbreti i Babilonisë, kundër Jerusalemit dhe e rrethoi. Vetë Zoti ia lëshoi në dorë Jerusalemin, mbretin e Judesë dhe një pjesë të orendive të Shtëpisë së Zotit. Ai i mori e i çoi në Senaar dhe i depozitoi në vishar të tempullit të zotave të vet.

Mbreti i dha urdhër Asfenazit, kryetarit të oborrarëve të vet, që t' i sillte nga izraelët disa djelmosha prej shtëpive mbretërore ose bujare: të jenë të pamungesë, të bukur, të zotët në çdo dije, të mësuar mirë, të shquar, të përshtatshëm për të qëndruar në pallatin mbretëror. Asfenazi le t' ua mësojë shkrimin dhe gjuhën e kaldenjve. Mbreti u caktoi ushqimin ditor nga gjellat e tryezës mbretërore, si edhe verën nga tryeza e mbretit. Le të edukohen për tri vjetë e pastaj të vëheshin në shërbim të mbretit.

Ndër ta ishin judenjët: Danieli, Anania, Misaeli e Azaria. Por kryetari i oborrarëve ua ndërroi emrat: Danielit ia ngjiti Baltazar, Ananisë Sadrak, Misaelit Meshak, Azarisë Abed — Neg.

Danieli nuk do të ngrënë gjellat mbretërore

Danieli vendosi në zemrën e vet të mos ndyhet me gjellat e mbretit e me verën prej tryezës së tij dhe i bëri lutje kryetarit të oborrit ta kursejë prej tyre që mos të përlyhet me ato ushqime.

Hyu deshi që Danieli të gjente përkrahje dhe simpati te kryetari i oborrtarëve. Kryetari i tha Danielit: »E drua zotërinë

tim, mbretin, ai ua ka caktuar gjellën e pijen e po qe se sheh se jeni në fytyrë më të ligshhtë se djelmoshat e tjerë të moshës suaj, unë për shkak tuaj do të jem fajtor para mbretit.«

Atëherë Danieli i tha rojëtarit që kishte caktuar kryetari i oborrtarëve për Danielin, Ananinë, Misaelin e Azarinë: »Po të bëj lutje sprovë me shërbëtorët tu për dhjetë ditë: na jepni barishte për ushqim e ujë për pije. Atëherë do të shihësh si do të jemi ne e si do të jenë djelmoshat që ushqehen me gjella të tryezës së mbretit

e bëj me ne, shërbëtorët tu, si do të shihësh.«

Ai pranoi dhe i vuri në provë për dhjetë ditë. Pas dhjetë ditësh ata ishin më të bukur e më të ushqyer se të gjithë djelmoshat që ngrënin nga tryeza e mbretit.

Që atë ditë rojëtarit i hoq nga lista ushqimet dhe racionin e verës që duhej të pinin dhe u jepte barishte.

Hyu u dha këtyre katër djelmoshave dije dhe mundësinë e kuptimit të të gjithë librave të shkencës. Danieli i merre vesh vegimet dhe ëndrrat.

Kur u mbush koha e caktuar prej mbretit që kryetari i oborrtarëve t' i sillte para mbretit, ai i paraqiti te Nabukodonozori. Mbreti bisedonte me ta dhe ndër të gjithë s' u gjet asnjë si Danieli, Anania, Misaeli e Azaria. Kështu ata hynë në shërbim të mbretit.

Po edhe në çdogjë që ka lidhje me urti e dije për çka i pyeste mbreti, pa se ishin dhjetë herë më aftë se të gjithë disit e astrologët e mbretërisë së tij.

Danieli qëndroi aty deri në vitin e parë të mbretit Kir.

Truporja e artë

Nabukodonozori mbret dha urdhër të punohet një trupore ari e lartë gjashtëdhjetë kutë, e gjërë gjashtë kutë e të vendosej në fushën Dura, në krahinën e Babilonisë. Nabukodonozori thirri satrapët, qeveritarët, prefektët, kryetarët, këshilltarët, vishtarët, gjykatësit, mësuesit e ligjit dhe të gjithë qeveritarët e krahinave të vijnë në kushtim të trupores që e ndërtoi Nabukodonozori.

Atëherë u mblodhën të gjithë satrapët, qeveritarët, prefektët, kryetarët, këshilltarët, vishtarët gjykatësit, mësuesit e ligjit dhe të gjithë qeveritarët e pushtetit të krahinave për inaugurim të trupores që ndërtoi Nabukodonozori mbret. Zunë vend para trupores që ndërtoi Nabukodonozori.

Një lajmëtar shpalli:

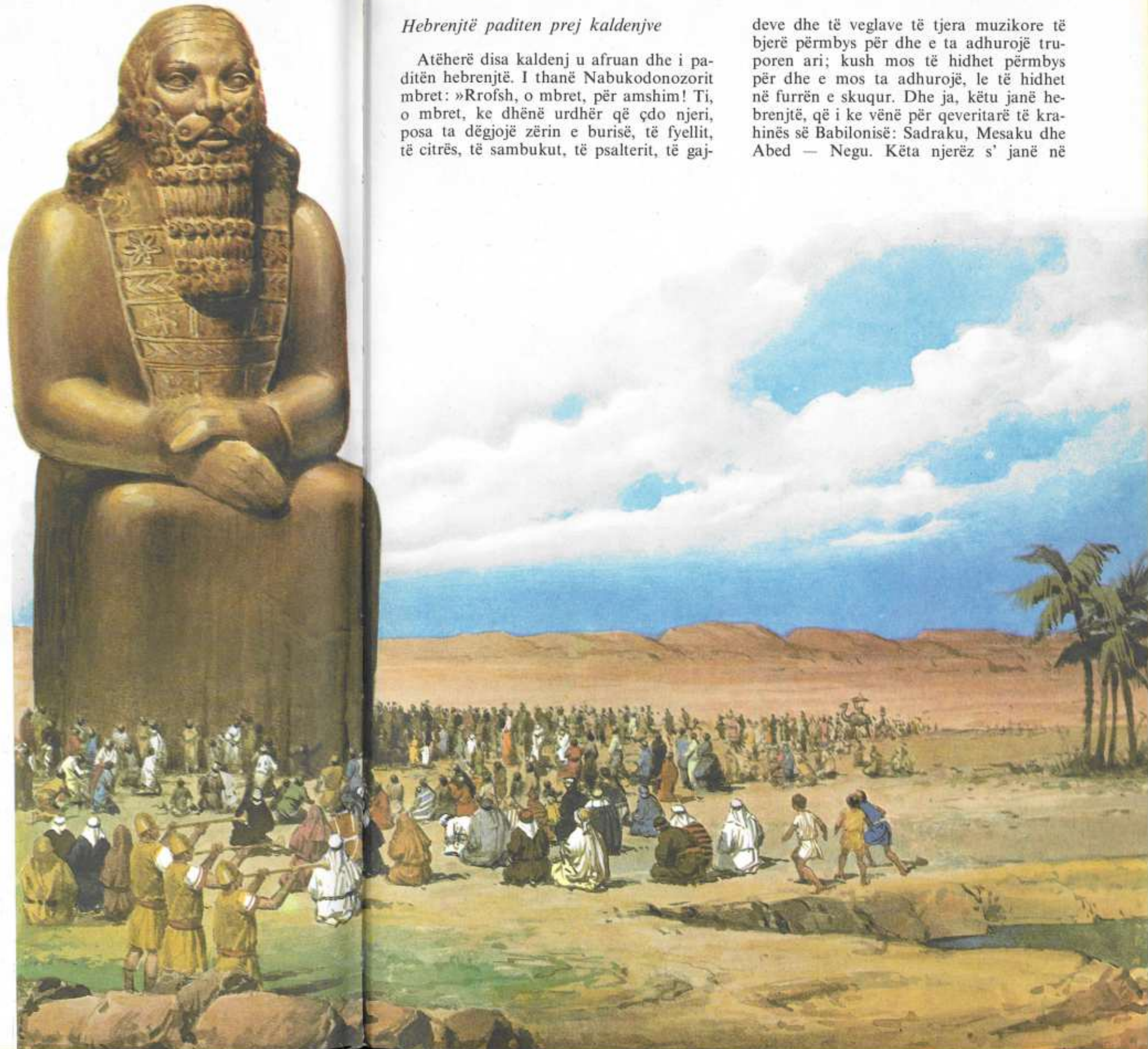
»Popuj, kombe e gjuhë! Ja urdhëri që po u jepet: posa të dëgjoni zërin e burisë, të fyellit, të citrës, të sambukut, të psalterit, të gajdes e të veglave të tjera muzikore hidhuni për dhe e adhuroni truporen ari që ndërtoi Nabukodonozori mbret! Kush mos të bjerë për dhe e mos ta adhurojë aty për aty do të hidhet në furrë të skuqur.«

Prandaj, posa e dëgjuan zërin e burisë, të fyellit, të citrës, të sambukut, të psalterit, të gajdeve dhe të veglave të tjera muzikore, ranë përmbys për dhe të gjithë popujt, të gjitha kombet e të gjitha gjuhët dhe e adhuruan truporen ari që ndërtoi Nabukodonozori mbret.

Hebrenjtë paditen prej kaldenjve

Atëherë disa kaldenj u afruan dhe i paditën hebrenjtë. I thanë Nabukodonozorit mbret: »Rrofsh, o mbret, për amshim! Ti, o mbret, ke dhënë urdhër që çdo njeri, posa ta dëgjojë zërin e burisë, të fyellit, të citrës, të sambukut, të psalterit, të gaj-

deve dhe të veglave të tjera muzikore të bjerë përmbys për dhe e ta adhurojë truporen ari; kush mos të hidhet përmbys për dhe e mos ta adhurojë, le të hidhet në furrën e skuqur. Dhe ja, këtu janë hebrenjtë, që i ke vënë për qeveritarë të krahinës së Babilonisë: Sadraku, Mesaku dhe Abed — Negu. Këta njerëz s' janë në

kujdes për ty, o mbret; ata nuk i nderojnë hyjnitë tua dhe nuk e kanë adhuruar truporen ari që ti e ke ndërtuar.»

Nabukodonozori, i tërbuar nga hidhërimi, thirri Sadrakun, Mesakun e Abed Negun. Aty për aty i prunë pranë mbretit. Nabukodonozori u tha: »A është e vërtetë, Sadrak, Mesak e Abed Neg se ju nuk i nderoni hyjnitë e mia dhe se nuk e adhuroni truporen ari që e ndërtova? A doni, posa ta dëgjoni zërin e burisë, të fyellit, të citrës, të sambukut, të psalterit, të gajdeve e të veglave të tjera muzikore të hidheni përmbys për dhe e ta adhuroni truporen ari që e punova? Në qoftë se nuk e adhuroni aty për aty do të qiteni në furrën e skuqur; e ku gjendet ai Hy që to do të mund t' u shpëtojë nga dora ime?«

Sadraku, Mesaku dhe Abed Negu i përgjegjën Nabukodonozorit mbret: »S' është nevoja të përgjegjim, Hyu i ynë, të cilit i shërbejmë, mund të na shpëtojë nga furra e skuqur dhe nga dora jote, o mbret! Dhe ai me siguri do të na shpëtojë! Por, edhe në mos e bëftë atë gjë, dije, o mbret, se ne s' do t' i shërbejmë hyut tënd as s' do ta adhurojmë truporen që ti ke ndërtuar.«

Tre djelmoshat qëndrojnë në zjarr të palënduar

Në ato fjalë Nabukodonozori mbret u tërbua nga hidhërimi dhe u përçudnua në fytyrë kundër Sadrakut, Mesakut e Abed Negut. Dha urdhër të skuqet furra shtatë herë më tepër se zakonisht dhe u dha urdhër njerëzve të vet të fortë prej ushtrisë së vet t' i lidhin Sadrakun, Mesakun e Abed Negun e t' i hedhin në furrën e ndezur me zjarr. I lidhën, pra, e veshë e ngjeshë, me petka, me kësula, e me të mbathura i hodhën në furrën e skuqur. E mbasi urdhëri i mbretit kërkonte t' i hedhin në zjarr sa më shpejt e furra e skuqur përmbi masë, flaka i mbyti njerëzit që i hodhën në furrë Sadrakun, Mesakun e Abed Negun. Ndërsa këta tre njerëz — Sadraku, Mesaku e Abed Negu ranë të li-

dhur në furrën e skuqur. Ecin përmjedis të flakës, i jepnin lavdi Hyut dhe e bekonin Zotin.

*»Të gjithë ju që besoni në Zotin,
bekoni Hyun e të gjitha hyjnive,
lavduronie e falënderoni,
sepse dashuria e tij është e amshueshme!«*

Atëherë Nabukodonozori mbret u frikësua jashtëzakonisht fort, vrik u ngrit në këmbë dhe i pyeti ministrat e vet: »Po a nuk i hodhëm këta tre njerëz të lidhur në zjarr?«

Ata i përgjegjën: »Po, o mbret!«

Ai tha: »Por unë po shoh katër vetë e ecin të zgjidhur nëpër zjarr e s' po i

gjenka asgjë. I katërti qenka i bukur si engjëll! (I katërti i prëngjan të birit të Hyut!).«

Nabukodonozori iu afrua derës së furrës së kuqur e thirri: »O Sadrak, Mesak e Abed Neg, shërbëtorë të Hyut të lartë, dilni e ejani këtu!«

Atëherë dolën prej zjarrit Sadraku, Mesaku e Abed Negu.

U bashkuan satrapët, kryeparët, qeveritarët dhe këshilltarët e mbretit për t' i parë ata njerëz: zjarri nuk i kish dëmtuar trupat e tyre, flokët në krye i kishin të padjegur, petkat e pa djegura dhe nuk u vinte as erë zjarri.

Nabukodonozori bërtiti:

»Qoftë berknar Hyu i Sadrakut, i Me-

sakut e i Abed Negut, që e ka dërguar engjëllin e vet dhe i ka shpëtuar shërbëtorët e vet, ata që e kishin ngulur shpresën në të e nuk iu bindën urdhërit të mbretit, por më fort dëshiruan ta djegin trupin e vet në zjarr se sa ta nderojnë ose ta adhurojnë një tjetër hyjni përveç Hyut të vet. Prandaj urdhëroj: 'O popuj, kombe e gjuhë, secili prej jush që të guxojë ta shajë Hyun e Sadrakut, Mesakut e Abed Negut le të copëtohet e shtëpia e tij le të kthehet në vend plehrash, sepse s' ka zot tjetër që të mund të shpëtojë sikurse ky.«

Atëherë mbreti u dha Sadrakut, Mesakut e Abed Negut pozita të larta në krahinën e Babilonisë.

Shkrimi në mur

Pas vdekjes së Nabukodonozorit u bë mbret i biri, Baltazari. Baltazari mbret u bëri gosti një mijë bujarëve të vet e bashkë me ta piu verë. Baltazari, i dehur me verë, urdhëroi të sillen enët ari e argjendi që Nabukodonozori mbret, babai i tij, i kishte marrë nga Tempulli i Jerusalemit dhe filluan të pinë prej tyre mbreti, bujarët e tij, gratë dhe konkubinatat e tija. Pinin verë e lavduronin zotat e tyre ari, argjendi, bronzi, hekuri, druri e guri.

Papritmas u dukën gishtrinjtë e dorës së njeriut e filluan të shkruajnë kundruall qirimbajtësit të madh nëpër murin e zbardhuar të pallatit të mbretit dhe vetë mbreti e pa shuplakën e dorës së njeriut që shkruante.

Danieli lexon shkrimin

Danieli mori fjalën dhe i përgjegji mbretit: »Dhuratat tua lëri për vete e shpërblimet tua jepjau të tjerëve. Unë do ta lexoj këtë shkrim për mbretin dhe do t'ia spjegoj veshtrimin. O mbret! Hyu i tejet Lartë, i dha babait tënd, Nabukodonozorit, mbretërinë, madhërinë dhe lartëmadhërinë. Në saje të madhërisë që ia kishte dhënë dridheshin prej frikës para tij popjuit, kombet e gjuhët: ai vriste sipas vullnetit të vet, linte në jetë kë donte, larësonte kë donte e përvujtonte kë donte.

Porse, kur mendja iu rrit dhe zemra iu tërbua prej madhësisë, atëherë ra poshtë nga froni i vet mbretëror dhe iu muar lavdia deri që nuk e kuptoi se Hyu i tejet lartë ka pushtet mbi mbretëritë e njerëzve dhe i vë në sundim ata që ai vetë do.

Por ti, o Baltazar, biri i tij, nuk e përvujtnove zemrën tënde edhe pse i dije të gjitha këto: ti u ngrite kundër Zotit të

Qiellit. Ke urdheruar të sillen enët e Shtëpisë së Zotit, pitë verë prej tyre ti, bujarët tu, gratë tua e konkubinatat tua e u dhatë lavdi hyjnive ari, argjendi, bronzi, hekuri, druri e guri, që nuk shohin, nuk dëgjojnë as s' kuptojnë e nuk i ke dhënë lavdi Hyut që e ka në dorë shpirtin tënd dhe mbarë udhët tua. Këndej ai e dërgoi këtë dorë që e shkroi këtë shkrim.

Dhe, ja, çka është të shkruar:

Mbreti u zbe, u muar mendsh, gjymtyrët e koçikëve të tij e lëshuan e gjunjtë iu dridhnim njëri për tjetrin.

Bërtiti të madhe e thirri shortarët e dijetarët. Mbreti u tha dijetërve babilonezë: »Kush ta lexojë këtë shkrim e të ma spjegojë veshtrimin e tij, do ta veshi në purpur, në qafë do të mbajë vargje ari e do të jetë i treti në mbretëri.«

U afruan të gjithë disit e mbretit, por s' mund e lexuan shkrimin as s' mund ia zbuluan veshtrimin.

Mbreti Baltazar u tremb për së forti për shkak të kësaj ngjarjeje, u zbe e bujarët e tij u morëm mendsh.

Mbretëresha, si i dëgjoi fjalët e mbretit e të bujarëve, hyri në salonin e banketit e tha: »Rrofsh, o mbret, përgjithmonë! Mos u merr mendsh as mos u zbeh në fytyrë! Në mbretërinë tënde është një njeri, në të cilin banon shpirti i Hyut të Shenjtë. Qysh në kohën e babait tënd Nabukodonozorit, u gjend në të dritë, kuptim e dije e ngjashme me të hyjnive. Për këtë punë Nabukodonozori mbret e bëri kryetarin e shortarëve, magjistarëve, astrologëve e të dijetarëve. Tani në atë — Danilelin — të cilin mbreti e kishte quajtur Baltazar, gjendej një shpirt i jashtëzakonshëm, dije, kuptim, mjeshtri të spjegojë ëndrrat, të shtjellojë sendet e fshehta e kashë e lashed; thirre, prandaj këtë, Danielin, dhe ai do ta tregojë veshtrimin.«

E prunë, pra, Danielin para mbretit e mbreti e pyeti: »A je ti Danieli, një ndër hebrej të mërguar, të cilin e solli mbreti, im atë? Po dëgjoj se në ty banon shpirti i Hyut dhe se ke dritë, kuptim e dije të jashtëzakonshme. Më sollën dijetarë e shortarë për të ma spjeguar këtë shkrim e për të ma treguar veshtrimin e tij, por ata nuk janë të aftë të ma tregojnë veshtrimin e tij. Po dëgjoj se ti je i aftë të jepësh spjegimin e të zhvillosh sendet e fshehta. Nëse, pra, je i aftë ta lexosh këtë shkrim e të ma tregosh veshtrimin e tij, do të veshësh në purpur, në qafë do të mbash vargje ari dhe do të jesh i treti në mbretëri.«

Mene, Tekel, Parsin

E këto fjalë kanë këtë veshtrim: 'Mene': Hyu e ka peshuar mbretërinë tënde dhe i ka dhënë fund; 'Tekel': ke qenë peshuar në kandar e je gjetur tepër i lehtë; 'Parsin': mbretëria jote është ndarë dhe u dha madianëve e persianëve.«

Atëherë Baltazari urdhëroi ta veshin Danielin me purpur, t' i vënë në qafë vargje ari e ta shpallin të tretin njeri të mbretërisë.

Po atë natë Baltazari, mbreti i kaldenjve, qe vvarë. Dariu, mbreti i madianëve që ishte gjashtëdhjetë e dy vjeç, e mori mbretërinë.

Danieli në shpellën e luanëve

Dariu vendosi të vërë njëqind e njëzet satrapë mbi mbarë mbretërinë e vet. Në krye të tyre vuri tre qeveritarë, ndër të cilët njëri ishte Danieli. Këtyre tre qeveritarëve të gjithë satrapët do t' u jepnin llogari për të mos mërzhitur mbretin. Danieli aq fort ngalliste mbi qeveritarë dhe mbi satrapë me shpirt kuptimi e dijeje, sa që mbreti ishte në mendim ta vënte mbi mbarë mbretërinë.

Atëherë qeveritarët dhe satrapët filluan të kërkonin shkak, ndonjë gjë lidhur me drejtimin e qeverisë për të cilën do të mund ta padisnin Danielin. Por nuk mund gjetën në të asgjë të tillë, asgjë për çka të mund ta qortonin, sepse ishte i përpikët: në të s'kishte as pakujdesi as gabime.

Atëherë këta thanë: »Nuk do të gjejmë kurrfarë rasti të volitshëm kundër Danielit, po nuk gjetëm diçka kundër tij në Ligjin e Hyut të tij.«

Atëherë qeveritarët dhe satrapët u bashkuan te mbreti dhe i thanë: »Rrofsh, o mbret Dari, përgjithmonë! Të gjithë qeveritarët e mbretërisë, kryeparët dhe satrapët, këshilltarët dhe prefektët janë të mendimit se do të ishte mirë të qesë mbreti një urdhëresë e ndalesë: çdonjëri që brenda tridhjetë ditëve do t' i lutej cilit do zot ose njeri, përveç se ty, o mbret, të hidhet në shpellën e luanëve. O mbret, forcoje këtë ndalesë e nënshkruaje këtë urdhëresë që të jetë e pakthyeshme sipas ligjit të pandërrueshëm mediano-persian.«

Atëherë Dariu mbret e nënshkroi dekretin.

Kur Danieli e mori vesh se urdhëresa ishte nënshkruar, shkoi në shtëpinë e vet. Dritaret e shtëpisë së tij në kat ishin të hapura në drejtim të Jerusalemit. Aty

ai tri herë në ditë binte në gjunjë e bekonte, i lutej dhe e adhuronte Hyun, si kishte bërë gjithmone më parë.

Ata njerëz shkuan dhe e gjetën Danielin duke u lutur e duke e adhuruar Hyun e vet. Shkuan te mbreti dhe u thirrën në dektretin e tij: »Vallë a nuk e ke nënshkruar ndalesën, simbas së cilës kush do t' i lutet ndonjë zoti ose ndonjë njeriu përveç ty, o mbret, brenda tridhjetë ditëve, do të qitet në shpellën e luanëve?«

Mbreti përgjigji: »Ashtu qe vendosur

sipas ligjit të pandërrueshëm mediano-persian...«

Ata i thanë mbretit: »Danieli, ai prej të mërguarve hebrej nuk është në kujdes për ty, o mbret, as për urdhëresën që ti ke nënshkruar: tri herë në ditë kryen lutjen e vet.«

Mbreti, kur i dëgjoi këto fjalë, u prish për së forti dhe vendosi ta shpëtojë Danielin. U mundua deri në perëndim të diellit ta shpëtojë.

Por ata iu vënin mbretit duke thënë:

»Dije, o mbret, se sipas ligjit mediano-persian asnjë dekret mbretëror ose vendome e tij, nuk mund të tërhiqet!«

Atëherë mbreti urdhëroi ta sillnin Danielin e ta hedhin në shpellën e luanëve. Mbreti i tha Danielit: »Hyu yt, të cilit i shërben me kujdes e vazhdimisht, të shpëtoftë!«

Prunë gurin e e vunë në grykë të shpellës. Mbreti e vatosi me unazën e vet e me unazë të bujarëve të vet, që asgjë mos të ndërrohet lidhur me fatin e Danielit.

Mbreti u kthye në pallatin e vet e natën e kaloi pa kërkuar asgjë me gojë e nuk lejoi t'ia sjellin konkubinën. Nuk mundi të flejë.

Në mëngjes heret, kur zbardhi drita u ngrit mbreti dhe shkoi menjëherë ke shpella e luanëve. Kur u afrua, e thirri me zë të dhembshëm Danielin: »O Daniel, shërbëtori i Hyut të gjallë! Hyu, të cilit vazhdimisht e me kujdes i shërben, a ka mundur të shpëtojë prej luanëve?«

Danieli i përgjegji: »Rrofsh, o mbret, përgjithmonë! Hyu im ma ka dërguar engjëllin e vet, ua ka mbyllur gojën luanëve e nuk më bënë dëm, sepse jam i pafajshëm para tij. Unë as para teje, o mbret, nuk kam farë faji!«

Mbreti u gëzua tesve dhe urdhëroi të nxirret Danieli nga shpella e luanëve. E nxorën Danielin nga shpella pa kurrfarë lëndimi, sepse kishte shpresuar në Hyun e vet.

Mbreti dha urdhër të bihen aty ata njerëz që e kishin paditur Danielin e të qiten në shpellën e luanëve ata, gratë e tyre e fëmijët e tyre e, para se preknin

në tokë, luanët i kapnin e ua thërmonin eshtrat.

Atëherë Dariu mbret shkroi për mbarë popujt, kombet e gjuhët që jetojnë mbi mbarë dheun:

»Paqa me ju! Ja, urdhëri që jap: në mbarë mbretërinë time njerëzit le ta druan e le ta nderojnë Hyun e Danielit:

Ai është Hyu i gjallë, që është i amshueshëm!

Mbretëria e tij kurrë s' do të mbarojë, pushteti i tij s' ka cak!

*Ai shpëton e shëlbton,
bën shenja e mrekulli,
në qiell e në dhe!*

Ai e ka shpëtuar Danielin nga kthetrat e luanëve!«

Danieli jetoi i lumtur sa sundoi Dariu si edhe për kohë që sundoi Kiri, mbreti i persianëve.

Profetët në kohën e mërgimit

Bibla na jep jashtëzakonisht pak të dhëna për shtatëdhjetë vjetë që se babilonezët e rrënuan Jerusalemin deri në kohën e ripërtitjes së Tempullit në kohën e sundimit persian. Por ajo për atë periudhë na jep një pikurë të përgjithtë: çifutët gjenden në vende të largta e jetojnë simbas parimeve të fesë së vet. Atyre u japin zemër profetët duke ua mbajtur të gjallë shpresën se do të kthehen në qytetin e shenjtë. Një ndër ta ka qenë Ezekieli profet, i cili jetoi e shkroi në Babiloni.

Më pesë të dhjetit muaj, të dymbëdhjetës vjetë të mërgimit tonë erdhi ke unë (Ezekieli) një i ikur nga Jerusalemi e më tha: »Qyteti ra!«

Atëherë më qe drejtuar prej Zotit kjo fjalë:

»Unë vetë do t'i kërkoj delet e mia e unë vetë do t' i kullos! Sikurse bariu kujdeset për delet e veta, kur gjendet përngjat grigjës së vet të shpërndar. Edhe unë do të kujdesem për delet e mia dhe do t' i bashkoj nga çdo vend ku u shpërndanë në ditën e resë e të territ. Do t' i nxjerr nga popujt, do t' i mbledh nga vendet e ndryshme, e do t' i çoj në vendin e tyre për t' i kullotur në bjeshkët e Izraelit në fusha e livadhe.

Çka bëj, nuk e bëj për dashurinë tuaj, o Shtëpia e Izraelit, por për nderë të Emrit tim të shenjtë, të cilin ju e çnderuat në midis të popujve ndër të cilët shkuat. Unë do ta shenjtëroj Emrin tim të madh, të çnderuar midis paganësh, të poshtëruar prej jush në mesin e tyre. Dhe ata popuj do ta marrin vesh se unë jam Zoti — është fjala e Zotit Hy — kur unë ta tregoj shenjtërinë e Emrit tim në ju. Atëherë do t' u marr prej paganëve, do t' u mbledh nga çdo vend e do t' u çoj në vendin tuaj. Do t' u stërpiku me ujë të pastër e do të pastrohëni. Do t' u pastroj prej të gjitha ndyerësive tuaja e prej të gjithë idhujve. Do t' u jap një

zemër të re e do të ndikoj në ju një shpirt të ri. Do ta nxjerr prej jush zemrën guri e do t' u jap një zemër mishi. Shpirtin tim do ta ndikoj në ju që të jetoni mbas ligjeve të mia e që t' i ruani e t' i mbani urdhëresat e mia. Do të banoni në tokën që ua kam dhënë etërve tuaj e ju do të jeni populli im e unë Hyu i juaj.«

Lavdia e Zotit hyri në Tempull nëpër derë që kaqyr në lindje. Atëherë shpirti më mori e më çoi në brendinë e Tempullit: Lavdia e Zotit e mbushte Tempullin. Atëherë dëgjova një zë që fliste me mua nga Shtëpia e Zotit e ngjat meje qëndronte dikush. Ai më tha:

»Biri i njeriut, ky është vendi i fronit tim, ky është vendi i gjurmave të këmbëve mia: këtu në midis të të bijve të Izraelit do të banoj përgjithmonë. Të bijtë e Izraelit as mbretërit e tyre nuk do ta flliqin më Emrin tim të shenjtë.

Emri i qytetit tani e tutje do të jetë: 'Zoti është aty.'«

Ezekieli ka qenë gjithmonë i vetëdijshëm për drejtësinë e hirin e Hyut

»Në qoftë se bëkeqi kthehet prej të gjitha mëkateve që ka bërë e në qoftë se do t' i mbajë të gjitha urdhërimet e mia e do ta kryejë Ligjin e drejtësinë,

do të jetojë, s' do të vdesë. Të gjitha veprat e tija të këqia që i ka bërë, do të harrohen e, në saje të drejtësisë që bën, do të jetojë. Sepse, vallë a dua unë që të vdesë mëkatnori — këto janë fjalët e Zotit — e jo të kthehet prej rrugës së vet të mbrapshtë e të jetojë?»

Profecitë mbi kthim në Jerusalemi

Kah fundi i mërgimit ka jetuar në Babiloni një profet i panjohur. Nganjëherë e quajnë »Isaia i dytë« (Deuteroisaia), sepse shkrimet e tija përbëjnë një pjesë të Librit të Isaisë. Ai u shpalli çifutëve se mërgimi i tyre s' do të vonojë të marrë fund. Babilonia do të bjerë e kthimi në Jerusalemi s' do të vonojë.

»Ngushëlloni, ngushëlloni popullin tim, thotë Perendia i juaj.

Thoni zemrës së Jerusalemit e klithni

se robëria i mori fund,

se faji i është shpërblyer,

sepse prej Zotit mori ndëshkim të dyfishtë për mëkatet e veta.

Dikush bërtet: »Bënia gati Zotit

rrugën nëpër shkretëtirë,

rrafshoni në stepë

shtigjet e Hyut tonë!

Le të mbushet çdo luginë,

le të ulet çdo mal e kodër.

Rruga gropa-gropa

le të rrafshohet,

përpjetinat le të bëhen të rrafshita.

Atëherë do të dëftohet Lavdia e Hyut

e çdo njeri do ta shohë,

sepse kështu ka thënë goja e Zotit.»

Zëri urdhëron: »Bërtit!«

Përgjegja: »Çka të them?»

— Çdo njeri është si bari,

lavdia e tij porsi lulja e fushës.

Thahet bari, vyshket lulja

kur fryma e Zotit kalon mbi to.

Vërtet, nejrui është si bari!

Thahet bari, vyshket lulja,

por fjala e Hyut tonë

mbetet në amshim.

Ngjitu në maje të malit të lartë,

kasnec i lajmit të gëzueshëm, Sion!

Lartësoje fort zërin tënd,

kasnec i lajmit të gëzueshëm,

o Jerusalemi!

Lartësoje zërin e mos u tut,

thuaj qyteteve të Judës:

»Ja, Hyu i juaj!«

Ja, Zoti Hyu po vjen me pushtet, me fuqinë e vet ai sundon.

Qe, ai me vete e ka shpërblimin

e trofetë e tija i shkojnë përpara!

Porsi bariu që mballon grigjën e vet,

ai në dorë i merr qengjat,

para duarsh të veta i mban e me kujdes i rrethon delet nëna.

Kthimi në Jerusalem

(538 para Kr.)

Në vitin e parë të sundimit të Kirit, mbretit persian, që të shkonte në vend fjala e Zotit e shpallur me gojën e Jeremisë, Zoti ia shndriti shpirtin Kirit, mbretit persian, dhe ai shpalli nëpër mbarë mbretërinë e vet me gojë e me shkrim:

»Kështu thotë Kiri, mbreti persian: Zoti, Hyu i qiellit, m' i dha të gjitha mbretëritë e tokës. Ai më urdhëroi t'ia ndërtoj Shtëpinë në Jerusalem, në Judejë. Kushdo ndër ju është prej popullit të tij, Hyu i tij qoftë me të! Le të shkojë në Jerusalem, në Judejë e le ta ndërtojë Shtëpinë e Zotit, Hyut të Izraelit, Hyut që e ka fronin në Jerusalem. Po edhe kudo ka zënë vend Teprica e këtij populli, banorët e vendit në të cilin banon kjo Tepricë, le t' u ndihmojnë me serm e me ar, me patur, me gjë të gjallë dhe me dhurata vullnetare për Shtëpinë e Hyut në Jerusalem.«

Atëherë u ngritën në këmbë të zotët e shtëpive të Judës e të Beniaminit, priftërinjtë e levitetë dhe të gjithë ata që hiri i Hyut ua kishte prekur shpirtin e filluan të ndërtojnë Shtëpinë e Hyut në Jerusalem.

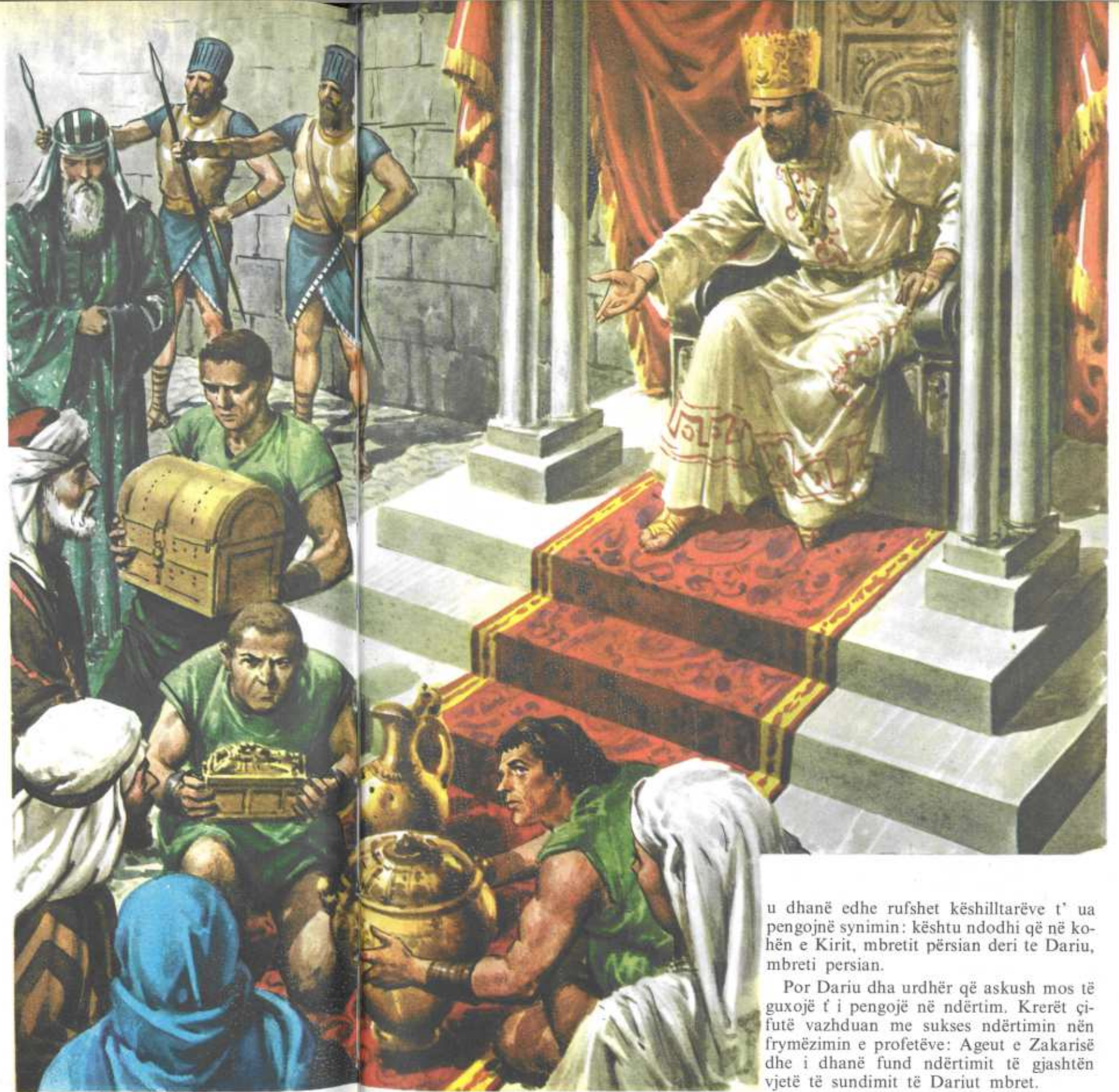
Po edhe të gjithë fqinjët u ndihmuan: me serm, me ar, me dhurata në natyrë, me kafshë, me shumë gjëra të çmueshme e përmëtepër me shumë gjëra të tjera që secili i jepte vullnetarisht.

Atëherë Kiri mbret, i dorëzoi enët e Shtëpisë së Zotit që Nabukodonozori i kishte rrëmbyer nga Jerusalemi. Të gjitha këto i mori e i çoi Shesbasari, kur robërit u kthyen nga Babilonia në Jerusalem.

Tempulli rindërtohet

Të gjithë të kthyerit nga mërgimi i Babilonisë, të dytin vit pasi u kthyen në Jerusalem, filluan të rindërtojnë Tempullin.

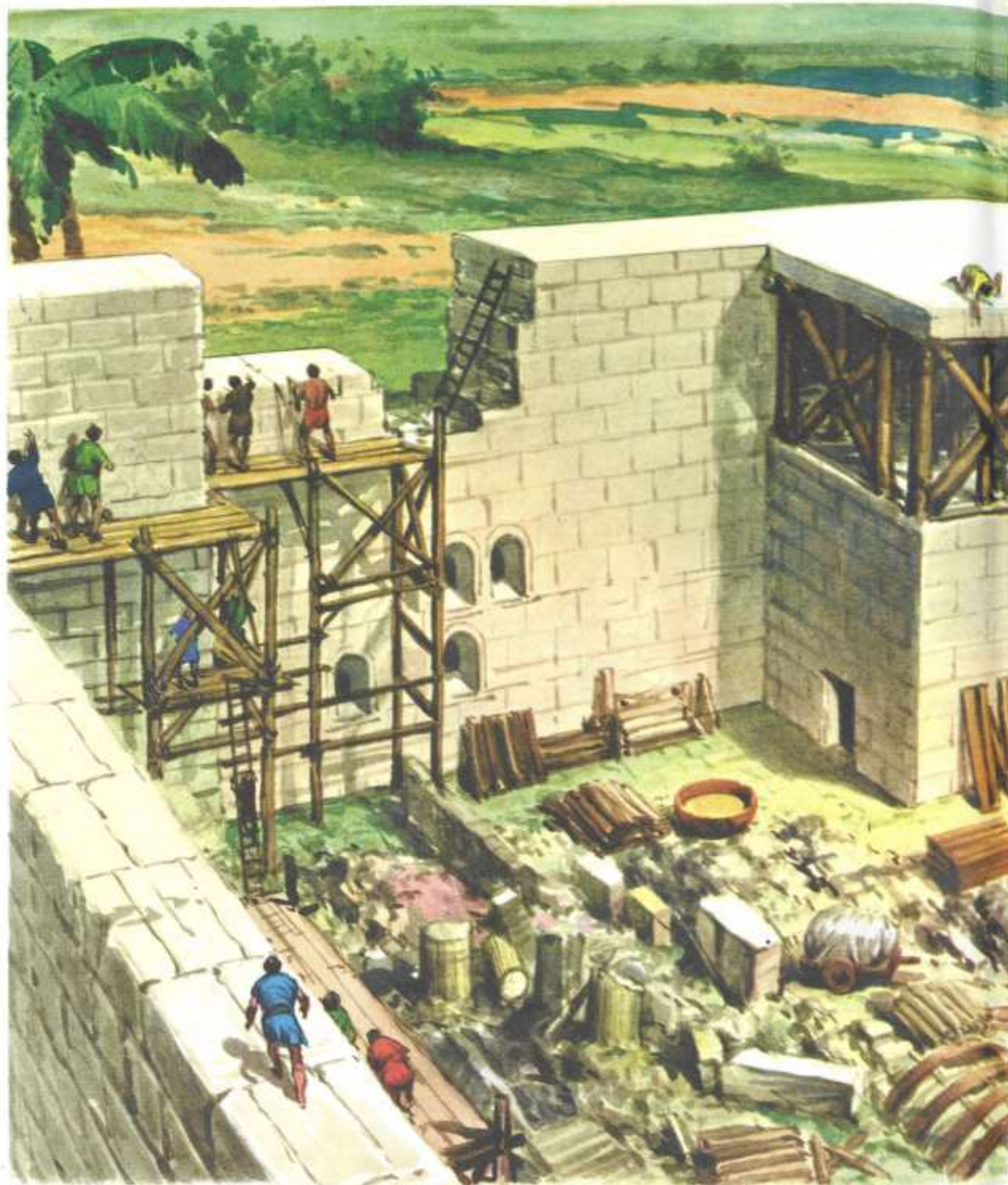
Por armiqtë e të bijve të Judës, populli i atij vendi, filluan t' ua shtien tutën çifutëve, t' i pengojnë në ndërtim, madje

u dhanë edhe rufshet këshilltarëve t' ua pengojnë synimin: kështu ndodhi që në kohën e Kirit, mbretit persian deri te Dariu, mbreti persian.

Por Dariu dha urdhër që askush mos të guxojë t' i pengojë në ndërtim. Krerët çifutë vazhduan me sukses ndërtimin nën frymëzimin e profetëve: Ageut e Zakarisë dhe i dhanë fund ndërtimit të gjashtë vjetë të sundimit të Dariut mbret.

Lutja e Nehemisë drejtuar mbretit

Këtu fillojnë kujtimët e Nehemisë, të birit të Hakaliajit. Në muajin e kishleut (dhjetor 446 para Kr.) të njëzetës vjetë,

kur isha në Suzë, erdhi ke unë Kanani, një nga vëllezërit e mi me disa njerëz nga Judeja. I pyeta për çifutë — për Tepricën që kishte shpëtuar nga robëria dhe për Jerusalem. Ata më thanë:

»Teprica, ata që kanë shpëtuar nga mërgimi — ata që janë atje poshtë në vend

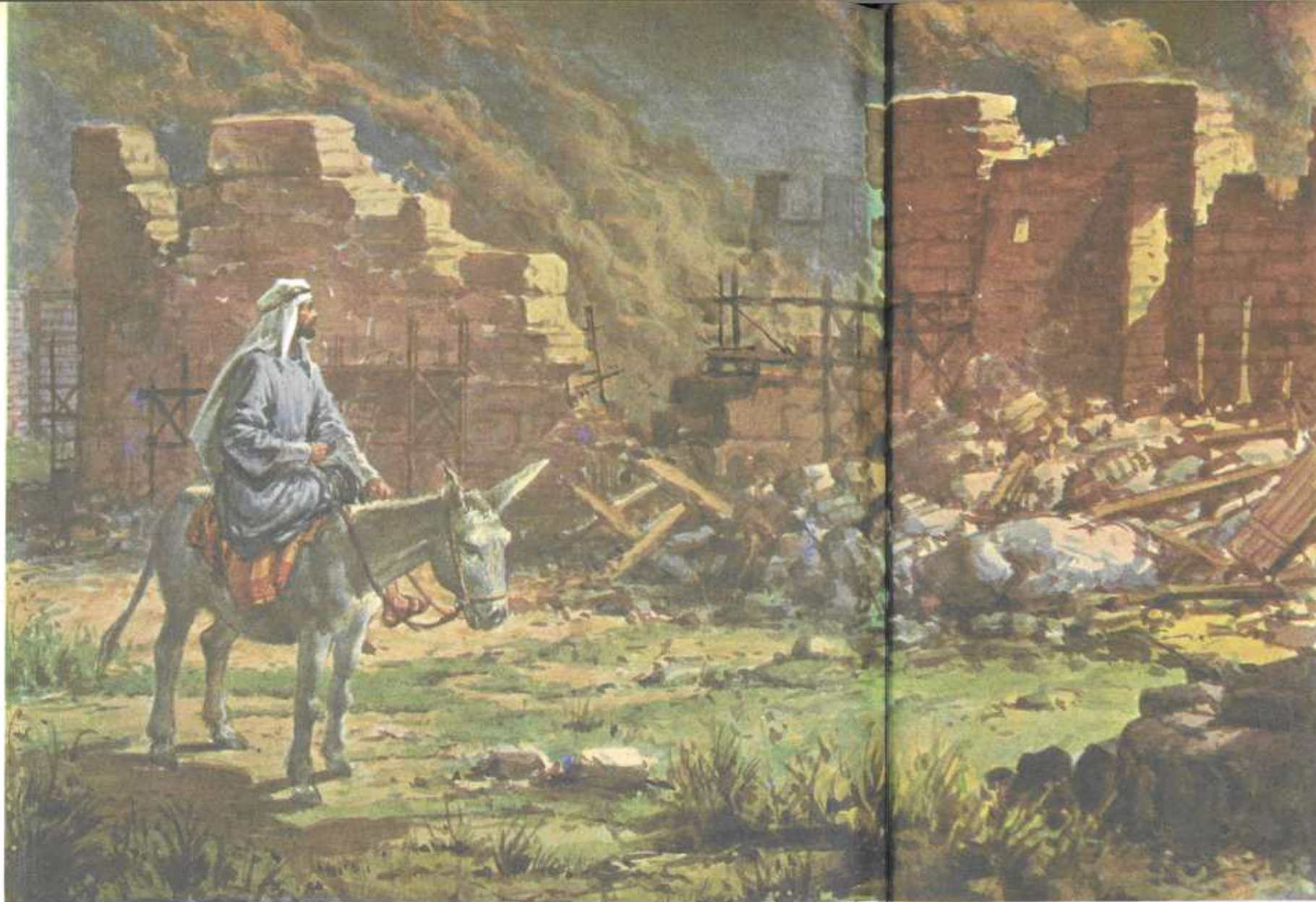
— janë jashtëzakonisht ngusht e shumë të turpëruar. Muri i Jerusalemit është krejtësisht i rrenuar e dyert e qytetit të djegura nga zjarri.«

Kur i dëgjova këto lajme u ula e qava. Qaja për shumë ditë, agjërova dhe u luta para Hyut të qiellit.

Aso kohe isha kamerier (verëqitës) i mbretit.

Në muajin e nisanit (mars-prill 445 para Kr.) të njëzetës vjetë të mbretërimit të Artakserksit, posa qe sjellë vera para mbretit, unë e mora dhe ia ndikova në kupë e ia dhashë mbretit. Askurrë nuk kam

qëndruar para tij i trishtuar në fytyrë.

Atëherë mbreti më tha: »Pse je i trishtuar në fytyrë? A mos je i sëmurë? S' ka dyshim, trishtimi ta ka mbushur zemrën.«

Unë u tuta jashtëzakonisht dhe i thashë mbretit:

»Shëndosh ti, o mbret! Si mos ta kem fytyrën e trishtueshme, kur qyteti ku janë varrezat e etërve të mi është i rrenuar e dyer e tija të djegura me zjarr!«

Mbreti më pyeti: »Po çka atëherë deshiron?«

E thirra në ndihmë Hyun qiellor e i përgjegja mbretit:

»Në qoftë se mbretit i pëlqen e në qoftë se e do shërbëtorin tënd, më lë të shkoj në Jude, në qytetin e të parëve të mi, e ta ripërtrij.«

Mbreti që e kishte përngjat ndenjmur mbretëshën, më pyeti: »Sa do të zgjasë rruga jote? Kur do të kthehesh?«

Unë ia thashë një afat që i pëlqeu mbretit e më lejoi të shkoj.

Mbretit i thashë edhe kaq: »Nëse mbreti

s' ka gjë kundër, mund t'u çoj letër qeveritarëve përte Lumit, të më lëshojnë të kaloj në Jude; si edhe një letër tjetër Asafit, mbikqyrësit të pyjeve të mbretit që të ma japë lëndën për ndërtim të dyerve në fortesën e Tempullit, për muret e qytetit e për shtëpinë, në të cilën do të banoj.«

Mbreti m' i dha letrat sepse dora e mëshirshme e Hyut tim ishte me mua.

Kështu erdha ke qeveritarët e përte Lumit e ua dhashë letrat e mbretit. Mbreti dërgoi me mua oficerë e kalorës.

Por kur e morën vesh Sanbalati, koronit, e Tobia amonit, u ra shumë keq që një njeri ka ardhur të përkjuseset për të mirën e Izraelëve.

Kur arrita në Jerusalem ndenja aty tri ditë. Atëherë u ngrita natën i përcjellë prej disa njerëzve — askujt nuk i kisha treguar çka Hyu më kishte frymëzuar të bëj për Jerusalemin; nuk kisha tjetër shtazë, përveç asaj në të silën kisha hypur. Dola, pra, natën nëpër derën e Luginës dhe vijova drejt derës së Meturinave: e shikova murin e Jerusalemit ku ishte i rrenuar e dyert që ishin të djegura. Vijova rrugën drejt dyerve të Burimit dhe Peshkores së mbretit, por nuk gjeta shteg për shazën që më mbante. Prandaj u ngjita natën nëpër Përrua duke vazhduar kqyrjen e murit dhe rishtas hyra në derën e Luginës. Kështu u ktheva e këshilltarët nuk e hetuan se kah kisha shkuar e çfarë kisha bërë.

Muri rishtas ndërtohet

Deri atëherë nuk u kisha thënë asgjë çifutëve: as priftërinjve, as bujarëve as këshilltarëve, as eprorëve të tjerë.

Atëherë u thashë: »Ju po shihni se në ç' mjerim gjendemi: Jerusalemi është një rrenojë e dyert janë të djegura. Ejani ta ndërtojmë murin e Jerusalemit e më mos të jemi përralla e të huajve.«

Atëherë u tregova se dora e mëshirshme e Hyut ka qenë me mua e u tregova edhe fjalët që m' i kishte thënë mbreti. Ata thanë: »Të ngritemi e ta ndërtojmë!«

Duart e tyre u forcuan jashtëzakonisht për të kryer këtë vepër të mirë.

Por kur e morën vesh Sanbalati koronit, Tobia amonit, shërbëtor, dhe Gesheni arab, filluan të na vënë në lojë. Me përbuzje na thoshnin: »Çfarë bëni këtu? A mos doni të çoheni në kryengritje kundër mbretit?«

Unë u përgjegja me këto fjalë: »Hyu i qiellit do të na japë sukses në vepër. Ne, shërbëtorët e tij, u ngritem të ndër-

tojmë. Sa për ju, ju nuk keni pjesë, as të drejta as emër në Jerusalem.»

Kur Sanbalati, Tobia, arabët, amonitët dhe asdoditët panë se po përparon ndërtimi i mureve të Jerusalemit — sepse filluan të mbushen rrenimet — u hidhëruan jashtëzakonisht. Të gjithë së bashku u përбетuan se do ta sulmojnë Jerusalemin e s' do të na lënë të vazhdojmë.

Atëherë ne e thirrëm në ndihmë Hyun tonë dhe vumë rojën ditën e natën për të mbrojtur qytetin.

Judenjtë thoshnin: »Argatët janë lodhur fort e rrenimet janë të mëdha: ashkurrë s' do t' ia dalim t' i ndreqim muret!«

Kundërshtarët tanë thoshnin: »Pa u kuj-

tuar ata ne do të sulemi midis tyre, do t' i vrasim e kështu do të marrë fund ndërtimi.«

E kur vinin çifutët që jetonin afër sish dhjeta herësh na përsrisnin: »Po vijnë kundër jush nga të gjitha vendet ku banojnë!«

U vendosëm në fusha, mbas murit e në maje, i rendita njerëzit mbas fiseve me shpata, me heshta e me harqe. Kur pashë se si tuten, u ngrita e u thashë bujarëve, krerëve e popullit tjetër: »Mos i droni këta njerëz! Ngritnie mendjen ke Zoti i madh e i fortë e luftoni për vëllezër tuaj, për bij e bija tuaja, për gra e shtëpi tuaja!«

Kur armiqtë tanë morën vesh se ne ishim të njoftuar dhe se Hyu e ka zbuluar synimin e tyre, mundëm të kthehemi në mure secili në punën e vet.

Që prej aso dite gjysma e djelmoshave të mi punonin e gjysma tjetër mbante heshtat, mburojat, harqet e pancirat e krerët qëndronin pas të bijve të Judës që ndërtonin murin. Po edhe argatët mbanin armët: me njërin dorë secili kryente punën e vet e me të tjetrën mbante armën. Çdo ndërtues, ndërsa punonte e mbante shpatën të ngjeshur për ije. Burizana rrinte përngjat meje.

U thashë bujarëve, të parëve e popullit tjetër: »Vepra është e madhe dhe e hapët

e ne jemi të shpërndarë nëpër mure larg njëri-tjetrit. Kudo të dëgjoni zërin e burisë, afrohuni ngjat nesh e Hyu ynë do të luftojë në ndihmën tonë.

Kështu punonim që në agim heret deri dilnin yjet. Gjysma ishte e armatosur me heshta. Në atë kohë i thashë popullit edhe këto fjalë: »Secili me shërbëtorin e vet le ta kalojë natën në Jerusalem: me rradhë do të bëjmë roje natën ndërsa ditën do të punojmë.

As unë, as vëllezërit e mi, as djelmoshat e mi, as rojëtarët që më përcillnin nuk i kemi zhveshur petkat tona, secili i mbante pranë vetes armët e veta.

Muri u krye për pesëdhjetë e dy ditë.

Psalmet e haresë

Psalmet kanë qenë libri i këngëve e i uratëve në Tempull, sidomos mbas kthimit në Jerusalem. Po edhe deri më sot ata kanë mbetur libri i uratëve i çifutëve dhe i të krishterëve. Psalmi 126 është shkruar si këngë kthimi në shtëpi, për festim të kthimit nga robëria në Jerusalem.

Psalmi 23

Zoti është bariu im:

asgjë nuk më mungon.
Nëpër fushore të gjelbëra
ai më jep pushim,
më prin në ujëra të qeta,
dhe shpirtin ma përtrin.

Ai më prin udhës së drejtë
në saje të dashurisë së Emrit të vet.
Po edhe në kalosha nëpër luginën e hijes
së vdekjes,
nuk e drua të keqen, sepse ti je me
mua.

Kërraba jote dhe thupra jote
për mua janë ngushëllim.

Ti ma shtron tryezën përpara
në sy të armiqve të mi,
me parfum të erandshëm kryet ma lyen,
gotën ma mbush plot e për maje.

Hiri dhe mirësia do të më përcjellin
në të gjitha ditët e jetës sime.
Do të banoj në Shtëpinë e Zotit
gjatë ditëve të shumta.

Psalmi 24

Hyrja kremtore e Zotit në Shenjtërore

E Zotit është toka dhe gjithçka,
bota mbarë dhe të gjithë ata që banojnë
në të.

Zoti tokën e themeloi mbi dete,
e forcoi mbi lumenj.

Kush do të ngjitet mbi malin e Zotit
e kush do të qëndrojë mbi malin e tij
të shenjtë?

Ai që duart i ka të pafajshme e zemrën
e pastër
dhe nuk përbehet në rrenë.

Ai e fiton bekimin e Zotit
e çfajësimin e Hyut, Shëlbuesit të vet.
E tillë është breznia e atyre që kërkojnë
Zotin,
e atyre që kërkojnë fytyrën e Hyut
të Jakobit.

Lartësoni, o dyer, ballëzinat tuaja,
lartësohuni, o dyer të amshuara,
që të hyjë Mbreti i Lavdisë!

E kush është Mbreti i Lavdisë?
Zoti, i Forti, Ngadhënyyesi!
Zoti, Ngadhënyes në luftë!

Lartësoni, o dyr, ballëzinat tuaja,
lartësohuni, o dyer të amshuara,
që të hyjë Mbreti i Lavdisë!

E kush është Mbreti i Lavdisë?
Zoti, i Forti, Ngadhënyyesi!
Zoti, Ngadhënyes në luftë!«

Psalmi 100

Grishje për të lavdëruar Hyun
Mbarë toka le ta madhërojë Zotin!

Shërbeni Zotit me hare,
dilni para tij me këngë të gëzueshme!
Dinie mirë se Zoti është Hy:
ai na krijoi e Atij i përkasim,
populli i tij jemi dhe delet e kullosës
së tij!

Hyni nëpër dyer të tija e lavduronie,
në pallate të tija e këndonim himne,
lavduronie, madhëronie Emrin e tij!
Sepse Zoti është i mirë
e amshuar është dashuria e tij,
prej breznie në brezni besnikëria e tij.

Psalmi 126

Kënga e kthimit prej robërisë

Kur Zoti i kthente robërit e Sionit,
na dukej si të ishim në ëndërr!

Goja jonë shpërthente në gaz,
gjuha jonë ia thoshte këngës!
Aso here thuhej ndër paganë:
»Zoti bëri për ta punë të mëdha!«

Vërtet, Zoti bëri për ne mrekulli
prandaj edhe jemi të gëzuar.
Kthej, o Zot, të gjithë robërit tanë
porsi përroit e Negebit!
Ata që mbjellin me lotë,
le të korrin me gëzim!

Shkuan, shkuan duke qarë
me farën e mbjelljes në dorë,
do të kthehen me këngë
me dorëza gruri në dorë!

Tregimi mbi Jonën

Besëlidhja e vjetër merr fund me ripërtitjen e pjesëshme të Jerusalemit me udhëheqjen e Esdrës e të Nehemisë. Për kohën pas kësaj, dmth. mbi periudhën e sundimit grek e romak, kur librat e Besëlidhjes së vjetër e morën trajtën e sotme, Bibla na njofton shumë pak.

Nuk është e mundur të caktohet me saktësi koha kur u shkrua Libri mbi Jonën. Është ky libri që ka hyrë ndër më të fundit në Biblën hebreje. Edhe pse ky libër është njëri ndër librat më të shkurtër të Biblës, çmohet si libër me rëndësi të madhe. Ndërmjet të rreshtave flet për dashurinë e Hyut kundrejt të gjithë njerëzve, madje edhe kundrejt njerëzve të Ninivës, pra, ndaj paganëve, të cilët hebrenjtë i urrenin.

Fjala e Zotit i qe drejtuar Jonës, të birit të Amitajit: »Ngritu — i tha — e shko në Ninivë, në qytet të madh e shpall në të se e keqja e veprave të tyre ka arritur deri ke unë.«

Porse Jona u nis për rrugë me qëllim të ikë në Tarsis, larg prej Hyut. Zbriti në Jafë e gjeti anijen që udhëtonte për Tarsis. Pagoi udhën dhe hyri në anije për të shkuar në Tarsis, larg Zotit.

Por Zoti çoi në det një erë të fortë e u bë në det një stuhi e rëndë: mendohej se anija do të thehej. Detarët i kapi frika: secili e thirri në ndihmë zotin e vet e në det hodhën ngarkesa për ta lehtësuar anijen.

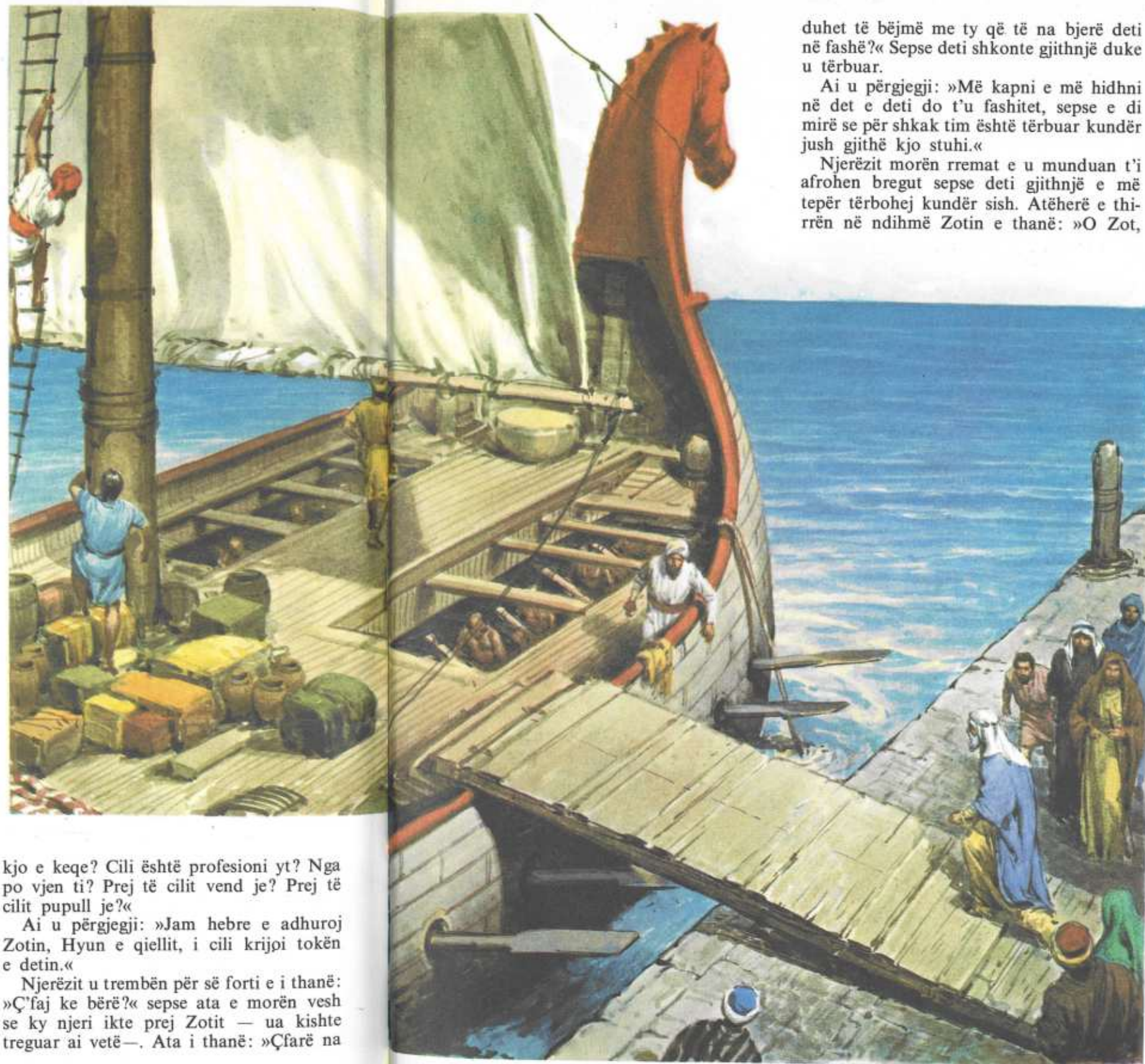
Ndërkaq Jona kishte zbritur në fundin e anijes dhe e kishte zënë një gjumë i rëndë.

Iu afrua kapiteni i anijes e i tha: »Pse fle si i vdekur? Ngritu e thirre në ndihmë Hyun tënd! Ndoshta ai Hy do të na kujtojë e nuk do të mbytemi.«

Atëherë i thanë njëri-tjetrit: »Po qesim short të shohim se prej kujt na erdhi kjo e keqe.«

Qitën short e shorti ra mbi Jonën. Pas t'aj ata i thanë:

»Na trego: për shkak të kujt na erdhi

kjo e keqe? Cili është profesioni yt? Nga po vjen ti? Prej të cilit vend je? Prej të cilit pupull je?»

Ai u përgjegji: »Jam hebre e adhuroj Zotin, Hyun e qiellit, i cili krijoi token e detin.«

Njerëzit u trembën për së forti e i thanë: »Ç'faj ke bërë?« sepse ata e morën vesh se ky njeri ikte prej Zotit — ua kishte treguar ai vetë—. Ata i thanë: »Çfarë na

duhet të bëjmë me ty që të na bjerë deti në fashë?« Sepse deti shkonte gjithnjë duke u tërbuar.

Ai u përgjegji: »Më kapni e më hidhni në det e deti do t'u fashitet, sepse e di mirë se për shkak tim është tërbuar kundër jush gjithë kjo stuhi.«

Njerëzit morën rremat e u munduan t'i afrohen bregut sepse deti gjithnjë e më tepër tërbohej kundër sish. Atëherë e thirrën në ndihmë Zotin e thanë: »O Zot,

mos lejo të vdesim për shkak të jetës së këtij njeriu e mos e qit mbi ne gjakun e pafajshëm sepse ti je Zot: ti bën si të pëlqen.»

E kapën Jonën dhe e qitën në det — e deti zuri vend të tërbohej.

Atëherë një frikë e madhe e Zotit i kapi ata njerëz, ata i kushtuan Zotit flije dhe iu kushtuan.

Zoti i urdhëroi një peshku të madh ta përpijë Jonën. Jona mbeti në barkun e peshkut tri ditë e tri net. Në barkun e peshkut Jona filloi t'i lutet Zotit, Hyut të vet.

Atëherë Zoti i urdhëroi peshkut dhe peshku e volla Jonën në breg të detit.

Fjala e Zotit i qe drejtuar Jonës për herë të dytë:

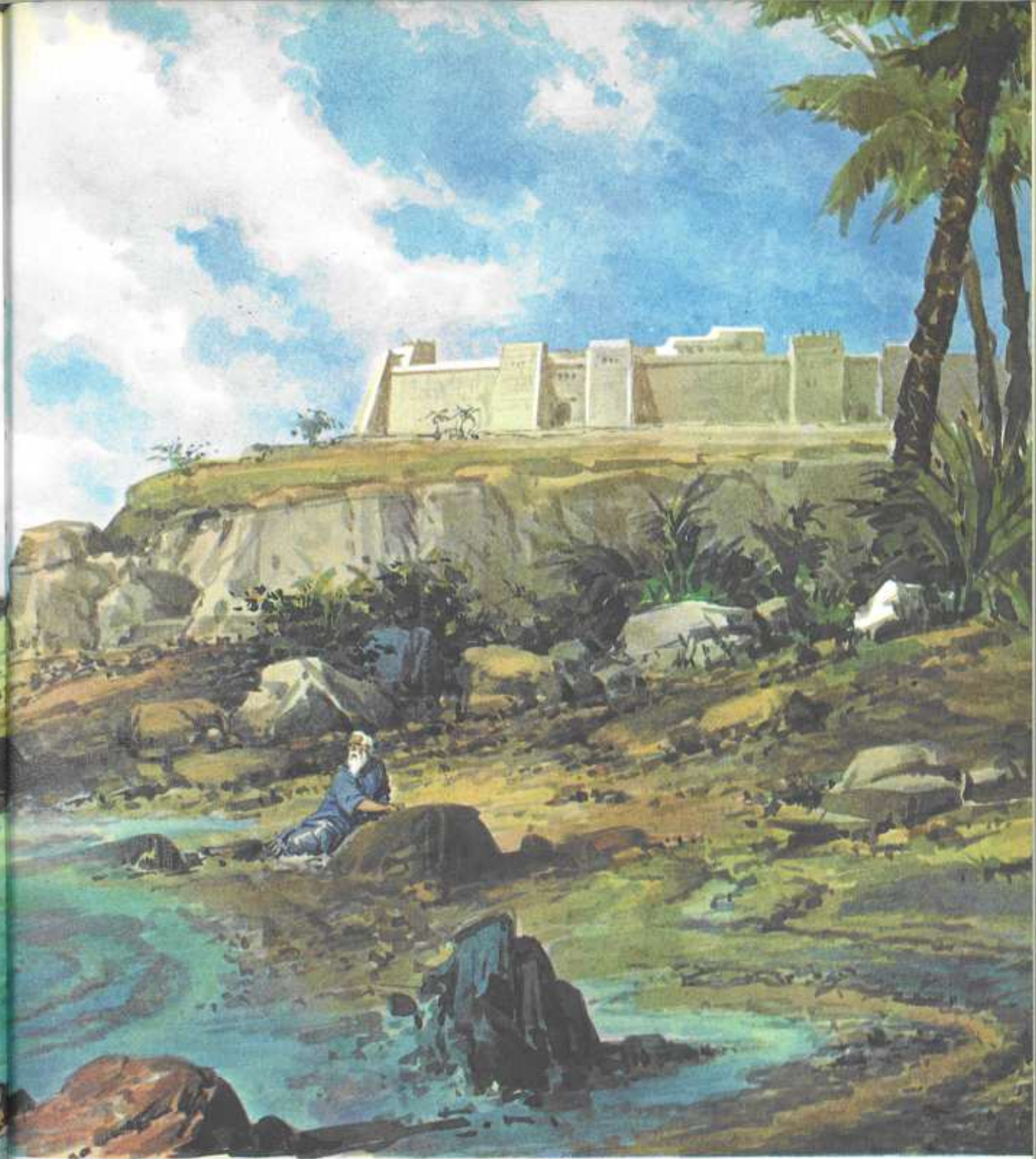
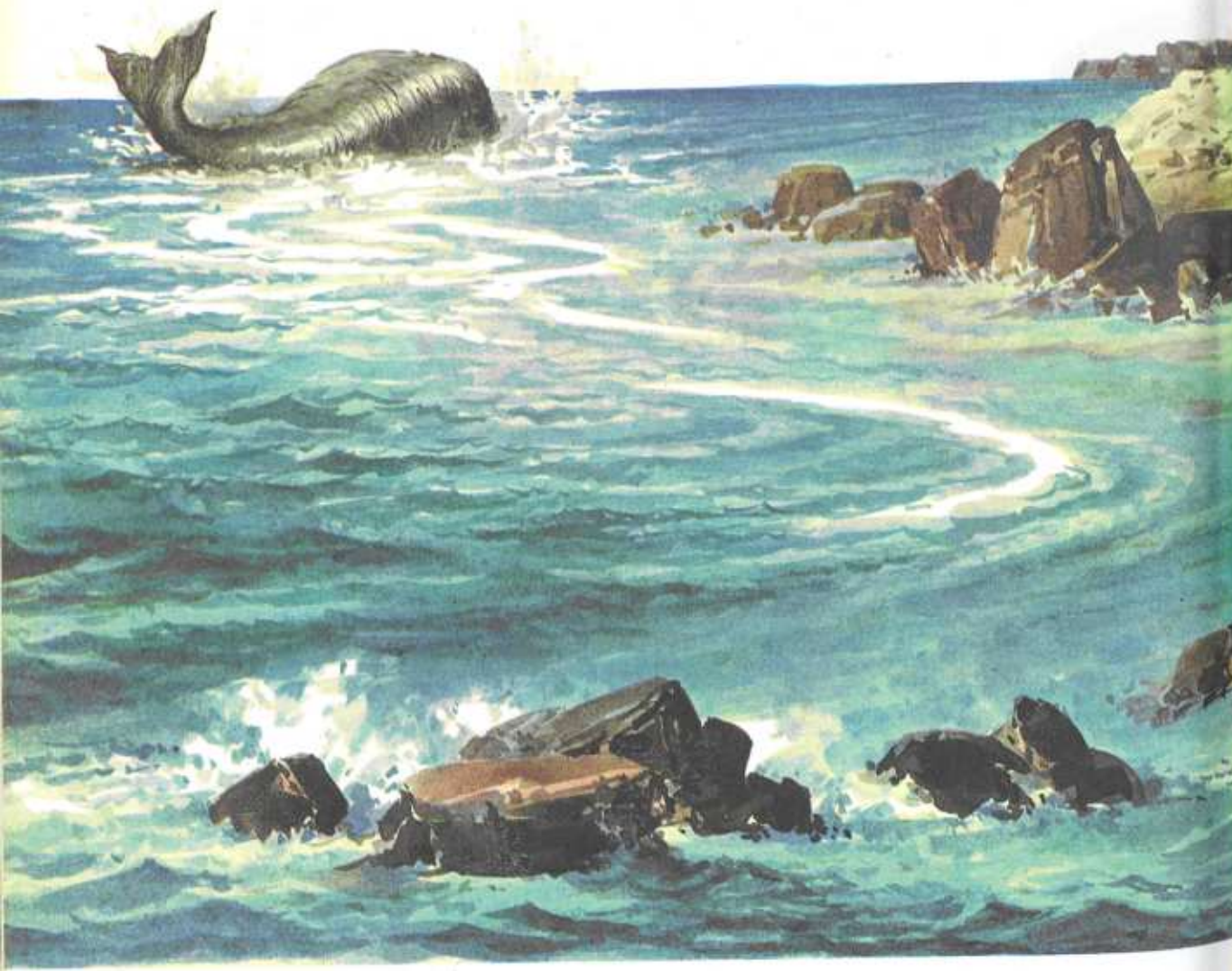
»Ngritu — i tha — shko në Ninivë, qytet të madh, e prediko në të çka do të them.«

Jona u ngrit e shkoi në Ninivë si i urdhëroi Zoti.

Niniva ishte qytet jashtëzakonisht i madh — tri ditë udhë. Jona kaloi nëpër qytet një ditë udhë duke predikuar: »Edhe dyzetë ditë e Niniva do të rrenohet!«

Ninivitët i besuan Hyut; shpallën agjërim e u veshën me petka pendese të gjithë, që prej më të madhit e deri në më të voglin.

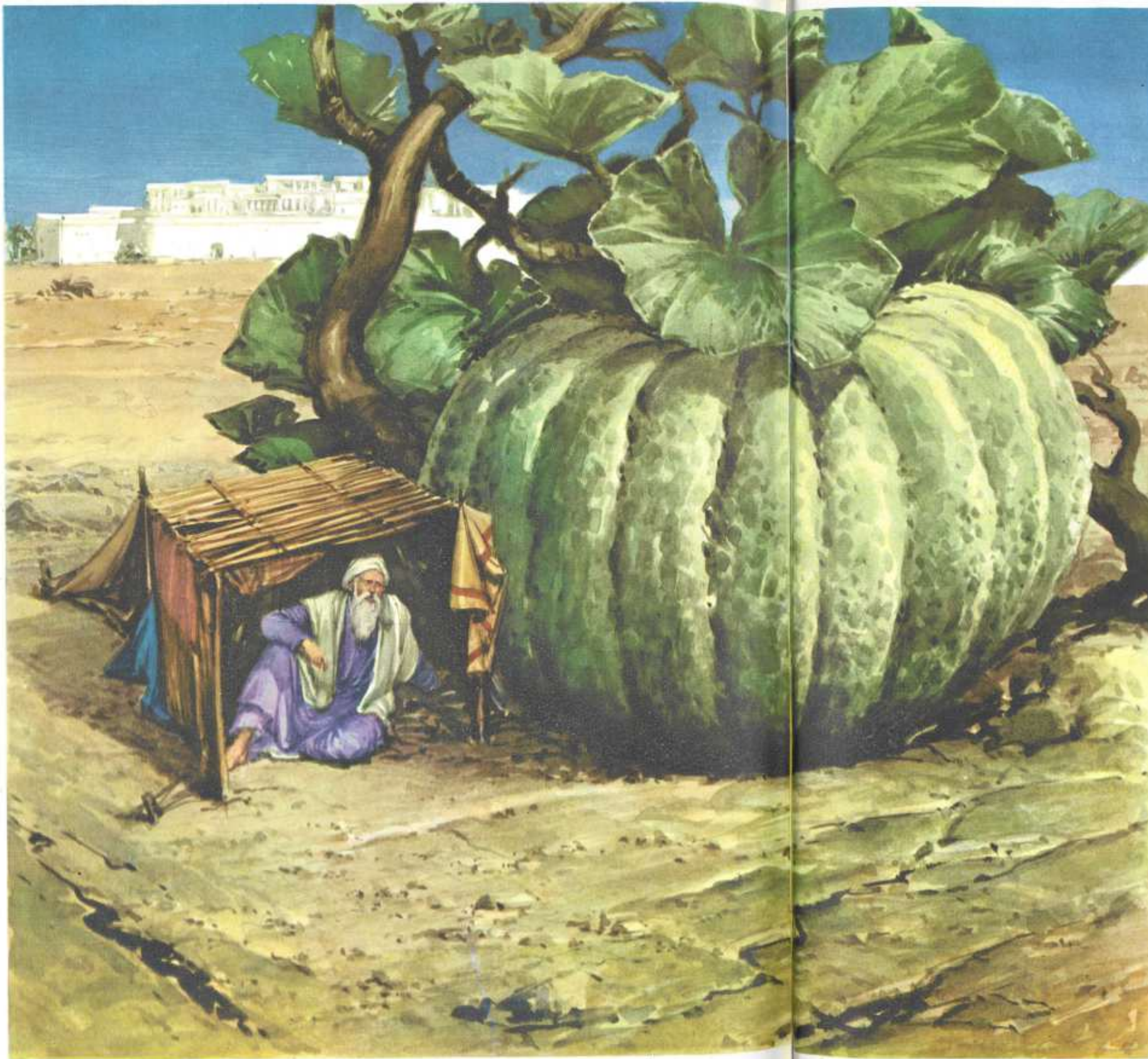
Lajmi shkoi deri te mbreti i Ninivës.

Ai u ngrit nga froni, hoqi petkat e shtatit, u vesh me petka pendese e u ul të rrijë në hi. Atëherë me urdhër të mbretit e të bujarëve u shpall dhe u kumtua në Ninivë: »Njerëz e kafshë, dele e gjedhë, mos të kërkojnë gjë me gojë: as mos të kullosin

as mos të pinë. Por, njerëz e bagëti, të veshen me thasë pendese, ta thërrasin me zë të lartë në ndihmë Zotin e secili le t'i shmanget rrugës së vet të keqe dhe padrejtësisë që të ketë bërë. Kush e di, ndoshta Hyu ndërron mendim, ka mëshirë,

e largon hidhërimin e vet e nuk na mbyl?»

Zoti i pa veprat e tyre e pa se ishin kthyer nga sjellja e tyre e keqe, Hyu pati dhimbje për ta e nuk e çoi në vend të keqen që kishte paraparë t'ua bëjë.

Hyu e zbut hidhërimin e Jonës

Por Jonës i erdhi fort keq dhe u hidhërua. Atëherë iu lut Zatis kështu: »O Zot, po a nuk ma merrte mendja se do të ndodhë kështu kur ende isha në vendin tim? Për këtë arsye edhe desha atëherë të iki në Tarsis; sepse e kam ditur mirë se ti je Hy jashtëzakonisht i mëshirshëm, i ngadalshëm të hidhërohesh dhe i pasur me mëshirë e se me shpejt lejon të bëhesh i dhembshëm e të vjen keq ta çosh të keqen me të cilën kërcënohesh. Tani, pra, o Zot, merre jetën time sepse për mua është më mirë të vdes se të jetoj!«

Zoti i përgjegji: »A hidhërohesh me të drejtë?«

Pastaj Jona doli nga qyteti e zuri vend në anën e lindjes të qytetit. Aty e ndërtoi një kaçorre e u ul nën të në hije për të parë se çfarë do t'i ndodhë qytetit.

Zoti Hy bëri të mbijë e të rritej një lëndë kungulli ricinusi mbi Jonën e i bëri hije kresë së tij që ta shëronte nga pakënaqësia e tij. Jona iu gëzua jashtëzakonisht kungullit të ricinudit.

Por, të nesërmen, në agim të dritës, Hyu i urdhëroi një krimbi ta brejë lozën e lozja u tha! Kur lindi dielli, Hyu çoi erën e nxehtë të lindjes: dielli ia poq kryet Jonës dhe ai e ndjeu veten shumë keq. Ia dëshiroi vetes vdekjen dhe kërkoi të vdesë: »Më mirë të vdes — tha — se të jem gjallë!« Hyu e pyeti Jonën: »A ke të drejtë të vijë keq për çka i ndodhi lozës së kungullit?«

Ai i përgjegji: »Po, me të drejtë hidhërohem sa të pëlcam!«

Por Zoti i përgjegji: »Ty të dhimbet një kungull rreth të cilit nuk je munduar, i cili për një natë ka mbijtur e për një natë është tharë! E mua mos të më dhimbet Niniva, një qytet i madh, ku janë më shumë se njëqind e njëzet mijë njerëz që nuk dinë të dallojnë të djathtën e të majtën e përmëtepër gjithë ato kafshë!«

Martirët Makabenj

Në kohët e fundit, para lindjes së Mesisë së premtuar, Palestina ra nën sundimin e Sirisë. Nën sundimin e Antiokut mbret (175-163 para Kr.), çifutët e humbën të drejtën ta sundojnë vetveten, vendin e vet e ta dëshmojnë botërisht besimin e vet. Në këtë kohë, kur nuk kishte liri besimi, në kohën e salvimit, i ranë mohit besimit shumë çifutë. Një shembull heroik të besikërisë ndaj Ligjit dhe besimit të të parëve, përveç Eleazarit — mësuesit të Ligjit — dhe më në shenjë se kërkush tregoi një nënë — nëna e Makabenjve me shtatë djemtë e vet. Martirizimi ngjau në Antioki.

I zunë kështu edhe shtatë vëllezër me nënën e tyre. Mbreti urdhëroi t' i rrahin me frushkuj dhe me dej kau: donte t' i bënte përdhunë të hanë mishin e ndaluar të thiu.

Njëri prej tyre foli në emër të të gjithë të tjerëve:

»Çka dëshiron të na pyetësh e të marrësh vesh prej nesh? Më parë do të vdesim se sa ta prishim Ligjin e të parëve!«

Atëherë mbreti i tërbuar prej hidhërimit, urdhëroi të ndezet zjarri për të vëluar kusitë e kazanat. Kur i vëluan, urdhëroi që ndër sy të të gjithëve, atij që foli në emër të tjerëve, t' i pritej gjuha e t' i shkurtoheshin duar e këmbë e t' i ripej lëkura e kresë. Pasi e gjymtuan kështu, urdhëroi

që, ende gjallë, ta afronin te zjarri e ta piquin në tavë.

Ndërsa avulli i tavës përhapej larg, të tjerët bashkë me nënën, i jepnin zemër njëri-tjetrit të vdesin si trimat.

Kur kështu vdiq i pari e sollën në mundime të dytin. Pasi një herë ia ropën lëkurën e kresë me flokë, e pyetën: »A do të hash mish thiu para se t' i shkurtojmë një nga një gjymtyrët e trupit?«

Ai i përgjegji në gjuhën e të parëve të vet: »Nuk dua!«

Prandaj edhe atë e munduan si të parin. Duke dhënë shpirt tha: »Ti, o bëkeq, na e merr jetën e tanishme, por Mbreti i rruzullit do të na ngjallë për jetën e amshuar, mbasi po vdesim për ligjet e tija.«

Pas tij e munduan të tretin. Ai si trim e nxori jashtë gjuhën kur kërkuan dhe me guxim i shtriu duart. Trimërisht tha: »Prej qiellit i mora këto gjymtyrë, por për arsye të ligjeve të tija i përbuzi, pse shpresoj se prej qiellit rishtas do t' i marr.«

Mbreti vetë dhe përcjellësit e tij u çuditën për trimërinë e djaloshit që i përbuzte mundimet.

Po me të njëjtën trimëri vdiqën edhe vëllezërit tjerë.

Atëherë sollën të gjashtin, i cili para vdekjes tha: »Mos u rrej si i marrë; ne këto mundime i durojmë për vetvete, sepse kemi mëkatnuar kundër Hyut e këndej edhe na gjet ky mjerim. Por mos kujto se ti do t' i shpëtosh ndëshkimit që me kryeneçësi lufton kundër Hyut.«

Por shumë më tepër e denjë për admirim

dhe e denjë për kujtim të shkëlqyeshëm ishte nëna, e cila në një ditë të vetme pa me sy vdekjen e shtatë djemve të vet: e duroi këtë vështirësi të tmerrshme me trimëri shpirtërore, sepse e kishte shpresën në Zotin. Secilit prej tyre i jepte zemër në gjuhën e të parëve të vet. Ishte plot ndjenja bujare dhe u jepte fuqi ndjenjave të femrës me trimëri burrërore.

Më të voglin djalë mbreti u mundua, jo vetëm me fjalë e me premtime, por edhe i përbetohej, për t' ia mbushur mendjen, se do ta pasuronte e do ta bënte të lum, do të miqësohej me të e do t' i jepte pozitë të lartë në qoftë se do t' i binte mohit besimit të të parëve.

Por, mbasi djalit aspak nuk i bënte mendja vek e thirri nënën e djaloshit e zu t' ia mbushë mendjen ta këshillojë djalin për të shpëtuar jetën. Pas nxitjeve të gjata, nëna dikur pranoi ta këshillojë djalin. Iu afrua të birit dhe, duke e mashturrar mbretin e pashpirtë, i tha kështu djalit në gjuhën e të parëve të vet:

»Biri im, ki dhembshuri për mua që të kam mbajtur në krahëror për nëntë muaj

e të kam dhënë gji për tri vjetë. Atëherë kam hequr keq të rris e të bëj kaq sa je sot e të edukoj. Po të lutem, biri im, sillti sytë drejt qiellit e tokës e drejt të gjitha sendeve që janë në ta e mos harro se të gjitha këto i ka krijuar Hyu prej asgjëje dhe se në këtë mënyrë ka qenë krijuar edhe rodi i njerëzve. Mos e druaj këtë gjaskor, por ji i denjë për vëllezërit tu e pranoje vdekjen që në ditën e hirit të rifitoj bashkë me vëllezërit tu!«

Posa tha këto fjalë, foli djaloshi e tha: »Çka pritni? Nuk i nënshtrohëm urdhërit të mbretit, por i nënstrohëm urdhërit të Ligjit të Zotit, që ua dha etërve tanë Moisiu. E ti, o shkaktari i të së keqes kundër hebrenjve, aqesi s' do të mund t' i ikësh dorës së Hyut!«

Mbreti krejtësisht i marrë mendsh, u hidhërua në këtë më tepër se në të tjerët, veçanërisht e ndjente të rëndë përbuzjen e tij.

Kështu edhe ky vdiq i pastër duke shpresuar në mënyr të palëkundshme në Zotin. Më e fundit, pas të gjithë fëmijësh, e dha jetën edhe nëna.

Profetizime për të ardhshmen

Ndër shumë profetë të Besëlidhjes së vjetër vazhdimisht paraqitet mendimi që është shprehur me tregimin mbi Jonën. Ky mendim na thotë se dashuria e Hyut përfshin dashurinë personale e të gjithëmbarshme. Dashuria e Hyut personale — në sa përfshin popullin e Izraelit e të Judesë, me të cilin Hyu lidhi Besëlidhjen në kohën e Moisiut: dashuria e Hyut e gjithëmbarshme — sepse dashuria e tij nuk është e lidhur vetëm me një popull të caktuar, as me një kohë as me një vend.

Dashuria e gjithëmbarshme e Hyut na paraqitet në fragmentet që ndjekin të Mikesë profet, në të cilët profeti na kumton ditët e lirisë, ditë, në të cilat të gjithë popujt në paqë do ta nderojnë Hyun.

Dashuria e Hyut personale është e qartë në vende të tjera, ku më parë flet Hyu pastaj popullit i Izraelit e në fund, në vargun e sprasëm, vetë Mikea. Fjalët e tija përmbledhin shkurtimisht mësimin e të gjithë profetëve: Hyu nuk kërkon prej popullit të vet flije, por jetë me drejtësi, me mirësi e me paqë.

E dikur, në mbarimin e ditëve, do të ndodhë

që mali i Shtëpisë së Zotit

do të vendoset mbi të gjitha majet,

do të jetë me i lartë se të gjitha majet.

Te ai da të mbledhen të gjithë popujt,

do të trajnë të gjitha fiset e do të thonë:

»Ejani të ngjitemi në maje të Malit të Zotit,

në Shtëpinë e Hyut të Jakobit!

Ai do të na i mësojë udhët e tija

dhe ne do të ecim shtigjeve të tija,

sepse, prej Slonit do të dalë Ligji,

prej Jerusalemit fjala e Zotit.«

Ai do t' i sudojë të gjithë popujt,

do të jetë gjykatësi i popujve të mëdhej.

Në palla parmendash shpatat e veta popujt

do t' i farkojnë,

e heshtat drapëra pune do t' i bëjnë.

Kombi kundër kombit shpatë më s' do të çojë,

as për luftë më ushtrime s' do të bëhen.

»Populli im, çfarë të keqeje të bëra

dhe me çka të mërziat? Më përgjegji!

Unë të nxora nga toka e Egjiptit,

të shpëtova nga shtëpia e robërisë,

para teje dërgova Moisiun

Aronin e Miriamën!«

Me çka do të dal para fytyrës së Zotit,

do të bie përmbys para Hyut të tejt të Lartë?

Athua të dal para tij me flijen e djegjes,

me vjetakë — viça një viti?«

»Ti ke qenë mësuar, o njeri, çka është e mirë,

çka Zoti kërkon prej teje:

Vetëm të zbatosh me vepra drejtësinë,

të duash dhembshurinë

e të ecësh i përvuietë para Hyut tënd!«

